KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
MAR
Call No. 3ON - B Acc. No. 77913
Author. [illegible]
Title [illegible]

SRI MŪLAM MALAYĀḶAM SERIES.

No. XV.

BHÂSHÂ RÂMÂYANA CHAMPU

(BALAKANDA)

EDITED

WITH INTRODUCTION, EXPLANATIONS AND NOTES

BY

KOLATTERI SANKARA MENON, M. A., L. T.,

Director of Ayurveda, Travancore

and

Curator for the Publication of Malayalam Manuscripts.

PUBLISHED UNDER THE AUTHORITY OF THE GOVERNMENT OF TRAVANCORE.

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
77913
KOTTAYAM

REDUCED PRICE:
1/4 of the original
DEPARTMENT OF PUBLICATIONS
UNIVERSITY OF KERALA

TRIVANDRUM:
PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRESS,
1947.

All rights reserved.]

[Price Rs. 1-7-10.

അവതാരിക.

ലോകത്തിലേക്ക് ഏറ്റവും ഉത്കൃഷ്ടമായ കാവ്യം വാല്മീകിരാമായണമാണ്. രാമനെപ്പോലെ ഒരു നായകനേയോ സീതയെപ്പോലെ ഒരു നായികയേയോ, രാവണനേപ്പോലെ ഒരു പ്രതിനായകനേയോ ഒരു കാലത്തും,ഒരിടത്തും ഒരുകവിക്കും സൃഷ്ടിക്കുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലാത്തതു കൊണ്ടു വാല്മീകിയെപ്പോലെ ഒരു കവിയും ഉണ്ടായിട്ടില്ലെന്നതന്നെ പറയാം. വാല്മീകി ആദികവിയും, രാമായണം ആദികാവ്യവുമായിരിക്കുന്നതുപോലെ കഥാപാത്രങ്ങളായ രാമാദികളും നിസ്തുല്യന്മാരുമാകുന്നു. രാമായണം വായിക്കാത്തവരൊ, കഥ കേൾക്കാത്തവരൊ ഹിന്ദുക്കളിൽ ആരും തന്നെ ഇല്ല. അന്യമതക്കാരും മറുരാജ്യക്കാരും രാമായണകാവ്യത്തിന്റെ രസാസ്വാദനവിഷയത്തിൽ ഔത്സുക്യമുള്ളവരാണ്. ബാലന്മാരും, സ്ത്രീകളും, പാമരന്മാരും കഥാരസത്തിലുള്ള ലൌല്യം നിമിത്തം രാമായണം നിത്യപാരായണം ചെയ്യുന്നു. പ്രൌഢന്മാരായ പണ്ഡിതസഹൃദയന്മാർ ദ്രാക്ഷാപാകമായ പദ്യങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞു വഴിഞ്ഞൊഴുകുന്ന കാവ്യരസാമൃതം ആസ്വദിച്ചാസ്വദിച്ച് അലംഭാവത്തെ പ്രാപിക്കാതെ അതിൽതന്നെ നിഷ്ണാതന്മാരായി ഭവിക്കുന്നു. വൃദ്ധന്മാരായ പണ്ഡിതാഗ്രേസരന്മാർ, വേദോപബൃംഹണമായ രാമായണത്തിൽ പ്രോജ്ജ്വലപ്രഭാവത്തോടുകൂടിയ ധർമ്മതത്വരത്നങ്ങളുടെ മാഹാത്മ്യത്തെ നിരൂപണംചെയ്യുന്നതിൽ നിരതചിത്തവൃത്തികളായി വിഷയവൈരാഗ്യത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം എല്ലാത്തരക്കാരായ മനുഷ്യരേയും ഒരുപോലെ രമിപ്പിച്ചു രമിപ്പിച്ച് അവരവർ അറിയാതെതന്നെ ധർമ്മപഥത്തിൽ സഞ്ചരിപ്പിച്ചു ശീലിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള പ്രത്യേകസാമർത്ഥ്യം വാല്മീകിമഹർഷി രാമായണത്തിൽ പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ മറൊരുകവിയും ഒരിടത്തും പ്രകടിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. പ്രസന്നഗംഭീരമായ രാമായണനദിയിൽ എല്ലാവരും അവരവരുടെ നിലപോലെ ഇറങ്ങി വിഹരണംചെയ്യരസിച്ചാസ്വദിക്കുന്നു.

വാല്മീകിരാമായണം ഏതെല്ലാംവിധം വേഷംമാറി ലോകരംഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിനു കൈയ്യും കണക്കുമില്ല. പ്രവരസേനന്റെ സേതുബന്ധം പ്രാകൃതകാവ്യം, ഭോജന്റെ ചംപൂരാമായണം, രാഘവപാണ്ഡവീയം, കവിരാജന്റെ രാഘവപാണ്ഡവീയം, വിശ്വനാഥന്റെ രാഘവവിലാസം, രാമചന്ദ്രന്റെ രാമവിലാസം, ഹരിനാഥന്റെ രാമവിലാസം, അഗ്നിവേശന്റെ രാമചന്ദ്രചരിതസാരം, രഘുനാഥഭട്ടീയം, ഹരദത്തസൂരി എഴുതീട്ടുള്ള രാഘവനൈഷധീയം, ഭട്ടഭീമന്റെ രാവണാർജ്ജുനീയം, വേദാന്തദേശികരുടെ പാദുകാസഹസ്രം, ഭവഭൂതിയുടെ മഹാവീരചരിതം, ഉത്തരരാമചരിതം, മുരാരിയുടെ അനർഘരാഘവം, ജയദേവന്റെ പ്രസന്നരാഘവം, സുന്ദരമിശ്രന്റെ അഭിരാമമണി, രാജശേഖരന്റെ ബാലരാമായണം, ഉദാത്തരാഘവം, ഭാസ്കരകവിയുടെ ഉന്മത്തരാഘവം, സുബന്ധുവിന്റെ ഉന്മത്തരാഘവം, ശ്രീനിവാസാചാര്യരുടെ ജാനകീചരണചാമരം, രാമഭദ്രദീക്ഷിതരുടെ ജാനകീപരിണയം, ശക്തിഭദ്രന്റെ ആശ്ചര്യചൂഡാമണി, ഹനുമന്നാടകമെന്നു പറയുന്ന മഹാനാടകം, ചക്രകവിയുടെ ജാനകീപരിണയകാവ്യം, കുമാരദാസന്റെ ജാനകീഹരണം, രാമപാണിവാദന്റെ രാഘവീയമഹാകാവ്യം. സീതാരാഘവനാടകം, അജ്ഞാതകർത്തൃകമായ രഘുവീരചരിതം മഹാകാവ്യം എന്നിവയെല്ലാം ഇവിടെ പ്രസ്താവയോഗ്യങ്ങളായിട്ടുള്ളവയാകുന്നു.

ഇവകൂടാതെ അഗ്നിവേശരാമായണം, ബോധായനരാമായണം, ഭരദ്വാജരാമായണം മുതലായി അനേകഗ്രന്ഥങ്ങൾ ദൃശ്യശ്രവണമാർത്തന്നെ എഴുതപ്പെട്ടുള്ളതായിക്കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ആനന്ദരാമായണം, അദ്ഭുതരാമായണം, യോഗവാസിഷ്ഠരാമായണം, മന്ത്രരാമായണം, ഭട്ടികാവ്യം മുതലായവയും ഇവിടെ സ്മർത്തവ്യമാകുന്നു. പ്രായേണ എല്ലാ പുരാണങ്ങളിലും രാമായണകഥ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞുകാണുന്നു. പൂർവകല്പത്തിൽ നടന്ന പ്രകാരമുള്ള രാമായണകഥയെ പദ്മപുരാണത്തിൽ വിചരിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ബുദ്ധന്മാരുടെ ഗ്രന്ഥമായ ദശരഥജാതകത്തിൽ രാമായണം കഥയെ വികൃതസ്വരൂപത്തിലും, ജൈനന്മാരുടെ ഗ്രന്ഥമായ ജൈനരാമായണത്തിൽ രാമകഥയെ മറ്റൊരു പ്രകാരത്തിലും പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

ഇവയെല്ലാംതന്നെ രാമായണത്തിന്റെ ഔത്കൃഷ്ട്യത്തെ പ്രകടിപ്പിയ്ക്കുന്നു. അദ്ധ്യാത്മതത്വങ്ങളെ രാമായണകഥാ ദ്വാരേണ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിനു വ്യാസൻ അദ്ധ്യാത്മരാമായണത്തേയും, ക്ഷേമേന്ദ്രൻ വാല്മീകിരാമായണത്തേ സംഗ്രഹിച്ചു രാമായണമഞ്ജരിയേയും എഴുതി കൃതാർത്ഥതപൂണ്ടു. അദ്ധ്യാത്മ രാമായണത്തിന്റെ കർത്താവു രാമാനന്ദനാണെന്നു പറയുന്ന അഭിപ്രായത്തേ ഇവിടെ വിഗണിക്കുന്നില്ല. ദിവ്യനായ വസിഷ്ഠ മഹർഷി സൂര്യവംശരാജാക്കന്മാരുടെ കുലഗുരുവായി ആദികാലം മുതൽ പൌരോഹിത്യം വഹിച്ചുവന്നതു ഭാവിയായ ശ്രീരാമാവതാരത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടാണെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുപോലെ മഹാകവിയായ കാളിദാസൻ ദിലീപന്റെ കഥമുതൽ രഘുവംശ കാവ്യം എഴുതിത്തുടങ്ങുവാനുണ്ടായ ഉദ്ദേശ്യം രാമായണംകഥകൂടി ഈ സന്ദർഭത്തിൽ കാവ്യരൂപത്തിൽ ചുരുക്കിയെഴുതുവാൻ സംഗതി വരുമെന്നു വിചാരിച്ചായിരിക്കാമെന്നുതന്നെ തീരുമാനിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വാല്മീകിരാമായണത്തെ പലതവണ വായിച്ചു പഠിച്ചുരസിച്ചിട്ടുള്ള കാളിദാസൻ രാമായണംകഥയെ സംഗ്രഹിച്ചു കാവ്യരൂപത്തിൽ എഴുതീട്ടുള്ളതും, ശ്രീരാമൻ ഹനുമാനെ ദൂതനായിക്കല്പിച്ചു സീതയുടെ സമീപത്തിൽ അടയാളവാക്കോടുകൂടി പറഞ്ഞയക്കുന്ന രാമായണകഥാഭാഗത്തിൽനിന്നും സന്ദേശകാവ്യബീജത്തേ ഗ്രഹിച്ചു മേഘദൂതം രചിച്ചിട്ടുള്ളതും സ്വഗുരുവായ വാല്മീകിമഹർഷിയുടെ നേർക്കുള്ള ഭക്ത്യാദരബഹുമാനങ്ങളെ പ്രദർശിപ്പിക്കുവാനാണെന്നുള്ളതിനു തർക്കമില്ല.

സംസ്കൃതഭാഷയിൽ എഴുതിയിരിക്കുന്ന രാമായണം സംസ്കൃതാനഭിജ്ഞന്മാർക്കു മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് ആ കഥയെത്തന്നെ ദേശഭാഷകളിൽ എഴുതിപ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനു വാല്മീകിമഹർഷി രണ്ടു ജന്മങ്ങളെക്കൂടി സ്വീകരിച്ചു എന്ന സംഗതി പുരാണപ്രസിദ്ധമാകുന്നു. അതിൽ ആദ്യത്തെ ജന്മത്തിൽ 'കമ്പർ'. 'കമ്പരാമായണ'മെന്ന പ്രസിദ്ധഗ്രന്ഥത്തെ ദ്രാവിഡഭാഷയിൽ രചിച്ചു രാമായണകഥയെ ഭാരതഖണ്ഡത്തിന്റെ ദക്ഷിണഭാഗങ്ങളിൽ പ്രചരിപ്പിച്ചു. പിന്നീടു് ഉത്തരദേശങ്ങളിൽ 'തുളസീദാസ'നെന്ന പ്രസിദ്ധനായ രാമഭക്തനായി ജനിച്ചു് 'തുളസീദാസ്രാമായണം' ഹിന്ദിഭാഷയിൽ എഴുതി ഭക്തജനങ്ങളെ അനുഗ്രഹിച്ചു.

"വാല്മീകിരാമായണത്തിനും, കമ്പരാമായണത്തിനും, തുളസീദാസരാമായണത്തിനും തുല്യപ്രാധാന്യമണ് വിദ്വാന്മാർ കല്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. അവ മൂന്നും വേദതുല്യമായിക്കരുതിപ്പോരുന്നു.

"വാല്മീകിതുളസീദാസ-
കമ്പാഖ്യൈഃ കവിധാതൃഭിഃ
കൃതാ രാമായണകഥാ
ത്രയീവ പരിശോഭതേ."

എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽനിന്നു മൂന്നു രാമായണങ്ങളുടേയും പ്രാമാണ്യം പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു.

ഇനി രാമായണം ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തെ ഏതുവിധം പ്രദ്യോതിപ്പിക്കുന്നു എന്നു ചിന്തിക്കാം. രാമായണകഥാപ്രാരംഭത്തിൽ തന്നെ രാമനെക്കുറിച്ചു 'രക്ഷിതാ സ്വസ്യ ധർമ്മസ്യ' എന്നും അരണ്യകാണ്ഡത്തിൽ 'രാമോ വിഗ്രഹവാൻ ധർമ്മഃ' എന്നും പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു ധർമ്മജ്ഞതപവിശിഷ്ടമഹാപുരുഷന്റെ കഥയാണ് രാമായണത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു് എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

"യസ്മിന്ന ചലതേ ധർമ്മോ
യോ ധർമ്മം നാതിവർത്തതേ."

എന്ന യുദ്ധകാണ്ഡത്തിലെ ശുകവാക്യംകൊണ്ടും,

"വിദ്ധി മാമൃഷിഭിസ്തുല്യം
കേവലം ധർമ്മമാസ്ഥിതം."

എന്നു് അയോദ്ധ്യാകാണ്ഡത്തിൽ രാമൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടും.

"ധർമ്മാത്മാ സത്യസന്ധശ്ച
രാമോ ദാശരഥിർയ്യുദി
പൌരുഷേ ചാപ്രതിദ്വന്ദ്വഃ
ശരൈനം ജഹി രാവണം."

എന്ന ധർമ്മസ്വരൂപതത്പ്രതിപാദകശാസ്ത്രഫലകഥനവാക്യം കൊണ്ടും,

"ലോകാനാം ത്വം പരോ ധർമ്മഃ."

എന്നുള്ള യുദ്ധകാണ്ഡത്തിലെ ബ്രഹ്മവചനംകൊണ്ടും,

"യദാ യദാ ഹി ധർമ്മസ്യ
ഗ്ലാനിർഭവതി ഭാരത!
അഭ്യുത്ഥാനമധർമ്മസ്യ
തദാത്മാനാം സൃജാമ്യഹം.

പരിത്രാണായ സാധൂനാം
വിനാശായ ച ദുഷ്കൃതാം
ധർമ്മസംസ്ഥാപനാർത്ഥായ
സംഭവാമി യുഗേ യുഗേ."

എന്നുള്ള ഭഗവദ്ഗീതാവാക്യങ്ങളേക്കൊണ്ടും വിഷ്ണുവിന്റെ എല്ലാ അവതാരങ്ങളുടെയും ഉദ്ദേശ്യം ദുഷ്ടനിഗ്രഹവും ശിഷ്ടപരിപാലനവും ചെയ്തു ലോകത്തിൽ ധർമ്മസ്ഥാപനമാണെന്ന് അനായാസേന സിദ്ധിക്കുന്നു. ഈ തത്വത്തെ മനസ്സിൽ വച്ചുകൊണ്ടാണ് രാമവദ്വർത്തിതവ്യം സ ധർമ്മഃ, രാവണവന്നവർത്തിതവ്യം സോ/ധർമ്മഃ" എന്നു ഭട്ടോജിദീക്ഷിതർ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്.

രാമായണത്തിൽ "പുണ്യം വേദൈശ്ച സമ്മിതം" എന്നും "വേദോപബൃംഹണാർത്ഥായ താവഗ്രാഹയത പ്രഭുഃ" എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് രാമായണത്തിനു വേദോപബ്രൂംഹകത്വവും, വേദസമ്മിതത്വവും സിദ്ധമായി. "വേദോഖി/ലോ ധർമ്മമൂലം" "വേദോ ധർമ്മമൂലം" എന്നാദിയായിട്ടുള്ള വാക്യങ്ങളിൽനിന്നു വേദം മുഴുവൻ ധർമ്മപ്രതിപാദകമെന്നു വന്നുകൂടുന്നു. താദൃശവേദോപബ്രൂംഹകത്വവും തത് സമ്മിതത്വവും ധർമ്മതാൽപര്യപ്രതിപാദനം കൂടാതെ അനുപപന്നമായിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രാമായണത്തിൽ ധർമ്മതാൽപര്യപ്രതിപാദനം യുക്തംതന്നെ.

ധർമ്മം അലൌകികശ്രേയസ്സാധനമാകുന്നു. "ചോദനാ ലക്ഷണോ/ർത്ഥോ ധർമ്മഃ" എന്നു ജൈമിനി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. "യത്പ്രായുഃ ക്രിയമാണം പ്രശംസന്തി സ ധർമ്മോം, യദ് ഗർഹ

ന്തേസോ ധർമ്മഃ'' എന്നു് ആപസ്തംബാചാര്യൻ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള ധർമ്മത്തിനു നാല പ്രമാണം ഭവിക്കുന്നു.

''വേദഃ സ്മൃതിഃ സദാചാരഃ
സ്വസ്യ ച പ്രിയമാത്മനഃ
ഏതച്ചതുർവിധം പ്രാഹുഃ
സാക്ഷാദ്ധർമ്മസ്യ ലക്ഷണം.''

എന്നു മനുസ്മൃതിയിൽ കാണുന്നു.

''വേദോ ധർമ്മമൂലം തദ്വിദാം ച സ്മൃതിശീലേ'' എന്ന ഗൌതമവാക്യത്തിലെ സദാചാരവാചിയായ ശീലപദംകൊണ്ടു സന്മനസ്തുഷ്ടിയുംകൂടി ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. ധർമ്മജ്ഞസമയഃ പ്രമാണം വേദാശ്ച'' എന്ന ആപസ്തംബവാക്യത്തിലെ 'ധർമ്മജ്ഞസമയഃ' എന്നുള്ളതുകൊണ്ടു സ്മൃതിയും സദാചാരവും ആത്മസന്തുഷ്ടിയും ഗ്രഹിച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

ധർമ്മത്തിൽ സ്വതന്ത്രമായിരിക്കുന്ന വേദംതന്നെ പ്രഥമമായിരിക്കുന്ന പ്രമാണം. ''ശ്രുതേരിവാർത്ഥം സ്മൃതിരനുധാവതി'' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു സ്മൃതി രണ്ടാമത്തെ പ്രമാണം ആകുന്നു. ശിഷ്ടാചാരം മൂന്നാമത്തെ പ്രമാണവും ആത്മസന്തുഷ്ടി നാലാംപ്രമാണവുമാകുന്നു. എന്നാൽ ശ്രുതിസ്മൃതിവാക്യങ്ങൾക്കു വിരോധം കണ്ടാൽ ശ്രുതിവാക്യം തന്നെ സ്വീകാര്യമാകുന്നു. 'വിപ്രതിഷേധേ ശ്രുതിലക്ഷണം ബലീയഃ' എന്നു ആപസ്തംബാചാര്യനും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സ്മൃത്യാചാരങ്ങൾക്കു വൈരുദ്ധ്യം കണ്ടാൽ ആചാരത്തെ അപേക്ഷിച്ചു സ്മൃതിക്കുതന്നെ പ്രാബല്യം കല്പിക്കണം.

''സ്മൃതേർവേദവിരോധേ തു
പരിത്യാഗോ യഥാ ഭവേത്
തഥൈവ ലൌകികാചാരം
സ്മൃതിബാധാൽ പരിത്യജേത്.''

എന്നു കാത്യായനനും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ശ്രുതിസ്മൃതിസദാചാരങ്ങളും സംശയനിവൃത്തിവരുത്തുവാൻപര്യാപ്തങ്ങളല്ലാതെ വരുമ്പോൾ ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽ സഞ്ചരിച്ചുശീലിച്ചിട്ടുള്ള ഒരുവനു ''സ്വസ്യ ച പ്രിയമാത്മനഃ'' എന്ന നാലാമത്തെ പ്രമാണത്തെ അവലംബിക്കാവുന്നതാണു്.

"സതാം ഹി സന്ദേഹപദേഷു വസ്തുഷു
പ്രമാണമന്തഃകരണപ്രവൃത്തയഃ."

എന്ന കാളിദാസൻ ശാകുന്തളത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് ഈ നാലാം പ്രമാണത്തെ മനസ്സിൽ കരുതിക്കൊണ്ടാണെന്നു് ഇപ്പോൾ വ്യക്തമായല്ലോ.

അപൌരുഷേയമായ വേദത്തിന്റെ പ്രാമാണ്യത്തെ ആക്ഷേപിച്ചുകൂടാത്തതല്ല. വേദാർത്ഥത്തെ സംഗ്രഹിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതാകുന്നു സ്മൃതി.

ധർമ്മശാസ്ത്രമഥാരുഹ്യ
വേദഖഡ്ഗധരാ ദ്വിജാഃ
ക്രീഡാർത്ഥമപി യദ്ബ്രൂയുഃ
സ ധർമ്മഃ പരമഃ സ്മൃതഃ."

എന്നു ബോധായനാചാര്യൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള മഹാന്മാർ ധർമ്മബുദ്ധിയോടുകൂടി അനുഷ്ഠിക്കുന്നതെല്ലാം സദാചാരമാകുന്നു. ധർമ്മതത്പരന്മാരായ മഹാന്മാർ സംശയാകലിതചിത്തവൃത്തികളാകുമ്പോൾ അവരുടെ മനസ്സിൽ ധർമ്മബുദ്ധിക്കു് അനുകൂലമായിട്ടു് ഭവിക്കുന്ന വിചാരങ്ങളും ധർമ്മാങ്ങളാകുന്നു.

പൂർവ്വികന്മാരുടെ സൂക്ഷ്മവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെയും ഉദ്ദേശ്യം ധർമ്മതത്പരാവബോധം മാത്രമായിരുന്നു. എന്നാൽ അതു ദുർഗ്രഹമായതുകൊണ്ടു് സുകരേണ അർത്ഥം കാണ്മാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. 'ധർമ്മസ്യ തത്പരം നിഹിതം ഗുഹായാം' എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു വാസ്തവം തന്നെ.

ഒരു പുരുഷന്റെ സമസ്തചരിത്രവും ആഖ്യായികാരൂപത്തിൽ ധർമ്മസ്വരൂപാവബോധനാർത്ഥം ഒരിക്കലും പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടില്ല. അതിനാൽ സമഗ്രധർമ്മജ്ഞാനകർത്താവായ ഒരു പുരുഷധോരേയന്റെ പാവനചരിത്രം ഒരു കാവ്യത്തിൽ നിബന്ധിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് സർവസദാചാരങ്ങളും പ്രത്യക്ഷമാക്കുവാൻ സാധിക്കുമെന്നു വിചാരിച്ചാണു് വാല്മീകിമഹർഷി ശ്രീരാമചരിതം എഴുതീട്ടുള്ളതു. എന്നാൽ അസദ്വസ്തുനിരൂപണം, സമീചീനവസ്തുവിന്റെ അസത്പ്രതിപാദനം, അസദ്വസ്തുവിന്റെ സദ്വസ്തുത്പ്രതിപാദനം, അർത്ഥവാദബാഹുല്യം, 'കാവ്യാലാപാംശ്ച

വജ്ജയേൽ' എന്നുള്ള നിഷേധം മുതലായ ദോഷങ്ങൾക്ക് അസ്പഷ്ടമായ കാവ്യംകൊണ്ടു ധർമ്മാധർമ്മവിവേചനം സാധ്യമാണോ എന്ന സംശയം തോന്നാവുന്നതാണ്. ഇവിടെ അസത്കൃതമായും, അസന്നായകമായും, അധർമ്മപ്രതിപാദകമായുമുള്ള പ്രാകൃതകാവ്യങ്ങളുടെ വിഷയത്തിൽമാത്രമെ നിഷേധവാക്യത്തിനു പ്രവൃത്തിയുള്ളൂ. സന്നായകപ്രതിപാദകങ്ങളായും. ധർമ്മപ്രധാനങ്ങളായും, പുരുഷാർത്ഥസാധകങ്ങളായുമിരിക്കുന്ന മഹാകവികളുടെ സത്കാവ്യങ്ങളെ സജ്ജനങ്ങൾ അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്, കാളിദാസമഹാകവിയുടെ കാവ്യങ്ങളെക്കുറ്റി മഹാന്മാർ സ്മൃതികളായി ഗണിച്ചുപോരുന്നു. ഭട്ടാചാര്യർ,

"സതാം ഹി സന്ദേഹപദേഷു വസ്തുഷു
പ്രമാണമന്തഃകരണപ്രവൃത്തയഃ.

എന്ന ശ്ലോകഭാഗത്തെ ഉദ്ധരിച്ചു മുഖ്യഗ്രന്ഥത്തിൽ ചേർത്തിന്റെ ശേഷം 'ഇതി കാളിദാസസ്മൃതേഃ' എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു കാളിദാസകൃതികൾക്കു സ്മൃതിപ്രാമാണ്യമുണ്ടെന്നു സിദ്ധമായിതിനാൽ മഹാന്മാരുടെ കൃതികൾക്കു ധർമ്മപ്രാധാന്യമുള്ളതുകൊണ്ട് സ്മൃതിതുല്യതയുണ്ടെന്നു സാരം. ശ്രുതിസ്മൃത്യർത്ഥങ്ങളെ കാവ്യരൂപത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതു ഹൃദയരഞ്ജനാർത്ഥമാകുന്നു. "വേദേയദുച്യതേ സാരാജാജ്ഞാ, സ്മൃതിഷ്വൃഷിഭിരുദ്ദിശ്യതേസമിത്രോപദേശഃ, കാവ്യേ യദുച്യതേ സ കാന്താസമ്മിതോപദേശഃ" എന്നു പ്രാചീനാചാര്യന്മാർതന്നെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഈ അഭിപ്രായത്തെഞ്ഞനെ,

"യദ്വേദാത് പ്രഭുസമ്മിതാദധിഗതം
ശംഭുപ്രധാനാച്ചിരം
യച്ചാർത്ഥപ്രവണാൽ പുരാണകഥനാ-
ദിഷ്ടം സുഹൃത് സമ്മിതാത്
കാന്താസമ്മിതയാ യയാ സരസതാ-
മാപാദ്യ കാവ്യശ്രിയാ
കർത്തവ്യേ കുകവീ ബുധോ വിരചിത-
സ്തസ്യൈ സുഹൃാം കർമ്മഹേ"

എന്നും,

"കാവ്യം യശസേർത്ഥകൃതേ
വ്യവഹാരവിദേ ശിവേതരക്ഷതയേ
സദ്യഃ പരനിർവൃതയേ
കാന്താസമ്മിതതയോപദേശയുജേ"

എന്നും, മറ്റുവിധത്തിൽ വേറെ ചില ആചാര്യന്മാരും അനുസരിച്ചുകാണുന്നു. വസ്തുസ്ഥിതി ഇപ്രകാരമായതുകൊണ്ടു വാല്മീകിമഹർഷി പുണ്യശ്ലോകനായ പരമപുരുഷന്റെ ചരിതവർണ്ണനത്തെ നാരദന്റെ ഉപദേശത്തോടും ബ്രഹ്മാവിന്റെ വരപ്രസാദത്തോടും കൂടി വേദോപബൃംഹകമായും ചതുർവ്വിധപുരുഷാർത്ഥസിദ്ധിക്കായും എഴുതിട്ടുള്ളതു സ്മൃതിതുല്യമായിട്ടുള്ളതുതന്നെ.

പാദബദ്ധാക്ഷരമായ ശ്ലോകം വാല്മീകിയുടെ മുഖത്തു നിന്ന് ഇങ്ങനെ പ്രഥമമായി പുറപ്പെട്ടുവാനുണ്ടായ സന്ദർഭം പ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാണല്ലൊ.

"പാദബദ്ധോക്ഷരസമ-
സ്തന്ത്രീലയസമന്വിതഃ
ശോകാർത്തസ്യ പ്രവൃത്തോ മേ
ശ്ലോകോ ഭവതു നാന്യഥാ."

ശോകാർത്തനായ മഹർഷിയുടെ ഹൃദയത്തിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടതാണെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വേദോപബൃംഹകത്തുകൾ നിന്നാണ് കവിതയുടെ ഉത്ഭവമെന്നുകൂടി സൂചിതമായി.

പാദബദ്ധാക്ഷരശ്ലോകത്തിന്റെ ആദികർത്താവു വാല്മീകിയായതുപോലെ വേദാർത്ഥങ്ങളെ സ്പഷ്ടമാക്കുവാൻവേണ്ടി രാമചരിതത്തെ ആദ്യമായി കാവ്യരൂപത്തിൽ എഴുതിയതും ആ മഹാത്മാവുതന്നെയാണ്. ഛന്ദസ്സിന്റേയും, കാവ്യവിഷയത്തിന്റേയും, കാവ്യത്തിന്റേയും മാർഗ്ഗപ്രദർശകനാവാനുള്ള മഹാഭാഗ്യം വാല്മീകിമഹർഷിക്കുതന്നെ സിദ്ധിച്ചു. രാമായണം ആദികാവ്യവുമായിത്തീർന്നു. ശ്രുതിസ്മൃതികളിലടങ്ങിയിരിക്കുന്ന ധർമ്മതത്ത്വങ്ങളനുസരിച്ചു ജീവിതയാത്രയെ നയിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പുണ്യശ്ലോകന്റെ ചരിത്രത്തെ ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു വ്യതിചലിക്കാതെ എഴുതി ഫലിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രാമായണത്തിനു ലോകോത്തരമായ വൈശിഷ്ട്യവും പ്രസിദ്ധിയും ഉണ്ടായി. എന്നുമാത്രമല്ല, അതിനെത്തന്നെ വിഷയീകരിച്ചു് അനേകം

കവികൾ അവരവരുടെ മനോധർമ്മങ്ങളെ പ്രകടിപ്പിച്ച വിശിഷ്ട കൃതികൾ എഴുതി ലോകോപകാരാർത്ഥം പ്രചരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.

II

ആദികാലംമുതല്ക്കുതന്നെ കേരളത്തിൽ പുരാണകഥകളെ വിസ്തരിച്ചുപറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കുന്നതിനായി പല ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ക്ഷേത്രങ്ങളിൽവച്ചു പുരാണകഥകളെ ബഹുമാന്യാരത്തോടുകൂടി വർണ്ണിച്ചു, മനുഷ്യാദ്ധ്യത്തെ വികസിപ്പിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ ചാക്യാന്മാർ അദ്വിതീയന്മാരായിരുന്നു. കൂത്തിൽനിന്നു കിട്ടുന്ന സമ്പാദ്യംകൊണ്ടു ചാക്യാന്മാർ സുഖമായി ഉപജീവനം കഴിച്ചുപോന്നിരുന്നു. അവർ വേറെയാതൊരു തൊഴിലിലും പ്രവർത്തിക്കാതെ ഈ കലാവിദ്യയെത്തന്നെ ഭക്തിയോടുകൂടി ഉപാസിച്ചു കാലാന്തരത്തിൽ അവർക്ക് ഈ വിഷയത്തിൽ അദ്വിതീയത്വൈദഗ്ദ്ധ്യം സമ്പാദിക്കുവാൻ സാധിച്ചു. പ്രായേണ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പുരാതനകാലത്തു ജനങ്ങൾ കൂത്തു കഴിപ്പിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു എന്നതിനു് ഇപ്പോൾ അവശിഷ്ടമായിരിക്കുന്ന കൂത്തമ്പലങ്ങൾതന്നെ സാക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. വടക്കൻക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഇക്കാലത്തും ചില മാസങ്ങളിൽ കൂത്തു നിയതമായിത്തന്നെ കഴിച്ചുവരാറുണ്ടു്. കാലംകൊണ്ടു ജനങ്ങൾക്ക് ഇതിൽ അഭിരുചി കുറഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടായിരിക്കാമെങ്കിലും ഇപ്പോഴും വടക്കൻക്ഷേത്രങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന കൂത്തുകേൾക്കുവാൻ ആളുകൾ കൂട്ടംകൂട്ടമായി വരാറുണ്ടു്.

കൂത്തുപറയുന്നതിൽ പാടവമുള്ള ചാക്യാന്മാർ കുറവായും കേൾക്കുവാനാഗ്രഹമുള്ള ജനങ്ങളുടെ സംഖ്യ വർദ്ധിച്ചുമിരുന്നു മുൻകാലത്തു നമ്പ്യാന്മാരും കഥാപ്രസംഗത്തിൽ പ്രവേശിക്കാതിരുന്നില്ലെങ്കിലും 'കൂത്തു' പറയുന്നതു ചാക്യാരുടെ കുലധർമ്മമാകയാലും, അതിനെ മറ്റുള്ളവർക്ക് അനുകരിച്ചു നടത്തുവാൻ അന്നത്തെ സമുദായഘടന അനുവദിക്കായ്കയാലും, നമ്പ്യാന്മാർ ചെയ്യുന്ന പുരാണകഥാപ്രസംഗത്തിനു 'പാഠകമെന്ന' പ്രസിദ്ധിയുണ്ടായി. കാലക്രമത്തിൽ ബ്രാഹ്മണരും, അമ്പലവാസികളും സമുദായത്തിന്റെ ആവശ്യമോ അപേക്ഷയോ അനുസരിച്ചു പാഠകം പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. അവരിലും അനേകംപേർ ഈ വിഷയത്തിൽ കീർത്തി സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

പാഠകം പറയുന്നവരുടെ പണ്ഡിത്യം വാക്പാടവം മുതലായവയെ പരീക്ഷിക്കുന്നതിനുള്ള അധികാരം തളിപ്പറമ്പിനു സമീപമുള്ള നമ്പൂരിമാക്കാണ്. തളിപ്പറമ്പുക്ഷേത്രത്തിൽ വച്ചാണ് പരീക്ഷ നടത്തുന്നത്. പരീക്ഷണായ പാഠകക്കാരൻ വന്നിട്ടുണ്ടെന്നു നമ്പൂരിമാരെ അറിയിച്ചാൽ അവർ എല്ലാവരും ക്ഷേത്രത്തിൽ സംഘം കൂട്ടും. അപ്പോൾ അവർ നിശ്ചയിക്കുന്ന കഥാഭാഗം പരീക്ഷ്യൻ പറഞ്ഞവസാനിപ്പിക്കണം. ഒരുഭാഗത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന പണ്ഡിതന്മാരായ കേരളബ്രാഹ്മണരെ, തൃപ്തിപ്പെടുത്തുവാൻ കഴിവുള്ളവർക്കു മാത്രമെ പരീക്ഷയിൽ ജയിക്കാൻ സാധിക്കയുള്ളൂ. പരീക്ഷ സാധാരണയായി പന്ത്രണ്ടു ദിവസമാണ് നടത്താറുള്ളത്. പരീക്ഷയിൽ ജയിക്കുന്നവർക്കു പട്ടുകുലകളെക്കൊണ്ട് അലംകൃതമായ ഒരു മുടി നമ്പൂരിമാർ ഉണ്ടാക്കിച്ചുകൊടുക്കും. ആ മുടി ആ ക്ഷേത്രത്തിലെ മൂർത്തിയായ ശിവനു ചാർത്തിയശേഷം അത്താഴശ്രീബലികഴിഞ്ഞു് എല്ലാവരും കൂടുന്ന സമയം ശാന്തിക്കാരനെക്കൊണ്ടു വിജയിയായ പാഠകക്കാരന്റെ ശിരസ്സിൽ വയ്പിക്കും. അന്നുമുതൽ ആ മുടി ധരിച്ചുകൊണ്ടു ബ്രാഹ്മണസദസ്സിൽ ആയാഠംകൂ പാഠകം പറവാനുള്ള അധികാരം സിദ്ധമായി. പിന്നീടു കൃതാർത്ഥനായ പാഠകക്കാരൻ ദേവായായി ഇഷ്ടംപോലെ ഏതെങ്കിലും കഥ മൂന്നു നാലു ദിവസം പറഞ്ഞു നമ്പൂരിമാരെ സന്തോഷിപ്പിച്ചു് അവരുടെ അനുഗ്രഹത്തോടുകൂടി പാഠകം പറവാൻ ലോകരംഗത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു.

നമ്പൂരിമാർ ഏതെങ്കിലും ദിവസം പാഠകം കേൾപ്പാൻ വരാതിരുന്നാൽ പാഠകക്കാരൻ സ്വദേശത്തേക്കു തിരിച്ചുപോകുമെന്നു മനസ്സിലാക്കിക്കൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. പരീക്ഷ നടക്കുന്ന കാലത്തു നമ്പൂരിമാരുടെ മുഖഭാവംകൊണ്ടു പാഠകക്കാരനു യാതൊന്നും തന്റെ ജയപരാജയങ്ങളെക്കുറിച്ചു് അനുമാനിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. അവരുടെ ആന്തരമായ അഭിപ്രായത്തെ എതൃയും ഭംഗിയായി ഗോപനം ചെയ്യുവാൻ അപ്പോൾ അവർക്കു സാധിക്കും. പാഠകം കഴിഞ്ഞാൽ അതിനെക്കുറിച്ചു് യാതൊരഭിപ്രായവും യാതൊരുത്തരും പറയുന്നതല്ല. മുടി ശിരസ്സിൽ വയ്ക്കുന്ന സമയമല്ലാതെ പാഠകക്കാരനു നമ്പൂരിമാരുടെ ഇംഗിതം അറിവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. അതിന്റെശേഷം ഉണ്ടാവുന്ന

പാഠകങ്ങളെ കേട്ടു രസിക്കുന്ന ഈ നമ്പൂരിമാർ മുൻപു വ്യാകരണശൂന്യന്മാരായിരുന്നു കഴിച്ചുകൂട്ടിയതെങ്ങനെയെന്നകൂടി ചില പ്പോൾ വിചാരിച്ചു് അത്ഭുതപ്പെട്ടുപോവാൻ ഇടയുണ്ടു്. തളിപ്പറമ്പത്തുനിന്നും മുടിവാങ്ങീട്ടുള്ള പാഠകക്കാർ എല്ലാവരും അതായതു കേരളത്തു ഖ്യാതിയെ പ്രാപിച്ചവരാകുന്നു.

പരീക്ഷയുടെ കാഠിന്യംനിമിത്തം ഇപ്പോഴും അധികം ആരുംതന്നെ ഈ പരീക്ഷയിൽ ചേരുന്നില്ല. അടുത്തകാലത്തു തിരുവനന്തപുരത്തുവന്നു മുടർച്ചയായി പാഠകംപറഞ്ഞു കീർത്തി സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ള ബ്രഹ്മശ്രീ പെരുമനത്തു കെ. എസ്. കൃഷ്ണയ്യർ അവർകളും തളിപ്പറമ്പത്തു പരീക്ഷയിൽ ജയിച്ചു മുടിവാങ്ങിയ ആളാണു്. ഇപ്പോഴുള്ള പാഠകക്കാരിൽ മറ്റാരുംതന്നെ തളിപ്പറമ്പത്തുനിന്നു മുടി കെട്ടീട്ടുള്ളതായി അറിവില്ല.

ആദ്യകാലങ്ങളിൽ ക്രത്തിനും, പാഠകത്തിനും ഉപയോഗപ്പെട്ടുത്തിവന്നിരുന്ന ഗദ്യപദ്യങ്ങൾ മലയാളഭാഷയിൽ പ്രത്യേകം ഈ ആവശ്യത്തിലേക്കായി എഴുതി ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ളവ തന്നെയായിരുന്നു. ചാക്യന്മാരും പാഠകക്കാരും ക്രത്തിനോ പാഠകത്തിനോ ആരംഭിക്കുന്ന സമയം മന്ത്രംപോലെ ആദ്യമായി മനസ്സുകൊണ്ടു ചൊല്ലാറുള്ളതു് ഒരു ഭാഷാശ്ലോകമാണു്. അതു താഴെ ചേർക്കുന്നു.

"ഘോരാണാം ദാനവാനാം നിരുപമപൃതനാ-
മാരഭിന്നാം ധരിത്രീ-
മോരോ മീളാവതാരൈരഴകൊടു സമാ-
ശ്വാസയന്തം നിതാന്തം
ക്ഷീരാംഭോധൌ ഭുജംഗാധിപശയനതലേ
യോഗനിദ്രാമുദാരാം
നേരേകൈയ്യൊണ്ടു ലക്ഷ്മീകളർമല പുണരും
പദ്മനാഭം ഭജേഹം"

ശിവപരമായ കഥ പറയുവാനാണു് ഭാവമെങ്കിൽ താഴെ ചേർക്കുന്ന ശ്ലോകംകൂടിച്ചൊല്ലിവരാറുണ്ടു്.

"ലോകാനാമേകനാഥം പദതളിരിൽ വണ-
ങ്ങും ജനാനാമശേഷാ-
മാകാംക്ഷാം പൂരയന്തം നയനശിഖിശിഖാ
ലീഢമൃതായുധാംഗം
ഏകീഭാവായ കന്നിൻമകളെ നിജശരീ-
രാർദ്ധമായ് ചേർത്തു പേർത്തും
ഭോഗോന്മേഷം വളർക്കും വിബുധപരിവൃഢം
ചന്ദ്രചൂഡം ഭജേഹം."

ഇതിന്റെ ശേഷം ചെയ്യുന്ന ഉപന്യാസവും ശ്ലോകവിലാണ്. അതു താഴെ ചേർക്കുന്നു:—

"പുരുഷാർത്ഥചതുഷ്ടയത്തെ സാധിപ്പാനായിക്കൊണ്ടു ലോകൈനാഥനായിരിക്കുന്ന ശ്രീപരമേശ്വരനെ സർവ്വദാ ഹൃദയകമലകർണ്ണികാമദ്ധ്യത്തിങ്കൽ വച്ചു ഭക്തിപുരസ്സരമാകംവണ്ണം ഉപാസിച്ചുകൊള്ളണം. എന്നതു കൂടാതെകണ്ടു് അസാരങ്ങളായി അനിത്യങ്ങളായി അല്പസുഖപ്രദങ്ങളായി അത്യന്തദുഃഖപ്രദങ്ങളായിരിക്കുന്ന വിഷയങ്ങളിൽ സാരബുദ്ധ്യാ ഭ്രമിച്ചു കാലക്ഷേപം ചെയ്തുപോയാൽ ഒരിതമനുഭവിക്കയല്ലാതെ ഒരു ഫലപ്രാപ്തിയുള്ളൂ. അകൃതസുകൃതന്മാർക്കു് അസുലഭമായിരിപ്പോന്നല്ലോ മനുഷ്യജന്മമാകുന്നതു്. സകലപുരുഷാർത്ഥസാധകമാകയുണ്ടു്. അങ്ങനെയെല്ലാമിരിക്കുന്ന മനുഷ്യജന്മത്തെ ലഭിച്ചവരുടെ പക്ഷം അതിനെ നിരർത്ഥമാക്കിക്കളയാതെകണ്ടു സർവ്വാത്മനാ ഒരു ഈശ്വരനെ ഭക്തിയോടുകൂടെ വിശ്വസിച്ചു സേവിച്ചു സഫലമാക്കിക്കൊള്ളണം. അതിന് ഏതാരു ഈശ്വരനെ സേവിക്കേണ്ടു എന്നു വിചാരിക്കേണ്ടിവരുന്നേരം ചന്ദ്രചൂഡനെ സേവിച്ചുകൊള്ളുകയേ വേണ്ടു."

ഇത്രയും അവതാരികയോടുകൂടി ശ്ലോകാർത്ഥവും പദപ്രയോജനവും പറഞ്ഞു പരമേശ്വരനെത്തന്നെ സേവ്യനെന്നു സാധിക്കുന്നു. അതിന്റെ ശേഷം—

"ഏറ്റുപാടുമവിനീതനായ് ഭവനസുന്ദ-
രാംഗികളിലാശപൂ-
ണ്ടന്ധനായ് കുറിയരച്ചമാത്രനിരങ്ങും-
ചേർത്തുമതിസംഭ്രമാത്

ഹന്ത! നീളെ വലയായ്ക്ക ചിത്ര! തവ ബന്ധു-
വാരിയു നിന്നയ്ക്കുടോ!
അന്തകൻ വരവിലാധിതീർപ്പതിന ചട്ട-
മെയലികുപതെന്നിയേ."

എന്ന ശ്ലോകം ചൊല്ലി പരമേശ്വരന്റെ മാഹാത്മ്യങ്ങളെ വ്യക്തമായിപ്പറഞ്ഞു് ഭട്ടോഹംതന്നെ സേവ്യനെന്ന സ്ഥാപിക്കുന്നു.

വിഷ്ണുപരമായ കഥ പറയുവാനാരംഭിക്കുന്നതെങ്കിൽ പീഠികക്കു ഉചിതമായ വ്യത്യാസങ്ങൾ ചെയ്തു വിഷ്ണുതന്നെ സേവ്യനെന്നു് സാധിക്കുന്നു.

തദനന്തരം,

"ഇപ്പോൾ നീട്ട സേവാമാർഗ്ഗങ്ങൾ പലപ്രകാരേണയുണ്ടു്. നാമ സങ്കീർത്തനം, സ്വരൂപധ്യാനം, പ്രതിമാർച്ചനം, കഥാശ്രവണം എന്നിങ്ങനെ പല മാർഗ്ഗങ്ങളുള്ളതിൽ കഥാശ്രവണത്തിനും കഥാപഠനത്തിനും തന്നെ വളരെ മഹത്വമുള്ളതാകുന്നതു്. കഥകളെന്നവന്നാൽ അതു പലപ്രകാരത്തിലുണ്ടു്."

ഇതിന്റെ ശേഷം രാമായണകഥയുടെ മാഹാത്മ്യത്തെ പ്പറഞ്ഞു ആ കഥയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെയായിരുന്ന പൂർവകാലങ്ങളിൽ കഥാവതരണം ചെയ്തിരുന്ന സമ്പ്രദായം. തദനന്തരം മിശ്രഗദ്യപദ്യാത്മകമായ പ്രബന്ധത്തെച്ചൊല്ലി വിസ്തരിച്ചു് അർത്ഥം പറഞ്ഞു ശ്രോതാക്കളെ സന്തോഷിപ്പിച്ചിരുന്നു.

ഇങ്ങനെ നടന്നുവരുന്നകാലത്താണു് തിരുവഞ്ചിക്കുളത്തു വാണരുളിയിരുന്ന കുലശേഖരവർമ്മമഹാരാജാവു ധനഞ്ജയം മുതലായ നാടകങ്ങളുണ്ടാക്കി ചാക്യന്മാരെക്കൊണ്ടു് അഭിനയിപ്പിച്ചു തുടങ്ങിയതു്. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ അധികപരിചയമില്ലാത്തവരായ ശ്രോതാക്കളുടെ ബോധത്തിനും വിനോദത്തിനുമായിക്കൊണ്ടു വിദൂഷകൻ, കഥാപാത്രങ്ങൾ ചൊല്ലുന്ന പദ്യങ്ങളുടേയും, പറയുന്ന ഗദ്യങ്ങളുടേയും ഭാഷാന്തരങ്ങളെക്കൂടി ഭാഷാവൃത്തത്തിൽ ചൊല്ലുക പതിവായിരുന്നു. ഈ ആവശ്യത്തിലേക്കു വേണ്ട സകലപദ്യങ്ങളും തോലൻ ഉണ്ടാക്കിട്ടുള്ളതായിട്ടാണു് കേൾവി.

ഇങ്ങനെ കുലശേഖരവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ആജ്ഞാനുസരണം അഭിനയിച്ചുപോന്ന നാടകങ്ങളിൽ പണ്ഡിതന്മാരെ രസിപ്പിക്കുന്നതിനു സംസ്കൃതഗദ്യപദ്യങ്ങളുണ്ടായിരുന്നതുപോലെതന്നെ പാമരന്മാരെ രസിപ്പിക്കുന്നതിനു ഭാഷാപദ്യങ്ങളും ധാരാളമായി ഉപയോഗപ്പെടുത്തിയിരുന്നു.

കുലശേഖരവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ കാലത്തെ ഭാഷയിൽതന്നെ ഗദ്യപദ്യങ്ങളും ചൊല്ലി അർത്ഥം പറഞ്ഞു സദസ്യരെ രസിപ്പിച്ചുപോന്നിരുന്ന ചാക്യന്മാർ അന്നുമുതൽ സംസ്കൃതഗദ്യപദ്യങ്ങളും അവയുടെ ഭാഷാന്തരപദ്യങ്ങളുംകൂടെ ഉപയോഗിച്ചുതുടങ്ങി. അതിന്റെ ശേഷം മറ്റുള്ള കവികളും നാടകങ്ങളെഴുതി ചാക്യന്മാരെക്കൊണ്ട് അഭിനയിപ്പിച്ചുതുടങ്ങി. ഈ ആവശ്യത്തിലേക്ക് ഉണ്ടാക്കീട്ടുള്ള സംസ്കൃതനാടകങ്ങളും എണ്ണത്തിൽ ധാരാളം ഉണ്ട്. അവയിൽ ചില നല്ല നാടകങ്ങളും മറ്റു ചിലതിൽ ചില നല്ല ശ്ലോകങ്ങളും കാണാനുണ്ട്. വാസുദേവഭട്ടതിരിയുടെ യുധിഷ്ഠിരവിജയം ബോംബെയിലച്ചടിച്ചപ്പോൾ വാസുദേവൻ കാശ്മീരദേശക്കാരനായതുപോലെ കേരളീയരുടെ ഈ നാടകങ്ങളും പരദേശികളുടെ കൈയിൽ കിട്ടുമ്പോൾ അവയുടെ കർത്തൃത്വം അന്യത്ര പോകുന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടുവാനില്ലതന്നെ.

സുഭദ്രാധനഞ്ജയം നാടകത്തിലെ ചില ഭാഗങ്ങളും അതിനുപകരം വാദ്ധ്യഷകൻ ചൊല്ലുന്നതുമായ രാമകവിയുടെ ഭാഷാപദ്യങ്ങളും താഴെ ചേർക്കുന്നു.

സു. ധ:— "ഭോ ഭോ ഭഗവന്തോ മഹർഷയഃ! ഭിക്ഷാം ദത്ത
ഭിക്ഷാം ദത്ത"

ഭാഷാ— "കൈടഭവൈരിതൃമശേഷരസ്സേ മനസാ
ചിന്തിച്ചു ഭൂമീദേവീം
സേവാഭാഗ്യമിളച്ചുകൊണ്ടു സുഖമേ
വാഴുന്ന സാധുക്കളേ!
സ്ത്രീഭോഗാദിവിരക്തിപൂണ്ടു വിപിനേ
വാഴും മഹാത്മാക്കളേ!
ഭോ ഭോ! ഭിക്ഷതരേണമേ മുനികളേ!
പാരം വഴുത്തേനഹം."

സു. ധ:— "അഹോ ശൂന്യാനി സർവ്വാണ്യുടജാജ്ഞിതരാണി

അഹോ മമാദ്യഭാഗധേയസ്യ പ്രഭാവഃ, യേന നിത്യസന്നിഹിതതൂഷ്ണീധനമപി തപോവനം ശൂന്യം കരോതി. അഥവാ മമൈവൈഷ ദോഷഃ."

ശ്ലോകം "എല്ലാനാളും താപസന്മാർ വസിക്കും
ചൊല്ലേറുന്നോരാശ്രമം ശൂന്യമാവാൻ
ചൊല്ലീടാമിന്നെന്റെ മാറിത്തമെന്നൊ-
ന്നല്ലാതൊന്നും മൂലമില്ലെന്തുചെയ്വൂ."

സൂ. ധ: യേന തത്ര യുധിഷ്ഠിരമന്ദിരേ യാജ്ഞസേനീകരകമലസംസ്കൃസുഭഗം ചതുർവിധമാഹാരജാതമഷ്ടാശീതിസഹസ്രാണാം സ്നാതകാനാം മധ്യേ നിഷ്പാതിഷ്ടന്നപരൈരുതസ്യ സവ്യസാചിനഃസ്തീർത്ഥയാത്രാകാമുകസ്യ പുനരത്ര അഹിണ്ഡ്യതേ തത്ര പുനസ്തപോവന ആഹാരസ്യ കഥാപി നാസാദ്യതേ."

ശ്ലോകം "എൺപത്തെട്ടുസഹസ്രമന്തണവര-
ന്നാരോട്ടക്രുടിസ്സുഖം
മുൻപിൽച്ചെന്നടനത്തുകൊട്ടിലിലിടം-
വെച്ചങ്ങിരുന്നാദരാൽ
തുമ്പപ്പൂവിനു കമ്പമേകിന നറു-
ചോറും പുളിശ്ശേരിയും
വൻപിച്ചോരമൃതാമടപ്രഥമനും
കൂടിബ്ഭുജിപ്പേനഹം.

ഓർത്താലൻമാഗ്യദോഷം ശിവശിവ! സുഖമേ
തൽക്ഷണം ക്ഷോണം ഞാ-
നുർജ്ജാപം കൃത്വാ പുറപ്പെട്ടിഹ ധരണിതലേ
മണ്ണിമണ്ടിക്കിതച്ചും
തീർത്ഥാന്തേ മുങ്ങിമുങ്ങിപ്പുലർശി നടമാ-
ടുന്ന പാത്ഥന്റെ പിൻപേ
പാർത്താലാശ്ചര്യമല്ലോ പഴതിലുഴുവാൻ
നമ്മുടേ കർമ്മദോഷം."

ചാക്യാന്മാരഭിനയിക്കുന്ന നാടകങ്ങളിലെ ഗദ്യപദ്യങ്ങൾക്കുപുറമേ വിദൂഷകന്റെ ഭാഷാവൃത്തങ്ങളുമുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു

സംസ്കൃതനാടകങ്ങളെ ഭിനയിക്കുവാൻ ചാക്യാന്മാർ പ്രേരിതരായ കാലത്തു ജനമഞ്ജനം ചെയ്യുന്നതിലേക്കായി സദ്യശോഷാപഹ്യങ്ങളെക്കൂടി ഉണ്ടാക്കിച്ചൊല്ലുവാനുണ്ടായിരുന്നു എന്നു സിദ്ധമായി.

ഇക്കാലത്തും ചാക്യാന്മാർ പുരുഷാർത്ഥം പറയുന്നതിനു ഉപയോഗിക്കുന്ന പദ്യങ്ങളെല്ലാം ഭാഷയിൽ ഉണ്ടാക്കിട്ടുള്ളവയാണ്. ഉദാഹരണത്തിനു ചിലതു താഴെ ചേർക്കുന്നു.

"വെണ്ണേന്മേരമുഖം വറുത്തുവരളും
വൃന്ദാകളന്തുള്ളകം
ചെറ്റോമന്മധുരക്കരിസ്സനുരാ-
മല്ലോപദംശോദരീം
ചൊല്ലാനോരെയുമെത്തയിർക്കടിതടാം
ചാഞ്ചംപൂഴ്ത്തുളച്ചയ്-
മേനാം ഭൂകേതിവധൂം പരിഞ്ഞയിസഖേ!
ലോകഃ കഥം ജീവതി?"

"മച്ചും മാളികയും നിറഞ്ഞുപണവും
പാത്രങ്ങളും ഭണ്ഡാരവും
മുറവും ക്ഷ്മാപതിയോട്ടുചേർന്ന ധനികൻ
തന്മാന്യയാമമ്മതാൻ
അച്ചൻതാൻ സഹസം മരിച്ചു സരസം
സംവത്സരാന്തേ ഗുണാ-
മിച്ഛാപൂർത്തിവരുത്തുവാൻ തുനിയുമാ-
മാസം ഭജിച്ചീടണം."

"കാരെല്ലാ നന്നായ്ഴുകിട്ടുണക്കി-
ക്കൊട്ടത്തു ചക്കിൽ പുനരൊട്ടരഞ്ഞാൽ
നീരല്ലുമായ്വീഴ്ത്തിയെടുത്താരെണ്ണ-
ക്കേറെം കൊതിക്കുന്നിതു ഗാത്രമെൻറെ."

"ഏണാങ്കമണ്ഡലംപോലെ
വേണാന്നീടിന പപ്പടം
ഊണിന്നകാലമാകുമ്പോൾ
വേണം കാച്ചി വിളമ്പുവാൻ."

"അപ്പപ്പാ പഴമായതം കൊടിമരം
തീക്കാം പുനഃ കപ്പലിൽ
കല്പിക്കാം ചില പാമരങ്ങളും മതിയാം
പാലത്തിനംഭോധിയിൽ
ഇപ്പുകപ്പലും വിളമ്പിയാൽ കലശലാ
മുച ഛരിഷ്ടമൊന്നിക്കുമെ-
ന്നല്പതേപന മുറിച്ചു ചെണ്ടമുറിയെ-
ന്നാപ്പേരുമിട്ട സഖേ!"

പൂർവ്വകാലങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടത്തീട്ടുള്ള രീതിയിൽ ഈവക ശ്ലോകങ്ങളും ചാക്യാന്മാർ ഇന്നും ചൊല്ലി വിസ്തരിച്ച് അർത്ഥം പറഞ്ഞു പോരുന്നുണ്ട്. അതു കേൾക്കുന്നതിനും കൊണ്ടാടുന്നതിനും ജനങ്ങളും കുറവല്ല.

അതുകൊണ്ടു വന്നുകൂടിയതെന്തെന്നാൽ പുരാതനകാലം മുതൽതന്നെ ചാക്യാർ കൂത്തിനും, നമ്പ്യാർ പാഠകത്തിനും, ഭാഷാശ്ലോകങ്ങളും തന്നെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തിവന്നിരുന്നു എന്നും കുലശേഖരവമ്മമഹാരാജാവു സംസ്കൃതനാടകങ്ങളെ ഭഞ്ജിയിക്കുവാൻ വേണ്ടി സൌകര്യങ്ങളും "ചാക്യാന്മാർക്ക്" ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തകാലത്തുകൂടി ഭാഷാപദ്യങ്ങൾക്കുള്ള പ്രാധാന്യത്തെ അവഗണിച്ചു തിരസ്കരിക്കാതിരുന്നു എന്നുമാണ്. അക്കാലത്തു ചാക്യാന്മാരും നമ്പ്യാന്മാരും കൂത്തിനും പാഠകത്തിനും ഉപയോഗപ്പെടുത്തിവന്നിരുന്ന ഭാഷാശ്ലോകങ്ങളെല്ലാം കാലക്രമത്തിൽ പ്രചാരലുപ്തമായതിനു മദ്ധ്യകാലത്തു വിദ്വാന്മാരായ നമ്പൂരിമാർ പുരാണകഥകളെ ഭാഷാചമ്പൂരൂപത്തിൽ എഴുതിയതു ചാക്യാന്മാരെക്കൊണ്ടും നമ്പ്യാന്മാരെക്കൊണ്ടും കഥ പറയിക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയാണ്. ആ സമ്പ്രദായം തുടച്ചുയായി കേരളത്തിൽനിന്നുകൊണ്ടുപോരുന്ന കാലത്താണ് വർകവിയായ മേപ്പത്തൂർ നാരായണഭട്ടതിരി പ്രസിദ്ധനായിത്തീർന്നത്. അദ്ദേഹവും തന്റെ യൌവ്വനകാലത്തു കൂത്തും പാഠകവും കേട്ടു നന്നെ രസിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നിരിക്കണം. എന്നാൽ ആ മഹാനുഭാവന്റെ മദ്ധ്യവയസ്സിനുശേഷം കൂത്തിന്റേയും പാഠകത്തിന്റേയും ഗതിക്കു വലിയൊരുമാറ്റം സംഭവിച്ചു.

പ്രസിദ്ധവാഗ്മിയായ കുട്ടഞ്ചേരി ഇരവിച്ചാക്യാരു നാരായണ ഭട്ടതിരിയുടെ ഒരു വലിയ സ്നേഹിതനായിരുന്നു. ഈ ചാക്യാരുടെ ആവശ്യത്തിലേക്കായിട്ടാണ് ഭട്ടതിരി സംസ്കൃതപ്രബന്ധങ്ങളും എഴുതിത്തുടങ്ങിയതു്. ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രസിദ്ധമായ നിരനുനാസികാപ്രബന്ധം ഇരവിച്ചാക്യാർ ആദ്യമായി കൂത്തിനു് ഉപയോഗിച്ചസമയം കേൾക്കുന്നതിനു ഭട്ടതിരിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ പ്രബന്ധം അനനുനാസികാക്ഷരങ്ങളും കൂടാതെ തന്നെ ഏകദേശം ഒരു യാമത്തോളം കാലം വിസ്തരിച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അത്ഭുതപരതന്ത്രനായ ഭട്ടതിരി 'ചാക്യാരെ! ഇതു വിചാരിച്ചില്ല' എന്നു പറഞ്ഞതായി കേൾവിയുണ്ടു്. ചാക്യാർ ഭട്ടതിരിയുടെ പാഞ്ചാലീസ്വയംവരം പറയുന്ന മട്ടിൽ സ്വയംവരത്തിനു് ആവശ്യമുള്ള നെടുംപുരകൾക്കു തൂണുകളും ഉത്തരങ്ങളും ഉയർത്തുന്ന ഭാഗം വിവരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സമയം ഒരു വലിയ ഉത്തരം കയറ്റുന്ന 'ധീം' എന്നു ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ നിലയുറപ്പിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ നാരായണഭട്ടതിരിയുടെപ്പുടയുള്ള സകല ശ്രോതാക്കളും അറിയാതെ സഭക്കെയ്യ്വേണ്ടി തലയിൽ കൈയ്യ് വച്ചുപോയി എന്നു സംഗതി സുപ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതാണല്ലോ. ഈ രണ്ടു സംഭവങ്ങളും ഇരവിച്ചാക്യാരുടെ പ്രതിഭാവിലാസത്തേയും വാഗ്ധാടിയേയും അഭിനയചാതുര്യത്തേയും നല്ലവണ്ണം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നുണ്ടു്.

വൃത്തപണ്ഡിതനും ശാസ്ത്രജ്ഞനും രസികനുമായ ഇരവിച്ചാക്യാർ ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രബന്ധശ്ലോകങ്ങളെ ഓരോന്നായി ചൊല്ലി വിസ്തരിച്ചു അർത്ഥം പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞപ്പോൾ തന്നേ പട്ടരുടെ തന്നെയാണൊ ഇതു സരസമായി വ്യാഖ്യാനിച്ചതു് എന്നു ഭട്ടതിരിക്കു തന്നെ പലപ്പോഴും സംശയം തോന്നിട്ടുണ്ടു്. ഇരവിച്ചാക്യാരുടെ സരസസുന്ദരങ്ങളായ വ്യാഖ്യാനങ്ങളാണ് ഭട്ടതിരിയെ വീണ്ടും വീണ്ടും പ്രബന്ധങ്ങളുണ്ടാക്കുവാൻ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചതു്. ഭട്ടതിരിയുടെ വാർദ്ധക്യകാലം പ്രബന്ധം എഴുതുന്നതിനും ഇരവിച്ചാക്യാരുടെ കൂത്തുകേട്ടു രസിക്കുന്നതിനുമായിട്ടാണ് പ്രായേണ വിനിയോഗിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതു്.

ഇരവിച്ചാക്യാർക്കു് എല്ലാ പ്രബന്ധങ്ങളും പറയുന്നതിനും അസാമാന്യപാടവം ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും സുഭദ്രാഹരണം വിസ്തരിച്ചർത്ഥം പറയുന്നതിനുള്ള സാമർത്ഥ്യം അന്യാദൃശമായിരുന്നു.

ഭട്ടതിരി എഴുതിക്കൊടുത്തിട്ടുള്ള പ്രബന്ധങ്ങളും ഇരവിച്ചാക്യാർ കൂത്തുപറയുമ്പോളും കേൾക്കാമെന്നല്ലാതെ ആ ഗ്രന്ഥങ്ങളും ഒന്നും തന്നെ ആരെയും കാണിക്കുകപോലും ചെയ്തിരുന്നില്ല. ചാക്യാർ എവിടെ പോയാലും 'സുഭദ്രാഹരണം' പ്രബന്ധംകൊണ്ടുപോവുക പതിവായിരുന്നു. ഒരുതവണ ഇരവിച്ചാക്യാർ ഇരിങ്ങാലക്കുടെ ചെന്നു കൂളികഴിഞ്ഞു തൊഴാൻ അകത്തേക്കു കടന്ന സമയം ഗ്രന്ഥം കൈയിലിരിക്കുന്നതു് അസൂയക്കുമന്നു കരുതി അതു് ഒരു പടിപ്പുറത്തുവച്ചു. അതുകണ്ടുനിന്ന ചില തദ്ദേശ വാസികളായ ചാക്യാന്മാർ ഇരവിച്ചാക്യാർ തൊഴുതു പുറത്തു വരുന്നതിനു മുമ്പു സമയം മുൻനിശ്ചയിച്ചിരുന്നപ്രകാരം അദ്ദേഹത്തെ ഓരോ വർത്തമാനം പറഞ്ഞു കുറെ താമസിപ്പിച്ചു. അതിനിടയ്ക്കു് സുഭദ്രാഹരണം ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ സകല ഏടുകളും ഊരി ഓരോരുത്തർ ഓരോന്നുവീതം പകർത്തി പൂർത്തിയാക്കി ചാക്യാരുടെ ഗ്രന്ഥം മുൻപിലത്തെപ്പോലെ കെട്ടിഭദ്രമായി പടിപ്പുറത്തു യഥാസ്ഥാനത്തുതന്നെ സൂക്ഷിച്ചുവച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഇരിങ്ങാലക്കുടക്കാരൻ വിദ്വാനായ ഒരു ചാക്യാർ ഈ പ്രബന്ധത്തിൽ ചില ഭാഗങ്ങളും ഇതിനിടെ തോന്നിച്ച കൂത്തമ്പലത്തിൽ കൂത്തും ആരംഭിച്ചു. ഇരവിച്ചാക്യാർ പുറത്തുവന്നപ്പോൾ സുഭദ്രാഹരണംപ്രബന്ധം പറയുന്നതുകേട്ടു കോപാക്രാന്തനായി. തന്നെ ചിലരെല്ലാം ഓരോ വർത്തമാനം പറഞ്ഞു താമസിപ്പിച്ചുതിന്റെ മർമ്മം ഗ്രന്ഥം ചാക്യാന്മാർ പകർത്തിയതുമറിയും ചാക്യാക്കു പെട്ടെന്നു ബുദ്ധിഗോചരമായിത്തീർന്നു. കോപാന്ധനായ ചാക്യാരു് കൂടൽമാണിക്യസ്വാമിക്കുടി തന്നെ ചതിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടവരെ സഹായിച്ചു എന്നു വിചാരിച്ചു് "ഞാനും എന്റെ വംശക്കാരും ഈ ക്ഷേത്രത്തിൽ ഒരിക്കലും ദർശനത്തിനുകൂടി വരുന്നതല്ല" എന്നു സത്യംചെയ്തു് ഉടനിനുകൂടി താമസിക്കാതെ അപ്പോൾതന്നെ അവിടെനിന്നു തിരിച്ചു. ഇതിനൻറശേഷം കുട്ടഞ്ചേരിച്ചാക്യാന്മാരാരുംതന്നെ ഇതുവരെ ഇരിങ്ങാലക്കുടെ ക്ഷേത്രത്തിൽ ദർശനത്തിനോ കൂത്തുപറയുന്നതിനോ പോയിട്ടില്ല. അസുലഭങ്ങളായ ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രബന്ധങ്ങളും ഓരോന്നോരോന്നായി ഇരവിച്ചാക്യാരുടെ കൈവശത്തിൽനിന്നു മാറി ചാക്യാന്മാർ ഇപ്രകാരം കൈവശമാക്കി. ഇരവിച്ചാക്യാരുടെ പ്രസിദ്ധിയും പ്രബന്ധങ്ങളുടെ മാഹാത്മ്യവും അവയുടെ

ന്തനതവും ജനങ്ങൾക്ക് അവയിലുണ്ടായിരുന്ന ശ്രദ്ധയും കൊണ്ടു സകല വാക്യാന്മാരും അവയെത്തന്നെ ഉരുവിട്ടു പഠിച്ചു രംഗത്തു് അഭിനയിച്ചു പ്രസംഗിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ഈ പ്രബന്ധങ്ങൾക്കു പ്രാബല്യം കിട്ടിയതോടുകൂടി ഭാഷാപ്രബന്ധങ്ങളിൽ ജനങ്ങൾക്കു് അഭിരുചി കുറഞ്ഞുവരായി. ഇങ്ങനെയാണു് ഭാഷാപ്രബന്ധങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തു സംസ്കൃതപ്രബന്ധങ്ങൾ കൈയേറികൂടിപാർക്കുവാൻ ഇടയായതു്.

ഭാഷാപ്രബന്ധങ്ങൾക്കു പ്രചാരമുണ്ടായിരുന്ന കാലത്താണു് രാമായണാദിഭാഷാപ്രബന്ധങ്ങളുടെ ആവിർഭാവം. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ചമ്പുകാവ്യങ്ങൾ ധാരാളമുണ്ടെങ്കിലും ഇംപ്രഥമമായി ഭാഷയിൽ ആ രീതിയെത്തുടർന്നു് ഒരു ചമ്പൂകാവ്യം എഴുതിയതു് ആരാണെന്നു സൂക്ഷ്മമായി അറിവാൻ നിവൃത്തിയില്ല. പുനത്തിന്റെ കാലത്തിനു മുൻപുണ്ടായിരുന്നവയെല്ലാം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചമ്പുക്കളുടെ ആവിർഭാവത്തോടുകൂടി അസ്തമിച്ചതായി വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

പുനംനമ്പൂരി ഉദ്ഭടശാസ്ത്രികളുടെ സമകാലികനായിരുന്നു എന്നാണല്ലോ കേൾവി. "ധരാഹന്ത! കല്പാന്തതോയേ" എന്നവസാനിക്കുന്ന പദ്യം പുനം ഉണ്ടാക്കിച്ചൊല്ലിയപ്പോൾ ശാസ്ത്രികൾ സന്തോഷിച്ചു് "അന്ത പുനക്കിന്തപ്പട്ടു്" എന്നു പറഞ്ഞു് ഒരു പട്ടു സമ്മാനിച്ച സംഗതിയും പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. അതിനംപുറമെ,

"അധികേരളമഗ്ര്യഗിരഃ കവയഃ
കവയന്തു വയം തു ന താൻ വിനുമഃ
പുളകോദ്ഗമകാരിവചഃപ്രസരം
പുനമേവ പുനഃ പുനരാസ്മമഹേ."

എന്നൊരു സർട്ടിഫിക്കറും ശാസ്ത്രികൾ പുനത്തിനു കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. ഈ ഉദ്ഭടശാസ്ത്രികൾ ചേന്നാസ്സു നാരായണൻ നമ്പൂരിയുടെ സമകാലികനായിരുന്നു. ചേന്നാസ്സുനമ്പൂരി തന്ത്രസമുച്ചയം എഴുതുന്ന അവസരത്തിൽ ശാസ്ത്രികൾ അവിടെ ചെന്നു സഹായിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ നമ്പൂരി നാലു പദ്യങ്ങളെഴുതുവാനുള്ള ആശയം പറഞ്ഞുകൊടുത്തു എന്നും അദ്ദേഹം സംസ്കൃതത്തിൽ മൂന്നരശ്ലോകം എഴുതിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ

പകതിയിലധികം കയ്യെഴുത്തുഗ്രന്ഥം ശേഖരിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ട് അവയെക്കൂടി അരശ്ലോകത്തിൽ സംഗ്രഹിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ലെന്നു പറഞ്ഞു് ഉദ്യമത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ചു എന്നും ശാസ്ത്രികൾ ഉണ്ടാക്കിയിടത്തോളം ഉപേക്ഷിക്കാൻ പാടില്ലെന്നു പറഞ്ഞു നമ്പൂരി ശേഷംഭാഗം മുഴുവൻ അരശ്ലോകത്തിൽ സംഗ്രഹിച്ചു എന്നും അതുകൊണ്ടു ശാസ്ത്രികൾ സന്തോഷിച്ചു നമ്പൂരിയുടെ സംഗ്രഹണസാമർത്ഥ്യത്തെ വളരെ ശ്ലാഘിച്ചു പറഞ്ഞു എന്നും പ്രസിദ്ധിയുണ്ട്. മറ്റൊരവസരത്തിൽ ശാസ്ത്രികൾ ചേന്നാസ്സു നമ്പൂരിയെക്കണ്ടസമയം ഉത്സവാവസാനത്തിലുള്ള ആവഭൃഥസ്നാനത്തെ വണ്ണിക്കുവാൻ മോഹിക്കുന്ന നമ്പൂരിയോടു തദ്ഘോഷയാത്രയേ വിവരിക്കുവാനേ ഇടിക്കണമെന്നുള്ള ശാസ്ത്രികളുടെ അപേക്ഷയെ നമ്പൂരി സ്വീകരിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം,

"ശംഖപ്രേംഖച്ചട്ടലപടഹോത്താളതാളോരുഭേരീ-
രംഗച്ഛൃംഗോഡ്ഡമരുഡമരുദ്ദീകൃതവീണാപ്രവീണാഃ
ഡക്കാഡുക്കാഝിരളമുരളീകമ്മഠാശ്വാഭിയാന്തു
സ്ഥായട്ടീപാസ്തമിഹ മഹിതോത്താമഹോളാമഹോളഃ."

എന്ന പദ്യം ഉണ്ടാക്കിച്ചൊല്ലിയതിനെ നമ്പൂരി സ്വഗ്രന്ഥത്തിൽ ചേർക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ രണ്ടു ഐതിഹ്യങ്ങളിൽ നിന്നും ചേന്നാസ്സുനമ്പൂരിയും ഉദ്ഭണ്ഡശാസ്ത്രികളും സമകാലികന്മാരെന്നു തന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നു. ചേന്നാസ്സു നാരായണൻനമ്പൂരി തന്ത്രസമുച്ചയമുണ്ടാക്കിയ കാലം,

"കല്യാബ്ധേഷ്വതിയത്സു നന്ദനയനേ-
ഷ്വംഭോധിസംഖ്യേഷ്വ യഃ
സംഭ്രതോ ഭൂഭുവീതഹവ്യമുനിയ-
ദ്ധ്മൂലേ സവേദാനുയേ
പ്രാഹൂത്സ്യ ജഗന്തമംഗലപദേ-
ദ്ധ്യം ധാമ നാരായണഃ
സോയം തന്ത്രമിമം വ്യധാദ് ബഹുവിധ-
ദ്ധ്യുത്യ തന്ത്രോണ്ണവാത്"

എന്ന ശ്ലോകത്തിൽനിന്നും കല്യബ്ദം ൪൭൩൰ൻ കഴിഞ്ഞുവരുന്ന ൯൩൰-ൽ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അതിൽനിന്നു 'തരളാംഗം' വാങ്ങിയാൽ കിട്ടുന്ന കൊല്ലവർഷം ൩൰൫-ൽ ആയിരിക്കണം

തന്ത്രസമുച്ചയം എഴുതിത്തീർന്നതു്. ഈ പ്രൌഢഗ്രന്ഥം എഴുതിയകാലത്തു് നമ്പൂരിക്കു് ൪൦ വയസ്സിൽ കുറവില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നതിൽ വലിയ തെറ്റുവരുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു പുനത്തിനും അക്കാലത്തു് ഏതാണ്ടു് അത്രതന്നെ വയസ്സുകാണും. അങ്ങനെയാകുകിൽ പുനംനമ്പൂരി കൊല്ലവർഷം ൭൨൫-നു ശേഷം പ്രബന്ധരചനയിൽ ഏർപ്പെട്ടതായി വിചാരിക്കാം. ചമ്പുഗ്രന്ഥങ്ങളും ചാക്യാന്മാരുടെ ആവശ്യത്തിനായിരിക്കാവുന്നതുകൊണ്ടും അവ സരസഘടിതസമ്മിശ്രങ്ങളായിരുന്നതുകൊണ്ടും ചാക്യാന്മാരും നമ്പ്യാന്മാരും പ്രായേണ അവരുടെ കൃത്തിനും പാഠകത്തിനും ഉപയോഗപ്പെട്ടുവന്നതായിട്ടും തീരുമാനിക്കാം. ജനങ്ങളും ഈ ചമ്പുക്കളെക്കൊണ്ടാടിയിരുന്നിരിക്കാവുന്നതുകൊണ്ടു് പുനംനമ്പൂരി പുതിയ പ്രബന്ധങ്ങളും എഴുതുവാൻ അത്യന്തം പ്രേരിതനായിരുന്നിരിക്കണം. ഭട്ടതിരിയുടെ ബാല്യയൌവനകാലങ്ങളിൽ ഈ പ്രബന്ധങ്ങളും കേട്ടു രസിക്കുവാൻ അവസരം അദ്ദേഹത്തിനും നിശ്ചയമായും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കും. ഭട്ടതിരി പ്രബന്ധങ്ങളും എഴുതിത്തുടങ്ങിയതു നാരായണീയം എഴുതിക്കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷമാകുന്നതിനേ തരമുള്ളു. നാരായണീയം എഴുതിത്തീർന്നതു് 'ആയുരാരോഗ്യസൌഖ്യം' എന്ന കലിദിനംകൊണ്ടു സൂചിതമായ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അക്കാലത്തു നാരായണഭട്ടതിരിക്കു് ഏകദേശം ൬൦ വയസ്സു കഴിഞ്ഞിരിക്കണമെന്നതന്നെ വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അപ്പോൾ ഭട്ടതിരി പ്രബന്ധം എഴുതുവാൻ ആരംഭിച്ചതു വാർദ്ധക്യദശയിൽത്തന്നെ ആയിരുന്നിരിക്കണം. ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രബന്ധങ്ങൾക്കുള്ള ശബ്ദശുദ്ധിയും അർത്ഥവ്യുല്പത്തിയും പദലാളിത്യവും കവിയുടെ വാർദ്ധക്യദശയിലെ പരിണതപ്രജ്ഞയെത്തന്നെ വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നു. ഭട്ടതിരി ൭൦വയസ്സുവരെ ജീവിച്ചിരിന്നിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു് അനേകം പ്രബന്ധങ്ങളും എഴുതുവാനും സാധിച്ചു. അപ്പോൾ ഭട്ടതിരി ഏകദേശം ൬൫-മാണ്ടിനുശേഷം മാത്രമെ പ്രബന്ധരചനയിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുള്ളു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഏകദേശം വ൦൫-മാണ്ടു സമീപിച്ചു് അനേകം പ്രബന്ധങ്ങളും ഭട്ടതിരി എഴുതിത്തീർത്തിരിക്കണം. ഇരവിച്ചാക്യാരു ഭട്ടതിരിയുടെ പ്രബന്ധങ്ങളെ മറ്റുള്ളവക്കു കൊടുക്കാതെ വളരെ ഗോപ്യമായി സൂക്ഷിച്ചിരുന്നതുകൊണ്ടു് അവ എഴുതിത്തീർന്ന വളരെ

ക്കാലം കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം മാത്രമെ അവയ്ക്ക് പ്രചാരം സിദ്ധിച്ചുള്ളു. അതിനാൽ കൊല്ലവർഷം വ ഒ -ാമാണ്ടിനുശേഷം ഭട്ടതിരിയുടെ ചമ്പുപ്രബന്ധങ്ങൾക്കു പ്രചാരം സിദ്ധിച്ചു എന്നു വിചാരിക്കാം. അപ്പോൾ പുനംനമ്പൂരിയുടെ പ്രബന്ധങ്ങൾക്കു കൊല്ലവർഷം ഇവ ഠ -ാമാണ്ടു മുതൽ വ ഒ ഉ-ാമാണ്ടു വരെയുള്ള രണ്ടരശതാബ്ദകാലത്തേക്കു പ്രചുരപ്രചാരമുണ്ടായിരുന്നു എന്നും വിചാരിക്കാവുന്നതാണ്.

പുനംനമ്പൂരി എഴുതിട്ടുള്ള ഭാഷാചമ്പുക്കളിൽ അപൂർവ്വമായി സംസ്കൃതപദ്യങ്ങളും ഗദ്യങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നിരിക്കാം. എന്നാൽ സംസ്കൃതജ്ഞന്മാരായ വാക്യന്മാരും നമ്പ്യന്മാരും സന്ദർഭോചിതമായ സംസ്കൃതപദ്യങ്ങളും ഗദ്യങ്ങളും മറ്റു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്ന് എഴുതിച്ചേർത്തു പുഷ്ടിപ്പെടുത്തുവാൻ കൂട്ടാക്കാതിരുന്നിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു. അതുനിമിത്തമായിരിക്കണം അനേകം പ്രസിദ്ധസംസ്കൃതപദ്യങ്ങളും ഗദ്യങ്ങളും ഭാഷാപ്രബന്ധങ്ങളിൽ സ്ഥലം പിടിക്കുവാൻ ഇടയായിത്തീർന്നിട്ടുള്ളതു്.

"ദേവോഽപി നഃ കപടീ ഹരോഽസൗ
പ്രഭവനാസ്തിക്യജനാരിയുഗ്മഃ
കോളംബകാലാദ് ദ്വിഗണീയസിംഹാത്
മദ്ധ്യാധിമാസഃ പുനരേവമേവ."

എന്നുള്ള മഴമംഗലത്തു ശങ്കരൻനമ്പൂരിയുടെ പദ്യത്തിന്റെ നിഷ്കൃഷ്ടാർത്ഥംകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ജീവിച്ചിരുന്നതു് ഏകദേശം സ ൧൦-നും ൧൬൦-നും മദ്ധ്യേ ആണെന്നു വിചാരിക്കാവുന്നതാണ്. അപ്പോൾ മഴമംഗലത്തിന്റെ വാർദ്ധക്യകാലത്തു നാരായണഭട്ടതിരി സംസ്കൃതഭാഷയിൽ സാമാന്യം പാണ്ഡിത്യം സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു യുവാവായിരുന്നിരിക്കാം. അക്കാലത്തു സവതന്ത്രസ്വതന്ത്രനും വരകവിയും മഹർഷിവൽപൂജ്യനുമായിരുന്ന മഴമംഗലത്തിന്റെ ശുശ്രൂഷയ്ക്കു ഭട്ടതിരി വിശ്വസ്തനായിത്തീർന്നിട്ടില്ലായിരുന്നിരിക്കാം. അക്കാലത്തു ഭട്ടതിരിയെ ഉണ്ണിനമ്പൂരിമാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഒരാളായിട്ടു മാത്രമെ മഴമംഗലം ഗണിച്ചിരിപ്പാൻ ഇടയുള്ളു. മഴമംഗലത്തിന്റെ ഭാഷാനൈഷധചമുകാവ്യം ഇങ്ങനെത്തു കൃത്തുമായിട്ടുള്ളതു് അന്നത്തെയെങ്കിലും രംഗപ്രവേശനത്തിനു യോഗ്യതയുള്ളതായി വാക്യന്മാരും നമ്പ്യന്മാരും

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
77913
KOTTAYAM.

അക്കാലത്തു കരുതിപ്പോന്നിരുന്നില്ലെന്നതാണു സത്യം. നൈഷധം ഇപ്പോഴും ചാക്യാന്മാരും നമ്പ്യാന്മാരും കൂത്തിനും പാഠകത്തിനും ഉപയോഗിക്കാറില്ല. അതിൽനിന്ന് ഒരു പദ്യം പോലും ഒരിടത്തും അവർ ഉപയോഗിച്ചതായി അറിവില്ല. അതു കാവ്യത്തിനു സാരള്യമോ ഇണപൂത്തിയോ ഇല്ലാഞ്ഞിട്ടാണെന്നു ആരും ശങ്കിക്കരുതു്. പുനംനമ്പൂരിയുടെ പ്രബന്ധങ്ങളിൽ ജനങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്ന അതിരുകവിഞ്ഞ ബഹുമാനവും ശ്രദ്ധയും മാത്രമായിരിക്കണം ഈ അനാദരവിന്റെ കാരണം. ഇങ്ങനെ രംഗപ്രവേശം ചെയ്യാത്തതുകൊണ്ടായിരിക്കണം അതിൽ മറ്റു കൃതികളിൽനിന്നു സംസ്കൃതപദ്യങ്ങളും ഗദ്യങ്ങളും അവസരോചിതമായി എടുത്തു ചേർക്കാതിരുന്നതു്. ഭാഷാനൈഷധപ്രചാരവിനു ധാരാളം പ്രചാരം ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അതിന്റെ കൈയെഴുത്തുപ്രതികളും സുലഭമായി പല ദിക്കിൽനിന്നും കിട്ടേണ്ടതായിരുന്നു. കൂത്തു പറയുന്ന ചാക്യാന്മാരുടെയോ പാഠകം പറയുന്ന നമ്പ്യാന്മാരുടെയോ ഗ്രന്ഥപ്പുരകളിൽനിന്നു് അതിന്റെ ഒരു പ്രതിപോലും കിട്ടുവാൻ ഇതേവരെ സാധിച്ചിട്ടില്ല. നേരേ മറിച്ചു പുനത്തിന്റെ കൃതികളും ഈ തൊഴിൽക്കാരുടെ ഗ്രന്ഥപ്പുരകളിൽ സുലഭമായിക്കിടക്കുന്നുമുണ്ടു്. പുനംനമ്പൂരിയുടെ ഭാഷാചമ്പുക്കളും ഭാഷാസാഹിത്യചക്രവർത്തിപദത്തെ ഏകദേശം ഇരുനൂറിരുപതു വത്സരകാലം നിരന്തരമായി അലങ്കരിച്ചിരുന്നു എന്നതു മേൽപ്പറഞ്ഞ യുക്തികളിൽനിന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇതിനിടയ്ക്കുണ്ടായ മഹാകവികളൊക്കെല്ലാം പുനംതന്നെ ആയിരുന്നു ആദർശം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതകളെ വായിച്ചു രസിക്കാതെയോ അവയിൽനിന്നു നിരന്തരം പ്രവഹിക്കുന്ന ഏകരന്ധ്രധാരയെ ആസ്വദിക്കാതെയോ അക്കാലത്തു ആരുംതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വരകവിയായ മഴമംഗലത്തിന്റേയും മഹാകവിയായ ഭട്ടതിരിയുടേയും കവിയാവാസനയെ പ്രോജ്ജ്വലിപ്പിച്ചു പ്രസരിപ്പിക്കുവാൻ പുനത്തിന്റെ കവിതകൾ അത്യന്തം സഹായിച്ചിരിക്കണം. നമ്പ്യാരുടെ തുള്ളൽപ്പാട്ടുകളുടെ ബീജം പുനത്തിന്റെ ഗദ്യങ്ങളിൽനിന്നാണ് അദ്ദേഹം സമ്പാദിച്ചിട്ടുള്ളതു്. സരസകവിയായ കുഞ്ചൻനമ്പ്യാർ അവയെ വലിയൊരു സാഹിത്യാരാമത്തിൽ നട്ടുവളർത്തുകാരണം കാലക്രമത്തിൽ സുരഭിലകുസുമങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിബിഡവും മധുരഫലങ്ങളെക്കൊണ്ടു

വിനമ്രവൃക്ഷമായ വല്ലരീതല്പജങ്ങളുടേയും വൃക്ഷാഗ്രശാഖകളുടേയും അധോഭാഗങ്ങളിലുള്ള നിബിഡച്ഛായകളിൽ സകല ജനങ്ങളും ഒരുപോലെ വന്നിരുന്നു വിഹരിച്ചുരസിച്ചുസ്ഥിക്കുവാൻ മാഗ്രഹമുള്ളവരായിത്തീർന്നു.

ഭട്ടതിരിപ്പാട്ടിൽനിന്നും പുനത്തിന്റേയും മഴമംഗലത്തിന്റേയും ഭാഷാചമ്പുക്കളിലെ ഭാഷാപദ്യങ്ങളെ സ്വവിരചിത സംസ്കൃതചമ്പുക്കളിൽ അവസരോചിതമായി ഭാഷാന്തരം ചെയ്തു ചേർക്കുവാൻ ഒട്ടുംതന്നെ അനുമതം കാണിച്ചിട്ടില്ല. ചില ഉദാഹരണങ്ങളെ താഴെ ചേർക്കുന്നു.

സീതാസ്വയംവരകാലത്തുണ്ടായ ഉത്സവഘോഷത്തെ അനേകം ശ്ലോകങ്ങളെക്കൊണ്ടു പുനംനമ്പൂരി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതിനെ ഭട്ടതിരി ചുരുക്കി സംസ്കൃതത്തിൽ മറ്റൊരവസരത്തിൽ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നപ്രകാരം കാണുക.

"ഭേരീമർദ്ദളകാഹളാദിനിനദഃ
കുത്രാപി, കുത്രചിദ്ഘോഷിതാം
ഗീതം, കുത്രാപി ച സൈരിണീല്ലരസേ-
പ്രോത്സാരണാനിസ്വനഃ
വിപ്രാണാം കുത്രചിദുച്ചതാം കളകളോ,
ഗംഭീരകുംഭീശര-
പ്രസ്ഫോടാനഃ കുത്രചിദുത്സവോദയമഹാ
ഘോഷഃ കഥം കഥ്യതേ"

"മോഹിതഭൃതികലന്ന മേവിന
കൂടന്നരികാണ്ട ദമയന്തിയാ-
ലാഹൃതീകൃതമനോജ്ഞലാജനികരം
തരാജ ഹൃതഭോജനേ
സ്വാഹാതൻ മുഖയിണയ്ക്കുണിഞ്ഞ
ന വമൃത്തുമാല സരസീരുഹാ-
സ്രാഹവേ ബത മറിഞ്ഞുവീണ
ചിതവന്ന മെയ്കതികമനോഹരം."

എന്ന മഴമംഗലത്തിന്റെ ഭാഷാനൈഷധചമ്പുവിലെ മനോജ്ഞപദ്യത്തെ ഭട്ടതിരി,

"ലാജാഞ്ജലിസ്ത്രിരിജയാ പരിമുച്യമാനോ
ഭേജേ രുചിം നിപതദുജ്ജ്വലിതേ കൃശാനൌ
വേഗോത്തരേ രതിരണേ ലളിതച്യുതാനാം
സപ്താർച്ചകുചാന്തധൃതഹാരലതാമണീനാം."

എന്ന പാർവ്വതിസ്വയംവരം ചമ്പുകാവ്യത്തിൽ ഭംഗിയായി തർജ്ജമചെയ്യുച്ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

"നിത്യം പ്രത്യൂഷകാലേ മിളിതരുചികളി-
ച്ചന്ദ്രയാ ദേവകൃത്യം
കൃത്വാ നത്വാ ഗുരുണാം കഴലിണ കലിതാ-
നന്ദമിന്ദീവരാക്ഷീ
കേതുവാ സംചവ്വ താംബൂലവുമഴകൊട്ട
വ്യോമഗനോകതം പുരാണം
വൃത്താന്തം കേട്ടമിത്രം മധുരമുഖി ദിവം
യാചയാമാസ കാലം."

എന്നുള്ള മഴമംഗലത്തിന്റെ ഭാഷാനൈഷധചമ്പുവിലെ പദ്യം: സീതാസ്വയംവരാനന്തരം ജനകമഹാരാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷി സീതയ്ക്കു കൊടുക്കുന്ന ഉപദേശങ്ങളുടെ ചില ഭാഗം സംഗ്രഹിച്ചെഴുതീട്ടുള്ളതാകുന്നു.

"എന്നെ! വൈചിത്ര്യമയ്യോ! ധരണിയിലൊരു സെ-
ദാമിനീ നീലമേഘം
തന്നോടാഹന്ത! വേർപെട്ടിത വിഹതി ഭം-
ഗ്യാ ചിരം ഭാസമാനാ
എന്നെ! കാണപ്പെടുന്നു ലളിതതരവിലാ-
സങ്ങളെല്ലാമതല്ലേ
മിന്നുന്നു മേല്ക്കുമേലേ ചില മധുരപദാ-
ർത്ഥങ്ങളാത്താനുബന്ധം."

എന്ന പദ്യവും അതിന്റെ അടുത്ത രാമായണചമ്പുവിലെ പദ്യവും ഈഷൽ പാഠഭേദങ്ങളോടുകൂടി രാജരത്നാവലിയത്തിൽ കാണുന്നു.

"ഗൌരീ സൌഭാഗ്യരാശേ! ജയജയ തൊഴുതേ-
നമ്പിലെൻ തമ്പുരാനേ
നേരേവന്നിങ്ങു തൃക്കാലിണയിലടിമ പു-
ക്കീടുമസ്മാനനാഥാൾ
കാരുണ്യത്തോണിതന്മേ മഴകൊട്ട കരയേ-
റ്റി പ്രഭോ! കാംക്ഷിതാർത്ഥ
പ്പേരം വാരാകരത്തിൻ മുകരയൊടണ-
യ്ക്കേണമെൻ തമ്പിതാനേ!"

എന്നാദിയായ ശിവസ്തുതിപരമായ രാമായണചമ്പുവിലെ പദ്യങ്ങളും വേറെ അതിലെ അനേകം പദ്യങ്ങളും ചെല്ലൂർനാരായണചമ്പുവിൽ അതേവിധംതന്നെ കാണുന്നു.

രാജരത്നാവലീയത്തിലെ അനേകം ഭാഷാപദ്യങ്ങളും കൊടിയവിരഹത്തിലും ബാണയുദ്ധത്തിലും അപ്രകാരം അതിലേ ചില പദ്യങ്ങളും നാരായണീയം, കംസവധം, രാമായണം മുതലായ ചമ്പുക്കളിലും കാണുന്നുണ്ട്. ഭാഷാപദ്യങ്ങളും അന്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്ന് എടുത്തുചേർക്കുന്ന സമ്പ്രദായം ചമ്പൂകർത്താക്കന്മാർക്കില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ട് ഈ വക കൃതികളെല്ലാം ഒരു കവിയുടേതാണെന്നതന്നേ തീരുമാനിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

മഴമംഗലം നമ്പൂരിയുടെ ഭാഷാപദ്യങ്ങളെ ഭട്ടതിരി സംസ്കൃതശ്ലോകങ്ങളാക്കി സ്വഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ളതുപോലെ മഴമംഗലവും പുനംനമ്പൂരിയുടെ ഭാഷാപദ്യങ്ങളെ സംസ്കൃതഭാഷയിലാക്കി സ്വഗ്രന്ഥത്തിൽ ചേർത്തുകാണുന്നുണ്ട്, ഉദാഹരണമായി രാജരത്നാവലീയത്തിലെ,

"ധന്യേ പൂവ്വാനഭ്രതേ ചെവികരം മധുരഗീ-
താമൃതേ ചെന്നറച്ചൂ
തന്നെത്തന്നേ തടീയേ നെറിതടവിന ശു-
ഭാമൃതേ കണ്ണുരണ്ടും
ഇന്നന്യേ മൂവരും കന്തളപരിമളവും
ബന്ധുരസ്പർശവും വാർ-
മിന്നും ബിംബാധരാസ്വാദവുമഴകൊട സം-
കല്പ്യ തസ്യാം നിലീനഃ"

എന്ന പദ്യത്തെ ഭാണത്തിൽ,

"ആമോദേന മദാന്ധഭൃംഗതരുണീ-
സംഘാനയാതേന തേ
ശ്രോണാതിമനോഹരേണ മധുരേ-
ണാനേന ഗാനേന ച
സന്തുഷ്ടാ കരണത്രയീ തരുണി! നഃ
ഖിന്നാം തദന്യദ്വയം
സംപ്രാപ്തേ/വസരേ ഗിരാ കിമഥവാ
രംഭോരു! സംഭാവയ."

എന്ന പ്രകാരം ഭാഷാന്തരപ്പെടുത്തിച്ചേർത്തിരിക്കുന്നു. കാമ്മയിലുണ്ടായിരുന്ന ചില ഉദാഹരണങ്ങളെമാത്രം സ്ഥാലീപുലാകന്യായേന കാണിച്ചതല്ലാതെ സാകല്യേന കാണിക്കുവാൻ ഇവിടെ യത്നം ചെയ്തിട്ടില്ല. ഇങ്ങനെ നോക്കുന്നതായാൽ പൂനംനമ്പൂരിയുടെ കവിതയെ ആദരിച്ചും അനുസരിച്ചും അനുകരിച്ചും ബഹുമാന്യപദത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ളവരനേകമുണ്ടെന്നു കാണാവുന്നതാണ്.

ഭട്ടതിരിയുടെ സംസ്കൃതപ്രബന്ധങ്ങളെ അനുകരിച്ചു സംസ്കൃതത്തിൽതന്നെ അനേകകേരളകവികൾ പ്രബന്ധങ്ങൾ രചിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവയിൽ പ്രധാനസ്ഥാനത്തെ അർഹിക്കുന്നതു് ഇടവട്ടിക്കാട്ടു നമ്പൂരിയുടെ 'രുക്മിണീസ്വയംവരം' ആകുന്നു. ഭട്ടതിരിയുടെ സുഭദ്രാഹരണം ചമ്പുവിനോടു കിടപിടിക്കത്തക്കവണ്ണം എഴുതിയിരിക്കുന്ന രുക്മിണീസ്വയംവരം പ്രബന്ധം അതിൽ ഒട്ടും താഴെ അല്ലെന്നു പറയാവുന്നതാണ്.

ഈ പ്രബന്ധങ്ങളെല്ലാം ക്രുത്തിനും പാഠകത്തിനുംവേണ്ടി എഴുതീട്ടുള്ളവയാണെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലൊ. എന്നാൽ ചാക്യാർ ക്രുത്തിന്റെ ആഗമം എന്താണെന്നുകൂടി ചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതു പരമ്പരയാ പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുള്ള പ്രകാരം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

പണ്ടു് ഉദയനമഹാരാജാവിന്റെ പുത്രനായി വത്സൻ എന്നു് ഒരു രാജകുമാരനുണ്ടായിരുന്നു. ഈ രാജകുമാരൻ വേട്ടയാടി കാട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന കാലത്തു് ഒരു ദിവസം അച്ഛോദസരസ്സിന്റെ സമീപത്തിൽ ചെന്നുചേരുവാൻ സംഗതിയായി. അവിടെ മനോഹരമാകുംവണ്ണം ഗാനംചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന അപ്സരസ്ത്രീകളുടെ ദാസനായിട്ടു് ഒരു താപസവേഷധാരിയെക്കണ്ടു. ആ താപസവേഷധാരിയുടെ അപേക്ഷപ്രകാരം രാജകുമാരൻ

പോയി തന്റെ മാതാവിന്റെ കങ്കണം കൊണ്ടുചെന്നുകൊടുത്തു. അതു താപസവേഷധാരി വാങ്ങി ദേവസ്ത്രീകൾക്കു കൊടുത്തു ശാപസിദ്ധമായ ദാസ്യഭാവത്തിൽനിന്നു വിമോക്ഷത്തെ പ്രാപിച്ചു. താപസവേഷധാരിയായ വാസുകിയുടെ പുത്രൻ സന്തോഷം നിമിത്തം രാജകുമാരനെ പാതാളലോകത്തുള്ള സ്വപിതാവിന്റെ മന്ദിരത്തിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. സ്വപുത്രന്റെ ശാപമോക്ഷത്തിനു ഹേതുഭൂതനായ രാജകുമാരന്റെ നേരെയുള്ള സന്തോഷാധിക്യംനിമിത്തം വാസുകി അദ്ദേഹത്തെ സ്വഭവനത്തിൽ ഉപചാരപൂർവം സൽകരിച്ചു താമസിപ്പിച്ചു. രാജകുമാരൻ യാത്രപറഞ്ഞു സ്വദേശത്തേക്കു പോകുവാൻ ഭാവിക്കുന്നസമയം പുത്രന്റെ അപേക്ഷപ്രകാരം വാസുകി രാജകുമാരനു ദിവ്യപ്രഭാവങ്ങളോടുകൂടിയ ഒരു ആനയും, കുതിരയും, വീണയും, ചെരുപ്പും കൊടുത്തു. അവയോടുകൂടി വത്സരാജകുമാരൻ സ്വരാജധാനിയിൽ ആനയെ ശുശ്രൂഷിച്ചു താമസിച്ചു. ഉദയനമഹാരാജാവിന്റെ നിർയ്യാണാനന്തരം വത്സരാജകുമാരൻ മഹാരാജാവിയിത്തീർന്നു.

ഗജശുശ്രൂഷണത്തിൽ മാത്രം താൽപര്യമുണ്ടായിരുന്ന രാജകുമാരനെ മന്ത്രിമാർ കൗശലംകൊണ്ടു രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. ആനയാകട്ടെ ഈ അവസരത്തിൽ ചണ്ടലപോട്ടിച്ചു ദേശാന്തരം പ്രാപിച്ചു. ആനയെ അന്വേഷിച്ചു് ഏകാകിയായി സഞ്ചരിക്കുന്ന രാജകുമാരനെ സാലപരാജാവു ബന്ധനസ്ഥനാക്കി. സാലപരാജാവു വത്സരാജന്റെ രാജ്യവും കൂടി സ്വാധീനമാക്കി രണ്ടു രാജ്യവും ഭരിച്ചു

ഈ സംഭവം നിമിത്തം വത്സരാജാവിന്റെ നാലുമന്ത്രിമാരും ദുഃഖാക്രാന്തന്മാരായിത്തീർന്നു. അവരിൽ വൈശ്യമന്ത്രിയായ യജ്ഞഭൂപ്പൻ ഉടനേതന്നെ മരിച്ചു. ശേഷം മൂന്നുപേരും വേഷച്ചമന്നന്മാരായി വത്സരാജാവിനെ അന്വേഷിച്ചുകൊണ്ടു ദേശാന്തരങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ചു. വസന്തകൻ എന്ന ബ്രാഹ്മണമന്ത്രി വിദൂഷകവേഷധാരിയായിട്ടു സാലപകമഹാരാജാവിന്റെ രാജധാനിയിൽ പ്രവേശിച്ചു. മറ്റുള്ള രണ്ടു മന്ത്രികളും വേഷംമാറി ദേശാന്തരങ്ങളിൽ സഞ്ചാരം തുടങ്ങി.

വസന്തകനു തന്റെ വാക്ചാതുര്യം നിമിത്തം സാലപകമഹാരാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷിയായ മനോരമാദേവിയുടെ സമീപത്തിൽ

ചെന്ന പുരാണകഥകം പറയുവാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം കാലക്രമത്തിൽ ലഭിച്ചു. ഇങ്ങനെ ഓരോ കഥകം പറഞ്ഞു കൊണ്ടാരത്തിൽ താമസിച്ചു.

ശേഷമുള്ള രണ്ടു മന്ത്രിമാരും വേഷംമാറി സഞ്ചരിച്ചു സഞ്ചരിച്ചു കാലക്രമത്തിൽ സാലപമഹാരാജാവിന്റെ രാജധാനിയിൽ തന്നേ ചെന്നുചേർന്നു. ഗൃധ്രതുണ്ഡകളെക്കൊണ്ടു വത്സരാജാവിനെ അവിടെ കാരാഗൃഹത്തിൽ പാർപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന വൃത്താന്തം അവർ മനസ്സിലാക്കി. പിന്നീടു വേഷധാരികളായ അവർ മൂവരുംകൂടി ആലോചനനടത്തി വത്സരാജാവിനെ ബന്ധനത്തിൽ നിന്നു വിടുവിക്കുവാൻ വഴിനോക്കി.

സാലപരാജാവിനു വാസവദത്ത എന്നു പേരായ ഒരു മകൾ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. കന്യാഗൃഹം കാരാഗൃഹത്തിന്റെ സമീപത്തായിരുന്നതുകൊണ്ടു രാജകുമാരിക്കു വത്സരാജാവിനെ പലകുറി കാണുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നു. കാലക്രമത്തിൽ അവർക്ക് അന്യോന്യം അനുരാഗവും ഉണ്ടായി. വേഷപ്രച്ഛന്നന്മാരായ മന്ത്രിമാർ ഈ വൃത്താന്തം രാജാവിനെ ധരിപ്പിച്ചു. സാലപമഹാരാജാവു സസന്തോഷം കന്യകയെ വത്സരാജാവിനു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു. വത്സരാജാവിനെ രണ്ടു രാജ്യത്തേയും രാജാവായി അഭിഷേകംചെയ്തു സാലപമഹാരാജാവു പത്നിയോടുകൂടി തപസ്സുചെയ്യാൻ വനാന്തരത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു.

ഈ കഥയിൽ വേഷപ്രച്ഛന്നനായ വസന്തകൻ എന്ന ബ്രാഹ്മണൻ മന്ദാരമാലികയുടെ സമീപത്തിരുന്നു പുരാണകഥാപ്രസംഗം ചെയ്തതനുസരിച്ചാണു ചാക്യാർ വേഷംകെട്ടി രംഗത്തുവന്നു കഥാപ്രസംഗം ചെയ്യുന്നതു്. ഇതാണു കൂത്തിന്റെ ആഗമം.

വേഷപ്രച്ഛന്നന്മാരായ മൂന്നു മന്ത്രിമാരും കൂടിയിരുന്നു് ആലോചിക്കുന്നതാണു് കൂടിയാട്ടത്തിന്റെ ആഗമം.

ഈ രണ്ടു സംഗതികളേയും അടിസ്ഥാനമാക്കിയാണു് കൂത്തും കൂടിയാട്ടവും കേരളത്തിൽ പ്രചാരപ്പെട്ടതിയതെന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നു.

സൂതൻ മഹർഷിമാരുടെ മുൻപിലിരുന്ന കഥാപ്രസംഗം ചെയ്യുന്നതിനെ അനുസരിച്ചു നടത്തിപ്പോരുന്നതാകുന്ന ക്രമത്തിനു മറ്റു ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടുന്നു. ഇതുകൊണ്ടാണത്രെ ചാക്യാർക്കു ബ്രാഹ്മണസദസ്സിൽ പീഠത്തിന്മേലിരിക്കുവാൻ അവകാശം സിദ്ധിച്ചത്.

ഏതുവിധമായാലും ഇപ്രകാരം പുരാണകഥാപ്രസംഗം ചെയ്യുന്ന സമ്പ്രദായം ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ മതബോധം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിന് ഒരു ഉത്തമമാർഗ്ഗമാകുന്നു. എന്നാൽ കാലക്രമത്തിൽ ഇതിൽ കടന്നുകൂടി ദുഷിപ്പിക്കുന്ന അസംഗതവും അസഭ്യവുമായ പ്രപഞ്ചനങ്ങളെ നിശേഷം പരിഹരിച്ചു ജനങ്ങളുടെ രുചിഭേദം അനുസരിച്ചു പരിഷ്കരിക്കുന്നത് ആശാസ്യമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. ഇതുനിമിത്തം ഈ കഥാപ്രസംഗസമ്പ്രദായത്തിനു പൂർവ്വാധികം പ്രശസ്തിയും പ്രചാരവും സിദ്ധിക്കുന്നതാണ്.

ഇതുയും പൂർവ്വപീഠികയോടുകൂടി ചമ്പൂരാമായണത്തിന്റെ സംക്ഷിപ്തനിരൂപണത്തിന് ആരംഭിക്കുന്നു.

III

"ഭാഷാരാമായണചമ്പു" പ്രബന്ധം ബാലകാണ്ഡത്തിൽ ആറു കഥാഭാഗങ്ങളാണ് അടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്. അവ (എ) രാവണോദ്ഭവം. (ബി) രാമാവതാരം. (സി) താടകാവധം. (ഡി) അഹല്യാമോക്ഷം. (ഇ) സീതാസ്വയംവരം. (എ) പരശുരാമവിജയം. എന്നിവയാകുന്നു. ഇതിൽ രാവണോദ്ഭവം വർണ്ണിക്കുന്നഭാഗം ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ ചേർന്നതാണെങ്കിലും പ്രതിനായകന്റെ ബാഹുവീര്യപരാക്രമങ്ങളുടെ പൈതൃകത്വം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതുകൊണ്ടു നായകഗുണങ്ങൾക്കുള്ള പ്രാബല്യവും പ്രാശസ്ത്യവും വ്യക്തമായിത്തീരുന്നതുനിമിത്തം കവി ആദ്യംതന്നെ അവയെ സുസ്പഷ്ടമായിക്കാണിച്ചതുതന്നെ നായകന്റെനേർക്കു ശ്രോതാക്കൾക്കുണ്ടാകുന്നായ കേന്ദ്രാദരബഹുമാനങ്ങളെ സീമാതീതമായി വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു.

"ജേതാരം ലോകപാലാനാം
സചമുഖൈരുച്ചിതേശ്വരം

രാമസ്ഖലിതകൈലാസ-
മരാതിം ബഹുമന്യതേ."

എന്നു കാളിദാസനും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ചമ്പൂരാമായണത്തിലേ കഥാവസ്തു വാല്മീകിരാമായണത്തിലുള്ള പ്രകാരമാണെങ്കിലും പുനം നമ്പൂരി രാമായണകഥയെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന എല്ലാ സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങളേയും നല്ലവണ്ണം വായിച്ചുനോക്കി അവയിലെ ആശയവിശേഷങ്ങളെ സ്വായത്തമാക്കി മനോധർമ്മംകൊണ്ടു രൂപാന്തരപ്പെടുത്തി സരസവും ഹൃദ്യവുമായ ഒരു പന്ഥാവിൽക്കൂടി അവതരിപ്പിച്ച കഥാപാത്രങ്ങളേയും മറ്റും നമുക്ക് അക്ഷിഗോചരമാക്കിത്തീർക്കുന്നു.

രാവണനാകട്ടെ,

"സാകം ജഗാമ തപസേ നിജസേവരാഭ്യാം
ഗോകർണ്ണമുത്തരമുദിത്വരബാഹുതേജാഃ."

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്

"യദ്ദുസ്തരം യദ്ദുരാപം
യദ്ദുർഗ്ഗം യച്ച ദുഷ്കരം
തത്സർവ്വം തപസാ സാദ്ധ്യം
തപോ ഹി ദുരതിക്രമം."

എന്നുള്ള തപോമാഹാത്മ്യത്തെ അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടാകുന്നു,

"പ്രാപ്സ്യാമി തപസാ കാമ-
മിതികൃതാദ്ധ്യവസ്യ ച
ആഗച്ഛദാത്മസിദ്ധ്യർത്ഥം
ഗോകർണ്ണസ്യാശ്രമം ശുഭം."

എന്നു രാമായണത്തിൽ കാണുന്നു. അവിടെ രാവണാദികൾ തപസ്സുചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ,

"പിതാമഹസ്തു സുപ്രീതഃ
സാർദ്ധം ദേവൈരുപസ്ഥിതഃ

തവ താവദ്ദശഗ്രീവ
പ്രീതോ/സ്മീത്യബ്രവീദ്വചഃ.''

എന്നതുകൊണ്ടു ബ്രഹ്മാവു പ്രത്യക്ഷമായി വരംകൊടുത്തു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. രാവണൻ ശിവനേ തപസ്സുചെയ്തു എന്നു വേറെ ചില ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നു.

''ദത്വാ സ്വസാരമഥ ശൂർപ്പണഖാം സ വിദ്യു-
ജ്ജിഹ്വായ വിഹ്വലിതവിഷ്വപചക്രവാളഃ.''

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു രാവണൻ സോദരിയായ ശൂർപ്പണഖയെ വിദ്യുജ്ജിഹ്വനു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

''പിതാ പിതാമഹോ ഭ്രാതാ
സകല്യോ ജനനീ തഥാ
കന്യാപ്രദഃ പൂർവ്വനാശേ
പ്രകൃതിസ്ഥഃ പരഃ പരഃ.''

എന്നു യാജ്ഞവല്ക്യൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽനിന്നു ഭ്രാതാവിനും സോദരിയെ വിവാഹംചെയ്തുകൊടുപ്പാൻ അധികാരം ഉണ്ടെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. എന്നാൽ രാവണന്റെ പിതാവും പിതാമഹനും ഈ വിഷയത്തിൽ ഉദാസീനന്മാരായതുകൊണ്ടു രാവണന്റെ കൃത്യം ധർമ്മശാസ്ത്രാനുരോധേന തന്നെയെന്നു വന്നുകൂടുന്നു.

''പഞ്ഞിക്കെട്ടെന്നപോലേ രജതശിഖരിണം
പാണിപദ്മേ വിലാസം
തഞ്ചിക്കെയ്യൊണ്ടു പത്തൻപതുകുറി കളിയ-
മ്മാനമാട്ടം ദശായാം
അഞ്ചിക്കൊഞ്ചിക്കുഴഞ്ഞാകുലതരമചല-
പ്പൈതൽ പുല്ലിപ്രസാദീ
കഞ്ചത്താർബാണവൈരീ വരമരുളിന മാ-
ങ്കേശ്വരന്നാരുമൊപ്പാ.''

എന്നു ചൈത്രം മാഘത്തിലെ

"സമുൽക്ഷിപൻ യഃ പഥിവിസ്തൃതാം വരം
വരപ്രദാനസ്യ ചകാര ശൂലിനഃ
തൃസത്തുഷ്ടാരാദ്രിസുതാസംഗമേ-
സ്വയംഗ്രഹാശ്ലേഷസുഖേന നിഷ്ക്രയം."

എന്ന ശ്ലോകത്തെ സരസമായി വലിച്ചുനീട്ടി ഭാഷാന്തരപ്പെടുത്തീട്ടുള്ളതാകുന്നു. രാവണൻ ഭഗവാനു ഒരു് ഉപകാരംചെയ്തതിനു പ്രത്യുപകാരമായി വരം കൊടുത്തിരിക്കുന്ന സംഗതിയെ 'നിഷ്ക്രയം' കൊണ്ടു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതിനെ മനസ്സിൽവച്ചുകൊണ്ടാണു് പുനംനമ്പൂരി 'ലങ്കേശ്വരനാരുമൊപ്പാ' എന്നുപറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. യാചിഞ്ഞാദൈന്യംകൂടാതെ വരംകിട്ടുന്നതു സുലഭമല്ലെന്നു താൽപര്യം.

ഈ ആശയത്തെത്തന്നെ ഭട്ടതിരി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു,

"യസ്മിൻ കൈലാസശൈലം തുലയതി ജഗതീ-
ലംഘനാജാംഘികോട്യാ-
ജ്യോതിഃ സ്ഥൂലം ഭവിഷ്ണു പവനബലചല-
ന്നീലശൈലപ്രകാശേ
ഭീമത്യാം ഹൈമവത്യാം തരളതരതടി-
ദ്വല്ലിതൊല്ല്യം ദധത്യാ-
മപ്പീനാൻ മേരുധന്വാ ഹ ഹ ഹ! സ ഹി ഗിരാം
ദൂരദൂരേ ദശാസ്യഃ."

ഇപ്രകാരമാകുന്നു.

"തോലയാമാസ തം ശൈലം
സശൈലഃ സമകമ്പത."

... ...

"ചചാല പാർവതീദേവീ
തദാശ്ലിഷ്ടാ മഹേശ്വരം."

... ...

"ദദൌ ഖഡ്ഗം മഹാദീപ്തം
ചന്ദ്രഹാസമിതി ശ്രുതം."

എന്നു വാല്മീകിരാമായണത്തിൽ കാണുന്നു.

"വണങ്ങിവിബുധാളിചെന്നളവു പദ്മനാഭൻ തെളി-
ഞ്ഞണഞ്ഞു കണികണ്ടിതമലർവധുമുഖാംഭോരുഹം

ആനന്ദപരരാസ്സിളങ്ങുമഭിനമൃലോകാ നുണാം
മനീഷിതഫലാപ്തിയേ പ്രകടയന്തി തേ ഭാവിനീം."

എന്ന രസമായി മനോധർമ്മത്തോടുകൂടി വർണ്ണിച്ചു ഫലിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന പദ്യം കാളിദാസന്റെ,

"തേ ച പ്രാപുരുദന്വന്തം
ബുബുധേ ചാദിപൂരുഷഃ
അവ്യാക്ഷേപോ ഹി വിശ്വസ്യാഃ
കാര്യസിദ്ധേർഹി ലക്ഷണം."

എന്ന ശ്ലോകത്തിനെ മനസ്സിൽവച്ചുകൊണ്ടാകുന്നു.

ദേവന്മാർ വൈകുണ്ഠമൂർത്തിയെക്കണ്ടു സങ്കടംപറയുന്ന ഭാഗത്തുള്ള ചമ്പൂരാമായണത്തിലെ പദ്യങ്ങളം പ്രായേണ എല്ലാം തന്നെ രഘുവംശം പത്താംസർഗ്ഗത്തിലെ ശ്ലോകങ്ങളെ പുനം നമ്പൂരി മനസ്സിൽവച്ചുകൊണ്ടു ഭംഗ്യന്തരേണ പരിഷ്കരിച്ചമനോധർമ്മാമൃതവർഷംകൊണ്ടു ആപാദശീർഷംമധുരങ്ങളാക്കിത്തീർത്തിട്ടുള്ളവയാണെന്നു സൂക്ഷ്മഗ്രാഹികൾക്കു കാണ്മാൻ കഴിയുന്നതാണ്.

തൊഴിലില്ലാതെ ഉഴന്നു നടക്കുന്നവരെക്കാണുന്നതിൽ ഉള്ള വൈമുഖ്യംകൊണ്ടും, യോഗ്യതയറിഞ്ഞു ഉദ്യോഗം കൊടുക്കുവാനുള്ള സാമർത്ഥ്യാതിശയംകൊണ്ടും രാവണൻ ചില യോഗ്യന്മാർക്കെല്ലാം ഉദ്യോഗം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തവിവരം കവി,

"സത്രാമാ തത്ര പാത്രം വിതരതി, ദഹനൻ
പാചകൻ, ദണ്ഡധാരീ
കൃത്തിക്കോൽവാൻ മുറിപ്പാൻ നിർണ്ണതി, കഴുകുവാൻ
പാശധാരി ജളാത്മാ,
ഉദ്യാനേ പൂവറുപ്പാൻ പവന,നറുതു-
ന്നീടുവാൻ വിത്തപാലൻ
ചൊൽക്കൊള്ളും ഗോപുരംകാപ്പതിനഴകെഴുമീ-
ശാനനാശാന്തചേതാഃ.

തണ്ടിങ്കൽ പാട്ടപാട്ടം മുനിവരനധുനാ
നാരദന്നംഗനാനാം
കണ്ടിക്കാർക്കുന്തൽ ചാക്കുന്നയ ബത പരിപൂ-
ർണ്ണേന്ദുമന്ദാക്ഷധാരീ

കൊണ്ടാടേണം വസന്താദികളിരുപുറവും
നിന്നു കൈയ്ക്കുപ്പി മേളം
തണ്ടും പൊൽതാമരപ്പൂ പുലരിയിൽ വിരിയി-
ക്കേണമാരോഗ്യദാതാ.

ത്രിസന്ധ്യം കണ്ടകല്ലും മരവുമടനിഴ-
യ്ക്കേണമെരാവത പ്പെ-
ന്നാത്തുംഗം വാജിരത്നം പുതിയപൊതിചുമ-
ന്നീടുവാന്തുഢഖേദം
നാൾന്തോറും നാകനാരീജനമടിതളിപ്പെ-
യ്തീടുവാൻ ചാടിഴപ്പാ-
നയ്യാ! യാമ്യം പെരുംപോക്കുമിഹ വചനാ-
ഡംബരം തമ്പിരാനെ.''

എന്നവിധം സരസമായി വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിനെക്കുറിച്ചു തന്നെ രാമായണം ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തത്തിൽ.

''വയ്ക്കണമവന്നശനമഗ്നി കരിയാതെ
കത്തണമധോഭുവി തെളിഞ്ഞു ഹരിരാമാ!

കൊല്ലുവതിനൊക്കെ യമനങ്ങവ മുറിപ്പാൻ
വല്ലഭമെഴും നിർഋതി പാശി കഴുകാനും
മുല്ലമലരാദികളുരപ്പതിനു മെല്ലെ
നല്ലപവമാനനെ വണങ്ങി ഹരിരാമാ

എട്ടുദിശി ദീപമവനഷ്ടമണിനാഗം
കഷ്ടമിതു കേട്ടു പണിപെട്ട ഫണിരാജൻ
പൂട്ടറ ഉറപ്പതിനു വൈത്രവണമാക്കീ
ചട്ടമിതി ദുഷ്ടനിശിചാരി ഹരിരാമാ!

സ്തംഭശതഭൂഭിതമഹാമണിപുരാഗ്രേ
കുംഭമുഖരാക്ഷസഗണൈരുകതിവശവർത്തീ
സ്തംഭമെയനായ്യസതി സംപ്രതി മഹാത്മാ
ജംഭരിപുതാനഗതി ഹന്ത! ഹരിരാമാ!

വാസ്തവമതീശ! യമനേറിനടകൊള്ളും
പോത്തിനു പിടിച്ചു പണി ചാട്ടകളിഴപ്പാൻ

ധൂർത്തമതി വന്മരമിഴപ്പതിനുചേർത്തു
പേർത്തുമയിരാവതഗജത്തെ ഹരിരാമാ!

കാമവശനായവനറക്കറയിൽ വീണാൽ
മാമകവിലാസിനികരം കാലുഴികവേണം
മേനക നനപ്പതിനടിപ്പതിനു രംഭാ
ഉർവ്വശി തിലോത്തമ തളിക്ക ഹരിരാമാ!"

എന്നിപ്രകാരം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിക്കുന്നവർക്കു രാമായണം ഇരുപത്തി നാലുവൃത്തത്തിൽ, ഭാഷാരാമായണചമ്പുവിലെ പലഭാഗങ്ങളേയും സരസസുരസം സംഗ്രഹിച്ചെഴുതിയിരിക്കുന്നതായിക്കാണ്മാൻ സാധിക്കുന്നതാണു്.

വാല്മീകിരാമായണത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നപ്രകാരം ശ്രീരാമന്റെ ജാതകം ഭോജചമ്പുവിൽ എഴുതിച്ചേർത്തിട്ടുള്ളതുതന്നെ ഭാഷാരാമായണചമ്പുവിലും ചേർക്കേണ്ടതായിവന്നപ്പോൾ പ്രതിനായകനായ രാവണന്റെ ജാതകംകൂടി ചേർക്കേണ്ടതു യുക്തമെന്നു കരുതിയായിരിക്കാം പുനംനമ്പൂരി അപ്രകാരം ചെയ്തതു്. എന്നാൽ രാവണന്റെ ജാതകം എഴുതിച്ചേർപ്പാൻ അടിസ്ഥാനമായ രാമായണവാക്യങ്ങളോ പുരാണവചനങ്ങളോ ഏതാണെന്നറിയുന്നില്ല. രാവണന്റെ ജാതകം ഋഷീശ്വരന്മാർ ആരുംതന്നെ ഗണിച്ചുപറഞ്ഞിട്ടുള്ളതായി ഓർക്കുന്നില്ല. കമ്പരാമായണത്തിലും തുളസീദാസരാമായണത്തിലും രാവണന്റെ ജാതകം പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതായി കേട്ടിട്ടില്ല. അതിനാൽ അതു് കവി മനോധർമ്മംകൊണ്ടുതന്നെ കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതായി വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

രാവണന്റേയും രാമന്റേയും ജാതകങ്ങളേ സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിക്കുമ്പോൾ രാവണോദ്ഭവംകഴിഞ്ഞു് ഏകദേശം അൻപതുസംവത്സരം ചെന്നപ്പോഴാണു ശ്രീരാമാവതാരമെന്നു സാധിക്കാം. ശ്രീരാമൻ രാവണവധംചെയ്തകാലത്തു് ഏകദേശം നാല്പതുവയസ്സു പ്രായമുള്ളവനായിരുന്നു എന്നുഹിപ്പാൻ രാമായണംതന്നെ അവകാശം തന്നിരിക്കുന്നു.

വിശ്വാമിത്രൻ യാഗരക്ഷാർത്ഥം രാമനെ ആവശ്യപ്പെട്ടകാലത്തു രാമനു പന്ത്രണ്ടു വയസ്സായിട്ടുണ്ടെന്നു ദശരഥവാക്യത്തിൽനിന്നുതന്നെ സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

"ബാലോ ദ്വാദശവർഷോ യ-
മകൃതാസ്ത്രശ്ച രാഘവഃ"

എന്നും,

"ഊനഷോഡശവർഷോ മേ
രാമോ രാജീവലോചനഃ."

എന്നും പറഞ്ഞുകാണുന്നു. ആ വർഷത്തിൽതന്നെ സീതാ വിവാഹവും നടന്നിട്ടുണ്ട്.

"സമാ ദ്വാദശ തത്രാഹം
രാഘവസ്യ നിവേശനേ
ഭുഞ്ജാനാ മാനുഷാൻ ഭോഗാൻ
സർവ്വകാമസമൃദ്ധിനീ"

എന്നു സീതപറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു വനപ്രവേശകാലത്തു രാമനു് ഏകദേശം ഇരുപത്തിനാലുവയസ്സു കഴിഞ്ഞിരിക്കണം.

"മമ ഭർത്താ മഹാതേജാ
വയസാ പഞ്ചവിംശകഃ
അഷ്ടാദശ ഹി വർഷാണി
മമ ജന്മനി ഗണ്യതേ."

എന്നുള്ള സീതാവാക്യത്തിൽനിന്നും, വനപ്രവേശകാലത്തു് രാമനു ഇരുപത്തിഞ്ചും അപ്പോൾ സീതയുടെ പതിനെട്ടും വയസ്സു പ്രായമെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. സ്വയംവരകാലത്തു സീതയുടെ ആറു വയസ്സിൽ അധികം പ്രായമില്ലെന്നുതന്നെ കിട്ടുന്നു.

"ദശസപ്ത ച വർഷാണി
ജാതസ്യ തവ പുത്രക
ആസീന്നാനി പ്രകാങ്ക്ഷന്ത്യാ
മയാ ദുഃഖപരിക്ഷയം."

എന്നുള്ള കൌസല്യാവാക്യത്തിൽനിന്നു രാമനു വനപ്രവേശകാലത്തു പതിനേഴുവയസ്സുമാത്രമെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ഈ അഭിപ്രായങ്ങൾ അന്യോന്യവിരുദ്ധങ്ങളായിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ ക്ഷത്രിയനും ദ്വിജത്വമുള്ളതുനിമിത്തം 'ജാതസ്യ' എന്നതുകൊണ്ടു് ഉപനയനാനന്തരമുള്ള വയസ്സിനെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതായി വിചാരിക്കുന്നതായാൽ പരിഹാരം സിദ്ധിക്കുന്നു.

ക്ഷത്രിയന്റെ വിഹിതോപനയനകാലം "ഗതൈകാദശേഷു രാജന്യം" എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ഗതൈകാദശവർഷത്തിലാകുന്നു. ഇവിടെ വൃദ്ധനായ ദശരഥൻ കാമ്യപക്ഷത്തെ ആശ്രയിച്ചുഗർഭാഷ്ടമത്തിൽതന്നെ രാമന്റെ ഉപനയനംകഴിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു ധരിച്ചുകൊള്ളണം. അപ്പോൾകൌസല്യാവാക്യം സംഗതമായിത്തീരുന്നു. ഉപനയനാൽപൂർവ്വമുള്ള എട്ടുവയസ്സിനെക്കൂടി ചേർത്തു സമുച്ചയിക്കണമെന്നുവിചാരിച്ചായിരിക്കണം "ദശസപ്ത ച വർഷാണി" എന്നു കൌസല്യ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. ഇരുപത്തഞ്ചാമത്തെ വയസ്സിൽ വനവാസത്തിനു പോയ രാമൻ പതിന്നാലു സംവത്സരം കാട്ടിൽ താമസിക്കുന്നു. പതിന്നാലാമത്തെ സംവത്സരത്തിന്റെ അവസാനത്തിലാണു് രാവണവധം ചെയ്യുന്നതു്. അതുകൊണ്ടാണു് രാവണവധംചെയ്ത കാലത്തു രാമനു് ഏകദേശം നാല്പതുവയസ്സായി എന്നു പറഞ്ഞതു്.

അപ്പോൾ രാവണനു് അടുത്തുചിടിച്ച തൊണ്ണൂറുവയസ്സു പ്രായംചെന്നിരിക്കണം. യൌവനയുക്തനായ രാമൻ പടുവൃദ്ധനായ രാവണനെക്കൊന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടുവാനൊന്നുമില്ലെന്നു വിചാരിച്ചായിരിക്കാം തുല്യവയസ്കന്മാരും തുല്യപരാക്രമശാലികളുമായ ലക്ഷ്മണന്റേയും മേഘനാദന്റേയും യുദ്ധകൌശലങ്ങളെ പ്രശംസിച്ച ലക്ഷ്മണൻ ഇന്ദ്രജിത്തിനെ നിഗ്രഹിച്ചപ്രകാരത്തെ മഹർഷിമാർ ഉത്തരകാണ്ഡത്തിൽ കൊണ്ടാടുവാൻ ഇടയായതു്.

"ശ്രുത്വാ തു തേഷാം വചന-
മൃഷീണാം ഭാവിതാത്മനാം
വിസ്മയം പരമം ഗത്വാ
രാമഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീൽ.

ഭഗവന്തഃ കുംഭകർണ്ണം
രാവണം ച നിശാചരം
അതിക്രമ്യ മഹാവീര്യൌ
കിം പ്രശംസഥ രാവണിം."

എന്നു ശ്രീരാമൻതന്നെ അദ്ഭുതപാരവശ്യത്തോടുകൂടി മഹർഷിമാരോടു ചോദിക്കുന്നതിനു് അവർ രാമനു് അപകർഷമുണ്ടാവാതിരിക്കത്തക്കവണ്ണം ഉത്തരംപറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെടുത്തുന്നു.

എന്നാൽ പ്രായാധിക്യംകൊണ്ടുള്ള രാവണന്റെ ബലഹാനിയെ അവർ അന്തരാന്തരം സൂക്ഷ്മമായി നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു സൂക്ഷ്മദൃക്കുകൾക്കു കാണ്മാൻ കഴിയുന്നതാണ്.

"വൃദ്ധായായേറ്റം വിരൂപയായുള്ളോരു
നക്തഞ്ചരാധിപസോദരി രാമനെ
ശ്ലാഘിച്ചുകാണേമാപത്തിതൊക്കവേ
വർദ്ധിച്ചുവന്നതു മറില്ല കാരണം."

എന്നുള്ള അത്യന്തമരാമായണവചനത്തിൽനിന്നു ശൂർപ്പണഖ വൃദ്ധയാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അപ്പോൾ അവളുടേയും കുംഭകർണ്ണന്റേയും ജ്യേഷ്ഠഭ്രാതാവായ രാവണൻ പടുവൃദ്ധനായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള സംഗതി വ്യക്തമാകുന്നുണ്ടല്ലൊ.

ദശരഥമഹാരാജാവു ധർമ്മമാർഗ്ഗം അനുസരിച്ചു രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്ന കാലത്തു്,

"കാലേ കാലേ പൊരിക്കും മഴ നിരതിശയം
കള്ളരെന്നുള്ള ശബ്ദം–
ചോലും കേരംപ്പാനരിപ്പും പുഴവഴി തടയാ–
മാജ്ഞകൊണ്ടും ന ദീനം."

എന്നു ചുരുക്കമായിപ്പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനെ വാല്മീകിരാമായണത്തിൽ,

"സ്വകർമ്മനിരതാ നിത്യം
ബ്രാഹ്മണാ വിജിതേന്ദ്രിയാഃ
ദാനാധ്യയനശീലാശ്ച
സംയതാശ്ച പ്രതിഗ്രഹേ.

ന നാസ്തികോ നാനൃതകോ
ന കശ്ചിദബഹുശ്രുതഃ
നാസൂയകോ നചാശക്തോ
നാവിദ്വാൻ വിദ്യതേ തദാ.

.....

ദീർഘായുഷ്കാ നരാഃ സർവ്വേ
ധർമ്മം സത്യം ച സംശ്രിതാഃ
സഹിതാഃ പുത്രപൌത്രൈശ്ച
ശൂരാ വിക്രമസംയുതാഃ

എന്നു തുടങ്ങി അനേകം പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. രാജാവു ധർമ്മാനുസരണം രാജ്യപാലനം ചെയ്യുന്നസമയം പ്രജകൾക്കു ധർമ്മനിരതത്വവും സൌഖ്യവും ഉണ്ടാവുന്നതുപോലെ രാജാവിന് ഐഹികാമുഷ്മികശ്രേയഃപ്രാപ്തിയുമുണ്ടാകുമെന്നുള്ള ധർമ്മശാസ്ത്രത്തെ ഇവിടെ അനുസ്മരിച്ചിരിക്കുന്നു.

"രാജ്ഞി ധർമ്മിണി ധർമ്മിഷ്ഠാഃ
പാപേ പാപാഃ സമേ സമാഃ
ലോകാസ്തമനുവർത്തന്തേ
യഥാ രാജാ തഥാ പ്രജാഃ."

എന്നു ശാസ്ത്രം.

"സന്താനാഭാവഖിന്നേ തദനു നരപതൌ
ഗാഢചിന്താം കറിക്കൊ-
ണ്ടനന്തഃ സന്തപ്യമാനേ സഹ സചിവവരൈ-
രന്ത്രശാലാന്തരാളേ."

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു ദശരഥമഹാരാജാവിന് അനേകം മന്ത്രിമാരുണ്ടായിരുന്നു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

"അഷ്ടൌ ബഭൂവുർവീരസ്യ
മഹാമാത്യാഃ ശസചിനഃ
സ്രുചയശ്ചാനുരക്താശ്ച
രാജകൃത്യേഷു നിത്യശഃ

ധൃഷ്ടിർജ്ജയന്തോ വിജയഃ
സിദ്ധാർത്ഥോ ഹ്യർത്ഥസാധകഃ
അശോകോ മന്ത്രപാലശ്ച
സുമന്ത്രശ്ചാഷ്ടമോ ഭവത്."

എന്നു രാമായണത്തിലും കാണുന്നു. ഇതുകൊണ്ടു രാജാവിനു സദ്ഗുണവിശിഷ്ടന്മാരായിരിക്കുന്ന എട്ടു മന്ത്രിമാർ ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്നുള്ള ശാസ്ത്രതത്വം ഉദ്ബോധിപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

"മൌലാഞ് ശാസ്ത്രവിദഃ ശൂരാൻ
ലബ്ധലക്ഷാൻ കുലാഗതാൻ
സചിവാൻ സപ്ത വാഷ്ടൌ വാ
പ്രകുർവീത പരീക്ഷിതാൻ.

മന്ത്രിണോ യസ്യ കലജ്ഞാ
അസംഹാര്യാഃ സഹോഷിതാഃ
നൃപതേർമ്മതിദാഃ സന്തി
സംബന്ധജ്ഞാനകോവിദാഃ.

അനാഗതവിധാതാരഃ
കാലജ്ഞാനവിശാരദാഃ
അതിക്രാന്തമശോചന്തഃ
സ രാജ്യഫലമശ്നുതേ.

സമദുഃഖസുഖാ യസ്യ
സഹായാഃ പ്രിയകാരിണഃ
അർത്ഥചിന്താപരാഃ സഭ്യാഃ
സ രാജ്യഫലമശ്നുതേ."

എന്ന മനുസ്മൃതിയിൽ കാണുന്നു.

'മന്ത്രാർത്ഥം സംപ്രവൃത്തേ' എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്,

"തൈർമ്മന്ത്രിഭിർമ്മന്ത്രഹിതേ നിവിഷ്ടൈർ-
വൃതോ ഽനുരക്തൈഃ കുശലൈഃ സമർത്ഥൈഃ
സ പാർത്ഥിവോ ഭീഷ്മിമവാപ യുക്ത-
സ്തേജോമയൈർഗ്രാഹിരിവോദിതോ ഽർക്കഃ."

എന്ന രാമായണപദ്യത്തെ അനുസ്മരിച്ചാകുന്നു.

ഇവിടെ

"സ്വയം സമർത്ഥോ ഽപി രാജാ സർവ്വലക്ഷണാനിതൈഃ
പുരോഹിതാമാത്യൈരനിത എവ രാജ്യഫലനം കുര്യാത്."

എന്ന ധർമ്മശാസ്ത്രവാക്യത്തെ അനുസന്ധാനം ചെയ്തുകൊള്ളണം.

"അപി യത് സുകരം കർമ്മ
തദപ്യേകേന ദുഷ്കരം
വിശേഷതോ ഽസഹായേന
കിമു രാജ്യം മഹോദയം.

നിത്യം തസ്മിൻ സമാശ്വസ്യുഃ
സർവ്വകാര്യാണി നിക്ഷിപേത്

തേന കായ്യം വിനിശ്ചിത്യ
തതഃ കർമ്മ സമാചരേത്."

എന്ന മനുസ്മൃതിവചനം.

ഇപ്രകാരം സർവവിധധർമ്മങ്ങളേയും അനുഷ്ഠിച്ചുപോരുന്ന ദശരഥമഹാരാജാവിന പുത്രനില്ലാത്തതുകൊണ്ടുവ്യസനമുണ്ടായി. പുത്രോത്പത്തിയിൽനിന്ന് ഋണനിവൃത്തി, നരകോദ്ധാരണം, ഉത്തമലോകപ്രാപ്തി, വംശാഭിവൃദ്ധി എന്നിവ സിദ്ധിക്കുന്ന എന്ന ശ്രുതി ഘോഷിക്കുന്നു.

"ജായമാനോ വൈ ബ്രാഹ്മണസ്ത്രിഭിർഋണവാൻ ജായതേ, ബ്രഹ്മചര്യേണ ഋഷിഭ്യോ, യജ്ഞേന ദേവേഭ്യഃ, പ്രജയാ പിതൃഭ്യ ഏവ വാ അനൃണോ യഃ പുത്രീ."

എന്ന് ഋണനിവർത്തകത്വവിഷയത്തിൽ ശ്രുതിവാക്യം.

നരകോദ്ധാരണത്തേക്കുറിച്ച്,

"പുന്നാമ്നോ നരകാത് ത്രായത ഇതി പുത്രഃ."

എന്നും, ഉത്തമലോകപ്രാപകത്വവിഷയത്തിൽ,

"നാപുത്രസ്യ ലോകോഽസ്തി."

എന്നും, വംശവൃദ്ധികരത്വവിഷയത്തിൽ,

"പ്രജാതന്തും മാ വ്യവച്ഛേത്സീഃ"

എന്നും വചനങ്ങൾ കാണുന്നു.

'പുത്രേണ ലോകാൻ ജയതി
പൌത്രേണാനന്ത്യമശ്നുതേ
അഥ പുത്രസ്യ പൌത്രേണ
നാകമേവാധിരോഹതി."

എന്ന ബോധായനനും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

'ആത്മാ വൈ പുത്രനാമാസി' എന്ന വചനം കാണുന്നു. മഹാഭാരതം. ആദിപർവത്തിൽ പാണ്ഡുമഹാരാജാവു്;

"അപ്രജസ്യ മഹാഭാഗേ
ന ദ്വാരം പ്രതിചക്ഷതേ
ദേഹനാശേ ധ്രുവോ നാശഃ
പിതൄണാമേവ നിശ്ചയഃ.

ഋണൈശ്ചതുർഭിഃ സംയുക്താ
ജായന്തേ മാനവാ ഭുവി
പിതൃദേവർഷിമനുജ-
ദേവൈഃ ശതസഹസ്രശഃ

ഏതാനി യ ഥാകാലം
യോ ന ബുദ്ധ്യതി മാനവഃ.
ന തസ്യ ലോകാഃ സന്തീഹ
ധർമ്മവൽസുപ്രതിഷ്ഠിതാഃ.

യജ്ഞൈസ്തു ദേവാൻ പ്രീണാതി
സ്വാദ്ധ്യായൈസ്തപസാ മുനീൻ
പുത്രൈഃ ശ്രാദ്ധൈഃ പിതൃംശ്ചൈവ
ആനൃശംസ്യേന മാനവാൻ.

അപത്യം നാമ ലോകേഷു
പ്രതിഷ്ഠാ ധർമ്മസംഹിതാ
ഇതി കന്തി! വിദ്ധഃ പ്രാജ്ഞാഃ
ശാശ്വതം ധർമ്മമാസ്ഥിതാഃ.

ഇഷ്ടം ദത്തം തപസ്തപ്തം
നിയമാശ്ച സമാസ്ഥിതാഃ
സർവമേവാനപത്യസ്യ
ന പാവനമിഹോച്യതേ."

എന്നപ്രകാരം കുന്തീദേവിയോട് പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന.
ഹരിവംശത്തിൽ സുപുത്രകാമയായ രുക്മിണിയോട്;

"പുത്രേണ ലോകാൻ ജയതി
സതാ കാമദുഘോ ഹി മേ
നരകം പുടിതി ഖ്യാതം
ദുഃഖം ച വിബുധാ വിദുഃ.

പുത്രസ്യാണാത്തതഃ പുത്ര-
മിഹേച്ഛന്തി പരത്ര ച
അനന്താഃ പുത്രിണോ ലോകാഃ
പുരുഷസ്യ പ്രിയേ ശുഭാഃ.

പതിജ്ജായാം പ്രവിശതി
ഗർഭോ ഭൂത്വാ സ മാതരം
തസ്യാം പുനർന്നവോ ഭൂത്വാ
ദശമേ മാസി ജായതേ.

പുത്രവന്തം ബിഭേതീന്ദ്രഃ
കിന്നു തേനാജിതം ഭവേത്.''

എന്നാദിയായി ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

''ശ്ലാഘനീയമഹിമാ മഹാപതി വിചാര്യ്യ
മന്ത്രിഭിരയന്ത്രിതം
പ്രാഹിണോൽ സമമനേകസൈന്യഘടയാ യ-
ഥാവിധി യയുത്തമം
ഞാതേ സപദി തത്ര നീളെ വിപുലേ ന-
ടത്താ വസുധാതലേ
യാഗവാടമഴകോടുതീർത്തിളടനന്ത-
രത്ര സരയൂതടേ.''

എന്ന പറഞ്ഞ പ്രകാരം ദശരഥമഹാരാജാവു് അശ്വമേധം ചെയ്തതു്,

''സർവ്വം പാപ്മാനം തരതി തരതി ബ്രഹ്മഹത്യാം
യോ'ശ്വമേധേന യജതേ.''

എന്ന ശ്രുതിവാക്യത്തെയും,

''ബ്രഹ്മഹത്യാശ്വമേധാഭ്യാം ന പരം പുണ്യപാപയോഃ.''

എന്ന മന്വാദിസ്മൃതിവാക്യത്തെയും അനുസരിച്ചിട്ടാണെന്നു് ഇപ്പോൾ പ്രത്യക്ഷമായല്ലോ.

ഭാഷാരാമായണകവിയിലെ പല പദ്യങ്ങളേയും അനേകം കവികൾ തങ്ങളുടെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ അനുകരിച്ചു ഭംഗ്യന്തരേണ എഴുതിച്ചേർത്തുകാണുന്നുണ്ടു്.

''കനകകലശശോഭം കാൽപിടിപ്പിച്ച വായ്ക്കും-
പുണർമുലയിണ ചാഞ്ഞു പുണ്ഡരീകേക്ഷണായാഃ
കനിവൊടുലകുമുണ്ണും പൊറ വിശ്വംഭരൻതൻ-
ജനനകലവി കാമ്യം കാണ്മതിന്നെന്നപോലെ.''

എന്ന പദ്യത്തെ രാമായണം ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തത്തിൽ,

"പൊന്മണികുംഭംപോലെവിളങ്ങുന
നൻമുഖയിണ ചാഞ്ഞു കൈയസല്യേടെ
ഇമ്മൂന്നുലോകംപെറ്റ ഹരിജന്മം
കാണ്മാനെന്നതുപോലവേ ഗോവിന്ദ!"

എന്നപ്രകാരത്തിൽ എഴുതിച്ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

കാളിദാസമഹാകവിയുടെ രഘുവംശത്തിലെ,

"ജനായ ശുദ്ധാന്തചരായ ശംസതേ
കുമാരജന്മാമൃതസമ്മിതാക്ഷരം
അഭേയമാസീൽ ത്രയമേവ ഭൂപതേഃ
ശശിപ്രഭം ഛത്രമുഭേ ച ചാമരേ."

എന്ന പദ്യത്തെ പുനംനമ്പൂരി,

"അന്നേരം കൈതുകം പൂണ്ടധികമുടനുടൻ
ചെന്നുചെന്നുണ്ണിയുണ്ടാ-
മെന്നോരുന്നോക്കു പൊന്നും പുടവ പണവുമേ-
കീടിനാനെന്നുവേണ്ടാ
ധന്യാത്മാ ചെറുകാരശ്രവണദശയിലേ
നൽകിനാൻ പ്രീതിശാല!
മന്നോർമാണിക്യമയ്യാ! കടകവും തഴകളി-
ത്യാദിവേറായതെല്ലാം."

എന്നവിധത്തിൽ അർത്ഥപുഷ്ടിയോടുകൂടി എഴുതിച്ചേർത്തിട്ടുള്ളതിനേയും രഘുവംശത്തേയും അനുകരിച്ച രാമായണം ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തത്തിൽ,

"ഉണ്ണിയുണ്ടായ സന്തോഷംകൊണ്ടുടൻ
പുണ്യലോകായ ഭൂതി കൊടുക്കയാൽ
ആലവട്ടം കുടതഴയെന്നിയേ
ശേഷിച്ചില്ലൊന്നും ഭൂപനു ഗോവിന്ദ!"

എന്നു സരസമായി എഴുതിച്ചേർത്തിരിക്കുന്നു.

സാധാരണപുണ്യകാലം ഉത്സവകാലമല്ലാതേയും, ഉത്സവകാലം പുണ്യകാലമല്ലാതേയുമാണ് പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ളത്. എന്നാൽ പുത്രോത്പത്തികാലമാകട്ടേ പുണ്യോത്സവോഭയകാലമായിട്ടാണ് ശാസ്ത്രം ഘോഷിക്കുന്നത്.

"ദേവാശ്ച പിതരശ്ചൈവ
പുത്രേ ജാതേ സുജന്മനാം
ആയാന്തി തസ്മാത്തദഹഃ
പുണ്യം പൂജ്യം ച സർവദാ.

തത്ര ദദ്യാത് സുവർണ്ണം ച
ഭൂമിം ഗാം തുരഗം രഥം
ചത്രം ച ഗന്ധമാല്യം ച
ശയനം ഭാസനം ഗൃഹം."

എന്ന വ്യാസൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ പുണ്യപൂജ്യശബ്ദങ്ങളേക്കൊണ്ട് പുത്രോത്പത്തിദിവസത്തിന്റെ ഉഭയത്വപതിപാദിതമായി എന്ന ധരിച്ചുകൊള്ളുകയും വേണം. അപ്പോൾ ആഗതന്മാരായിരിക്കുന്ന ദേവകളേയും പിതൃക്കളേയും ജാതേഷ്ടി വൃദ്ധിശ്രാദ്ധാദികളെക്കൊണ്ട് തൃപ്തിപ്പെടുത്തണം. "വൈശ്വാനരം ദ്വാദശ കപാലം നിർവപേൽ പുത്രേ ജാതേ" എന്ന ബോധായനനും, "ജാതമേവവിദിത്വാ" എന്ന ശാലീകിയും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"സചേലസ്യ പിതുഃ സ്നാനം
ജാതേ പുത്രേ വിധീയതേ
ജാതകർമ്മ തദാ കൃത്വാ-
ച ഋർദ്ധിശ്രാദ്ധമാരഭേത്."

എന്ന വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ കാണുന്നു.

"ത്രിവിധാനി ച ദാനാനി ദേയാനി" എന്നും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ അദൃഷ്ടാർത്ഥം ബ്രാഹ്മണർക്കു ഗോദാനാദിയും, ഉത്സവദിനമായതുകൊണ്ട് പ്രിയവാദികളായ ജനങ്ങൾക്കു പ്രീതിജനകദാനങ്ങളും, നടനർത്തകന്മാർക്കു കീർത്ത്യർത്ഥമായ ദാനങ്ങളും വിഹിതങ്ങളാകുന്നു.

"ധർമ്മാർത്ഥം ബ്രാഹ്മണേ ദാനം
യശോഽർത്ഥം നടനർത്തകേ."

എന്ന മഹാഭാരതത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

പ്രിയശംസികളായവർക്കുള്ള ദാനം മഹാന്മാരുടെ ആചാരങ്ങളിൽനിന്നു സിദ്ധമാകുന്നു.

"ദൃഷ്ട്വാ പ്രിയാണി ച ശ്രുത്വാ
ഹൃഷ്യദ്യത് പ്രയച്ഛതി
ഹർഷദാനമിതി പ്രാഹു-
സ്ത്രാനം ധർമ്മവിചിന്തകാഃ."

എന്ന മാധവീയത്തിൽ ദേവലവാക്യം കാണുന്നു.

വിശ്വാമിത്രനും ദശരഥനും ഓരോന്നു പറഞ്ഞു പിശകി പിണങ്ങി കോപലൈഴ്യത്തോടുകൂടി വിശ്വാമിത്രൻ യാത്രചൊല്ലാതെ തിരിച്ചുപ്പോൾ വാമദേവവദനാംബുജോദ്ഗത വസിഷ്ഠവാക്യം രാജാവിനെ സാന്ത്വനപ്പെടുത്തുന്നു.

"ന രാമഗമനേ രാജൻ!
സംശയം ഗന്തുമർഹസി
തേഷാം നിഗ്രഹണേ ശക്തഃ
സ്വയം തു കുശികാത്മജഃ.
തവ പുത്രഹിതാർത്ഥായ
ത്വാമുപേത്യ ഹി യാചതേ."

എന്ന രാമായണത്തിലും കാണുന്നു.

അകാര്യനിരതനായ രാജാവിനെ ശാസിച്ചു വേണ്ട ഹിതോപദേശം ചെയ്യുന്നതിനു മന്ത്രിക്കു സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ട്.

"സജ്ജമാനമകാര്യേഷു
നിരുന്ധ്യുർമ്മന്ത്രിണോ നൃപം
തുരഗാമിവ ചോദതേഷാം
ശൃണുയാദ്വചനം നൃപഃ.
നൃപസ്യ തേ ഹി സുഹൃദ-
സ്ത ഏവ തുരവോ മതാഃ
യ ഏനമുത്പഥഗതം
വാരയന്ത്യനിവാരിതാഃ

സജ്ജമാനമകായേഷു
സുഹൃദോ വാരയന്തി യേ
ന കേവലം തേ സുഹൃദോ
ഗുരവോ ഗുർവോ ഹി തേ.''

എന്ന കാമന്ദകനീതിശാസ്ത്രത്തിലും കാണുന്നു.

രാമലക്ഷ്മണന്മാരെ വിശ്വാമിത്രന്റെ കൂടെ അയയ്ക്കാൻ ദശരഥൻ അനുവദിച്ച സമയം,

''സഹസാ സഹ സോദരേണ തസ്മൈ
മഹസാം ശേവധയേ നനാമ രാമഃ.''

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്,

''അഭിവാദനശീലസ്യ
നിത്യം വൃദ്ധോപസേവിനഃ
ചത്വാരി തസ്യ വർദ്ധന്തേ
ഹ്യായുഃ പ്രജ്ഞാ യശോ ബലം.''

എന്ന മനുസ്മൃതിയേയും

''വർദ്ധയന്നിഹ ധർമ്മാത്മൻ
സേവിതൈഃ സദ്ഭിരാദരാത്
നിഗൃഹീതേന്ദ്രിയഗ്രാമഃ
കുവീത ഗുരുസേവനം.''

എന്ന കാമന്ദകവാക്യത്തേയും മനസ്സിൽവച്ചുകൊണ്ടാകുന്നു.

''മുന്നം ഞാൻചെയ്ത പുണ്യോല്ലുരപ്പാൽപരിണാ-
മേന കാണായിതിപ്പോൾ
നിന്നംഗം ചെറിടാനീം തടവു ദുരിതവും
മീലിതം കാങ്കുകൊണ്ടോ
മന്യേ മേലിന്നിമേവുന്നതുമൊരു കുശലം
നൂനം;മിജ്ജന്മഭാജാം
ധന്യാ ത്രൈലോക്യസൌഖ്യം ശ്രപനയതി മഹതാ
മാഗമം മൈനബന്ധോ!''

എന്ന പദ്യം മാഘത്തിലെ

"ഹരത്യഘം സംപ്രതി ഹേതുരേഷ്യതഃ
ശ്രുതസ്യ, പൂർവ്വാചരിതൈഃ കൃതം ശ്രുതൈഃ
ശരീരഭാജാം ഭവദീയദർശനം
പുനാതി കാലത്രിതയേഽപി യോഗ്യതാം."

എന്ന ശ്ലോകത്തിന്റെ ഒരു സരസമായ ഭാഷാന്തരം മാത്രമാകുന്നു.

യാഗരക്ഷാർത്ഥം വിശ്വാമിത്രൻ രാമനെ അയച്ചാൽക്കൊള്ളാമെന്ന ദശരഥനോട് അപേക്ഷിച്ചപ്പോൾ ദശരഥൻ,

"ഊനഷോഡശവർഷോ മേ
രാമോ രാജീവലോചനഃ
ന യുദ്ധയോഗ്യതാമസ്യ
പശ്യാമി സഹ രാക്ഷസൈഃ."

എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽനിന്നു ബാല്യംനിമിത്തം ഒരു മനുഷ്യനോടുതന്നെ യുദ്ധം ചെയ്യാൻ സാമർത്ഥ്യമില്ലാത്ത രാമന് ഒരു രാക്ഷസനുമായിട്ടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്ന കായ്മസാമ്ഥ്യമെന്നും വിശേഷിച്ചു രാക്ഷസന്മാരോടുള്ള യുദ്ധം ചിന്തിക്കപോലും ചെയ്യുന്നതിനു ശക്തിയില്ലെന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു. രാജീവലോചനനെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു താമരപ്പൂക്കൾ സായംകാലം കൂമ്പുന്നതു സഹജമായിട്ടുള്ളതുപോലെ ബാലനായ രാമൻ ആദിത്യൻ അസ്തമിച്ചാൽ ഉറങ്ങുന്നതു പതിവായിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു രാത്രിഞ്ചരന്മാരൊട്ടുകൂടി യുദ്ധം ചെയ്യാൻ അസാമ്ഥ്യമായിട്ടുള്ളതാണെന്നും ധ്വനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ വക അഭിപ്രായങ്ങളെ പുനംനമ്പൂരി മനസ്സിൽ കരുതി ഭാഷാചമ്പൂരാമായണത്തിൽ ആ ഭാഗങ്ങളെ വിശദമായും ശക്തിയോടുകൂടിയും വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

താടകാവധം ചെയ്യുവാൻ ഭഗവാൻ വിശ്വാമിത്രൻ ശാസിക്കുന്ന സമയം തന്റെ പ്രവൃത്തി ധർമ്മ്യമായിട്ടുള്ളതാണൊ എന്നു സംശയിക്കുന്നതുതന്നെ രാമന്റെ ധർമ്മബുദ്ധിയെ സവിശേഷമായി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. തന്റെ കുലത്തിനും ഗുരുവായ വസിഷ്ഠനും അപമാനത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതായ യാതൊരു പ്രവൃത്തിയും ചെയ്യുവാൻ രാമൻ ഒരിക്കലും സന്നദ്ധനാവുന്നില്ല.

"തെത്ര ലോക്യാഘ്ന്യതേജോനിധികശികസുതൻ
മേല്ലു മേലങ്കുപേക്ഷി-
ച്ചാലോലാത്മാ പറഞ്ഞോരളവുമശിഥില-
സ്ത്രീവധോദ്യോഗഭ്രമം
മേലേമേലേ മദംപൂണ്ടുലകുകളെ നടു-
ങ്ങിക്കുമത്താടകാമ-
ങ്ങാലോക്യാലോക്യ കോപം വളരുമളവുമാ-
ശങ്ക രാമൻ കലർന്നു."

എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു രാമന്റെറനേക്കു നമുക്കുണ്ടാകുന്ന സ്നേഹാദരങ്ങളെ വർദ്ധിപ്പിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു.

സ്ത്രീവധം ശാസ്ത്രനിഷിദ്ധമാകുന്നു. മായാസീതാവധോദ്യുക്തനായ ഇന്ദ്രജിത്തിനോടു,

"യേ ച സ്ത്രീഘാതിനാം ലോകാ
വീരലോകേഷു കുത്സിതാഃ
ഇഹ ജീവിതമുൽസൃജ്യ
പ്രേത്യ താൻ പ്രതിപദ്യസേ."

എന്നു വിധത്തിൽ ഹനുമാൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"പ്രതിപ്രദാനം ശരണാഗതസ്യ
സ്ത്രിയോ വധോ ബ്രാഹ്മണസ്വാപഹാരഃ
മിത്രദ്രോഹസ്ഥാനി ചത്വാരി ശക്ര!
ഭർത്തൃത്യാഗശ്ചൈവ സമം മതോ മേ."

എന്നു മഹാഭാരതത്തിൽ മഹാപ്രസ്ഥാനത്തിലും പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

വധാർഹമുദ്യുക്തനായ പൃഥുവിനോടു,

"സ്ത്രീവധേ ത്വം മഹാപാപം
കിം നരേന്ദ്ര! ന പശ്യസി
യേന മാം ഹന്തുമത്യർത്ഥം
പ്രകരോഷി ഗുരോദ്യമം."

എന്നു പൃഥ്വി പറഞ്ഞസമയം പൃഥു,

"ഏകസ്മിന്നത്ര നിധനം
പ്രാപിതേ ദുഷ്ടചാരിണി!

ബഹ്വനാം ഭവതി ക്ഷേമ-
സ്തസ്യ പുണ്യപ്രഭോ വധഃ."

എന്ന പറഞ്ഞിട്ടുള്ള സമാധാനത്തെ പര്യവേക്ഷണം ചെയ്യുമ്പോൾ താടകാവധം ദോഷമല്ലെന്നും പ്രത്യുത പുണ്യമെന്നും സാധിക്കാവുന്നതാണ്.

"ധർമ്മാഗമാൻ ധർമ്മപരാൻ
യേ ന രക്ഷന്തി മാനവാൻ
പാർത്ഥിവാഃ പുരുഷവ്യാഘ്ര!
തേഷാം പാപം ഹരന്തി തേ."

എന്നാദിയായി അനേകം ഭാരതവാക്യങ്ങളെ ഉദ്ധരിച്ചു ചേർത്തു വിശ്വാമിത്രയാഗരക്ഷചെയ്യുവാൻ ശ്രീരാമന്റെ സുബാഹുപ്രമുഖ വധത്തെ നീതീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

അനാഹൂതഗമനനിഷേധത്തിന് ആർത്വിജ്യേച്ഛുവിഷയത്തിങ്കൽ മാത്രം പ്രവൃത്തിയുള്ളതുകൊണ്ടു യാഗദർശനാർത്ഥമുള്ള രാമന്റെ ഗമനം ധർമ്മവിരുദ്ധമായിട്ടുള്ളതല്ല.

"നയജ്ഞമവൃതോ ഗച്ഛേദ്ദർശനായ തു കാമം."

എന്ന ഗൌതമവാക്യവും

"അനാഹൂതോഽധ്വരം ഗച്ഛേൽ,"

എന്ന സ്മൃതിയും ഉണ്ട്.

രാക്ഷസവധം ചെയ്തു മഖസംരക്ഷണംചെയ്തശേഷം രാമൻ വിനയാന്വിതനായിട്ടു ഗുരുവിന്റെ സമീപത്തിൽ നില്ക്കുന്ന വിധത്തെ,

"നാശം ദൈനശ്ചരം ചേത്ഖിലമപി മഖ-
ത്രാണമാധായ വായുർ
തേജോരാശൌ പുരസ്താന്നമതി കലഗ്രരോ-
രന്തികേ രാമചന്ദ്രേ
ആശാകാശാവകാശോത്ഥിത'ജയ ജയ' ശ-
ബ്ദങ്ങളും മൌനഭാജാ-
മാശീർവ്വാങ്ങളും തങ്ങളിലൊരുമകലർ-
ന്നു നോമദ്ധ്യരംഗേ."

എന്ന സരസമായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു ധീരോദാത്തനായ രാമന്റെ സ്വഭാവത്തിന് അനുഗുണമായിട്ടിരിക്കുന്നു.

ആകാശഗംഗയുടെ ആർഭാടത്തോട്ടുകൂടിയുള്ള ആഗമന ത്തെ കവി ഉചിതമായ വൃത്തത്തിൽ രണ്ടു പദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഭംഗിയായി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

"തുംഗഭംഗുരതരംഗസംഘകുഞ്ചളീകൃ-
തഃംബരദ്വിഗങ്കണാ-
സംഗശീതകരശംഖസങ്കുലിതതാര-
മൌക്തികസമാകുലാ
മംക്ഷു ഫേനവിമിതാത്മകുഞ്ജരഗവേഷ-
ണാകുലപുരന്ദരാ
ഭംഗകൃഷ്ടഹയവിഹ്വലാരുണദിശാ വി-
മൂഢദിവസേശ്വരാ.

ദൃശ്യമാനവിടപാഗ്രസമ്യഗനുമേയ-
നന്ദനമഹീരുഹാ-
കൃഷ്ണാ ജലദജാലശൈവലിതകേവ-
ലോദകനഭോന്തരാ
ഉല്പതല്പനി പപാത ശങ്കുരജടോദ-
രേ സുരനദീ ഘനാ-
വത്തഗത്വലമാനഭാസുരവിമാന-
പോതവിഹിതാദ്ഭുതാ.

ഇതിലെ ആശയങ്ങളുടെ ബീജം മറ്റു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അതിനെ പോഷിപ്പിച്ചു ഹൃദ്യമാക്കിത്തീർക്കുവാൻ വാസനാബലംകൊണ്ടു മാത്രമേ സാദ്ധ്യമായിത്തീരുന്നുള്ളൂ.

"അലബ്ധനിർഗ്ഗമാ ശംഭോഃ
കപർദ്ദാദമരാപഗാ
ദധൌ ദൂർവാശിഖാലഗ്ന-
തുഷാരകണികോപമാം"

എന്ന ഭോജചമ്പുവിലെ ആശയത്തെ നമ്മുടെ കവി

"വിസ്തീർണ്ണേ ഹരജാടജൂടകുഹരേ
നിഷ്ക്രമ്യായ ദൂർവാശിഖാ-
ലഗ്നസല്പതുഷാരവിഭ്രമധരാം
ഗംഗാമദഭ്രോദഭാം."

എന്നവിധത്തിൽ ഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

ധൈര്യം, ക്ഷമ, ഉത്സാഹം എന്നീ മൂന്നു ഗുണങ്ങളെയും ഉണ്ടാക്കുന്നതായ ഭഗീരഥകഥയെ വിശ്വാമിത്രൻ ഉപദേശിച്ച ശേഷം ഭവിതവ്യതാവിധുരിതനായ ഇന്ദ്രനും, വിപുലബലമെഴും ഭാവിതാശക്തികൊണ്ടു ലോലാത്മാവായ അഹല്യക്കും സംഭവിച്ച ശാപകാരണത്തെപ്പറയുന്നു.

അനായ്യവൃത്തനായ വൃത്രഹന്താവിനെ ഗൌതമൻ,

"മമ രൂപം സമാസ്ഥായ
കൃതവാനസി ദുർമ്മതേ!
അകർത്തവ്യമിദം യസ്മാ-
ദഫലസ്ത്വം ഭവിഷ്യസി."

എന്നു ശപിച്ചശേഷം അഹല്യയെ,

"ഇഹ വർഷസഹസ്രാണി
ബഹൂനി ത്വം നിവത്സ്യസി
വായുഭക്ഷാ നിരാഹാരാ
തപ്യന്തീ ഭസ്മശായിനീ.
അദൃശ്യാ സർവ്വഭൂതാനാ-
മാശ്രമേ ത്വം ഭവിഷ്യസി."

എന്നും ശപിച്ചു എന്നു വാല്മീകിരാമായണത്തിൽ പറഞ്ഞു കാണുന്നു.

പരദാരാഭിമർശനം ചെയ്യുന്ന മഹാപാപിക്കു പ്രാണാന്ത്യമോ മഹാക്ലേശമോ ഭവിക്കുന്നതു യുക്തമെന്നതത്രെ ഇതിൽ നിന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

"നഹീദൃശമനായുഷ്യം
ലോകേ കിഞ്ചന വിദ്യതേ
യാദൃശം പുരുഷസ്യേഹ
പരദാരാഭിമർശനം."

എന്നു യുദ്ധകാണ്ഡത്തിൽ സീത പറഞ്ഞതായിട്ടും കാണുന്നു.

ഗൌതമമഹർഷിയുടെ കോപം നിമിത്തം അഫലനായ ഇന്ദ്രനെ പിതൃപ്രാർത്ഥനാലബ്ധമായ മേഷവൃഷണംകൊണ്ടു ദേവന്മാർ

സഫലനാക്കി ചെയ്തു. ഇതുയും കഥപറഞ്ഞശേഷം വിശ്വാമിത്രൻ ആശ്രമത്തേ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു രാമനോട്ട,

"താരയൈനാം മഹാഭാഗാ-
മഹല്യാം ദേവരൂപിണീം."

എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ രാമൻ സ്വപാദവിന്യാസമാത്രം കൊണ്ടു തന്നെ അഹല്യക്കു മോക്ഷം കൊടുത്തു.

തദനന്തരം രാമൻ ലക്ഷ്മണനോടും വിശ്വാമിത്രനോടുംകൂടി മിഥിലാരാജധാനിയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു.

സിംഹാസനാരൂഢനായ ജനകമഹാരാജാവിനെ കവി സരസമായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്ന ശ്ലോകം കൊണ്ടു നമുക്ക് അദ്ദേഹത്തിനെ പ്രത്യക്ഷമാക്കിത്തന്നിരിക്കുന്നു.

കണ്ടാരഗ്രേ നരേന്ദ്രം ജനകമമലഭ-
ദ്രാസനേ ഭാസമാനം
തണ്ടാർമാതിൻ കടാക്ഷാഞ്ചലകവലയമാ-
ലാവിലോലാഖിലാംഗം
കണ്ടോളം കാമ്യരൂപം പുകൾപെറിയ പര-
ബ്രഹ്മസാക്ഷാൽ ക്രിയായാ
ഭണ്ഡാരം പാർശ്വഭാഗേ മരുവുമൊരു ശതാ-
നന്ദനാൽ നന്ദ്യമാനം."

എന്ന പദ്യംകൊണ്ടു പുന്നംനമ്പൂരി ജനകമഹാരാജാവിന്റെ ഒരു മനോഹരമായചിത്രം വരച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതു

"ജ്യാഘാതഃ കാർമ്മുകസ്യ ശ്രയതി കരതലം
കണ്ടമോങ്കാരനാദ-
സ്തേജോ ഭാതി പ്രതാപാഭിധമവനിതലേ
ജ്യോതിരാത്മീയമന്തഃ
രാജ്യം സിംഹാസനശ്രീഃ ശമമപി പരമം
വക്തി പദ്മാസനശ്രീ-
ർയ്യേഷാം തേ യൂയമേതേ നിമികുലകുമുദാ-
നന്ദചന്ദ്രാ നരേന്ദ്രാഃ."

എന്ന ജയദേവന്റെ ശ്ലോകത്തെ സ്മരിപ്പിക്കുന്നു.

ജനകമഹാരാജാവു വിശ്വാമിത്രനംമറുമായി കൂടിയാലോചന നടത്തിയ ശേഷം സീതാസ്വയംവരത്തിനു വേണ്ട കോപ്പുകൾകൂട്ടി രാജാക്കന്മാരെ ക്ഷണിക്കുവാൻ 'മടക്കോല' അയക്കുന്നു.

വിശ്വാമിത്രമഹർഷി രാമന്റെ വിവാഹത്തെക്കുറിച്ചു ആലോചനചെയ്യുന്നതു ദശരഥമഹാരാജാവിന്റെ അഭിപ്രായമറിഞ്ഞു വേണ്ടതെല്ലെ എന്നു വിചാരിക്കുന്നതായാൽ, വിശ്വാമിത്രൻ യാഗരക്ഷാർത്ഥം രാമലക്ഷ്മണന്മാരെക്കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോരുവാൻ ദശരഥസമീപത്തിൽ ചെന്നസമയം,

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY KOTTAYAM.

"അഥ രാജാ ദശരഥ-
സ്സേഷാം ദാരക്രിയാം പ്രതി
ചിന്തയാമാസ ധർമ്മാത്മാ
സോപാധ്യായഃ സബാന്ധവഃ."

എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നവിധം രാജധാനിയിൽ ആലോചന നടന്നിട്ടുണ്ട്. രാമൻ ദാരക്രിയായോഗ്യദശയെ പ്രാപിച്ചിച്ചോ എന്നാണെങ്കിൽ,

"വേദാനധീത്യ വേദൌ വാ
വേദം വാപി യഥാക്രമം
അവിപ്ലുതബ്രഹ്മചര്യോ
ലക്ഷണ്യാ സ്ത്രീയമുദ്വഹേത്."

എന്നു യാജ്ഞവല്ക്യസ്മൃതിയനുസരിച്ചു വിഹിതകാലം പ്രാപ്തമായി എന്നുതന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നു. ശൈവധനുസ്സിനെ ആരോപണം ചെയ്യുന്നവനു സീതയെ വിവാഹംചെയ്തുകൊടുക്കാമെന്നുള്ള ജനകമഹാരാജാവിന്റെ വീരശുല്ക്കത്തെ കേട്ടപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ,

"സദൃശോ ധർമ്മസംബന്ധഃ
സദൃശോ കുലസംഭവഃ."

എന്നു മനസ്സുകൊണ്ടു വിചാരിച്ചു നിശ്ചയിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, സദൃശവയോകുലസമ്പന്നന്മാരായിരിക്കുന്ന വധൂവരന്മാരുടെ വിവാഹം കുലലക്ഷണാദിപരീക്ഷാപൂർവ്വകം ചെയ്യേണ്ടതാണല്ലോ. "കുലമഗ്രേ പരീക്ഷ്യാ മാതൃതഃ പിതൃതശ്ച" എന്നു ആശ്വലായനാചാര്യൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മഹാന്ത്യപി സമൃദ്ധാനി
ഗോജാവിധനധാന്യതഃ
സ്ത്രീസംബന്ധേ ദശൈതാനി
കുലാനി പരിവർജ്ജയേൽ.

ഹീനക്രിയം നിഷ്പുരുഷം
നിശ്ഛന്ദോ രോമശാർശസം
ക്ഷയ്യാമയാവ്യപസ്മാരി
ശ്വിത്രികുഷ്ഠികുലാനി ച,"

എന്നു മനുസ്മൃതിയിലും

ചതുർദ്ദശകുലാനീമാ-
ന്യവിവാഹ്യാനി നിർദ്ദശേത

അനാഷ്ടേയം ബ്രാഹ്മണാനാ-
മൃതപിജാം ചൈവ വർജ്ജയേൽ

അത്യുച്ചമപ്യതിഹ്രസ്വ-
മതിവർണ്ണം ച വർജ്ജയേൽ

ഹീനാംഗമതിരിക്താംഗ-
മാമയാവികുലാനി ച
ശ്വിത്രികുഷ്ഠികുലാദീനാം
കന്യാദിപരിവർജ്ജനം

സദാ കാമകുലം വർജ്ജ്യം
രോമശാനാം ച യത് കുലം
അപസ്മാരികുലം യച്ച
യച്ച പാണ്ഡുകുലം ഭവേത്.

യേ സ്തേനാഃ പിശുനാഃ ക്ലീബാ
യേ ച നാസ്തികവൃത്തയഃ
വികർമ്മാണാ ച ജീവന്തോ
വികൃതാകൃതയസ്ഥാ.

പ്രവ്രജിതൈരാഃ ശ്രുതൈർയ്യേ
രാജകിൽബിഷിണസ്ഥാഃ
ബ്രഹ്മസ്വാദാനനിത്യാശ്ച
കടയ്യാശ്ച വിഗർഹിതാഃ.

ന പ്രജാ യേഷു വംശേഷു
സ്ത്രീപ്രജാപ്രസവസ്ഥാ
പതിഷ്വയഃ സപത്നാസിന്യ-
സ്താശ്ച യത്നേന വർജ്ജയേൽ."

എന്നു യമനും, പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

മഹാഭാരതത്തിൽ,

"യൻമൂലം സർവ്വകർമ്മാണാം
പ്രജനസ്യ ഗൃഹസ്യ ച
പിതൃദേവാതിഥീനാം ച
തന്മേ ബ്രൂഹി പിതാമഹ!"

എന്നു ധർമ്മപുത്രർ ചോദിച്ചതിന്റെ മറുപടിയായി ഭീഷ്മർ,

"ശീലം വൃത്തം ച വിജ്ഞായ
വിദ്യാം യോനിം ച കർമ്മ ച
സദ്ഭിരേവം പ്രദാതവ്യാ
കന്യാ ഗുണവതേ വരേ"

എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"ഉത്തമൈരുത്തമൈർന്നിത്യം
സംബന്ധാനാചരേൽ സഹ
നിനീഷുഃ കുലമുത്കർഷ-
മധമാനധമാംസ്ത്യജേത്.

വൃത്തഘ്നാഃ കർമ്മഭിശ്ചൈവ
ശ്രുതിസ്മൃതിനിദർശിതൈഃ
അവപ്ലുതബ്രഹ്മചര്യ്യാ
മഹാകുലസമന്വിതാഃ.

മഹാകുലേന സംബന്ധാ
മഹതേ ച വ്യവസ്ഥിതാഃ
സന്തുഷ്ടാഃ സജ്ജനഹിതാഃ
സാധവഃ സമദർശിനഃ.

ലോരോഗദോഷമർഷ-
ണാമോഹാദിവിവർജ്ജിതാഃ
അക്രോധനാഃ സുപ്രസാദാഃ
കാര്യ്യാഃ സംബന്ധിനഃ സദാ."

എന്ന യാജ്ഞവല്ക്യനും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

വരലക്ഷത്തേപ്പറ്റി ഗൌതമൻ,

"വിദ്യാചരിത്രബന്ധുലക്ഷണശീലലക്ഷണസംപന്നായ ദദ്യാത്."

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

"ബന്ധുശീലലക്ഷണസമ്പന്നഃ ശ്രുതവാനരോഗ ഇതി വര
സമ്പത്."

എന്ന് ആപസ്തംബന്റെ അഭിപ്രായം. 'ബുദ്ധിമതേ കന്യാം പ്രയച്ഛേത്' എന്ന് ആശ്വലായനൻ ഘോഷിച്ചിരിക്കുന്നു. യമനാകട്ടെ,

"കുലം ച ശീലം ച വപുർവ്വയശ്ച
വിദ്യാം ച വിത്തം ച സനാഥതാം ച
ഏതാൻ ഗുണാൻ സപ്ത പരീക്ഷ്യ ദേയാ
കന്യാ ബുധൈഃ ശേഷമചിന്തനീയം."

എന്നപ്രകാരമാണ് അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്.

കന്യാലക്ഷണങ്ങളെക്കുറിച്ച്,

"ബുദ്ധിരൂപശീലലക്ഷണസമ്പന്നാമരോഗാമുപയച്ഛേത."

എന്ന് ആശ്വലായനൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

"അരോഗിണീം ഭ്രാതൃമതീ-
മസമാനാർഷഗോത്രജാം
ഉദ്വോഹേത ദ്വിജഃ കന്യാ-
മസപിണ്ഡാം യവീയസീം."

എന്നാണ് യാജ്ഞവല്ക്യൻ നിരദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

"അസപിണ്ഡാ ച യാ മാതു-
രസഗോത്രാ ച യാ പിതുഃ
സാ പ്രശസ്താ ദ്വിജാതീനാം
ദാരകർമ്മണി മൈഥുനേ."

നോദ്വഹേത് കപിലാം കന്യാം
നാധികാംഗീം ന രോഗിണീം
നാലോമികാം നാതിലോമാം
ന ചാചാടാം ന പിംഗലാം.

നർക്ഷവൃക്ഷനദീനാമ്നീം
നാന്ത്യപർവ്വതനാമികാം
ന പക്ഷ്യഹിപ്രേഷ്യനാമ്നീം
ന വിഭീഷണനാമികാം.

അവ്യംഗാംഗീം സൗമ്യനാമ്നീം
ഹംസവാരണഗാമിനീം
തനുരോമകേശദശനാം
മൃദ്വംഗീമുദ്വഹേത് സ്ത്രിയം.

യസ്യാസ്തു ന ഭവേദ് ഭ്രാതാ
ന വിജ്ഞായേത വാ പിതാ
നോപയച്ഛേത തൽ പ്രാജ്ഞഃ
പുത്രികാധർമ്മശങ്കയാ."

എന്ന മാനവധർമ്മശാസ്ത്രമുദ്ഘോഷിക്കുന്നു.

ദത്താം ഗുപ്താം ദ്യോതമൂഷ്മളാം ശരടാം വിനതാം വികടാം മുണ്ഡാം മണ്ഡൂഷികാം സ്യാംകാരികാം രാതാം പാമീം മിത്രാം സ്വനജാം വർഷകാരീം ച വർജ്ജയേത്. "നക്ഷത്രനാമാ നദീനാമാ വൃക്ഷനാമാ ച ഗർഹിതാഃ സ്വാശ്ച രേഫലകാരോപാന്ത്യാ വരാശ്ച പരിവർജ്ജയേത്" എന്ന് ആപസ്തംബനും പറഞ്ഞുകാണുന്നു.

"ഗൃഹസ്ഥഃ സദൃശീം ഭാര്യാം വിന്ദേത അനന്യപൂർവ്വാം യവിയസിം."

എന്ന ഗൗതമനും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

"ന ശ്മശ്രുവ്യഞ്ജനവതീം
നചൈവ പുരുഷാകൃതിം
ന ഘർഘരസ്വരാം ക്ഷാമാം
തഥാ കാകസ്വരാം ന ച.

നാതിവൃത്തേക്ഷണാം തദ്വ-
ദ്വൃത്തോക്ഷീം നോദ്വഹേദ് ബുധഃ
യസ്യാശ്ച രോമശേ ജംഘേ
ഉൽപ്പൊ യസ്യാസ്തഥോന്നതൌ.

ഗണ്ഡയോഃ കൂപ്പരേ യസ്യാ
ഹസന്ത്യാസ്താം ച നോദ്വഹേത്,
നാതിരുക്ഷച്ഛവിം പാണ്ഡും
കരജാമരുണേക്ഷണാം.

അപിനഹസ്തപാദാം ച
ന കന്യാമുദ്വഹേദ് ബുധഃ
ന വാമനാം നാതിദീർഘാം
നോദ്വഹേത് സംഹതഭ്രുവം;

നചാതിപ്പിംഗലാം നാ
ന കരാളമുഖീം നരഃ"

എന്ന വിഷ്ണുവാക്യം ഇവിടെ സ്മരിക്കാവുന്നതാകുന്നു.

"യയോരാത്മസമം വിത്തം
ജന്മൈശ്വര്യാകൃതിർഭവഃ
തയോർവിവാഹോ മൈത്രീ ച
നോത്തമാധമയോഃ ക്വചിൽ."

എന്ന ഭാഗവതത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ രുക്മിണിയോട് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"വിവാഹശ്ച തഥാ മൈത്രീ
സമയോരേവ ശോഭതേ."

എന്ന പ്രമാണം.

ഇപ്രകാരമുള്ള ശ്രുതിസ്മൃതിപുരാണാദിവാക്യങ്ങളെല്ലാം കരതലാമലകംപോലെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വിശ്വാമിത്രമഹർഷിയുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ സ്മൃതിതുല്യങ്ങളായതുകൊണ്ട് സർവ്വവും ശോഭനമാകുന്നു.

സ്വയംവരാഘോഷം എത്രതന്നെ വർണ്ണിച്ചിട്ടും കവിക്കു തൃപ്തിവന്നതായി തോന്നുന്നില്ല. രാജാക്കന്മാരുടേയും ബ്രാഹ്മണരുടേയും വരവും തിക്കും തിരക്കുമെല്ലാം കവിക്കുതന്നെ അനുഭൂതിയുണ്ടായിട്ടുള്ള ഏതോ ചില സംഭവങ്ങളെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിത്തന്നെയാണ് വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നത്.

സീതയുടെ സൌന്ദര്യാതിശയത്തെ ഉപമാനങ്ങളെക്കൊണ്ടു മാത്രം സരസമായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. സംസ്കൃതകവികളെ അനുകരിച്ച ഭാഷയിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള ഈ പദ്യം പലേ അർവ്വാചീന കവിതകൾക്കും നിദാനമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്.

പൊന്നിൻ ചെന്താമരയ്ക്കുണ്ടുപരി കനകത്തു
ണ്ടീയുഗം ബാലരംഭോ-
രുന്മദം തേൻതുടുത്തുണ്ടതിനുമുകളിലാ-
കാശമെന്നേ! വിനോദം
ചിന്തുന്നു രണ്ടു പൂവല്ലികൾ മലകളഹോ
ശംഖവും ചന്ദ്രബിംബേ
ബന്ധൂകാടർശമല്ലീകവലയലളിതേ
ഭാതി മേലേ പയോദഃ

ഇവിടെ പാദാദികേശമായിട്ടാണ് വർണ്ണനാക്രമം. ഇതൊന്നുകൊണ്ടും തൃപ്തിവരാതെ കവി ഭണ്ഡകത്തിലും സരസമായി സീതയുടെ സൌന്ദര്യത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു. പിന്നീട് രാജാക്കന്മാർ സൌന്ദര്യലഹരികൊണ്ടു കൃത്യബോധശൂന്യന്മാരായി ചെയ്യുന്ന ഗോഷ്ഠികളെ വിസ്തരിച്ചുവർണ്ണിക്കുന്നു. അനന്തരം,

തസ്മിൻ ക്ഷണേ സസ്മിതവക്ത്രപദ്മാ
ഭ്രോസനസ്ഥാനഖിലാൻ നരേന്ദ്രാൻ
നിവേദയാമാസ നൃപാത്മജായൈ
നിരീക്ഷ്യ ധാത്രീ വചസി പ്രവീണാ."

എന്നു നൈഷധത്തേ അനുകരിച്ച രാജാക്കന്മാരുടെ ഗുണഗണങ്ങളെ സീതയെ വർണ്ണിച്ചുകേൾപ്പിക്കുന്നു. രാജാക്കന്മാരെല്ലാവരും ശൈവചാപം പൊക്കുന്നതിനുകൂടി സാധിക്കാതെ ലജ്ജാവിനമ്രമുഖങ്ങളോടുകൂടി പിന്തിരിഞ്ഞപ്പോൾ രാമചന്ദ്രൻ രംഗപ്രവേശംചെയ്തു. അപ്പോൾ,

ആത്തു നാനാജനൌഘം കനിവിനൊടിവനം-
രെന്നുമോത്തു വിശംകാം
തീത്തു രാജന്യചൂഡാമണി മനസികളു-
ത്തു വിദേഹാത്മജായാഃ
വാഴ്ത്തി വിണാപ്രവിണോ മുനി ഗഗനതലേ
വന്ദിവർഗ്ഗം പുകഴ്ത്തി
താത്തേൻതുകന്നവാചാ ദശരഥതനയേ
കാർമ്മുകാടാനലോലേ.

പിന്നീട രാമൻ മൂഡാനിയേയും അവന്തരം മൂഡനേയും നമസ്കരിക്കുന്നു. ചാപഭംഗംകൊണ്ടു കുപിതനായ മൂഡന്റെ കോപത്തെ മൂഡാനിയെക്കൊണ്ടു പരിഹരിപ്പിക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടു കൂടിയാണു ആദ്യമായി മൂഡാനിയെ നമസ്കരിക്കുന്നതു. "നഹി വസ്തുഷാനിമനുശോചതി കാമി" എന്ന കവിതന്നെ പിന്നീടു സമർത്ഥിക്കുന്നുമുണ്ടു്. ഈ ഭാഗം ചാക്യാന്മാർ പല ഉപകഥകളോടുകൂടി വിസ്തരിച്ചു പറയാറുള്ളതാണു.

ചാപഭംഗാനന്തരം,

"മന്ദീഭൂതേ ജനൌഘേ പരിമളബഹുളം
കയ്യിലാദായ മാലാം
മന്ദാരാഭോഗമന്ദസ്മിതമധുരമുഖീ
മംഗലസ്ത്രീസമേതാ
മന്ദം മന്ദം നയന്തീ ഘനജഘനഭരം
പ്രാപ്തപ്രായമഗ്ര
മന്ദാക്ഷാലംകൃതാക്ഷി മനസിജകലികാ
മൈഥിലീ സാ നടന്നാം."

എന്ന മൈഥിലിയുടെ വരണമാലയുംകൊണ്ടുള്ള രംഗപ്രവേശം സരസമധുരമാകംവണ്ണം തന്നെ കവി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭാഷാനൈഷധചമ്പുവിൽ ദമയന്തിയുടെ രംഗപ്രവേശത്തെ മഴമംഗലംനമ്പൂരി,

"കേലയന്തീ കരേ മാലാം
തുലയന്തീ രതിം ശചാ
ഭമയന്തീ ഗതാ രംഗം
നമയന്തീ മുഖാംബുജം."

എന്ന വണ്ണിച്ചിരിക്കുന്ന പദ്യത്തേ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അനുസ്മരിക്കുന്നു.

ജനകമഹാരാജാവിന്റെ നിദേശപ്രകാരം ഉചിതജ്ഞന്മാരായ അമാത്യാപാദ്ധ്യായന്മാർ പോയി സംബന്ധികളായ ദശരഥമഹാരാജാവു തുടങ്ങിയുള്ളവരെ ക്ഷണിക്കൊണ്ടുവന്നു. അവരെയെല്ലാവരേയും യഥാക്രമം സല്ക്കാരപൂർവ്വം ജനകമഹാരാജാവു തന്നെ എതിരേറ്റു പൂജിച്ചു. എന്നിട്ട ജനകൻ,

"ഏകാഹാ രാജപുത്രീണാം
ചതസ്രണാം മഹാമുനേ!
പാണീൻ ഗൃഹ്ണന്തു ചത്വാരോ
രാജപുത്രാ മഹാബലാഃ.

ഉത്തരേ ദിവസേ ബ്രഹ്മൻ!
ഫല്ഗുനീഭ്യാം മനീഷിണഃ
വൈവാഹികം പ്രശംസന്തി
ഭഗോ യത്ര പ്രജാപതിഃ."

എന്നവിധം വിശ്വാമിത്രമഹർഷിയെ അറിവിക്കുന്നു. അപ്രകാരം വിവാഹത്തിനു വേണ്ട സകല ഒരുക്കൂട്ടുകളും ചെയ്തു പൂർത്തിയാക്കിയ സമയം ദശരഥമഹാരാജാവു്,

"ഭ്രാതാരം ത്വാമഭികാംക്ഷതേ."

എന്ന ജനകമഹാരാജാവിനോടു പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ജനകൻ,

"കാരയസ്വ ഋഷേ! സർവ-
മൃഷിഭിഃ സഹ ധാർമ്മിക!
രാമസ്യ ലോകരാമസ്യ
ക്രിയാം വൈവാഹികീം വിഭോ!"

എന്ന വസിഷ്ഠമഹർഷിയോടു നിർദ്ദേശിക്കുന്നു. വസിഷ്ഠൻ വിധിപ്രകാരം ഹോമാദികളെല്ലാം ചെയ്തു. ജനകമഹാരാജാവു

സർവ്വാഭരണഭൂഷിതയായ സീതയെ അഗ്നിസമക്ഷം നിൎത്തി രാഘവാഭിമുഖനായിട്ടു സാദരമിപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

"ഇയം സീതാ മമ സുതാ
സഹധർമ്മചരീ തവ
പ്രതീച്ഛ ചൈനാം ഭദ്രം തേ
പാണിം ഗൃഹ്ണീഷ്വ പാണിനാ.

പതിവ്രതാ മഹാഭാഗാ
ഛായേവാനുഗതാ സദാ
ഇത്യുക്ത്വാ പ്രാക്ഷിപദ്രാജാ
മന്ത്രപൂതം ജലം തദാ."

ഇപ്രകാരം ശ്രീരാമചന്ദ്രന്റെ വൈവാഹികകർമ്മം വിധിയാകും വണ്ണം നടത്തി.

വിവാഹം എട്ടവിധമെന്നു സ്മൃതിയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"ബ്രാഹ്മോ ദൈവസ്തഥൈവാർഷഃ
പ്രാജാപത്യസ്തഥാസുരഃ
ഗാന്ധർവ്വോ രാക്ഷസശ്ചൈവ
പൈശാചശ്ചാഷ്ടമോധമഃ.

ആഹൂയ ചാർച്ചയിത്വാ ച
ശ്രുതിശീലവതേ സ്വയം
ആഹൂയ ദാനം കന്യായാ
ബ്രാഹ്മോ ധർമ്മഃ പ്രകീർത്തിതഃ.

യജ്ഞേ തു വിതതേ സമ്യ-
ഗൃത്വിജേ കർമ്മ കുർവ്വതേ
അലംകൃത്യ സുതാദാനം
ദൈവം ധർമ്മം പ്രചക്ഷതേ.

ഏകം ഗോമിഥുനം ദ്വേ വാ
വരാദാദായ ധർമ്മതഃ
കന്യാപ്രദാനം വിധിവ-
ദാർഷോ ധർമ്മഃ സ ഉച്യതേ.

സഹോഭൌ ചരതാം ധർമ്മ-
മിതി വാചാനുഭാഷ്യ ച

കന്യാപ്രദാനമഭ്യർച്യ
പ്രാജാപത്യോ വിധിഃ സ്മൃതഃ

ജ്ഞാതിഭ്യോ ദ്രവിണം ദത്വാ
കന്യായൈ ചൈവ ശക്തിതഃ
കന്യാപ്രദാനം സ്വാച്ഛന്ദ്യാ-
ദാസുരോ ധർമ്മ ഉച്യതേ.

ഇച്ഛയാന്യോന്യസംസർഗ്ഗഃ
കന്യായാശ്ച വരസ്യ ച
ഗാന്ധർവസ്തു തു വിജ്ഞേയോ
മൈഥുന്യഃ കാമസംഭവഃ.

ഹത്വാ ഛിത്വാ ച ഭിത്വാ ച
ക്രോശന്തീം രുദതീം ഗൃഹാത്
പ്രസഹ്യ കന്യാഹരണം
രാക്ഷസോ വിധിരുച്യതേ.

സുപ്താം മത്താം പ്രമത്താം വാ
രഹോ യത്ര ഗച്ഛതി
സപാപിഷ്ഠോ വിവാഹാനാം
പൈശാചശ്ചാഷ്ടമോധമഃ."

എന്നു മനുസ്മൃതിയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

രാമന്റെ വിവാഹം മേൽപറഞ്ഞ എട്ടുവിധവിവാഹങ്ങളിലൊന്നിനേറെയും ലക്ഷണങ്ങളോടുകൂടിക്കാണാത്തതുകൊണ്ട് അവയിലുൾപ്പെട്ടതല്ലായിരിക്കുമോ എന്നു ചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ആഹ്വയദാനാഭാവംനിമിത്തം ബ്രാഹ്മമല്ല. ക്ഷത്രിയന്റെ ആർത്വിജ്യാസംഭവം നിമിത്തം ദൈവവുമല്ലല്ലൊ. കന്യാപിതാവിനു ഗോമിഥുനഗോദാനം കൊടുത്തിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ട് ആർഷവുമല്ല. വീര്യശുല്കംനിമിത്തം പ്രാജാപത്യമല്ല. കന്യാപിതാവിനു ദ്രവ്യദാനം ചെയ്തിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ട് ആസുരമല്ല. പരസ്പരാനുരാഗബന്ധം കൊണ്ടുണ്ടായ വിവാഹമല്ലാത്തതുകൊണ്ട് ഗാന്ധർവമല്ല. ഛേദനഹനനാദികളെക്കൊണ്ടു ബലാത്കാരം നിമിത്തമുണ്ടായിട്ടുള്ളതല്ലാത്തതുകൊണ്ട് രാക്ഷസവുമല്ല. സാപപ്രമാദാദ്വന്യത്രമാവസ്ഥായുക്തയായിരിക്കുന്നവളെ രഹസ്സിൽ ധർഷണം

ചെയ്തിട്ടില്ലാത്തതുനിമിത്തം ചൈശാചവുമില്ല. എന്നാൽ പിന്നെ രാമന്റെ വിവാഹം ഏതിലുംപ്പെട്ടതാണെന്നുള്ള നിരൂപണം സംഗതമായിരിക്കുന്നു. സീതയെ വിവാഹംചെയ്തുകൊടുക്കുന്ന സമയം ജനകൻ 'സഹധർമ്മചരീ' എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു പ്രാജാപത്യവിവാഹത്തിന്റെ ലക്ഷണമായതുകൊണ്ടു പ്രകൃത വിഷയമായ വിവാഹം പ്രാജാപത്യമെന്നു ധരിച്ചുകൊള്ളുകയും വേണം.

'സഹ ധർമ്മം ചരത ഇതി പ്രാജാപത്യഃ' എന്നു ആശ്വലായനനും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. "സംയോഗമന്ത്രഃ പ്രാജാപത്യേ സഹധർമ്മം ചര്യതാം" എന്നു ഗൌതമന്റെ അഭിപ്രായം.

"സഹോഭൌ ചരതാം ധർമ്മ-
മിതി വാചാനുഭാഷ്യ ച
കന്യാപ്രദാനമഭ്യർച്ച്യ
പ്രാജാപത്യോ വിധിഃ സ്മൃതഃ."

എന്നുള്ള മനുസ്മൃതിവാക്യത്തെ മുൻപുദ്ധരിച്ചു കാണിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. 'ആചാര്യോദ്യാല്കൃത്വൈഷാ സഹധർമ്മം ചര്യതാമിതി പ്രാജാപത്യഃ" എന്നു ബോധായനവാക്യം.

എന്നാൽ ചില ധർമ്മശാസ്ത്രകർത്താക്കന്മാർ വർണ്ണക്രമാനുസാരേണ വിവാഹവിഭാഗം ചെയ്തിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു പ്രാജാപത്യം ക്ഷത്രിയക്കു വിഹിതമായിട്ടുള്ളതല്ലെന്നു സമ്മതിക്കുന്നു.

"ഷഡാനുപൂർവ്യാ വിപ്രസ്യ
ക്ഷത്രസ്യ ചതുരോ വരാൻ
വിദ്യാദ്ധർമ്മ്യാനരാക്ഷസാൻ."

എന്നും,

"ചതുരോ ബ്രാഹ്മണസ്യാദ്യാൻ
പ്രശസ്താൻ കവയോ വിദുഃ
രാക്ഷസം ക്ഷത്രിയസ്യൈക-
മാസുരം വൈശ്യശൂദ്രയോഃ".

എന്നും മനു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു ബ്രാഹ്മണർക്കു ബ്രാഹ്മ-ദൈവാർഷപ്രാജാപത്യാസുരഗാന്ധർവങ്ങളും ധർമ്മ്യങ്ങളെന്നും, ക്ഷത്രിയർക്ക് ആസുരഗാന്ധർവരാക്ഷസപൈശാചങ്ങളും ധർമ്മ്യങ്ങളെന്നും, വൈശ്യശൂദ്രർക്ക് ആസുരഗാന്ധർവപൈശാചങ്ങളും ധർമ്മ്യങ്ങളെന്നും, ബ്രാഹ്മണർക്കു ബ്രാഹ്മദൈവാർഷപ്രാജാപത്യങ്ങളും പ്രശസ്തമെന്നും, ക്ഷത്രിയർക്കു രാക്ഷസം പ്രശസ്തമെന്നും, വൈശ്യശൂദ്രർക്ക് ആസുരം പ്രശസ്തമെന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു.

"തേഷാം ചതുർണാം. പൂർവ്വേ ബ്രാഹ്മണസ്യ തേഷ്വപി പൂർവ്വഃ പൂർവ്വഃ ശ്രേയാൻ, ഉത്തരഃ പാപീയാൻ, ആത്രാപി ഷഷ്ഠസപ്തമൌ ക്ഷത്രധർമ്മാനുഗതൌ തത്പ്രത്യയത്വാത് ക്ഷത്രിയസ്യ; പഞ്ചമാഷ്ടമൌ വൈശ്യശൂദ്രാണാം, ഗാന്ധർവമപ്യേകേ പ്രശംസന്തി സർവേഷാം സ്നേഹാനുഗതത്വാത്."

എന്നുള്ള ബോധായനസൂത്രങ്ങളിൽനിന്നു ബ്രാഹ്മണർക്കു ബ്രാഹ്മപ്രാജാപത്യാർഷദൈവങ്ങളെന്ന വിവാഹം നാലുവിധമാണെന്നും അതിൽ പൂർവ്വപൂർവ്വമുള്ളതു ശ്രേയാനെന്നും കിട്ടുന്നു. ക്ഷത്രിയർക്ക് ആസുരരാക്ഷസമെന്ന വിവാഹം രണ്ടുവിധം. വൈശ്യശൂദ്രർക്ക് ഗാന്ധർവ്വപൈശാചങ്ങളെന്ന വിവാഹം രണ്ടുവിധം. ഗാന്ധർവവിവാഹം എല്ലാവർക്കും സാധാരണമാകുന്നുവെന്നും കല്പിക്കാം. ഇപ്രകാരം സ്മൃതിവാക്യങ്ങളെ പര്യാലോചനചെയ്യുമ്പോൾ പ്രശസ്തധർമ്മ്യത്വവശാൽ പ്രാജാപത്യവ്യതിരിക്ത വിവാഹങ്ങളും ക്ഷത്രിയർക്ക് വിഹിതങ്ങളെന കല്പിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ക്ഷത്രിയനായ ദാശരഥിയുടെ വിവാഹം പ്രാജാപത്യമെന്ന ശാസ്ത്രീയമായി സിദ്ധിക്കുന്നില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നെങ്കിൽ താഴെ ചേർക്കുന്ന യുക്തികളേക്കൂടി പരിഗണിച്ചുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു.

"പഞ്ചാനാം തു ത്രയോ ധർമ്മ്യാ
ദ്വാവധർമ്മ്യൌ സ്മൃതാവിഹ
പൈശാചശ്ചാസുരശ്ചൈവ
ന കർത്തവ്യൌ കഥഞ്ചന."

വ്യാഖ്യാനം:—പഞ്ചാനാം പ്രാജാപത്യാദ്യനാം മദ്ധ്യേ പ്രാജാപത്യഗാന്ധർവ്വരാക്ഷസാ ധർമ്മ്യാഃധർമ്മാദനപേതായ ഥോക്തധാ-

ലാഭേചതുണ്ണാം വണ്ണാനാം ദ്വാവധമ്മ്യേ. പൈശാചാസുരൌ നകത്തവ്യൌ. തത്ര ക്ഷത്രിയവൃത്തിസ്ഥസ്യ വിപ്രസ്യ രാക്ഷസഃ. അയം തു ആസുരപൈശാചൌ ശൂദ്രവിശോഃ ചികല്പിതൌ. ബ്രാഹ്മാദി ബ്രാഹ്മണസ്യൈവ"

എന്നുള്ള രാഘവാനന്ദീയവ്യാഖ്യാനത്തിൽനിന്നു വണ്ണ വിഭാഗക്രമമനുസരിച്ചുള്ള വ്യവസ്ഥിതവിവാഹത്തിന്റെ അലാഭത്തിൽ പ്രാജാപത്യഗാന്ധർവ്വരാക്ഷസങ്ങളും സർവ്വവണ്ണസാധാരണ്യേന ധർമ്മ്യങ്ങളെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു ക്ഷത്രിയന്നു പ്രാജാപത്യവിവാഹം വിഹിതമെന്നുതന്നെ സിദ്ധമാകുന്നു. ഇപ്രകാരം എട്ടുവിധവിവാഹങ്ങളെക്കല്പിച്ചിട്ട്,

"ചതുരോ ധർമ്മ്യാഃ പ്രഥമാഃ ഷഡിത്യേകേ."

എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു വണ്ണവിഭാഗത്തെ അനുസരിക്കാതെ ബ്രാഹ്മാദിനാലിന്റെയോ ആറിന്റെയോ ധർമ്മ്യത്വത്തെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന ഗൌതമാചാര്യൻക്കൂടി പ്രാജാപത്യം ക്ഷത്രിയവിഹിതമായിട്ടുള്ളതെന്നുതന്നെ നിണ്ണയിച്ചിരിക്കുന്നു. മിതാക്ഷരാവ്യാഖ്യാനത്തിൽ ഇതിനെത്തന്നെ അനുവദിച്ചിട്ടുണ്ട്. "ഏവം അഷ്ടൌ വിവാഹാ ഉക്താഃ. തേഷു ചത്വാരോ ധർമ്മ്യാഃ. പ്രഥമഃ ആദിത്യചത്വാരോ ധർമ്മ്യാഃ. ധർമ്മാദനപേതാഃ പ്രശസ്യാഃ. അവിശേഷാത് സർവേഷാമേവ വണ്ണാനാം ഷഡിത്യേകേ ഏക ആചാര്യാഃ ഷട് ധർമ്മ്യാ ഇത്യാഹുഃ പ്രഥമാ ഇത്യേവ."

"തേഷാം ത്രയ ആദ്യാഃ പ്രശസ്യാഃ പൂർവ്വഃ പൂർവ്വഃ ശ്രേയാൻ."

എന്ന് ആപസ്തംബാചാര്യൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഈ വർണ്ണവിഭാഗം കൂടാതെയാകുന്നു. ഇങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ക്ഷത്രിയന്നു രാക്ഷസവിവാഹം ഒന്നുതന്നെ പ്രശസ്തമെന്നുവന്നുകൂടുന്നതുകൊണ്ടു പ്രാജാപത്യവിവാഹം രാമൻ ചെയ്തതു ശരിയായോയെന്നാണെങ്കിൽ കരുണാനിധിയായ രാമചന്ദ്രന്റെ മനസ്സിൽ ഇപ്രകാരമുള്ള ബലാദ്ഗ്രഹണം ചിന്തിക്കപോലും വയ്യാത്തതാണെന്നു രാമായണത്തിന്റെ ഏതുഭാഗവും വിളിച്ചു പറയുന്നതുകൊണ്ടു പ്രാജാപത്യവിവാഹം സ്മൃതിസമ്മതിയെ പ്രാപിച്ചതുനിമിത്തം സർവവും ശോഭനംതന്നെ.

"പാണിം ഗ്രഹ്ണീഷ്വ പാണിനാ."

എന്നുള്ള ജനകമഹാരാജാവിന്റെ വാക്കു വിവാഹവ്യവസ്ഥയെ കാണിക്കുന്നു. സവർണ്ണകളിൽ പാണിഗ്രഹണവും അസവർണ്ണകളിൽ ശരപ്രതോദവസ്ത്രദശാദിഗ്രഹണവും ശാസ്ത്രസമ്മതിയുള്ളതാകുന്നു.

"പാണിഗ്രഹണസംസ്കാരഃ
സവർണ്ണാസൂപദിശ്യതേ
അസവർണ്ണാസ്വയം ജ്ഞേയോ
വിധിരുദ്വാഹകർമ്മിണി.

ശരഃ ക്ഷത്രിയയാ ഗ്രാഹ്യഃ
പ്രതോദോ വൈശ്യകന്യയാ
വാസോദശാ ശൂദ്രയാ തു
വർണ്ണാത് കൃഷ്ടസ്യ വേദനേ."

എന്നു മാനവധർമ്മശാസ്ത്രം.

ബ്രാഹ്മണൻ ക്ഷത്രിയസ്ത്രീയെ വിവഹംചെയ്യുന്ന സമയം അവളുടെ കയ്യിലിരിക്കുന്ന ശരക്കോൽ ബ്രാഹ്മണന്റെ കൈയ്യൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചാൽ വിവാഹബന്ധം ഏർപ്പെട്ടു.* ഇപ്രകാരം ഉത്കൃഷ്ടവർണ്ണങ്ങളിലുൾപ്പെട്ട വരൻ അസവർണ്ണയെ വിവാഹം ചെയ്യുമ്പോഴുള്ള സമ്പ്രദായം വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

"പത്നീനാം കല്പയന്നദ്ഭുതഹരണമസൗ
പേത്തുമാത്മാനരൂപം."

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്,

"ദദൗ പരമസംഹൃഷ്ടഃ
കന്യാധനമനുത്തമം."

എന്ന രാമായണവാക്യത്തെ അനുസരിച്ചാകുന്നു. കന്യാധനം കൊടുക്കുന്നതും വാങ്ങുന്നതും ആചാരം അനുവദിച്ചിട്ടുള്ളതാകുന്നു.

കടുംപദീവിവാഹാനന്തരം,

"കൃതേ വിവാഹേ ദ്രുപദോ ധനം ദദൗ
മഹാരഥേഭ്യോ ബഹുരത്നമുത്തമം

---

* ക്ഷത്രിയയാ ഗൃഹീതഃ ശരഃ ഉത്കൃഷ്ടേന വരേണ ഗ്രാഹ്യഃ വൈശ്യയാ ഗൃഹീതഃ ശരഃ കന്യയാ ഏവം പ്രതോദാദിഷ്വപി.
എന്ന പ്രാചീനവ്യാഖ്യാനം. കല്ലുകട്ടൻ ഇങ്ങനെ അല്ല വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

ശതം രഥാനാം വരഹേമമാലിനാം
ചതുർയ്യുജാം ഹേമഖലീനശാലിനാം."

എന്നാദിയായി ഭാരതം ആദിപർവ്വത്തിലും, സുഭദ്രാവിവാഹാനന്തരം,

"തേഷാം ദദൌ ഹൃഷീകേശഃ
കന്യാർത്ഥേ ധനമുത്തമം
ഹരണം വൈ സുഭദ്രായാ
ജ്ഞാതിദേയം മഹായശാഃ."

എന്നാദിയായി മറെറാരിടത്തും പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിൽനിന്നു ഭഗവാൻ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കൊടുത്തതായും,

"പ്രതിജഗ്രാഹ തത്സർവ്വം
ധർമ്മരാജോ യുധിഷ്ഠിരഃ."

എന്നതുകൊണ്ടു യുധിഷ്ഠിരൻ സ്വീകരിച്ചതായും കാണുന്നു.

തദനന്തരം മാണ്ഡവിയെ ഭരതനും, ഊർമ്മിളയെ ലക്ഷ്മണനും ശ്രുതകീർത്തിയെ ശത്രുഘ്നനും യഥാവിധി വിവാഹം ചെയ്യുന്നു. ദശരഥമഹാരാജാവു പുത്രന്മാരോടും അവരുടെ ധർമ്മപത്നിമാരോടുംകൂടി അയോദ്ധ്യാനഗരത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുന്നതിന്റെ മുൻപായി,

"നാരീമാണിക്യവൃഷാ നരപതിമഹിഷീ
ജാനകീം മാനയിത്വാ
വേറേവച്ചാശ്ലിഷ്യചുംബിച്ചുമുദുവചസാ
മന്ദമന്ദം ബഭാഷേ."

എന്നു് ഉപദേശം കൊടുക്കുന്നതിന്നാരംഭിക്കുന്നു. സ്ത്രീകൾ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടവയും പറഞ്ഞുകൊടുക്കേണ്ടവയുമായ പല സംഗതികളും ഇവിടെ കവി ശാസ്ത്രാനുരോധേന സരസമായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

"ഭർത്താവത്രേ പരം ദൈവതമമൃതഗിരാ-
മാകയാൽ വേറിടൊല്ലാ
മദ്ധ്യേ വേർപെട്ടവന്നീടിലുമൊരുപൊഴുത-
ങ്ങാസ്ഥ നീ കൈയ്വിടൊല്ലാ

ശുദ്ധം തൈലോക്യമൊക്കെത്തരികിലുമുരിയാ-
ടായ്ക മറാരൊട്ടും നീ
മുഗ്ധേ! ചാടീട്ട ചെന്തീക്കനലിലപി പതി-
പ്രേഷിതാ നിർവിശംകം."

എന്നു പറഞ്ഞു കൊടുത്തിട്ടുള്ളതിൽ ഭാവിയായ രാമായണകഥ മുഴുവൻ നിഴലിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ജനകമഹാരാജാവിന്റെ പട്ടമഹിഷിക്ക് ഈ ദീർഘദർശിത്വം ഉണ്ടായതിൽ ആശ്ചര്യപ്പെടുവാനില്ലതന്നെ. സഭ്രാതൃമിത്രനായിരിക്കുന്ന രാമചന്ദ്രൻ നാലുമൂന്നാം മിഥിലയുപപുരത്തിങ്കൽ സപത്നീകനായി വസിച്ചതിന്റെ ശേഷം അയോദ്ധ്യാനഗരത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു.

യാത്രാമദ്ധ്യത്തിൽ കോപാവിഷ്ടനായ പരശുരാമൻ കണ്ടെതിർക്കുവാൻ ഭാവിക്കുന്നു. പരശുരാമന്റെ സാഹങ്കാരമായ ആത്മപ്രശംസയും രഘുരാമന്റെ വിനയാനിതമായ മധുര സ്വഭാവവും കവി വ്യക്തമായി പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

"പണ്ടു ത്രൈപതികം വീര്യമുള്ള വരരക്ഷണം
പൊരുതു നിന്നിതാ
ചണ്ഡശീല! തവ മുൻപിലിന്നു മമ
ബാലനോ കലഹഭാജനം?
ചണ്ഡികാരമണ ബാലശിഷ്യ! തൊഴുകൈയ്
വിശിഷ്യകലയേ തെളി-
ഞ്ഞിണ്ടൽപോക്കി മമ വംശമാശു പരിപാഹി
നിർമ്മല ഗുണാംബുധെ!"

എന്നാദിയായി പുത്രസ്നേഹപാരവശ്യം നിമിത്തം വൃദ്ധനായ ദശരഥൻ ചാപല്യത്തെ പ്രകടിപ്പിച്ചു ഭീതിതരളഹൃദയത്തെ പ്രസ്ഫുടമാക്കുന്ന ദീനവാക്യങ്ങളെ കവി മനോധർമ്മത്തോടുകൂടി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

പ്രകൃത്യാ കോപിഷ്ഠനായ പരശുരാമന്റെ ഉള്ളിൽ രാമന്റെ സമരസവും ശാന്തവുമായ വാക്കുകൾ രോഷാഗ്നിയേ ജ്വലിപ്പിച്ചു. ഉക്തിപ്രത്യുക്തികളിൽ കോപാന്ധനായ പരശുരാമനുതന്നെ മട്ടക്കം സംഭവിച്ചു.

അനന്തരം പരശുരാമൻ,

"ഹരധനുരിദമാസ്താം; വീരഭൂപാലഹത്യാ-
കരണമിതു കുലച്ചീടാകിൽ വൈകുണ്ഠചാപം."

എന്നു പറഞ്ഞുംകൊണ്ടു കൊടുത്ത വൈഷ്ണവചാപം വാങ്ങിയ സമയം രഘുരാമൻ,

"അന്നേരമേഷ ശുശ്രുഭേ തമിമം ഗൃഹീത്വാ
മുന്നേതിലേറമിളകീടിന തീവ്രതേജാഃ."

ഈ വൈഷ്ണവചാപത്തോടുകൂടി പരശുരാമനിലുണ്ടായിരുന്ന വൈഷ്ണവകല രഘുരാമൻ ആദാനം ചെയ്തു. പരശുരാമന്റെ അവതാരകൃത്യങ്ങളെല്ലാം ഭംഗിയാകുംവണ്ണം സാധിച്ചുകഴിഞ്ഞതു കൊണ്ടായിരിക്കണം രഘുരാമൻ അപ്രകാരം ചെയ്തു് അദ്ദേഹത്തെ തപോവനത്തിലേക്കു യാത്രയാക്കുവാൻ കാരണമായതു്.

വീരന്മാരുടെ വാഗ്വർഷത്തിൽ പെട്ടുഴലുന്ന വായനക്കാരുടെ മനസ്സിനു് അല്പം നിർവൃതിയുണ്ടാകുന്നതു്,

"പ്രാകാശ്യമാന്നു കുലവില്ലു കുലച്ചു ഭോഗ്യാം
വേഗേന കിഞ്ചന വികർഷതി രാമചന്ദ്രേ
ഏകാസപത്നിയുളവാമിതുമൂലമെന്നേ
മാകാണിനേരമകമേ വിഷസാദസീതാ"

എന്നശ്ലോകം വായിക്കുന്ന സമയത്തു മാത്രമാകുന്നു.

ചാപവിദ്യാരാമനായിരിക്കുന്ന രാമൻ പേർകുല ചില വലിച്ചു ശസ്ത്രസന്ധാനം ചെയ്തപ്പോൾ,

"കാമാരിശിഷ്യനമനുഷ്മളനായ് ചമഞ്ഞു
ധൂമാവശേഷവനപാവകനെന്നപോലെ."

രാമസായകം അമോഘമായതുകൊണ്ടു,

"തവ പരഗതിരോധീ വർത്തതാമെന്നു ചൊല്ലി-
പ്രവരശരമയച്ചു രാമഭദ്രസ്തദാനീം.

എന്നു പറഞ്ഞു പരശുരാമന്റെ അനുവാദപ്രകാരം,

"തത്യാജ ബാണമമരാലയ സൌഖ്യലക്ഷ്മീ-
മെത്താതവാരിവനു തൽപ്രിയതപ്തവേദീ."

അതിന്റെശേഷം,

"ഉദാരം പോർവില്ലും വിശിഖനിരയും തൽക്ഷണമസൌ
നിധായ സ്വച്ഛന്ദം മനുകുലവൃഷോ ലക്ഷ്മണകരേ
പ്രാസാദം പൂണ്ടുദ്യദ്വിനയഭരനമ്രോജ്ജ്വലമുഖം
പാദാംഭോജം കുപ്പിപ്പരിചൊടഥ നിന്നു രഘുവരൻ."

അപ്പോൾ പരശുരാമൻ,

"ആസ്ഥയാ വിദധദാശിഷം തദാ
യാത്രചൊല്ലി നിമാശ്രമം യയൌ."

പിന്നീട് എല്ലാവരും കൂടി അയോദ്ധ്യാനഗരിയിൽ പ്രവേശിച്ച സമയം പൌരാവലി അത്യാദരവോടുകൂടി അവരെ ഉചിതമാം വണ്ണം എതിരേല്ക്കുന്നു. പിന്നെ,

"ഭ്രാതൃത്മാ രാമചന്ദ്രൻ ദശരഥനൊടുമ-
സ്സോദരന്മാരൊടും ചേ-
ന്നത്യാനന്ദാലകം പുക്കണിമണി നഗരീം
വിശ്വമംഗല്യപൂർണ്ണാം
കൃത്വാ ഭ്രപാലവംശോചിതമിനിയവസി-
ഷ്ഠാജ്ഞയാ സീതയാ ചേ-
ന്നുദ്യന്മോദേന മേവി നിഖിലഭുവനസ-
മ്മോദപീയൂഷധാമാ."

ഇപ്രകാരം ബാലകാണ്ഡത്തിലെ കഥാഗനിരൂപണം കിഴിഞ്ഞു.

രാമായണമഹാകാവ്യത്തിലെ ഏഴു കാണ്ഡങ്ങളും നന്നാലു വിഭാഗങ്ങളോടുകൂടിയവയാണ്.

"ചതസ്രഃ കവിനാ ഭാഗാഃ
പ്രതികാണ്ഡം പ്രപഞ്ചിതാഃ."

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുമുണ്ട്.

ഇവിടെ 'രാമായണസുരദ്രുമം' 'ബാലകാണ്ഡമഹാമൂല'മായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. അതിന്റെ നാലു പ്രധാന വിഭാഗങ്ങൾ രാമാവതാരം, വിശ്വാമിത്രയാഗരക്ഷ, ധനുർഭംഗം, സീതാപാണിഗ്രഹണം എന്നിവയാകുന്നു.

മുനിനാ ബാലകാണ്ഡോ/യം
ചതുഷ്പ്രകരണീകൃതഃ.
കഥാപുരുഷനിഷ്പത്തി
വിശ്വാമിത്രാലോപരാവനം

ത്രൈയ്യംബകധനുർഭംഗഃ
സീതാപാണിപരിഗ്രഹഃ.''

എന്ന പൂർവ്വാചാര്യന്മാരുടെ അഭിപ്രായവും കാണുന്നു.

ബാലകാണ്ഡത്തിൽനിന്നു പഠിക്കേണ്ട പാഠം,

''സർവ്വേഷാം സമ്പദോ മൂലം
മഹതാമനുരോധനം.''

എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനെത്തന്നെ പ്രകാരാന്തരേണ,

''നിഷേവാ മഹതാം കിം കിം
ന സാധയതി സംഭൃതാ
ഇതി സന്ദർശിതാനേന
കാണ്ഡേന കവിവേധസാ.''

എന്ന മറെറാരിടത്തും കാണുന്നതിൽനിന്നു മഹാന്മാരെ സേവിക്കുന്നവർക്കു സർവ്വസമ്പത്തുമുണ്ടാവുമെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

IV

അതാതു രസത്തെ ഉചിതമായ പദപ്രയോഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രകടിപ്പിക്കുവാനുള്ള അനിതരസാധാരണമായ പാടവം പുനം നമ്പൂരിക്കുണ്ടായിരുന്നു. ആശയപുഷ്ടിക്കനുഗുണമായ ഫലിതവും ഗാംഭീര്യവും സന്ദർഭോചിതമായി സർവ്വത്ര വ്യഞ്ജിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു. 'വാക്യം രസാത്മകം കാവ്യം' എന്ന അലങ്കാരികവചനത്തെ പുനംനമ്പൂരിയുടെ കവിതയിൽ അക്ഷരംപ്രതി ദീക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളതായിക്കാണാം. സംസ്കൃതകവികളുടെ ആശയങ്ങൾതന്നെ പുനം നമ്പൂരിയുടെ നാരായത്തുമ്പുകളിൽ നിന്നു പ്രവഹിക്കുമ്പോൾ അത്യന്തഭദ്യതരങ്ങളായിത്തീരുന്നു. സർവ്വത്ര മനോധർമ്മത്തോടുകൂടി ഗദ്യപദ്യങ്ങളെ എഴുതി രസിപ്പിക്കുവാൻ പുനംനമ്പൂരിക്കു പ്രത്യേകം വാസനയുണ്ടായിരുന്നു. പുനംനമ്പൂരിയുടെ ഗദ്യപദ്യപ്രബന്ധങ്ങളെ ചൊല്ലി വിസ്തരിച്ചുതന്നെ പറഞ്ഞുകേട്ട പദപ്രയോജനങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കുന്നസമയം അവ മനസ്സിനെ സുഖിപ്പിക്കുകയും

രസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു കൂടാതെ മദിപ്പിക്കുകതന്നെ ചെയ്യും. ആലോചനാമൃതമായിരിക്കുന്ന പുനത്തിന്റെ കവിതകളെ ആസ്വദിക്കുംതോറും മനസ്സിനുണ്ടാകുന്ന ഉന്മേഷം വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധിച്ചു ലഹരി കൊള്ളുന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടുവാനില്ല.

"മധുമദമണമോലും പദ്യഗദ്യൈരനേകൈഃ
മദയതി പുനമിന്നം ഭൂരി ഭൂചക്രവാളം."

എന്നു ഷഡ്ഡോത്സവത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് അത്യന്തം വാസ്തവമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. പ്രാചീനകവിയായ പുനംനമ്പൂരിയുടെ കവിതയിൽ ഓജസ്സും ജീവനും പുഷ്ടിയോടുകൂടി പ്രകാശിച്ചു കാണുന്നതിൽ അത്ഭുതത്തിന്നവകാശം ചിലർക്കുണ്ടായെന്നു വന്നേക്കാം. എന്നാൽ അതു ദേശഭേദം കൊണ്ടു വരാവുന്നതാണു്. സഞ്ചാരം കൊണ്ടും സംസർഗ്ഗബലംകൊണ്ടും ഭാഷയുടെ മർമ്മം ഗ്രഹിച്ചു പുഷ്ടിപ്പെടുത്തുവാൻ ബുദ്ധിയും വാസനാബലവുമുള്ളവർക്കു സാദ്ധ്യമാണു്. എന്നാൽ സംസ്കൃതഭാഷാദേവിയുടെ അധീനതയിൽ വളർന്നുപോന്ന കൈരളിക്കു കേവലം സ്വാതന്ത്ര്യം അന്നു ലഭിച്ചിട്ടില്ലാതിരുന്നതുകൊണ്ടു ചില വൈകല്യങ്ങൾ സംഭവിക്കാതിരുന്നില്ല. വിശേഷണവിശേഷ്യങ്ങൾക്കുള്ള വിഭക്തിപ്പൊരുത്തം ഇതിനു് ഉത്തമദൃഷ്ടാന്തമാകുന്നു. പുനംനമ്പൂരിക്കും ഈ ബന്ധത്തിൽനിന്നു സാകല്യേന മോക്ഷം പ്രാപിക്കുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ല. ഭാഷാമർമ്മജ്ഞന്മാരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ഇതു ദോഷമാണെങ്കിലും പുനംനമ്പൂരിയുടെ കാലത്തു അതു ഭൂഷണമായി വിചാരിച്ചുപോന്നിരിക്കണം. ജീവദ്ഭാഷക്കു മൃതഭാഷയെ അനുകരിച്ചു നടപ്പാൻ ഒരിക്കലും സാധിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. മൃതഭാഷയുടെ വല്ല നിയമങ്ങളും ജീവദ്ഭാഷയെ ബന്ധിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അവയെല്ലാം അതിന്റെ സർവതോമുഖമായ വികാസത്തോടുകൂടി ശിഥിലതയെ പ്രാപിക്കുന്നതു സ്വാഭാവികമാകുന്നു.

പുനംനമ്പൂരിയുടെ സരസപ്രയോഗങ്ങളെയോ, മനോധർമ്മസുന്ദരമായ ആശയവിശേഷങ്ങളെയോ, വർണ്ണനാചാതുര്യത്തെയോ ചമത്കാരപരിമളപൂർണ്ണമായ വാഗ്വിലാസങ്ങളെയോ തെളിയിക്കുന്നതിന് ഉദാഹരണങ്ങൾ സർവത്ര സുലഭമായതുകൊണ്ടു പ്രത്യേകം ഇവിടെ എടുത്തു ചേർത്തു അവതാരികയെ ദീർഘിപ്പിക്കുന്നില്ല.

വർണ്ണനകളെല്ലാം പ്രായേണ പദ്യഗന്ധികളായ ഗദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടാണ് പുനഃ നിർവ്വഹിച്ചിട്ടുള്ളത്. ദണ്ഡകങ്ങളും ധാരാളം പ്രയോഗിച്ചു കാണുന്നുണ്ട്. നഗണഛന്ദം കൊണ്ടാരംഭിച്ച് ആവശ്യംപോലെ രഗണം ചേർത്തു തുടർത്തുള്ള ദണ്ഡകങ്ങളാണ് പ്രായേണ കാണുന്നത്. എന്നാൽ മറ്റു രീതിയിലുള്ള ദണ്ഡകങ്ങളും പ്രയോഗകോടിയിൽ കൊണ്ടുവരാതിരുന്നിട്ടില്ല.

ഭാഷയിലും സംസ്കൃതത്തിലും പദ്യഗദ്യങ്ങളെ എഴുതുന്നതിനു നമ്മുടെ കൃതികൾക്കു തുല്യമായ പാടവമുണ്ടായിരുന്നു. കാദംബരീരീതിയിലാണ് അധികവും സംസ്കൃതഗദ്യങ്ങൾ എഴുതിക്കാണുന്നത്. ചില പ്രസിദ്ധ സംസ്കൃതഗദ്യങ്ങളിൽ ഈ രീതിക്ക് ഭേദം ചെയ്തു സന്ദർഭോചിതമായി പ്രയോഗിച്ചിട്ടില്ലെന്നും ഇല്ല. എന്നാൽ അങ്ങനെ ചെയ്തിട്ടുള്ള ഗ്രന്ഥകർത്താവോ ചാക്യാന്മാരോ എന്നു നിശ്ചയമില്ല. രഘുവംശം, മാഘം, ഭോജചമ്പു, കിരാതാർജ്ജുനീയം, ഭാരതചമ്പു, നൈഷധകാവ്യം, അനർഘരാഘവം, ശ്രീകൃഷ്ണവിലാസം, ശാകുന്തളം, ബാലരാമായണം മുതലായ പ്രസിദ്ധഗ്രന്ഥങ്ങളിലെ അനവധി പദ്യങ്ങൾ സന്ദർഭോചിതമായി ചേർത്തുകാണുന്നുണ്ട്. അവയെല്ലാം കൃത്തു പറയുവാൻ ചാക്യന്മാരോ, പാഠകം പറയുവാൻ നമ്പ്യാന്മാരോ യത്നിഷ്ടം കൂട്ടിച്ചേർത്തവയാകുന്നു. സംസ്കൃതപദങ്ങളേയും ഭാഷാപദങ്ങളേയും അസ്പരസമായി കൂട്ടിയോജിപ്പിച്ചു. മോരും നെല്ലും കൂട്ടിക്കലർത്തുപോലെ ഒരിടത്തും വിരസമാക്കിത്തീർത്തിട്ടില്ല. ഭാഷാപദങ്ങൾക്ക് സംസ്കൃതവിഭക്തിപ്രത്യയം ചേർത്തു ശ്രോതാക്കളുടെ കർണ്ണങ്ങളിൽ തോദമുണ്ടാക്കിത്തീർത്തിട്ടില്ല. സംസ്കൃതത്തിലെന്തെങ്കിലും ഭാഷാപദ്യങ്ങളിൽ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു ദോഷമുള്ളതെന്നു കരുതുന്നവരും ധാരാളമുണ്ടായേക്കാം.

സംസ്കൃതഭാഷാപ്രചുരമായ ചമ്പുപ്രബന്ധങ്ങൾ ഒരു വായനയ്കൊത്തം മുഴുവൻ മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിക്കാത്തവരുണ്ടെങ്കിൽ ഗ്രന്ഥകർത്താവു് അപരാധിയല്ലല്ലോ. സംസ്കൃതഭാഷയിൽ ദൃഢവ്യുത്പത്തിയുള്ളവർക്കു മാത്രമേ ഇതിൽ പല ഭാഗങ്ങളും വായിച്ചു രസിക്കുവാൻ സാധിക്കയുള്ളൂ. അങ്ങനെയുള്ള വല്ലവർക്കും ഇതിൽ വൈരസ്യം തോന്നിയാൽ "ഭിന്നരുചിർഹി ലോകഃ" എന്ന സമാധാനം മാത്രമേ ശരണീകരണീയമായിട്ടുള്ളൂ. വ്യുത്പത്തി

കുറവായിട്ടുള്ളവരുടെ വൈരസ്യം താത്കാലികവും സല്പപരിശ്രമം കൊണ്ടു പരിഹരിക്കാവുന്നതുമാണ്. അമൃതകല്പമായ ബാലകേരസലിലത്തെ പാനം ചെയ്യണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്നവർ അതിനുവേണ്ടി ചെയ്യുന്ന പ്രയത്നം ശ്രമാവഹമായിക്കരുതുന്നില്ലെന്നുള്ളതുതന്നെ ഇവിടേയും സമാധാനം.

V

ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ കർത്താവു പുനംനമ്പൂരിയാണെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലൊ. പുനംനമ്പൂരിയുടെ കാലം കൊല്ലം ഒൻപതാം ശതാബ്ദത്തിലെന്നു ഭാഷാചരിത്രത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള അഭിപ്രായത്തെ പല പണ്ഡിതന്മാരും അനുവദിച്ചുകാണുന്നു. ആ മഹാശയന്മാരുടെ അഭിപ്രായത്തോടു യോജിക്കുന്നതു ശോഭനമായിട്ടുള്ളതാണെങ്കിലും നിവൃത്തിയില്ലായ്കയാൽ വ്യസനിക്കുന്നു.

കൊച്ചീരാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്ന ഒരു പ്രസിദ്ധനായ ശക്തൻ തമ്പുരാൻ ജീവിച്ചിരുന്നതു കൊല്ലവർഷം ൭൬൦-നും ൭൮൦-നും മദ്ധ്യേയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചരിത്രം രാജരത്നാവലീയത്തിൽ പുനംനമ്പൂരി വിവരിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടു പുനം ആ ശക്തൻതമ്പുരാന്റെ സമകാലികനായിരുന്നിരിക്കണം. തൃശ്ശിവപേരൂർ പൂരം തുടങ്ങിയതു് ഈ ശക്തൻരാജാവായിട്ടാണെന്നാണ് ഐതിഹ്യം. പൂരം തുടങ്ങീട്ട് ഇപ്പോൾ ൨൦൦ സംവത്സരം കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള ഐതിഹ്യവും ഇതോടു യോജിച്ചതന്നെ ഇരിക്കുന്നു. ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളേയും പുനംനമ്പൂരിയേയും തന്ത്രസമുച്ചയം ഉണ്ടാക്കിയ ചേന്നാസ്സു നമ്പൂരിയേയും കുറിച്ചുള്ള പല ഐതിഹ്യങ്ങളും പുനത്തിനെക്കുറിച്ചു ശാസ്ത്രികളുടെ ശ്ലോകവും 'അന്തഃ ഹന്തക്കിന്തപ്പട്ട്' എന്നു പറഞ്ഞു ശാസ്ത്രികളുടെ സമ്മാനവും മറ്റും പ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് അവർ സമകാലികന്മാരായിരുന്നിരിക്കണം എന്നാൽ തന്ത്രസമുച്ചയത്തിൽനിന്നു നമ്പൂരിയുടെ കാലം ഏതാണ്ടു ൯൫൫-മാണ്ടാണെന്നു സൂക്ഷ്മമായി അറിവാൻ സാധിക്കുന്നതാണെന്നു മുൻപു വ്യക്തമാക്കിയല്ലോ.

"താരിൽതനീകടാക്ഷാഞ്ചലമധുപകുലാ-
രാമ! രാമാജനാനാം
നീരിൽതാർബാണ! വൈരാകരനികരതമോ-
മണ്ഡലിചണ്ഡഭാനോ!

നേരെത്താതോരു നീയാം തൊട്ടുകൂറി കളയാ-
യെന്നുമേഷാ കളിയുക-
ന്നേരത്തിന്നിപ്പുറം വിക്രമനുവര! ധരാ-
ഹന്ത കല്പാന്തതോയേ."

എന്ന കോഴിക്കോട്ട മാനവിക്രമൻ രാജാവിനെക്കുറിച്ചും,

"ജംഭച്ഛേഷി മുൻപിൽ സുരവരസദസി
തച്ഛ്രുണൌഘങ്ങളും വീണാ-
ശുംഭൽപാണൌ മുനൌ ഗായതി സുരസദൃശാം
വിഭ്രമം ചൊല്ലുവല്ലേ
കമ്പിട്ടാളുവ്വശിപ്പെണ്ണുകമലമഴിഞ്ഞു
മടിക്കുത്തഴിഞ്ഞു
രംഭയ്ക്കുഞ്ചുവട്ടം കബരി തിരുകിനാളം
മേനകാ മാനവേന്ദ്ര!"

എന്നിങ്ങനെ അദ്ദേഹത്തിനെക്കുറിച്ച മറെറാരു പദ്യവും പുനാം ഉണ്ടാക്കിയതായി പ്രസിദ്ധമായി കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇവിടെ 'മാനവേന്ദ്ര' എന്നതിനു പകരം 'മാനവേദ' എന്നു ചിലർ പഠിച്ച രണ്ടാംപദ്യം മാനവേദൻ രാജാവിനെ ഉദ്ദേശിച്ചാണെന്നു കല്പിക്കുന്നു. എന്നാൽ രാജാവെന്നുള്ള അർത്ഥത്തിൽ മാനവേന്ദ്ര എന്ന പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതായിട്ടാണ് അധികം പ്രസിദ്ധി. ഈ രണ്ടു പദ്യങ്ങളും മാനവിക്രമരാജാവിനെക്കുറിക്കുന്നതായാലും, പാഠഭേദം അനുസരിച്ച മാനവിക്രമരാജാവിനെയും മാനവേദൻ രാജാവിനേയും കുറിക്കുന്നതായാലും, ഈ രണ്ടു നാമധേയങ്ങളോടുകൂടി അനേകം രാജാക്കന്മാർ കോഴിക്കോട്ട സാമൂതിരിവംശത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളും രണ്ടും ഏതു രാജാവിനേയോ രാജാക്കന്മാരെയോ പരാമർശിക്കുന്നു എന്നു ഖണ്ഡിച്ചു പറവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. കൊല്ലവർഷം അറുന്നൂറാമാണ്ടിടയ്ക്കുണ്ടായിരുന്നതായ ഒരു രാജാവിനേയോ രണ്ടു രാജാക്കന്മാരേയോ പരാമർശിക്കുന്നതായി വിചാരിച്ചാൽതന്നെയും അബദ്ധമാണെന്നു വരുവാനില്ല. സാമൂതിരിരാജാക്കന്മാരെല്ലാവരും പ്രായേണ വിദ്വാന്മാരും വിദ്വത്പ്രോത്സാഹനതല്പരന്മാരുമായിരുന്ന സ്ഥിതിക്കു ഗ്രന്ഥകർത്തൃത്വം മുതലായവകൊണ്ടു പ്രസിദ്ധി സമ്പാദിച്ച മാനവിക്രമൻ രാജാവിനെക്കുറിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതു സാഹസമായിരിക്കും.

'മമതതി പുനരിദം ദ്വിത്രിശ്ലോകീമാത്രം.'

എന്നുള്ള ചമ്പൂപ്രയോഗത്തിലെ വാക്യത്തിൽനിന്നും ഭട്ടതി ഭാട്ടാചി ഭുനങ്ങളെ മഴിപ്പിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതു സമഞ്ജസമായിരിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നു. പ്രാചീന കവിയായ പുനത്തിന്റെ കവിതകൾ ഇന്നും ലോകത്തെ മഴിപ്പിക്കുന്നു എന്നുള്ളതിനെ ചമ്പൂപ്രയോഗകർത്താവിന്റെ കാലികനാണ് പുനം എന്നു കല്പിക്കുന്നതു തെറ്റായിരുന്നുമെല്ലയോ എന്നു ശങ്കിക്കുന്നു.

ചമ്പൂപ്രയോഗകർത്താവു ചാലമീകിവ്യാസനാരെ സ്തുതിച്ചതിനുശേഷം കാളിദാസൻ, ഭാരവി, മുരാരി, ഭവഭൂതി എന്നിവരേയും ഏതാണ്ടു കാലഗണനയെ തിരസ്കരിച്ചുതന്നെ പറഞ്ഞു. പിന്നീടുള്ള പദ്യം പുനത്തിനെപ്പറ്റിയാണ്. അതിനുശേഷം,

'ഉചിതരസവിചാരേ ചാരുവാഗ്ദേവതാശ്രീ
കരകിസലയസംസ്പൃഷ്ടമാസേവതേ യം
അഭിനവമധികാവന്തമാശ്ലിഷ്യതീവ
ഭവതു വരതനുർമ്മേ ശ്രീതയേ ശാങ്കരം മേ.'

എന്ന പദ്യത്തിലുള്ള മഹാകവിയെ ഉദ്ദേശിച്ചു മെന്നു തോന്നുന്നു. മഹാകവി നാരായണന്റെ പേർ ശങ്കരൻ എന്നായിരുന്നു എന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഹൂർത്തപദവിയുടെ 'ജ്യോശങ്കരം' എന്ന ചേരുന്ന വ്യാഖ്യാനത്തിൽനിന്നും, 'ജ്യോശങ്കരം' എന്ന ചേരാത്ത കാളിപവ്യാഖ്യാനത്തിൽനിന്നും അനുമാനിക്കാവുന്നതാണ്.

ഇതി ചമ്പൂഭാരതപ്രിയശിഷ്യേണ ശങ്കരേണ വിരചിതേ മുഹൂർത്തപദവിവ്യാഖ്യായാം പ്രഥമോല്ലാസഃ സമാപ്തഃ' എന്ന മുഹൂർത്തപദവിവ്യാഖ്യാനത്തിലും 'ഇതിശ്രീമദ്ഭാരതപ്രിയശിഷ്യേണ ശങ്കരേണ വിരചിതേ മുഹൂർത്തപദവിവ്യാഖ്യായാം കാളിപവ്യാഖ്യാനേ പ്രഥമോല്ലാസഃ സമാപ്തഃ' എന്ന കാളിപവ്യാഖ്യാനത്തിലും ഒന്നുതന്നെകാണുന്നതുകൊണ്ടു മഹാകവിയുടെ പേർ ശങ്കരൻ എന്നതാണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അതിന്റെ കർത്താവു മഹാകവിശങ്കരനാണെന്നുള്ളതിനോ ആ വ്യാഖ്യാനത്തിൽത്തന്നെ ആന്തരമായ ചില തെളിവുകളും ഉണ്ട്.

ഇനി ജ്യോതിർഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ വ്യാഖ്യാതാവും കാലദീപത്തിന്റെ കർത്താവും ആയ മഴമംഗലംതന്നെയോ പ്രസിദ്ധകവിയായ മഴമംഗലം എന്നു ശങ്കിക്കുവാൻ അവകാശമില്ലെന്നില്ല. ഈ ശങ്കയെ പരിഹരിക്കുന്നതിനു ചില യുക്തികളെ പറയാം. ഉഷാനൈഷധചമ്പുവിൽ കവി ഭൈമന്തിയെ വർണ്ണിക്കുന്ന ഘട്ടത്തിൽ 'ഭാസച്ചതാ ദ്രിഷാഗമേന, ഭാരതമയേനാധ്വരേണ, ദകേതന പാണിതലേന, ദസുരദ്വേന ശീലേന, ഗുരുണാ വിനാംബോന, സിതേന ദശനേന, ഭാസിതേന ചൈകശിഖേന ച ജ്യോതിർമ്മയീ വിരാജമാനാ' എന്നുള്ള ജ്യോതിഷപരമായ വർണ്ണനകൊണ്ടും ജ്യോതിഷികന്മാരെ തന്റെ കൃതികളിൽ മന്നിലുംശന്ന ആപഹസിച്ചു കാണായ്തുകൊണ്ടും ഭൈമന്തീസ്വയംവരത്തിനു മുഹൂർത്തം നിശ്ചയിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ കാണിച്ചിരിക്കുന്ന കൈശല്യം കൊണ്ടും മഴമംഗലം നമ്പൂരിമാർ രണ്ടുപേർ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളതായി പ്രസിദ്ധിയില്ലാത്തതുകൊണ്ടും കവിയും ജ്യോതിഷികനും ഒരാളെന്നതന്നെ തീരുമാനിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ഇവിടെ പരമേശ്വരപ്രിയശിഷ്യനെന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽനിന്ന് അച്ഛേഹത്തിന്റെ ഗുരു പരമേശ്വരൻ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. ചെങ്ങന്നൂർ പ്രസിദ്ധജ്യോതിഷികനായ വെണ്മാമവേലി പരമേശ്വരൻമൂസ്സതിന്റെ പ്രിയശിഷ്യനായിരുന്ന മഴമംഗലത്തു ശങ്കരൻനമ്പൂരി. അച്ഛേഹം എഴുതിയിരിക്കുന്ന ബാലശങ്കരവ്യാഖ്യാനാവസാനത്തിൽ 'എന്റെ വാഴ്മാവേലിക്കു നമസ്സാരം' എന്ന് എഴുതിക്കാണുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ മഹാകവിയായ ഇച്ഛേഹത്തിന്റെ കാലം ഏതാണ്ട് എഴുനൂറിനടുത്തായിരുന്നു എന്നു കണ്ടിക്കുവാനുള്ള മാർഗ്ഗം ഒൻപതു കാണിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. പ്രാചീനന്മാരായ കവികളുടെ പേര് മുൻപു മുൻപു പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന കാരണമാവാം മഴമംഗലത്തിന്റെ പേര് പറയുന്നതിന്റെ മുൻപു പദ്യത്തിന്റെ പേര് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു പുതുമഴമംഗലത്തു ശങ്കരൻനമ്പൂരിയെക്കാൾ പ്രാചീനനെന്നു തന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളുടെ കൃതിയായ കോകിലസന്ദേശത്തിൽ കാണുന്ന,

'ശ്ലോകാ ഭേദം പരിസരളാക്ഷം ശംഖവരേ ബാലകൃഷ്ണം
ലോകാമുഗ്ധാശ്രുതിലകിതം ദിങ്മുഖം ദ്രുഷയിഷ്യൻ
കോലാനേഷാവനസുരഭിലാൻ യാഹി യത്ര പ്രഥന്തേ
വേണ്വാതന്ത്രപ്രഥിതവയസഃ ശങ്കരാര്യാഃ കവീന്ദ്രാഃ.'

എന്ന പദ്യത്തിലെ ശങ്കരകവി 'കൃഷ്ണവിജയ' കാവ്യത്തിന്റെകർത്താവായിരിക്കാം. മറ്റുമംഗലത്തു ശങ്കരൻനമ്പൂരി ഉണ്ണുണ്ണിശാസ്ത്രികളുടെ പിൽക്കാലത്തുണ്ടായ ശത്രുതയുടെകാരണത്തെക്കുറിച്ച് ഉണ്ണുണ്ണിശാസ്ത്രികൾക്കു പറയുവാൻ സാധിക്കുന്നതുകൊണ്ടല്ലാ. മേൽ ഉദ്ധരിച്ച ശ്ലോകത്തിൽ 'പ്രഥന്തേ' എന്ന വർത്തമാനപ്രയോഗം ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ശങ്കരകവി ഉണ്ണുണ്ണിശാസ്ത്രികളുടെ കാലത്തു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നുതന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നു.

'ശ്രീശങ്കരേണ വിദുഷാ കവിസാർവ്വഭൌമേ
നാനാവൃത്തരത്നനിധാ പുരതോ ഗതേന
ശ്രീമന്മുകുന്ദമുരളീമധുരസ്വരേണ
പദ്യൈരവദ്യരഹിതൈരനവദ്യമാനം.'

എന്ന ചമ്പുപ്രത്യവതരണപദ്യത്തിലെ ശങ്കരകവി കൃഷ്ണവിജയം കാവ്യത്തിന്റെ കർത്താവുതന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ 'ശ്രീമന്മുകുന്ദമുരളീമധുരസ്വരേണ' എന്ന പ്രയോഗം ശ്രീകൃഷ്ണവിജയകാവ്യത്തേക്കുറിച്ചു പ്രതിപാദിക്കുന്നതായി വിചാരിക്കാവുന്നതാണ്. അപ്പോൾ ഉണ്ണുണ്ണിശാസ്ത്രികളും ചമ്പുപ്രത്യവതരണവും പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്ന ശങ്കരകവി ഒരാളെന്നുതന്നെ വരുന്നുണ്ടു.

ചമ്പുപ്രത്യവതരണം പുനത്തിന്റെ പിൽക്കാലത്തു ജീവിച്ചിരുന്ന കവിയായിരുന്നു എന്നുള്ളതു മുൻപു സാധിച്ചുവല്ലോ. എന്നാൽ,

'മധുരമാഴി പുനത്തിനാൽക്കവീശ്വേന സാര-
സ്വതപരിമളമോഷം പദ്യമേകൈരനേകൈഃ
പകലിവുവളർത്തി സ്തുയമാനാവദാനാ
മധുരകവിഭിരന്യൈരന്വിതാ രാഘവാഖ്യാ.'

എന്ന പദ്യത്തിലെ 'സ്തുയമാനാവദാനാ' എന്ന പ്രയോഗ

അതിനെ സംസ്കൃതത്തിനു മംഗം വരാതിരിക്കുവാനായി സിദ്ധാന്തിക്കുന്ന മഹാന്മാരുടെ ശാഠ്യമോ അഭിവാഞ്ഛയോ അനുസരിച്ചു പുനം നമ്പൂരിയേയും ചന്ദ്രോത്സവകർത്താവിനേയും സമകാലികന്മാരായിക്കല്പിച്ചാൽ തന്നേയും ദോഷമൊന്നും വരുവാനില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അതുനിമിത്തം ചന്ദ്രോത്സവകർത്താവു കുറേക്കൂടി പ്രാചീനനായിത്തീരുമെന്നുള്ളതല്ലാതെ പുനം നമ്പൂരി കുറേക്കൂടി ആധുനികനായിത്തീരുവാൻ ഹേതുവാകുന്നില്ല. നമ്പൂരിയുടെ കാലം മുതലായതൊന്നും അനുവദിക്കുന്നതല്ല. ഈ അഭിപ്രായം സ്ഥിരീകരിപ്പാനായി വരുന്ന പക്ഷം ശങ്കരകവി മുൻപ് ആശങ്കിച്ചതു പോലെ മറ്റൊരു മംഗലമായിരിക്കാമെന്നതിനുള്ള അവകാശം കേവലം നിരസ്തമായിത്തീരുന്നതാണ്.

ചന്ദ്രോത്സവകാരന്റെ രചനാവലികളിൽനിന്നെല്ലാമാണെന്നതും സൂക്ഷ്മമായി അറിയുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അവരുടെതന്നെ മേൽപ്രകാരത്തെ അഭിപ്രായത്തെ തല്ക്കാലം വിലക്കിപ്പിക്കുന്നില്ല.

ഭരതകവിതന്നെ സംസ്കൃതകൃത്തിനും ചന്ദ്രോത്സവത്തിനും ചില വിഷയങ്ങളിൽ ചില സാമ്യം കാണുന്നുണ്ടു്. ഭരതചരിതം ഒരു കേരളകവിയുടെ കൃതിയാണെന്നു സ്ഥാപിക്കുവാൻ പ്രയാസമില്ല. എന്നാൽ അതിവിടസംഗതമല്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അതിനായി ഒരുങ്ങുന്നില്ല. ഭരതചരിതത്തിന്റെ തുല്യം കവികളെ അനുസ്മരിക്കുന്ന സമ്പ്രദായം ചന്ദ്രോത്സവകാരനും അനുകരിച്ചിരിക്കുന്നു.

ആദ്യേ കിരീടചുംബിതഫാല്ഗുനോഽയം
ഭരതാകരൌ സുകൃതിമഹാമണീനാം
സന്മാർഗ്ഗസന്ദർശനപുഷ്പവതൌ
വന്ദേ കവീനാം പ്രഥമൌ മുനീന്ദ്രൌ.

എന്നു ഭരതചരിതത്തിൽ വാല്മീകിവ്യാസന്മാരെക്കുറിച്ചു ചൊന്നിട്ടുള്ളതിനോടു

അകരത്തിരിലുചാസേ പൂണ്ണപുണ്യപ്രവാഹേ
കനമുടയ കവീനാമാലിമെ സാവ്വഭൌമെ

അഴകെഴുമൻകമ്പാവാരിധീ വിശ്വഭാജാം
ഹൃദയതിമിരമാലാസൂര്യചന്ദ്രൌ മുനീന്ദ്രൌ.'

ഇപ്രകാരം ചന്ദ്രോത്സവത്തിൽ അനുവദിച്ചുകാണുന്നു.

ഇതിന്റെ ശേഷം ഭരതചരിതത്തിൽ,

'അസ്പഷ്ടദോഷാ നളിനീവ ശൃംഗാ
ഹാരാവലീവ ഗ്രഥിതാ ഗുണൌഘൈഃ
പ്രിയാങ്കപാളീവ വിമർദ്ദഹൃദ്യാ
ന കാളിദാസാദപരസ്യ വാണീ.'

TRIPUNITHURA PUBLIC LIBRARY

എന്ന കാളിദാസനെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനെ അനുസ്മരിച്ചു ചന്ദ്രോത്സവത്തിൽ,

'ദ്രാവനിഭിരമൃതബിന്ദുസ്യന്ദിഭിഃ പ്രീണയന്തീ
സഹൃദയമഭിരാമൈരുചിതാ ഭാവഭേദൈഃ
സരസമുചിതശയ്യാമാശ്രിതാ വിശ്വലോകം
സുഖയതി സുകുമാരാ കാളിദാസസ്യ വാണീ.'

എന്നവിധം സരസമായിപ്പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ഇപ്രകാരം തന്നെ ഭാരവി മുതലായ മറ്റു ചില കവികളെക്കൂടി രണ്ടു കവികളും പ്രശംസിച്ചുകാണുന്നു. ഇവിടെ ആരു ആരെ അനുകരിച്ചതായിട്ടാണ് വിചാരിക്കേണ്ടതു? ഭരതചരിതകർത്താവായ കൃഷ്ണകവി ചന്ദ്രോത്സവകർത്താവിനെക്കാൾ പ്രാചീനനാണെന്നു വിചാരിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ഭരതചരിതത്തിലെ,

'ബിഭ്രാണഃ സമകൃഷ്ണനാം ധരിത്രീ-
മാസീനാം ഫണിപതിവിഷ്ടരേ വിശാലാം
ദൈത്യാരേസ്തനുമിവ യോഗമാത്രസിദ്ധാം
രാജേന്ദ്രഃ സസുഖമുവാസ വാസവശ്രീഃ.'

എന്ന അവസാനപദ്യത്തിലെ 'ബിഭ്രാണഃ' എന്നതു ഗ്രന്ഥനിർമ്മാണംചെയ്ത കൊല്ലവർഷത്തെക്കുറിക്കുന്നതായി വിചാരിക്കുന്നതിനു 'സമ' ശബ്ദം ഗമകമായിത്തീരുന്നതാണു്. ഇവിടെ സൂചനാമാത്രം നിർദ്ദിഷ്ടമായതുകൊണ്ടു വത്സരശബ്ദവാചിയായ

സമാശബ്ദത്തിന്റെ സ്ത്രീലിംഗത്വത്തിൽ കവികൾക്കു സാധാരണ വിവക്ഷ കാണുന്നില്ല. അപ്പോൾ 'ബിമ്പോണ' എന്നതു കൊണ്ടു കൊല്ലവർഷം ൭൫൰ എന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. കവി കേരളീയനായതുകൊണ്ടു മറുനിർദ്ദേശങ്ങളില്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു കൊല്ലവർഷമായിരിക്കുവാനെ തരമുള്ളൂ. അപ്പോൾ ഭരതചരിതകർത്താവു കൊല്ലവർഷം ൭൫൰-ാമാണ്ടു ജീവിച്ചിരുന്നതായി വിചാരിക്കണം. അതുകൊണ്ടു കൃഷ്ണകവി ചന്ദ്രോത്സവകാരനെക്കാൾ പ്രാചീനനെന്നും കൃഷ്ണകവിയെ ചന്ദ്രോത്സവകാരൻ ഏതാണ്ടു് അനുകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും സിദ്ധിക്കുന്നു.

ഇങ്ങനെ ചന്ദ്രോത്സവകാരനെക്കുറിച്ചു് ഒരു് അഭിപ്രായഗതിവന്നാലും മുൻപറഞ്ഞ പുനത്തിന്റെ കാലനിർണ്ണയത്തിനു് ഇതു ബാധകമായിത്തീരുന്നതല്ല.

അതിനാൽ ചന്ദ്രോത്സവത്തിലെ 'ശങ്കരൻ' മേൽപറഞ്ഞ കൃഷ്ണവിജയകർത്താവായ ശങ്കരകവിയാണെങ്കിൽതന്നെയും അതിലെ ശ്ലോകങ്ങളുടെ അനുക്രമംകൊണ്ടു പുനംനമ്പൂരി ശങ്കരകവിയുടെ സമകാലികനെന്നും സ്വല്പമെങ്കിലും പ്രായംകുടിയ ആളായിരുന്നു എന്നും ഊഹിപ്പാൻ വഴികിട്ടുന്നു. അപ്പോൾ പുനംനമ്പൂരിയും, ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളും, ശങ്കരകവിയും, ചേന്നാസ്സു നമ്പൂരിയും സമകാലികന്മാരെന്നുതന്നെ വന്നുകൂടുന്നു.

ഈ വക യുക്തികളെക്കൊണ്ടും ചേന്നാസ്സുനമ്പൂരിയുടെ കാലം നിർണ്ണയിച്ചിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടും മറും പുനംനമ്പൂരിയുടെ കാലം ഏകദേശം ൭൫൰-നും ൭൬൰-നും മദ്ധ്യേ എന്നതന്നെ സിദ്ധിക്കുന്നു.

കൃഷ്ണഗാഥ എഴുതീട്ടുള്ളതു ചെറുശ്ശേരി തന്നെയാണു്. ചെറുശ്ശേരിയും ഈ പുനവും ഒരാൾതന്നെയെന്ന ചിലർക്കു് അഭിപ്രായമുണ്ടു്. ഒരിക്കലും ഈ അഭിപ്രായം ശരിയല്ല. ചെറുശ്ശേരിയുടെ കാലം ഏകദേശം ഭാഷാചരിത്രകർത്താവു പറയുന്നതുപോലെയായിരിക്കാം. അതിൽ കുറേക്കൂടി പ്രാചീനഭാഷ കാണുന്നതു കവി ജീവിതം നയിച്ച ദേശഭേദംകൊണ്ടു വന്നിട്ടുള്ളതായിരിക്കണം. ഇക്കാലത്തും ദേശഭേദം അനുസരിച്ചു ഭാഷാശുദ്ധിക്കുറവു നാം കാണുന്നുണ്ടല്ലൊ.

ചുണ്ണംനമ്പൂരിയുടെ കൃതികൾ ഏകദേശം കൊല്ലവർഷം നൂറ് 10 ാമാണ്ടിടക്ക് എഴുതിട്ടുള്ളവയാണെന്നും അവയുടെ കർത്തൃത്വത്തിൽ അധികമായ പ്രാചീനത്വമൊന്നുമില്ലെന്നും മേൽ പറഞ്ഞ യുക്തികളെക്കൊണ്ടു സിദ്ധമായി എന്നതിനെ വിചാരിക്കുന്നു.

ഈ യുക്തികളെ ഖണ്ഡിക്കുന്നതിന് ഉദ്ദേശിക്കുന്നവർ ഒന്നിലധികം ചോദ്യങ്ങളെയിതാ എന്നും ചോദ്യസ്സുനമ്പൂരി എന്ന് കർത്തൃത്വത്തിൽ കേട്ടിട്ടുള്ള വിശേഷപ്പെട്ടൊരു സമുച്ചയകർത്താവല്ലായിരുന്നു എന്നും മറ്റവരേൻ രാജാവ് ആധുനികനാണെന്നും കൊച്ചി ശങ്കരൻകുഞ്ഞൻ പ്രാചീനനല്ലെന്നും തെക്കൻപാട്ടുകൾക്കുള്ള പ്രാചീനത്വം തുള്ളൽപ്പാട്ടുകൾക്കില്ലെന്നും മറ്റും അനേകം വാദങ്ങളെ പുറപ്പെടുവിക്കാവുന്നതാണ്. എന്നാൽ അങ്ങനെ പറയുന്നതു കൊണ്ട് അഭിപ്രായങ്ങളിൽ ഇവിടെ വിഗണിച്ചിട്ടില്ലെന്നു മാത്രമേ ഇപ്പോൾ പ്രസ്താവിക്കേണ്ടതുള്ളൂ. ഭാഷാചരിത്രത്തിലേ കാലനിർണ്ണയങ്ങളെ സംശയിക്കുന്നവർ ഈ അഭിപ്രായങ്ങളെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കേണ്ടതാണെങ്കിൽ അപ്രകാരം ചെയ്യുകയും ചെയ്യാം. സ്വല്പം ഗവേഷണത്തിനവകാശം നിഷേധിക്കുന്നില്ലെന്നിരിക്കട്ടെ.

ചുണ്ണംനമ്പൂരി എഴുതിയിരിക്കുന്ന സമസ്ത കൃതികളേയും ഒരു പെട്ടിക ഇവിടെ കൊടുക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. രാവണോത്ഭവം മുതൽ ശ്രീരാമന്റെ സ്വർഗ്ഗാരോഹണംവരെയുള്ള സകലതമായണകഥകളേയും, ഭാരതകഥകളേയും അല്പാല്പം ചമ്പുക്കളായി എഴുതിട്ടുണ്ട്. ഭാഗവതകഥാംശങ്ങളേയും ഇപ്രകാരം എഴുതിയിരിക്കുന്നിടയുണ്ടെന്ന് ഊഹിക്കുവാൻ ചില്ല ലക്ഷ്യങ്ങളുമുള്ളതിനു പുറമെ നാരായണീയം, ഭാഗവതാവലീയം, ചെല്ലൂർനാഥോത്തരം മുതലായ അനേകം കാവ്യങ്ങളും അല്പാല്പം ചമ്പുക്കളായി എഴുതിട്ടുള്ളതായി വിചാരിക്കാവുന്നതാണ്. എന്നാൽ ചമ്പുകാവ്യങ്ങളെ മുഴുവനും അച്ചടിച്ചു പ്രസിദ്ധം ചെയ്യിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ടും ആ ലക്ഷ്യങ്ങളെയെങ്കിലും അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തി അവയുടെ കർത്തൃപരത്തെ നിശ്ചയിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല.

VI

മാഷുടെ വീടിന്റെ അടുത്തുള്ളവരെങ്കിലും ചെമ്പൂരന്മാരിക്കായിട്ടുള്ളവരാകുന്നു. അവരെ ഇപ്പോഴുള്ള ലോകത്തെ ആകർഷിക്കാത്തവണ്ണമുള്ളതെങ്കിൽ കാലഗതികൊണ്ടു വന്നിട്ടുള്ള പരിണാമം നിമിത്തമാണു. ആദ്യത്തെ അടിവരച്ചാന്നത്തിന്റെ തനതായതിൽ ജനാഭിരുചിയനുസരിച്ചുള്ള മാറ്റങ്ങളുടെ പരിച്ഛിന്നതാനിമിത്തമാണെങ്കിലും, തങ്ങൾമാത്രം കടാക്ഷിച്ചാലുള്ള കവലുമാലാവിലോലമായിലാഘവമായിരിക്കുന്നവരാണെന്നുള്ള ഭാവത്തോടുകൂടിയുള്ള രണ്ടുകണ്ണുകളെ തിരസ്കരിക്കുകയോ നിഷ്കാസിക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നുള്ളതു സർവ്വപരിചിതമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. പ്രഭാതാരാധനാനിമിത്തം ബന്ധുജനത്തിൽ വച്ചു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കുന്നതിനുപകരം ഭഗവതിയുടെ മുമ്പിൽ ചെന്നു മിഴിച്ചു മിഴിച്ചു പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിനോ അവയുടെ ആനഷ്ഠാനത്തിനു നോട്ടക്കാരിയമ്മ സാധിക്കുന്നതാണെന്നുള്ള വിചാരം ശ്രീമാൻ മാഷാകുന്നതിനു. കവിയുടെ വ്യത്യാസം നിമിത്തം മാഷാദേവി ചുമ്പിതവല്ലഭന്മാരുടെ പ്രീതിക്കുവേണ്ടി അവയെത്തന്നെ വീണ്ടുമണിഞ്ഞതു ഉജ്ജ്വലമാരാത്തോട്ടുകൂടിയവളായിത്തീരുവാനും തുടയുണ്ടു്. അവകൊണ്ടുമില്ലെങ്കിലും ചെമ്പൂരന്മാരുടെ ആനർഘ്യത്തിനോ പ്രഭാവത്തിനോ കുറവില്ലെന്നുള്ളതു അത്യന്തം ആശ്ചര്യജനകമാകുന്നു.

'കസ്യാഃ സ്യുഃ കവരീക്ഷണേന്ന മനയോ
കസ്യൈരർഘ്യതഃ പാതിതാഃ.'

എന്നാണെല്ലോ ആപ്തവാക്യം.

ആദർശഗ്രന്ഥങ്ങൾ അങ്ങുമിങ്ങും പരിശോധിച്ചു ശരിപ്പെടുത്തിട്ടുള്ളതായിട്ടുള്ള പ്രസ്തുതപുസ്തകം ഒന്നേമുക്കാൽ പേരപ്പെടുത്തിയിൽ ഉട്ടതിരി അവർകളുടെ വകയായ പ്രാചീനഗ്രന്ഥമാകുന്നു മന്നാമത്തെ ആദർശം. കിടങ്ങൂർ കുഞ്ഞൻ സുബ്രഹ്മണ്യൻമൂത്തവർകളുടെ വകയായ ഗ്രന്ഥമാണ് രണ്ടാമത്തെ ആദർശം. സ്വന്തം ആവശ്യത്തിലേക്കായി പകർത്തിയെഴുതിച്ചിട്ടുള്ള പുസ്തകം മൂന്നാമത്തെ ആദർശം. വൈക്കത്തായാകുടി പണ്ഡിതർ ഇ. വി. രാമൻനമ്പൂരി അവർകളുടെ പ്രാചീനഗ്രന്ഥം നാലാമത്തെ ആദർശം. കവിതിലകൻ ബ്രഹ്മശ്രീ ഉള്ളൂർ എസ്സ്. പരമേശ്വരയ്യർ അവർകളും,

എം. എ., ബി. എൽ. സമയം കൊടുത്തയച്ചിട്ടുള്ളതും ശ്രീമാൻ ചിറ്റംബരവാദ്ധ്യാർ അവർകളും, ബി. എ. പ്രസിദ്ധം ചെയ്തിട്ടുള്ള രാമായണചമ്പുക്കളുടെ മാതൃകയുമായ പ്രാചീനഗ്രന്ഥം അഞ്ചാമത്തെ ആദർശം. ഈ അഞ്ചു ഗ്രന്ഥങ്ങളും അഞ്ചു വിധത്തിലായിരുന്നു. ഇവയുടെ പുറമെ ശ്രീമാൻ ചിറ്റംബരവാദ്ധ്യാർ അവർകളും, ബി. എ. പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തീട്ടുള്ള രാമായണചമ്പുവിന്റെ ഉപയുക്തഭാഗങ്ങളെക്കൂടി ആദർശങ്ങളായി സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ചിലതിൽ ചില ഭാഗങ്ങൾ കുറവായും മറ്റു ചിലതിൽ, ചില ഭാഗങ്ങൾ കൂടുതലായും ചിലതിൽ ചില ഭാഗങ്ങളില്ലാതേയും മറ്റു ചിലതിൽ വേറെ ചില ഭാഗങ്ങളില്ലാതേയുമാണ് കണ്ടത്. എല്ലാ ഗ്രന്ഥങ്ങളും ശരിയായിപ്പരിശോധിച്ചു വിട്ടുപോയ ഭാഗങ്ങളെ മറ്റു ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു ചേർത്തും പൊടിഞ്ഞുപോയഭാഗങ്ങളെ എഴുതിച്ചേർത്തും തെറ്റുകളേയും അബദ്ധപ്രയോഗങ്ങളേയും തിരുത്തിയും ആനുപൂർവികമായി ക്രമീകരണംചെയ്തു ശരിപ്പെടുത്തിയും അത്യാവശ്യമെന്നുതോന്നിയ ടിക്കുകളിലെല്ലാം ടിപ്പണികൂടി എഴുതിച്ചേർത്തും രാമായണം ബാലകാണ്ഡത്തെ അച്ചടിപ്പിച്ചു ഈവിധം ബഹുജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം,
൧൮-൧൨-൧൧൦൫. }

കെ. ശങ്കരമേനോൻ.

ഭാഷാരാമായണചമ്പു.

ബാലകാണ്ഡം.

77913

രാവണോദ്ഭവം.

ക

വാടീടായിന്ന രാഗം മുഹുരപി വളരും
ചാരുചെന്താരിൽമാതിൻ-
ഗാഢാശ്ലേഷേഷു മേന്മേലിടയിലിടയിലാ-
നന്ദമൂർച്ഛാം ദധാനം,
ആടീടും വൈജയന്തീസുരഭിലവിപുലോ-
രഃസ്ഥലം, ചിത്തകാമ്പിൽ-
ത്തേടുന്നോനിന്ദുചൂഡാദിഭിരപി മനസാ
വന്ദനീയം മുകുന്ദം.

ഖ

ലോകാനാമേകനാഥം പദതളിരിൽ വണ-
ങ്ങും ജനാനാമശേഷാ-
മാകാംക്ഷാം പൂരയന്തം നയനശിഖിശിഖാ-
ലീഢചൂതായുധാംഗം,
ഏകീഭാവായ കന്നിൻമകളെ നിജശരീ-
രാർദ്ധമ്പ്യ് ചേർത്തു പേർത്തും
ഭോഗോന്മേഷം വളർക്കും വിബുധപരിവൃഢം
ചന്ദ്രചൂഡം ഭജേഹം.

ഗ

വാരാന്നാസ്ഥാനരംഗേ വിരവിലിവിടെ വ-
ന്നിങ്ങനേ നമ്മിലെത്തു-
ന്നേരം തോഴാ! വിളങ്ങും മനസി മമ സദാ
കമ്പിതേ വൻപ്രസാദം,

ക്ഷീരാബ്ധൌ രാവണോപദ്രവവിവശതയാ
ചെന്ന നാരായണോക്തം
നേരേ കേഠംക്കുംവിധൌ പണ്ടമരപരിഷദാ-
മുള്ളിലുണ്ടായപോലെ.

൪

പൊൽത്താർമാതിൻമുഖശ്രീമധുരിമ കണികണ്ടീടുവാൻ യോഗനിദ്രാ-
മുദ്രാം കൈക്കൊണ്ടു മേളം തടവുമൊരു ഭുജം-
ശേഷപല്യംകരംഗേ,
ദുഗ്ധാംഭോരാശിമദ്ധ്യേ വിധിഗിരിശമഹേ-
ന്ദ്രാദിവൃന്ദാരകൌഘം
നിത്യം നിത്യം വണങ്ങും ത്രിഭുവനപെരുമാൾ-
കാന്തിസീമാ സമിന്ധേ.

൫

ഗാഢം പാലാഴിമാതിൻകുളിർമുല തിരുമാ-
റത്തു ചേർത്താകുലതപം-
കൂടാതേ ഭോഗിശയ്യാതലവി സുഖമേ
യോഗനിദ്രോൽസുകാത്മാ
പ്രൌഢാഭോഗം കടാക്ഷാഞ്ചലപരിചലനം-
കൊണ്ടു പാരേഴരണ്ടും
പാടേ പാലിച്ചുകൊണ്ടപ്പുരുഷപുരുഷനാ-
ദ്ധ്യാസ്ത ഒഗ്ഗാബ്ധിരാശിം.

൬

വൈകുണ്ഠൻതൻ പ്രഭാവങ്ങളുമതുലത കാ-
ട്ടുണ്ടാ വൈകുണ്ഠലോകേ
വാർകൊണ്ടീടുo വിശേഷങ്ങളുമഹിവരപ-
ല്യുകവും പ്രൌഢിവായ്പും
മാഴ്കീടായിന്ന പാലാഴിയുമഴകിയ പാ-
ക്ഷീന്ദ്രനും ഭക്തിഭാജാ-
മേകാന്താനന്ദവും ഗീതവുമിളകിന വാ-
ദ്യങ്ങളും വാഴ്ത്തവല്ലേൻ.

ഗദ്യം ൫.

പെരികെ വളർന്ന വളർക്ഷിത തേടിന
കൈലാസാദ്രിപരംപരപോലെ
മേലേമേലേ പോന്നയരുന്ന ത-
രംഗചയങ്ങളിലിടകലരുന്ന തി-
മിംഗലതിമിമുഖമകരാഷ്ണുണ്ണന-
ഘോഷാകർണ്ണനബധിരദിശാഗജ-
വാധുരവിരാവൈരുലകു മുഴങ്ങെ
പ്രകൃതി പുഴങ്ങെ ത്രിഭുവനനൈർഘൃ-
ന്യക്ഷയദക്ഷാ ലക്ഷ്മീമാതും,
ജഗദഗദംകാരോത്തമനാകിയ-
ധനപന്തരിയും, ചിന്തിതമേകിന
ചിന്താമണിയും, മിന്നും മണിയുകിൽ
പൂവാടയുമപ്പൊന്നും പൂത്ത സു-
രദ്രുമതതിയും, പാവനസുരഭില-
ചരിതാ സുരഭിയു,മമിതരസോത്തര-
മമൃതസ്യന്ദവു,മിത്തരമുള്ള പ-
ദാർത്ഥങ്ങൾക്കൊരു മുഖ്യാകരമായ്
വിഖ്യാതശ്രീവിളയം മംഗള-
കലശപയോധൌ ജഗതീദീപേ
മഹതി ദ്വീപേ, മാലതിമല്ലിക
ചെങ്ങഴിനീരരയാമ്പലൊരാമ്പൽ ന-
റുന്താമരയും നൈതലശോകം
കൈത തുടങ്ങിന കുസുമവിശേഷം
തടവിത്തടവിത്തുളസീപരിമള-
മിടയിടമാനിച്ചുജലമഹിമാ
മലയസമീരണനാണ്മനടിക്കു-
ന്നാരാമത്തിൽ തിറത്തൊട്ടലാവിന-
വാനോർതരുവരപങ്ക[illegible]കം ചൂഴും-
മരുവി മനോജ്ഞേ മദ്ധ്യവിഭാഗേ
സുരമുനിചാരണകിന്നരപന്നഗ-
യക്ഷപ്രമുഖനഭശ്ചരനിവഹമു-
പശ്രുതഗീതമുദീക്ഷിതനൃത്തമു-

ദഞ്ചിതകേതുകമുപാദ്ധതനമ്മവി-
ശേഷരസാന്തരമപ്പോഴപ്പോൾ.
കനകമഹാപഥവീഥീചതുര-
വേദികയംതോറും നീളെ നടന്നും
ലോകാലോകഗിരീന്ദ്രനെ വെല്ലു-
ന്നാകാരങ്ങളിയന്ന സുവർണ്ണ-
പ്രാകാരങ്ങളിലോരോ പുറമേ
ഗോപുരനികരം പൊന്മയമായതിൽ
മദ്ധ്യേ മദ്ധ്യേ മണിമയഗോപുര-
മിടകലരുമ്മാറെന്തൊരപൂർവ്വം.
സുവാലെയ്ത്യം കൈയ്യൊണ്ടനിശമ-
കംപക്കീടും മഹിതമഹാജന-
മാനനചാതുരി ഞാൻ ഞാൻ വേണ്ടുവ-
തെന്നതിചഞ്ചലകഞ്ചുകികരഭവി
മിന്നും പൊന്നിൻചൂരക്കോലാ-
മചിരപ്രഭകളം ചിരപ്രഭതാം പൂ-
ണ്ടധികമിടഞ്ഞു നഭോന്തമടഞ്ഞു പു-
കഴ്ത്താവല്ല പുരോത്തമവിഭവം.
വെൺമൊടങ്ങളിൽ നോക്കീടുകിലോ
വെണ്മാടങ്ങളിൽ മുങ്ങും ഭുവനം
പൊന്മാടങ്ങളം നിനയ്ക്കുന്നേരം
പൊന്മാടങ്ങളനേകം കാണാം
പവിഴപ്പന്തൽ ഗണിക്കുന്നേരം
പവിഴപ്പന്തലൊട്ടങ്ങിക്കൂടാ.
വാഹരണഗിരിഗണവീക്ഷണസമയേ
വിഹരണഗിരികളൊഴിഞ്ഞില്ലൊന്നും
മിന്നും നവനവപൊന്നിൻകൊടിമര-
മെന്നും മംഗലസിംഹാസനവര-
മുകളിൽ വിളങ്ങും ഖഗകുലപെരുമാ-
പക്ഷയുഗേന നഭഃസ്ഥലസീമനി
മിക്കവെളത്തൊരു കനകവിതാന-
ച്ഛായാങ്കണഭുവി മേവിന ഗൌതമ-
ഭാഗ്ഗവകണപുലസ്ത്യ വസിഷ്ഠാ-

ദ്ധ്യചിലമുനീശചരവദനസരോരുഹ-
വിഗളിതവൈദികഭണിതിവിശേഷേ
ചില പണിതീർത്തവിശൃംഖലമോതിന-
പങ്കജസംഭവകരതലവിഹിതം
ഭുവനകടാഹം മുടിമണിപോലെ
തടവുമനന്തഫണാവലിയെന്നും
മുഞ്ഞുക്കുടകരം നിരക്കെപ്പുരുകിന
സങ്കീർത്തനരസസിന്ധൌ നീന്തി മ-
യങ്ങിന ഭക്തജനത്തിൻ പരമ-
സ്തുതികരം ചെവിക്കൊണ്ടടിയിലുണർന്നു
നിദ്രാമുദ്രാകൈതുകമാർന്നും
വൈകുണ്ഠാഖ്യേ ലോകേ തെളിവിനൊ-
ടാനന്ദാത്മാ വാണരുളീ പരി-
പൂർണ്ണസമുജ്ജ്വലസച്ചിന്മയനും
നാരായണനഥ നിരുപമധാമാ.

ഠ

ത്രൈലോക്യാധീശനേവംവിധമണിനഗരീ-
മാവസൻ ദേവനന്ന-
ന്നാലോക്യാലോക്യ പാപാൻ ദമയിതുമവതാ-
രങ്ങൾ കോലും ദശായാം
* മേലേ മേലേ തഴയ്ക്കും ഭുജബലമഹിമാ
ജാതവാൻ പോന്നൊരുന്നാൾ
നീലാംഭോജപ്രകാശോ ദശമുഖ ഇതി രാ-
ത്രിഞ്ചരേന്ദ്രോ ദുരാത്മാ.

ഡ

സാ കേകസീ മാദ്യവതോ നിയോഗാ-
ല്ലബ്ധ്വാ മുനേർവിശ്രവസഃ പ്രസാദം
ശോകാന്ധകാരോൽക്കരതീക്ഷ്ണഭാനും
പ്രാസൂത തം പുഷ്കലബലം കുമാരം.

---

* 'ചേലാന്നീടും പുലസ്ത്യാത്മജമുനികൃപയാ കേകസീസൂനരാസീൽ,'
എന്നു പാഠാന്തരം.

* അന്യോന്യാലോകിതൈ താവസുരസുരഗുരു
ശ്രാഗജ്ഞകോപയാതൈ
മേഷേ പൂഷാ സപൂഷോ വിധുരഥ സസുതഃ
കുംഭസംസ്ഥേ ച മന്ദേ
ലഗ്നേ മാന്ദിഃ കുളീരേ മകരജൂഷി കുജേ
സൈംഹികേയേ തുലാസ്ഥേ
ദ്വാദശ്യാം കൃഷ്ണപക്ഷേ സമജനി ജഗതാം
രാവണോ ധൂമകേതുഃ.

൧൦

സോദര്യേണ വിഭീഷണേന സഹിതോ-
ഽസൌ കുംഭകർണ്ണേന ച
സ്വാതന്ത്ര്യേണ വനേ ജനിത്രിമടിയിൽ-
ത്താനേ കിടക്കും വിധൌ
മീതേ കണ്ടഥ പുഷ്പകേണ നടകൊ-
ണ്ടീട്ടം ധനാധീശ്വരം
ഖേദാൽ കേകസിവാക്കുമശ്രുപരിഷി-
ക്തതാംഗസ്സുമത്തസ്ഥിവാൻ.

൧൧

'മാതഃ കിമേത'; ദിതിവാദിനമാത്മസൂനും
പ്രോവാച സാ 'തനയ! പശ്യ ധനേശ്വരസ്തേ
ഭ്രാതാ സ്വദീയനഗരീമപഹൃത്യ ലങ്കാം
യാതീദൃശസ്ത്വമിതി ഹാ! രുദിതാസ്മി ശോകാൽ.'

൧൨

അഗ്രേ ചെവിക്കൊണ്ടു ഗിരം ജനിത്ര്യാ
ദുഃഖാകുലായാ വിപുലാഭിമാനഃ

---

* ആദിത്യനും ശുക്രനും മേടത്തിലും, ചന്ദ്രനും ബുധനും മീനത്തിലും, ചൊവ്വ മകരത്തിലും, വ്യാഴവും രാഹുവും തുലാത്തിലും, ശനി കുംഭത്തിലും, മാന്ദി കർക്കടകത്തിലും നില്ക്കുന്ന സമയം കൃഷ്ണപക്ഷദ്വാദശിയും രേവതിയുടെ അന്ത്യപാദവും കൂടുമ്പോൾ ഗണ്ഡാന്തസമയത്തു കർക്കടകലഗ്നത്തിൽ ലോകോപദ്രവകാരിയായ രാവണൻ ജാതനായി.

"ഗണ്ഡാന്തസംഭവോ മർത്ത്യഃ
പിതൃമാതൃകുലാന്തകഃ
യദി ജീവതി ഭൂപോഽപി
ഗജവാജിസമന്വിതഃ." (എന്ന പ്രമാണം.)

ഉൽക്കുലരോഷാരുണനേത്രചക്ര-
ശ്ചക്രേ സമിന്ധാനമദസ്സു സന്ധാം.

൧൯

ഏവൗഢാടോപേന ലങ്കാമന്നിനഗരിയിൽ നി-
ന്നാട്ടിട്ടൂരക്കളഞ്ഞ-
ന്നാട്ടും വീട്ടും വിഭ്രതിപ്രചുരിമയുമശേ-
ഷം പറിച്ചെന്നവേണ്ടാ
പാടേ മൂന്നാളകത്തജ്ഞാനപരിവൃഢനെ-
ക്കൊണ്ടു ക്രൂരറിരപ്പി-
ച്ചീടായ്കിൽ കേറുംക്ക രക്ഷഃകുലഭവനൊരു പെയ-
ലസ്ത്യനല്ലെന്നമേ ഞാൻ.

൨൦

മാഴ്കാത മാനമഹിമാ സഹി മാധുരഗ്രേ
വേഗാട്ടദീയ്യു സമയം വിജയൈകചേതാഃ
സാകം ജഗാമ തപസേ നിജസോദരാഭ്യാം
ഗോകർണ്ണമുത്തരമുദിതപ്രരബാഹുതേജാഃ.

൨൧

ഭക്ത്യാ വണങ്ങി ഘടിതാഞ്ജലിരഞ്ജസാ പു-
ക്തത്യന്തശുദ്ധമതിരത്ര ശുഭേ പ്രദേശേ
പ്രത്യക്ഷയന്നഖിലനായകമാത്മനാ ത-
മൂർദ്ധോന്നുചൂഡമൊരുവാചമിവണ്ണമൂചേ.

൨൨

ഗൌരീസൌഭാഗ്യരാശേ! ജയജയ തൊഴുതേ-
നമ്പിലെൻ തമ്പിരാനേ!
നേരേ വന്നങ്ങു തൃക്കാലിണയിലടിമപു-
ക്കീടുമസ്മാനനാഥാൻ
കാരുണ്യത്തോണിതന്മേലഴകൊട കരയേ-
റ്റി പ്രഭോ! കാംക്ഷിതാർത്ഥ-
പ്പേരാം വാരാകരത്തിന്മുകരയൊടണ-
യ്ക്കേണമെൻ തമ്പിരാനേ!

൫ ൬

സച്ഛംഗാബ്ജാലചന്ദ്രാങ്കിതപരിചിടയും
തീപ്പൊരിപ്പോരു മൂന്നാം-
തുക്കണ്ണും ഭോഗിവാർകുണ്ഡലവുമരിയ കാ-
കോളവും കണ്ടുനാളേ
അഗ്രേ തൃക്കൈകളും നാലും കമലഭവശിരോ-
മാലയും മാറിലയ്യാ!
മുഖ്യാഭോഗം പുലിത്തോലുടയുമിഹ പുല-
മ്പേണമെൻ തമ്പിരാനേ!

൫ ൭

വാമാലങ്കാരിവാമാങ്കവുമണികുഴലും
ദേവദൈത്യാവതംസം
മാമാ! തൃക്കയ്യളിൽത്തങ്ങിന വരമഭയം
മാൻകിശോരം കഠാരം
വാർമേവും പന്നഗേന്ദ്രാഭരണമമലഭ-
സ്മാംഗരാഗാഭിരാമം
പൂമെയ്യാ പൂണ്ണശോഭം മനസി മമ പുല-
മ്പേണമെൻ തമ്പിരാനേ!'

൫ ൮

പ്രാത്ഥിച്ചിവണ്ണമുടനഞ്ജലിമാല മെയ്തൊ
ചാത്തീ തദാ ദിനകരാഭിമുഖോ മഹാത്മാ
അത്തോരുഭക്തിഭരമേകപദേന തന്നേ
ധാത്രീതലേ തെളിവിൽ നിന്നു തപം തുടന്നാൻ.

൫ ൯

* അഭിരശ്മിമാലി വിമലസ്യ
ധൃതജയധ്വതേരനാശ്രുഷ്ടേ

---

* ഈ പദ്യം "ഉദ്ഗതാ" എന്ന വൃത്തമാകുന്നു. അതിന്റെ ലക്ഷണം.

സ ജ സാ ദി മേ സ ലംഘുകേ
ന സജഗുരുകേഽപ്യുദ്ഗതാ
അംഘ്രിഗതനജലാ ഗയുതാഃ
സജസാജഗുരൗ ചരണമേകതഃ പരേ.

സ—ജ—സ—ച
ന—സ—ജ—ഗ
ഭ—ന—ജ—ല—ഗ
സ—ജ—സ—ജ—ഗ.

തസ്യ ഭുവി ബഹുതിഥാസ്ഥിതയഃ
പരിജഗമുരേകചരണേന തിഷ്ഠതഃ.

൨൧

* യമനിയമാദികർമകൊണ്ടേ
വിമലതരചേതസ്തരംകുരുന്നിലനവേലം
ദമിതമഹേന്ദ്രിയതുരഗ-
സ്തിമിതസമാധിസ്സമാസ്ത തപസേ/സൌ.

൨൨

ജിതാസനോ മിലിതലോചനാംബുജ-
സ്സുദോജചലസ്സംയമിതാനിലക്രമഃ;
വിധൌതനാഡീനിവഹോ മഹത്തപ-
സ്സ തപ്തവാൻ കേവലമാരുതാശനഃ.

൨൩

ഉത്ഥാപ്യ മൂലശിഖിമൂലമസൌ †സുഷുമ്നാ-
മദ്ധ്യാധ്വനാ ദ്രുഹിണരന്ധ്രമുരുപ്രകാശം
വിസ്ഫായ്യ വിഷ്വഗമുതഃ പരമാത്മചന്ദ്ര-
സ്സ്വൈസ്സ്വദാന്തരനഭസ്തലമഭ്യഷിഞ്ചൽ.

---

* "പൂർവം ശമോദമഃ പശ്ചാ-
ദാസനം തൃതീയകം
പ്രാണായാമശ്ചതുർത്ഥസ്തു
പ്രത്യാഹാരസ്തുപഞ്ചമഃ.
ധാരണാതഃപരം ധ്യാനം
സപ്തമം തൽപരം പുനഃ
സമാധിരേവമംഗാനി
യോഗസ്യോക്താനി സൂരിഭിഃ." (എന്ന യോഗശാസ്ത്രം)

† "സൂക്ഷ്മനാഡ്യാ മഹാനാഡീ
ദേഹമദ്ധ്യേ പ്രതിഷ്ഠിതാ
അന്തസ്സുഷിരസമ്പന്നാ
വേണുകാണ്ഡവദുത്ഥിതാ.
മൂലാത്തു ദ്വ്യംഗുലാദൂർദ്ധ്വം
മേഢ്രാത്തു ദ്വ്യംഗുലാദധഃ
മൂലേച്ഛിന്നപംശാഭം
തൻമുഖം സുപ്രതിഷ്ഠിതം
സ്ത്രീകോണദേഹമദ്ധ്യം തൻ-
മുഖാധാരം വിദുർബുധാഃ."

(എന്ന യോഗശാസ്ത്രം)

൨൪

ദീപ്തിസ്ഥദന്തരഥ കാഞ്ചന മൂലപത്രാൽ
പ്രോത്ഥായ ദന്തുരിതമധ്യമനാഡിരന്ധ്രാ
ആദ്യാദശാന്തമപി രാജതദണ്ഡഗർഭ-
പ്രോദ്യന്മഹാരജതദണ്ഡനിഭാ ബഭാസേ.

൨൫

ആകാശകേവലഗൃഹോ ജലവാഹകാലേ
സാകാംക്ഷമേവ ശിശിരേ സലിലാവഗാഹീ.
ആകീർണ്ണപഞ്ചശിഖിമധ്യഗതശ്ച ഘർമ്മേ
ലോകാദ്ഭുതാന്യഥ തപാംസി ചചാര സോഽയം.

൨൬

മുഹുരാന്തരചക്ഷുഷാ ഗിരീശം
ബഹിരന്തശ്ച നിറഞ്ഞു കാണുകൊണ്ടേ
ദൃഢിനാദിതൃണാന്തമിപ്രപഞ്ചം
നിഖിലം കേവം ശിവരൂപമായ് പുലമ്പീ.

൨൭

ഇക്കാണായ വനങ്ങളും ഗിരിശിഖാ
ക്രൂടങ്ങളും വല്ലരീ-
വൃക്ഷാംഘ്രികളുമീമൃഗങ്ങളുമൊരോ
മറവുള്ള ജന്തുക്കളും
അഗ്രേ കണ്ടതശേഷവും പരശിവൻ
തന്നേ ശിവാദന്യഥാ
ന കഥാപി സ്ഫുടമൊന്നുമേ ശിവമയം
ത്രൈലോക്യമെപ്പേരുമേ.

൨൮

ഞാനത്രേ ശശിചൂഡനായതു കനൽ-
ക്കണ്ണും മദീയാളികേ
ഞാനത്രേ ശിതികന്ധരൻ പരശുതാ-
നെൻകയ്യിലും സാമ്പ്രതം
ഞാനത്രേ ശിവനെന്നുമെന്നുടലിതെ-
ല്ലാമേ ശിവാഭിന്നമെ-
ന്നാനന്ദത്തൊടുറച്ചിതാത്മനി ദൃഢം
പത്യുന്നിശാചാരിണാം.

൫൯

സതതമപി മനീഷാബിംബിതം ധാമ ശൈവം
പ്രഥിതരുചി പുറത്തുടങ്ങു കത്തുന്നപോലേ
അതിശയിതതപസ്യാശക്തി കൊണ്ടേറ്റമേറ്റം
പ്രസരദതുലതേജോരാശി ജജ്ഞേ ബാല സോയം.

൬൦

അത്യന്തം വിസ്മയിച്ചു മുനിജനമരികെ-
ക്കണ്ടു ഘോരം തപസ്യാ-
വിസ്താരം ദേവതാനാമിടനില മനകാ-
ന്തിന്നു തട്ടീ നിശ്ശ്രദ്ധം
എത്തീ സംഭ്രാന്തി മുച്ചാരിന്നമവശതരം
തോഴ! സാക്ഷാൽ ത്രിലോകീ-
ഭർത്താ പ്രത്യക്ഷനായീലതുപൊഴ്തു പുരാ
രാതിതാനൊന്നുകൊണ്ടും.

൬൧

അപ്രസേദുഷി തദാ വൃഷഭധ്വജേ
തത്ര വഹ്നിവലയേ ഭൃശോജ്വലേ
പ്രസ്രുവൻ വദനപങ്കജാഹുതിം
ചന്ദ്രഹാസമസിമാദദേ രുഷാ.

൬൨

വേണീബന്ധാൻ വലിച്ചുങ്ങടിതരസമിടം-
കൈയ്ക്കഥംകൊണ്ടാത്മമൂർദ്ധ-
ശ്രേണിം നേരാക്കി ദീപ്താസിഭിരിനിയ വലം-
കൈയ്ത്തലൈരത്യുദാരം
താനേ തൻകണ്ടുകാണ്ഡപ്രഹരണസമയേ
കൈവളർത്തു വിശേഷി-
ച്ചാനന്ദം പത്തു വക്ത്രങ്ങളുമിരുപതു ഹ-
സ്തങ്ങളും വീരമൊലേ.

൬൩

പ്രൌഢാത്മാ കണ്ടുവാടീ തുടിതഘനസിരാ-
ബന്ധമാസ്കന്ധമൂലം
പാടേ ചേക്കുംവിധൌ; വിസ്മയമഴകിതു ദ-
ക്ഷാരിയേ സാക്ഷിയുള്ളൂ;

വാടീലമ്മന്ദഹാസം നതിഫണിതികഥം തേ-
ടീലഹോ! ഗദ്ഗദത്വാ
കോടീലാ ചില്ലിപോലും വദനദളകമേ-
കൈകമാസീൽ പ്രസന്നം.

൩൪

*നിസ്ത്രിംശപ്രതിബിംബിതോപി യദുരഃ-
കമ്പോ ന വീരവ്രത-
പ്രൌഢിസ്സേതി ന *ചന്ദ്രഹാസമധുനോൽ
കണ്ടുച് ഛിദാ കമ്മസു
യോ ജുഹ്വൻ സ്വശരാംസി ശങ്കരപുരോ
ഹാകാരവൈരേണ ന
സ്വാഹാകാരമുദാജഹാര സ ദശ-
ഗ്രീവഃ കഥം കഥ്യതേ.

൩൫

സേഷ്വൽകൃത്യ ഹൃതേഷു മൂർദ്ധാസു ജവാ-
ദന്തഃസ്ഫുടിത്വാ ബഹി-
വ്യാകീർണ്ണേഷ്വളികേഷു ദിവ്യലിപിഭിർ
ദൃഷ്ട്വാപി രാമായണം
ചിത്തേനാസ് ഖലിതേന യസ്തദധികം
ബ്രഹ്മാണമപ്രീണയ-
†ദ്ധീരോ നൈഋതപുംഗവഃ കഥമസൌ
വീഥിം ഗിരാം ഗാഹതേ.

൩൬

പൃത്ഥ്വീചക്രം ചകമ്പേ ഝടിതി ദശ ദിശോ
ഘോരവാതപ്രചാരാ-
സ്സപ്താംഭോരാശയസ്തേ ക്ഷുഭിതജലഭരാ
ദുഃസ്ഥിതാ ഗോത്രശൈലാഃ

---

* "ഖഡ്ഗേ തു നിസ്ത്രിംശ.
ചന്ദ്രഹാസാസിരിഷ്ടയഃ." (ഇത്യമരഃ).

† "തസ്മൈ കഃ പ്രഭവായ മന്നിരു കഥം വീരായ പൈരായതേ."
(എന്ന പാഠാന്തരം).

ഛിത്വാ മൂർദ്ധ്നോ നവാപി സ്വയമഥ ദശമം
ഹേത്തുമുദ്യച്ഛമാനേ
രക്ഷോനാഥേ ക്ഷണേന ത്രിജഗതി കില ക-
ല്പാവസാനഭ്രമോ/ഭ്രൽ.

൯൭

പങ്ക്തിഗ്രീവേ തദാനീം നിജദശമശിര-
ശ്ഛേദനായാത്തശസ്ത്രേ
സന്തപ്താസ്ത്രേ സന്തത്രസുരവശധിയോ
ലോകപാലാസ്സമസ്താഃ
കിം ച പ്രോദ്ദാമതൽസാഹസസമുദിതസം-
ഭ്രാന്തിസന്തോഷലോല-
സ്വാന്തോ/ന്തർദ്ധാസഹിഷ്ണുസ്സമജനി ഭഗവാൻ
പാർവ്വതീപ്രാണനാഥഃ.

൯൮

പ്രാദുർഭൂയ പുരസ്താദാ സ ഭഗവാൻ
"മാ മാ കൃഥാഃ സാഹസം
ഭോ ഭോ വത്സ! ശിരാംസി സന്ധയ തേ
ലങ്കേശ്വരേ" ത്യാലപൻ
സദ്യഃ പാടിതകണ്ഠകീകസകണാ-
കീർണ്ണാം തദംസസ്ഥലീം
സേവനേ ജിനപല്ലവേന മുദിതഃ
പ്രാസ്പോടയദ്ധൂർജ്ജടിഃ.

൯൯

മാനാഢ്യൈർമാതൃകൃത്തഭ്രുയഃ പ്രശുദ്ധ-
ശ്രീമന്മൂർദ്ധശ്രേണിവിഭ്രാജമാനഃ
സ്ത്രീമർദ്ധാംഗേ വഞ്ചയിത്വാ സുഖേന
പ്രീതശ്ശംഭോരേകപാദേ പപാത.

൧൦൦

പഞ്ചാനാം പാവകാനാമപി മഹസി തപോ
ദുശ്ചരം യശ്ചരിത്വാ
*പ്രച്ഛിത്വാ കണ്ഠമാലാം പഠതി ഭവതി ദുശ്ശേ :
പാർവ്വതീപ്രാണനാഥേ

* സമാ സ്ത്രീനാത പൂർവ്വൈഃക്രമാ ചുപ്.' എന്ന സൂത്രപ്രകാരം പ്രച്ഛിത്വ', എന്നു വേണം.

ആവിർഭൂതേഷു വക്ത്രേഷ്വമരവരസഭേ*
യോഷിദിത്യുദ്ഗിരന്യാം
ന പ്രാണം സ്വാൽ സ വാചാം കഥമിഹ വിഷയം
ഗാഹതേ നൈഷ്ഠതേന്ദ്രഃ

൪൧

സപ്തഷ്ടേ തിസ്രണാം പുരാമപി ഭിപ്പെയു
കണ്ഡൂലദോമ്മണ്ഡല-
ക്രീഡാകൃത്തപുനഃപ്രരൂഢശിരസോ
വീരസ്യ ലിപ്സോർവരം
യാച്ഞാദൈന്യപരാണി രാക്ഷസപതേ-
ശ്ചിത്രം! മിഥസ്ത്വം വൃണു
ത്വം വൃണീത്യുദിതോ മുഖാനി കലഹാ-
യന്തേ സ്മ തസ്മിൻ ക്ഷണേ.

൪൨

ലബ്ധ്വാ മുഗ്ധേന്ദുചൂഡാഭരണകരുണയാ
വിശ്വലോകോദയശ്രീ-
വിഭ്രാണം സായോത്തരംഗം വരമദിതമദോ-
ദ്രേകനിസ്ത്രിംശചേതാഃ
നിദ്രാവൈകുണ്ഠസേവാമയവരയുഗളീ-
വഞ്ചിതൌ സപ്തസപ്തൌ
ധിക്കുർവ്വന്നഗ്രതേജോ ഭയചകിതധനേശോ-
ജ്ജൃംഭിതാം പ്രാപ ലങ്കാം.

൪൩

ലങ്കാപുരീമുപഗതം ഗിരിജാസഹായ-
കാരുണ്യലബ്ധവരഗർവ്വിതമേകവീരം
ആകർണ്യ രാവണമശേഷനിശാചരാസ്തേ
പാതാളഗാസ്സമുപതസ്ഥുരുദസ്തഖേദാഃ.

൪൪

ദത്ത്വാ സപ്തസാരമഥ ശൂർപ്പണഖാം സ വിദ്യു-
ജ്ജിഹ്വായ വിഹ്വലിതവിഷ്ടപചക്രവാളഃ

* 'സഭാരാജ്ഞി മനുഷ്യപൂർവ്വേ' എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു നപുംസകത്വം.

മണ്ഡോദരം പ്രിയതമാമുപഭുഞ്ജമാനോ*
ലങ്കാപുരേ രമത രാക്ഷസചക്രവർത്തീ.

൪൭

പഞ്ചിക്കെട്ടെന്നപോലെ രജതശിഖരിണം
പാണിപത്മേ വിലാസം
തഞ്ചിക്കയ്യൊണ്ടു പത്തൻപതുമറികളിയ-
മ്മാനയാട്ടം ദശായാം
ഞാഞ്ചിക്കൊഞ്ചിക്കുഴഞ്ഞാകുലതരമചല-
പ്പൈതൽ പുൽകി പ്രഗാഢീ
കഞ്ചുത്തോർബാണവൈരീ വരമരുളിന ലം-
കേശപന്നാരുമൊവ്വാ.

൪൮

ജവേന ചലിതേ ഗിരൌ ഝടിതി വീതകോപോദയാ
ചകാര ജഗദീശിതുസ്സ്വയമുപേത്യ കണ്ഠഗ്രഹം
†തദാതഭയസംഭ്രമസ്ഖലിതരത്നകാഞ്ചീഗുണാ
വലംബിതദുകൂലസംവൃതനിതംബബിംബാംബികാ.

൪൯

സമ്പൂർണ്ണേ പനതന്നേ സതതമുദിതനാ-
കേനമേനാങ്കനക്ക-
ന്നംഭോജന്മങ്ങളെങ്ങും വിരിവതിനു പരം
ചൂടുകൂടാതെവണ്ണം,
വൻപാൽ പൂന്തന്നൽ ബന്ധീകൃതവിബുധവധൂ-
നീവികമ്പേന മൻപേ
സംഭാവ്യാത്മാ തദങ്കേ വിഹൃതിമകൃത ല-
ങ്കേശപന്നാരുമൊവ്വാ.

൫൧

നിശാന്തനാരീപരിധാനധൂനന-
സ്ഫുടാഗസാപൂരുഷു ലോലചക്ഷുഷഃ
പ്രിയേണ തസ്യാനപരാധബാധിതാഃ
പ്രകമ്പനേനാനുചകമ്പിരേ സുരാഃ.

---

* 'ഉപഭോഞ്ജാനഃ' എന്നല്ലെ സാധാരണപ്രയോഗം
† 'തത്കലസ്യ തദാ ത്വം സ്യാത്'-(ഇത്യമരഃ).

൪൯

ഭീരുസ്വാന്തോ മഹേന്ദ്രൻ കഴലിണപണിവാൻ
ഗോപുരം കാത്തുനില്പു-
ന്നോരേക്കണ്ടും പറഞ്ഞും പലവഴിയിലിര-
ന്നീടിലും, കാണ്ക പാപം!
ഘോരം ഭൂവല്ലികൊണ്ടങ്ങവരൊടിടയിടെ-
ത്തല്ലുകൊണ്ടാനകാണ്ഡ
പൂരക്കോൽകൊണ്ടുകൊള്ളുംപരിചു ജഗതി ല-
ങ്കേശ്വരന്നാരുമൊവ്വാ.

൫൦

തദ്ദ്വാരപാലൈർമ്മണിഭണ്ഡഹാസൈഃ
കിരീടകോടീഷു കൃതപ്രഹാരാഃ
കൈംകര്യസിദ്ധ്യൈ കമലാസനാദ്യാ
നാകൌകസോ നാവസരം ലഭന്തേ.

൫൧

രക്ഷോനാഥാ! ജയേതി പ്രണമനവുമിയ-
ന്നന്തിയാംനേരമേ വ-
ന്നൽക്രൂരോല്ലാസിരത്നപ്രഭയിലുലകിടം
മുങ്ങുമാറങ്ങുപാന്തേ
അക്കാലോകാവസാനേ നിരവിൽ നിലവിള-
ക്കങ്ങു വയ്ക്കുന്നപോലേ
നില്പോണം പൂഴമെട്ടും ഫണിവരരിഹ ല-
ങ്കേശ്വരന്നാരുമൊവ്വാ.

൫൨

വാനോരെപ്പോരിൽമണ്ടിച്ചിടയിലുടനടൻ
കൊണ്ടുപോന്നാത്മപുഷ്പോ-
ദ്യാനേ മണ്ഡോദരീദൃഷ്ടികരം മദമണിവാൻ
നട്ട നട്ടൂഡശോഭം
ഉന്നാപായം വളർന്നീടിന കനകലതാ-
വാടി പാടേ നനപ്പാൻ
താനേപോന്നും വരേണം ത്രിദശതടിനി ല-
ങ്കേശ്വരന്നാരുമൊവ്വാ.

ഗദ്യം ൨.

അഥ കൈകസീസുകൃതവിഷതരുവിഷവല്ലീചിന്മൂലനാരാ-
ചേന, പുലസ്ത്യമുനിതപസ്യാപ്രതിപകല്പജളകന്ദളനേ, പ്രമഥ-
പതിപ്രസാദതപനതാപനശക്തിസർവസേചന, മന്ദീകൃതമഹേ-
ന്ദ്രേണ, ബന്ദീകൃതസുരസുന്ദരീകചബന്ധസൌഗന്ധ്യവാസിതകൈ-
തലാന്തോല്ലിതചന്ദ്രഹാസധാരാസമുത്ഥിതകീർത്തികന്ദളീകബളനാ-
ദ്ധസ്ഥിതദിശാചക്രവാളേന, വഹ്നിമപി നിഷ്ഠ്നുവാനേന, ദണ്ഡി
നമപി ദണ്ഡയതാ, പ്രചേതസമപി വിചേതീകുർവതാ, രുദ്രാനപി
വിദ്രാവയതാ, വസൂനപ്യവസൂകൃതവതാ, ചന്ദ്രമപി നിന്ദതാ, രവി
മപി രാവയതാ, വിദ്രാവ്യമാണവിദ്യാധരേണ, ഗന്ധർവ്വസവാ-
കഷേണ, കിംപുരുഷകുടുംബകമ്പനലമ്പടേന, യക്ഷകുലപ്ര-
ക്ഷോഭണദക്ഷിണകൈരക്ഷക്ഷയകോൽക്ഷേപേണ, കിന്നരനികര-
ഖിന്നതാവദാന്യസന്നാഹേന, സിദ്ധജനചിത്താരണ്യദവനീരന്ധ്രഭഥ
നേമിനിഷ്ഠ്യൂഷേണ, ഗ്രഹഗളഗ്രഹവ്യഗ്രനിരർഗ്ഗളവിക്രമേണ, കാല
രുദ്രധുരന്ധരേണ, ഭൂരുകന്ധരേണ സമാക്രാന്തേഷു സകലലോകേ-
ഷു, മരുപത്ത്വായേ മേരൌ, കലിതസന്ത്രാസേ കൈലാസേ, ഭഗ-
കന്ദരേ മന്ദരേ, *സത്രശ്രുന്യേ പാരിയാത്രകേ, സഹ്യേതരപീഡേ
സഹ്യേ, സന്ത്രാപ്തവിലയേ മലയേ, പ്ലുഷ്ടാനി താമ്രവർണ്ണഗൈ-
രികായാനി, പ്ലുഷ്ടാനി പ്ലുഷ്ടീകല്ലോലജാതാനി, കബളിത
പ്രായാനി കാവേരിജലാനി, കലുഷിതാ കളിന്ദകന്യാ, പ്രാപ്തഭംഗാ
ഗംഗാ, കുശലേതരാഃ കോസലാഃ, മോഹശാലിനോ മോഹയാഃ,
വ്യാകുലാഃ കേകയാഃ, സംവൃതകളകളാഃ സിംഹളാഃ, മാനഹാനി-
വന്ധ്യാ മഗധാ, നിഷിദ്ധമയ്യാദാ നിഷധാ, വിസ്മൃതനിദ്രാസുഖാ
മദ്രാഃ, കലഹപ്രാപ്തഭംഗാഃ കലിംഗാഃ, തുരംഗഭംഗസങ്കുലാസ്സഖിം-
ഗാഃ, രക്ഷോരവഭീരുകർണ്ണപുടാഃ കർണ്ണാടാഃ, വന്ധ്യോത്തരംഗാഃ
വംഗാഃ, ജളതാനിഷ്ഠോളാശ്ലോളാഃ, ഭീതിതരളാഃ കേരളാഃ, പരി-
വൃതതാണ്ഡവാഃ പാണ്ഡ്യാഃ കിംബഹുനാ സവത്ര സതൈവ ച-
തുർദ്ദശഭുവനേഽപി വിനമ്രാധരാ, നിർമ്മൂത്താ വിദ്യാ, വിരതാനി
സുരതാനി, സ്വാഹാകാരം വിനാ ഹാഹാകാര ഏവ കേവലമാ
വിരാസീൽ.

---

* 'സത്രശ്രുന്യപാരിയാത്രകേ.' (പാഠാന്തരം.)

൭൩

സപ്തം ഭൂഗ്ലം ത്രിദശനിവഹൈ-
രേമ്മിനീം ഖേദിനീം താം
ശൈലാൻ മോലാൻ ഭയതരളതാ-
ഭോഗിനോ ഭോഗിനോഽപി
കിം നാനോകൈതസ്സുകലമയഥാ
വസ്ഥതിത്രാഗചിതാനീ-
ലോരാഘാതപ്രസഭചലിതൈ-
രാവണോ രാവണോഽസൌ.

൭൪

ഏവം ബ്രുതേ പ്രപഞ്ചേ ഭയപരവശരാ-
ഘങ്ങുമിങ്ങും കിടക്കും-
ദേവവ്രാതങ്ങളിന്ദ്രാദികരം വിധിഗിരിശ-
ന്മാരൊട്ടംക്രടി മെല്ലെ
ദേവാനാം ദേവമംഭോരുഹനയനമഥാ-
ലോകിയും കൌതുകത്താൽ
കൈവല്യശ്രീകളിക്കും കലശജലനിധിം
നോക്കി നേരേ നടന്നാർ.

൭൫

ചക്രപാണിതിരുമാറിൽവാണ തുളസീസു-
ഗന്ധഭരവും മഹാ-
ലക്ഷ്മിതൻകുളരമുഖ്യണിഞ്ഞ മൃഗനാഭി-
സൌരഭവുമാവഹൻ
മുഖ്യപാൽക്കടൽതരംഗമാലയിലിറങ്ങി-
വന്ന മൃദുമാരുതൻ
തൽക്ഷണേന സുഖയാംചകാര സുരപുംഗ-
വാനസുരപീഡിതാൻ.

൭൬

മന്ദമന്ദമണിതെന്നൽ വന്നവഴി നോക്കി
നോക്കിയണയും വിധൌ
മുന്നിലങ്ങു കരുതീടിനാരനിയ പാൽപ-
യോധിമമരേശ്വരാഃ

നന്ന പുണ്യ,മതിലും മുകുന്ദതിരുമാറിൽ
മിന്നി നവസൂയ്യനോ-
ടൊന്നിനൊന്ന പിശകുന്ന കൌസുഭമഹാമ-
ണിപ്രഭയേമഞ്ജസാ.

൫ ൬

ശൈലാപരിഷ്കംഗലസത്തമാലം
വേലാധിരുഢ സ്ഖലദൂർമ്മിമാലം
പ്രൈക്ഷന്ത ദേവാ മനസോഽനുകൂലം
പയഃപയോധേരചിരേണ ക്രമം.

൫ ൭

പാരമ്പിന പൊന്നമ്പരദ്വാനിയെ വിഷ്ണു-
ലോകഹരിണീദ്ദശാം
പാരുഗീതനിനദങ്ങളോടിടകലർന്ന
കേട്ടമഥ ദേവതാഃ
ക്ഷീരസാഗരതരംഗവാതപരിപൂയ-
മാണകരപാഞ്ജല-
ന്യായവും ഹൃദ്യമെന്ന കേട്ടധികപ്രീ-
മോദമുപലേഭിരേ.

൫ ൮

ക്ഷീരസിന്ധുവിലനന്തനാമ വളർമെത്ത
സീമനി രമാമുല-
ക്കോരകം തഴകി യോഗനിദ്രയൊട്ട പള്ളി-
കൊണ്ട പരപൂരുഷം
മുരവേ സപദി കണ്ടനേരമതിഭക്തി-
പൂണ്ട കരകുഡ്മളം
പാരമെഴലിയിൽ നിധായ ദീർഘമവനമ്യ നി-
പേതുരമരേശ്വരാഃ.

൫ ൯

*വണങ്ങി വിബുധാളിചെന്നളവു പദ്മനാഭൻ തെളി-
ഞ്ഞുണർന്ന കണികണ്ടിതാമലർവധൂമുഖാംഭോരുഹം

---

* "ഭേത ച പ്രപുരുദനവന്തം
ബുബുധേ ച ദിപുരുക്ഷം
രർ പ്രാക്ഷേപോ ചിക്ഷ്യന്ത്യാഃ
കായ്യസിദ്ധേർഹി ലക്ഷണം."

എന്ന രഘുവംശശ്ലോകത്തെ അനുകരിച്ചിരിക്കുന്നു

അനന്യചരരായ്നിളങ്ങുമഭിഗമ്യലോകാ നണാം
മനീഷിതഫലാപ്തിയെ പ്രകടയന്തി തേ ഭാവിനീം.

സ്രഗ്ധര

ആരാൽ കാണായിതപ്പോളമരപരിഷദാ-
മാത്തിയെച്ചെന്ന കാണാ-
ന്നേരംതന്നേ ശമിപ്പിച്ചുരുളുമൊരു മഹാ-
പ്രഭാവത്തിൻനിധാനം
പാരീരഴം ഭരിപ്പാൻ പുരികലതികയാ-
ക്ഷീണദീക്ഷം കനക്കും-
കാരുണ്യത്തിന്നധീനേക്ഷണമഭിമതക-
ല്പദ്രുമം പദ്മനാഭം.

സ്രഗ്ധര

ഉന്നമ്രേ പന്നഗാധീശപരമണിതളിമേ
ചെറെറഴുന്നേററിരുന്ന
മ്മിന്നും മന്ദസ്മിതംകൊണ്ടമരമുനികുള-
പ്പേത്തുമാനന്ദയന്തം
നന്നുള്ളിൽ പ്രേമമേറ്റും മലരിൽമകൾകണ-
ക്കുത്തിനെത്താക്കിനില്ക്കും
പൊന്നിൻകാഞ്ചീഗുണത്തെക്കരകമലതലം-
കൊണ്ടു സംഭാവയന്തം.

സ്രഗ്ധര

പ്രാജ്യാഭോഗം വിളങ്ങീടിന നവനവപീ-
താംബരപ്രൌഢികൊണ്ടേ
പാശ്വേ പാടേ പടന്നോരിളവെയിലിളകു-
ന്നഞ്ജനാദ്രീന്ദ്രതുല്യം
സ്വേച്ഛാബീജം ചരസ്ഥാവരമയമഖിലം
വിശ്വചക്രം വിറയ്ക്കു-
ന്നെയുജ്വല്യാത്മാനമാത്മജ്ഞത തടവിന യോ-
ഗീശ്വരൈരാശ്രിതാംഘ്രിം.

സ്രഗ്ധര

നാളീകനേത്രനെ വണങ്ങി വണങ്ങി വാനോർ-
പാളീ വിരിഞ്ചപുരശാസനവംസവാദ്യാ

മേലേ നിറഞ്ഞ പദഭക്തിരസേന മേലേ-
മേലേ പുകണ്ണിതു ഗിരാ പരമം പുമാംസം.

൯൪

"നാരായണായ നളിനായതലോചനായ
നാമാവശേഷിതമഹാബലിവൈഭവായ
നാനാചരാചരവിധായകജന്മദേശ
നാഭീപുടായ പുരുഷായ നമഃ പരസ്മൈ.

൯൫

തൊഴുകരമിതാ പോറ്റീ! പുത്തനായ് പോന്നപൊങ്കും
മഴമുകിലൊട്ട വങ്കം വാങ്ങുമുത്തുംഗമൂർത്തേ!
തെളിവൊട്ട തിരുവുള്ളം വന്ന തിക്കിക്കിടക്കും-
മിഴിമുനയരുൾ, ഞങ്ങൾക്കാശ്രയം നിൻപദാന്തം.

൯൬

ഉലകിടമിതശേഷം പെറുവാലിച്ചൊട്ടക്കും-
കുളികലരുമമേയപ്രാഭവന്തം ഭവന്തം
മലർമകളൊട്ടസാർദ്ധം മൻപിലഭ്യക്ഷയന്തോ
നലമൊട്ട ചരിതാർത്ഥാ ഹന്ത! നാം തമ്പിരാനേ

൯൭

പരിചരണപരണാം ദേവ! ഞങ്ങൾക്കിദാനീ-
മരുളുക കരുണാബ്ധേ! കാൽക്ഷണം വീക്ഷണാന്തം
ശരണമതൊരുനാളും നീയൊഴിഞ്ഞില്ല പോറ്റീ!
ചരണസരസിജേ വീണാശ്രയാമോ നികാമം.

൯൮

ഇച്ഛാജ്ഞാനക്രിയാശക്തികളൊട്ട കളിയും-
പൂണ്ട വിശ്വം ചമച്ചും
നിശ്ലേഷം കാത്തുമിന്നിപ്രളയദശയിൽ നാ-
സ്തിത്വവും ചേർത്തു നീണാൾ
സച്ചിദാത്മാവായ് വിളങ്ങീടിന പരമസുഖോ-
ദ്യോതമേ! മുൻപിൽ നേരേ
പശ്യന്തോ നിന്നെ വിശംഭര! വരദ! കൃതാ-
ർത്ഥാ വയം തമ്പിരാനേ!"

൧൦

ഇത്ഥം പുകഴ്ത്തും വിധിശംഭുൾക്കാ-
ദ്യുത്തംസരത്നാഗ്രപിശംഗിതാംഘ്രേഃ
ഉദ്യോഗഭാജോ വചനായ മന്ദ-
സ്മിത്യാ മുകുന്ദന്ന മുഖം വിളങ്ങീ.

൧൧

തിരുവുള്ളമഴിഞ്ഞുകൊണ്ടു തസ്മാ-
ലരുളപ്പാടിതി നാമ സന്ധ്യാനാ
ഒരു തേൻകണികാ സമേത്യ താനേ
പെരുമാറീ സുരലോകകണ്ണരസ്രേ.

൧൨

മേലന്തായുന്ന തുവെൺമുറുവൽ തുണയുമായ്
ബാലവെൺചാമരാളീ-
മോലക്കംപൂണ്ടു വിശിച്ചുഴലെ നിറമെഴും
വിഷ്ണുലോകാംഗനാനാം
കോവപ്പൊൻകങ്കണാനാം നിനദമണികരാ-
ഗ്രേണ ഭംഗ്യാ വിലക്കി
ത്രൈലോക്യാധീശനുദ്യൽസ്മിതമധുരമുഖോ
ധാതുമുഖ്യാൻ ബഭാഷേ.

൧൩

"ജയ പുരഹര ശംഭോ! വേധസേ സൌമ്യമല്ലീ?
ദയയൊട്ടുമക ദേവാധീശ! കാക്കുന്നതല്ലീ?
നയമിയലിന വിണ്ണോർവീർ വേഗേന ജന്യേ
ജയമസുരരൊടെത്തുന്നേരമെത്തുന്നതല്ലീ?

൧൪

അപി കുശലമമത്ര്യാസ്സാർപ്രതം സ്വാഗതം വാ-
ഗ്ഭിമിതമനുജംഭോ കിന്നു ഭംഭോളികേളിഃ?
അപി വിഷ്ണമനീഷാനിർമ്മിതാ നീതിമാർഗ്ഗം-
സ്ഖിദശനഗരയോഗക്ഷേമകൃത്യേ ക്ഷമന്തേ."

൧൫

മധുരമിതി ഭാരതീം ഗഭീരാം
മധുവിദ്വേഷി മുദാ പറഞ്ഞനേരം
ചതുരാനനനാദദേ തദാനീം
പ്രതിവാചം യിദശേശ്വചിത്തവേദീ.

ന്നു

"കല്യാണങ്ങളൊഴിഞ്ഞു കൈസ്സ്വതവത-
ല്ലസ്മാകമെപ്പോഴുമേ
ചൊല്ലാംഭോരുഹസോദരം തവ പദാം-
ഭോജം നമസ്കുർവതാം
വല്ലർ പൂമകളംതൻ മനോമധുകര-
പ്പൂന്താമരേ! സങ്കടം
ചൊല്ലാമെങ്കിലുമേകനാഥ! വിദുഷാ
നന്നാലനുശ്രൂയതാം.

ന്നെ

ചണ്ഡാത്മാ ദശകണ്ഠനെന്നൊരു മഹാ
രാക്ഷിഞ്ചരേന്ദ്രൻ പിറ-
ന്നാഖണ്ഡിതമായ സാമ്രതം ത്രിഭുവന-
ത്രാസായ സന്നാഹവാൻ
കണ്ടാൽ മണ്ടിയൊളിക്കുവേല വിബുധാ-
നാം നിത്യമെല്ലാരെയും
കണ്ടാലും നിതരാം മെച്ചിഞ്ഞു മടവും
വേർമാഞ്ഞു ദീനാനനാൻ.

ന്വെ

പരിപ്ലവോയീ പടമെന്തുമോത്താ-
ലിരക്കുമാറായിതു ഖേചരൗഘം
ഹരിൽപ്രഭ്രണാം പിണയുന്നിതിപ്പോൾ
മരിപ്പുകോലാത മരിപ്പുതന്നെ.

ന്നെ

യാഗപ്രസംഗേ ഭുവനേ ച മാഴ്കി
പ്രാകിക്കിടക്കുന്നിതു വിപ്രസംഘം
വൈകൃത്യമോരാകൃതിയായ രക്ഷോ-
ലോകമ്പോചനിത്രാസസമാകുലാശം.

ന്വം

ചില കറി പിശിതാശരാജരുദ്ധ-
മൂലമഹിമാ ഭുവി പോന്നുവന്നകാണ്ഡ
തപമുടിപിടിപെട്ടിഴയുന്നുമയ്യോ!
വലരിപുമാനിനിമാരെ ലങ്കയോളം.

വൃ ഫ

ഓരോരോതരത്തിൽ കളിയായിതയ്യോ!
നേരേ ദശഗ്രീവനിടയാഗഭാജാം
വൈരാഗ്യമേറ്റുന്ന മുനീശ്വരാണാം
നീരുക്ഷ മുട്ടിച്ചു നടക്കുതന്നെ

വൃ ര

കേൾക്കേണം തമ്പിരാനേ! ചരിതമിതുദശ-
ഗ്രീവനെക്കൊണ്ടു ഞങ്ങൾ-
ക്കാക്കും ശോകത്തിലൊരോരോ പദവികൾ പഴകീ-
തായിതിപ്പോളശേഷം
തുക്കുള്ള ഞങ്ങളെന്നുള്ളതുമവനറിയു-
ന്നീല മാപാപി നീളെ-
പ്പാക്കുന്നേനിന്നുമസ്മാൻ പൊങ്കിന കണ്ണാ-
സദ്മമേ! പദ്മനാഭാ!

വൃ ന

സൂര്യാമാ തത്ര പാത്രം വിതരതി, ഭഗനൻ
പാചകൻ, ഭണ്ഡധാരീ
കുത്തിക്കൊണ്ടുവാൻ, മുറിപ്പാൻ നിർഋതി, കഴുകുവാൻ
പാശധാരീ ജലാത്മാ,
ഉദ്യാനേ പൂവറുപ്പാൻ പവന,നരയുറ-
ന്നീടുവാൻ വിത്തപാലൻ,
പൊൽക്കൊള്ളും ഗോപുരം കാപ്പതിനുമകെഴുമീ-
ശാനനാശാന്തചേതാഃ.

വൃ ര

തണ്ടുകൾ പാട്ടുപാടും മുനിവരനധുനാ
നാരദനാഗനാനാം
കണ്ടിക്കാർക്കുന്തൽ ചിക്കുന്നിതു ബത! പരിപൂ-
ർണ്ണേന്ദു മന്ദാക്ഷധാരീ
കൊണ്ടാടേണം വസന്താദികളിരുപുറവും
നിന്നു കൈയ്ക്കുപ്പി മേളം
തണ്ടും പൊൽത്താമരപ്പൂ പുലരിയിൽ വിരിയി-
ക്കേണ്ടുമാരോഗ്യദാതാ.

77913

വൃ ൫

ആസന്ധ്യം കണ്ട കല്പം മരവുമുടനിഴ-
ക്കേണമെരാവതം പൊ-
ന്നായുംഗം വാജിരത്നം പുതിയപൊതി ചുമ-
ന്നീടുവാന്തുഢഖേദം
നാംതോറും നാകനാരീജനമടിതളിപൊ-
യ്ക്കീടുവാൻ ചാടിഴപ്പാ-
നയ്യാ യാമ്യം പെരുംപോത്തലമിഹ വഹനാ-
ഡംബരം തമ്പിരാനേ!

വൃന്ദ

പരിക്രന്ദ കൈരൊരൊട്ട ജഗതി ഭണ്ഡാരമൊരുവ-
ന്നിരക്കുന്നീലെങ്ങും നിശിചരസമൂഹൈരപഹൃതം
പരിക്ഷാമാ ധർമ്മാ നിഗമകഥയും മാഞ്ഞിതധുനാ
പരക്കെച്ചൊല്ലേണ്ടാ പരവശമിദം പശ്യ ഭുവനം.

വൃ ൬

ഇതി വദതി വിധൌ വിഷാദമെല്ലാം
മതിമതിയെന്നുടനേ പരിസ്മരന്തീ
മധുമഥനമുഖാരവിന്ദമല്യം-
ഉദിതവതീ കില കാപി വാങ്മതല്ലി.

വൃ വൃ

"ഖേദച്ചീടായ്ക ദേവാസ്സകലമിതുധരി-
ച്ചേൻ ദശഗ്രീവനിർമ്മ-
ര്യ്യാദൈയ്യാലം നിങ്ങളോടല്ലഖിലവുമവനാ-
ന്നോടു ചെയ്തു ഹതാത്മാ
ത്രാസം കൈയ്യിട്ടിടാനീം വിരവൊടു സുഖമേ
ഗമ്യതാം മൈവകിയാതെ
പോർതിങ്ങും പങ്ക്തികണ്ഠാനുചയമുരുതിപെ-
ട്ടപ്പൻ വികല്പംവിനാ ഞാൻ.

വൃൻ

നൂനം ഞാനുണ്മചൊല്ലുന്നിതു ദശമുഖമു-
ച്ഛേഷ്ടിതം മാറുവാൻ ഞാൻ
താനങ്ങായങ്ങനായോരളവു വരവു നി-
ങ്ങൾക്കു മംഗല്യമാജാം;

സാനന്ദം പോയ്വിരപ്പേൻ ദശരഥസുതനായ്
നാലുമൂന്നാളിലിപ്പോൾ
വാനോരെല്ലാം പിറന്നീടുക വിവിധരൂപ-
ങ്ങനേകായേ വാനരാണാം.''

൯൦

ഹൃദ്യം വാണീമിവണ്ണം തെളിവിനൊടരുളി-
ച്ചെയ്യുമെല്ലേ മറഞ്ഞു
പൊൽത്താരിൽതയ്യലാളാം നളിനിയിൽ വിളയാ-
ടുന്ന ശൃംഗാരഭൃംഗം;
ഭക്ത്യാ വന്ദിച്ച നേരേ സഹിസുരഗണവും
പങ്ക്തികണ്ഠാഭിഭ്രുതിം
ചിത്തേ നിർദ്ധായ്യ നഷ്ടാം, നിജനിജഭവനം
പ്രാപ്യ മോദിച്ചിരുന്നു.

രാവണോദ്ഭവം സമാപ്തം.

രാമാവതാരം.

൧

*ശ്രീമേവാടുന്ന വീരാസനവടിവു കല-
ർന്നാസ്ഥിതം,ജാനുഭാഗേ
വാമം വിന്യസ്യ ഹസ്താംബുജമിതരകരേ
ബോധമുദ്രാം ദധാനം,
ത്വന്മോടാടീക്ഷമാണം കരധൃതകമലാം
മൈഥിലീം പാർശ്വസംസ്ഥാം,
കാമ്മോഹാഭം തൊഴുന്നേൻ കടകമകുടഹാ-
രാദിഭ്രഷ്ടം പുമാംസം.

---

*''ഏകം പാദമധഃ കൃത്വാ
വിന്യസ്യേതരമൂരുതഥോത്തരം
ജ്ഞാനമുദ്രാം വിശേഷ്യോർവീ
വീരാസനമിദം സ്മൃതം.''

എന്ന വീരാസനലക്ഷണം.

''വീരാസനൈർധ്യാനശ്ലക്ഷ്ണാമുക്ഷീണാ-
മമീ സമധ്യാസിതവേദിമധ്യാഃ
നിവാതനിഷ്കമ്പതയാ ഹിതോന്മീ
യേരുഗാധിരൂഢാ ഇവ ശാഖിനോഽപി.''

എന്ന കാളിദാസർ.

൫

ത്രൈലോക്യത്തിനു പട്ടമനാഭചരിതം
കണ്ണാമൃതം മേല്ക്കുമേൽ
മാലോകക്കതിലും മനോഹരമഹോ!
രാമാവതാരോത്സവം
മാലാറീടുവതിനു പാക്കിലതു നീ
തോഴാ! ചെവിക്കൊൾക പൂ-
മാലാസൌരഭസാരമൻപൊടു മുക-
ക്കുംവണ്ണമാനന്ദനം.

൬

പ്രാദുർഭാവാ മുരാരേഃ കതികതി മഹിതാ-
സ്സന്ത്യഹോ! കിന്ത്വമീഷു
ശ്രീരാമാഖ്യാവതാരോ ജയതി സുചരിതൈ-
വ്വിശ്വമംഗല്യദായീ,
വിക്രാന്തിക്ഷാന്തിസത്യപ്രഥിമവിനയഗാം-
ഭീര്യ്യസൌന്ദര്യ്യധൈര്യ്യൈ-
സ്ഥൈര്യ്യാദിഃ കാസു വാ സംഭവതി ജനിഷു സം-
ഭൂയ ഭൂമാ ഗുണാനാം?

൭

കണ്ടോളോം കൺകളുക്കും മണിഭവനമനോ-
ഹാരിണീ, രാജലക്ഷ്മീ-
കണ്ഠാശ്ലേഷം കലർന്നുള്ളഖിലവസുമതീ-
പാലമാലാഭിരാമാ,
ഭണ്ഡാരംകൊണ്ടു പൂർണ്ണാ, ഗജമദസുരഭീ-
ഭ്രൂതശൃംഗാടകാ,* പ-
ണ്ടുണ്ടായിപോലയോദ്ധ്യാനഗരിപരിചിതാ†
രാജധാനീ രഘൂണാം.

൮

ലോകാലോകോല്ലസൽഗോപുരഘനപരിഖാ-
ലംകൃതാ, ഭംഗികൈയ്യാ-
ണ്ടാകാശത്തോടുരുമ്മീടിന കനകമഹാ-
സാലമാലാഭിരാമാ,

* 'ശ്രീംഗാടകപുല്ലുമോ' (ഇ ച്ചുമരു).
† പരിചിതാ = പരിതക്ഷിതാ = ചുറ്റുള്ള.

ഏകാന്തേ രതഹർമ്മ്യങ്ങളിൽ നിജതരുണ-
ന്മാരുമായ് മാരകേളീ-
രാഗാലോലം കളിക്കും മധുരമുദിശാം
വിഭ്രമൈർഭോസമാനാ.

ന

മല്ലാർപൂങ്കാവിലയ്യാ! മൃദുലപവനമേ-
റുന്നലാടിക്കളിക്കും
മല്ലാക്ഷീണാം മദോദഞ്ചിതസുലളിതസം-
ഗീതഭംഗീമനോജ്ഞാ,
ഉല്ലാസം പൂണ്ടു പൊന്നിൻകൊടിമരമുകളിൽ
കാറണലച്ചുംബുദാളീം
മെല്ലേ മെല്ലേ മുകയ്ക്കും കനകമയപതാ-
കാവലീലാളനീയാ.

ഭ

അസ്തി പ്രശസ്താ ജനലോചനാനാ-
മാനന്ദസന്ദായിഷു കോസലേഷു
അജ്ഞാസമുത്സാരിതദാനവാനാം
രാജ്ഞാമയോധ്യേതി പുരീ രഘൂണാം.

വ

പദക്രമപ്രക്രമലബ്ധവർണ്ണാ
ജടാധരാ ജഹ്നുസുതാകലാപാഃ
വിഭ്രതഭാജോ വൃഷഭാസിതാംഗാ
ദ്വിജോത്തമാ യത്ര ബഹ്വൃതിനേത്രാഃ.*

ൻ

സൌധാശ്ച യൌധാശ്ച സുധാമലാഭാഃ
കാന്താഘനാശ്ലേഷരസാ യദീയാഃ,
കിന്നാവസന്തി പ്രഥമേ വരാം ജ്യാ-
മാകൃഷ്യ നിഘ്നന്ത്യപരേ പരേഷാം.

---

* ബഹ്വൃതിനേത്രാഃ, ത്രിണേത്രസദൃശാഃ.
'ഷഷ്ഠ്യാ ബഹുവ്രീഹൌ' (ഇതി പാണിനിഃ)

൫ ൦

സന്നായകോത്കൃഷ്ടഗുണാ മഹാർത്ഥാ
ലോകോത്തരാലാകൃതിരസ്തദോഷാ
വിശ്രുതവർണ്ണാശ്രമമുദ്ഭിതാ യാ
ഹാരാവലീ കാവ്യകഥാങ്ഗിരാമാ.

൫ ൫

വെൺമാടപ്പന്തി, ചന്ദ്രോദയമണിഭവനം,
തുമണിക്കെ,ട്ടൊരോരോ
പൊൺമാൻനേർകണ്ണിമാർവീട്,ചർവിശിഖമഹാ-
സ്ഥാന,മാനന്ദശാലാ
കൺമായത്തട്ടവട്ടത്തറകൾ, പരിമള-
പ്പന്തലേന്നേവമാദ്യൈ-
രുന്നാനാ,നന്ദയോദ്ധ്യാനഗരി മുഖരിതാ
ഗീതവാദിത്രഘോഷൈഃ.

ഗദ്യം ൫.

ഹരഹര! ശിവശിവ!! നാനാനഗരീ-
തിലകമയോദ്ധ്യാ നഗരിവിചാരേ,
ബഹുവിധരത്നസമൂഹംകൊണ്ടും
ജനപദമഹിളാവ്രജയംകൊണ്ടും
കേളിവിനോദനമേളംകൊണ്ടും
പെരുകിന പരിജനവിഭവംകൊണ്ടും
മേന്മേലോത്തു നിരസ്താതങ്കം
വലരിപുനഗരീം വാവായെന്ന പ-
ടയ്ക്കായ്ക്കൊണ്ടു വിളിക്കുംപോലേ
കാറേററുപരി കലങ്ങിളകീടിന
കൊടിക്കുറകൾംകൊണ്ടതിരമണീയം.
പടപൊരുതോരോ വിജയപ്പേരി-
ട്ടെട്ടുദിഗന്തേ കേളിമുഴുപ്പി-
ച്ചുച്ചിന്നശ്രീപെരുമാറീടും
മേകവരേക്കൊണ്ടതിഗംഭിരാ.
യൌവനപരിമളമദമിളകീടും
തരുണികളും ചില തരുണന്മാരും

മന്ദസ്മിതവും മധുരാലപാവു-
മന്തസരണങ്ങളുമകമലരഴികയു-
മവസരമറികയുമവരവർ പാറകയു-
മുപവനവാഹൃതിയുമകിലണിമുലമേ-
ലഭിരുചിചൊരുകിയുമരുതരുതെന്നും
പുൽകാമെന്നും പുഷ്പശരന്നിത
ചെങ്കോലെന്നും പൂമൊടികൊണ്ടു വി-
തച്ചീടെന്നും പനനീർകൊണ്ടു ത-
ളിച്ചീടെന്നും പൂന്തേൻപൊഴിയിൽ
പോകട്ടെന്നും പ്രാഭവമിന്നല-
രമ്പനിതെന്നും പാർവ്വണചന്ദ്രനെ
തൊഴുകൈയെന്നും പറയുന്നേര-
ത്തന്യോന്യം ചില കലഹമിണക്കി വി-
മുകുതവിരോധമണഞ്ഞു പുണർന്നും
പുരികുഴൽകൊണ്ടക്കാന്തനെ മൂടി-
പ്പുലരെപ്പുലരെപ്പൂണ്ടു കിടന്നും
മദനമഹോത്സവവിരതിയിൽ മാറ-
ത്തമൂതാധരിമാർ മുലയിണയും വ-
ച്ചുധരമധുളിം ഝടിതി നകന്നും
ദ്വിഗുണിതരതിബലമിളകീടും ചില
സരസവിശേഷവിനോദമനോജ്ഞതാ-
വെണ്മാടങ്ങളിലുന്മേഷത്തോ-
ടിടയിലമൃത്തും മാണിക്യോപല-
മഹസാ സഹസാ സന്ധ്യാസമയ-
ഭ്രാന്തിം കൈയ്ക്കൊണ്ടിണപിരിയും ചില
ചക്രാംഗാഹ്വയകരുണവിലാപവി-
ലോളിതമഹിതമനോഹരഭോഗാ.
നിത്യമിരുണ്ടുപകത്തുണ്ടൊരിടം
വലരിപുമണിഗൃഹസുമധുരഭാസാ,
മെത്തും മദ്ധ്യാഹ്നഭ്രമമൊരിടം
ദിനകരകാന്തമണിദ്യുതിമഹസാ,
ശാരദശശധരബിംബംപോലെ
രജതസ്ഥലികൊണ്ടൊരിടം മധുരം,

മൂടില്ലാതൊരു ചെങ്കനൽപോലെ
പവിഴക്കല്ലാൽ വിലസിതമൊരിടം,
പൈങ്കിളിമാല പറന്നകണക്കെ
മരതകമാലകൊണ്ടൊരിടം മധുരം,
ശിവശിവ! ശിവനേ! കതിരപ്പന്തികൾ
ചതുരംഗത്തള, മരശ്ശനികേതം,
ചന്താട്ടത്തറ, സന്ധ്യാമന്ദിര-
മായുധശാലക,ളായസാപ്പുര,
ചന്ദനമന്ദിര, മിന്ദുശിലാമയ-
മാനപ്പന്തികൾ, ഭോജനശാലകൾ,
മാണിക്കത്തറ, മരതകമണ്ഡപ,-
മിന്ദ്രമണിക്കെ,ട്ടിന്ധനഗേഹം,
ബന്ധനഗേഹം,കനകക്കെട്ടുകൾ,
സജ്ജനനാനാം വിഹരണമന്ദിര-
മനവധിപലവുണ്ടങ്ങൊരുഭാഗേ,
ചന്തമിണങ്ങിന മന്ത്രിവരാണാം
മന്ത്രഗൃഹങ്ങളിതങ്ങൊരുഭാഗേ,
പാടവമേന്തും നടവരസുരഭില-
നാടകശാലകളങ്ങൊരുഭാഗേ,
അഞ്ജനകുലഗിരിമഞ്ജിമ തിരളും
കുഞ്ജരപടലികളങ്ങൊരുഭാഗേ,
വാരിധിതിരകളൊടെതിരിട്ടമനുപമ-
വാജികദംബമിതങ്ങൊരുഭാഗേ,
നാലം പുകഴ്വാൻ കാലാൾപ്പടതൻ
കേളീസമരമിതങ്ങൊരുഭാഗേ,
ഭൂദേവാലയനിരകളിലിളകിന
വേദാഘോഷം കുഹചന ഭാഗേ,
സേവാവസരം പാർത്തുകിടക്കും
ഭൂപാലാവലി കുഹചൻ ഭാഗേ,
പാണ്ഡ്യമഹീപതിസൈന്യം കുഹചന,
കേരളകാഹളനിനദം കുഹചൻ,
ചോളമഹീപതിലാളിതമൊരിടം,
സിംഹളസേനാബൃംഹിതമൊരിടം,

സിന്ധുപുരന്ദരസുന്ദരമൊരിടം,
കണ്ണാടേശ്വരമണ്ഡിതമൊരിടം,
അംഗകലിംഗത്തുലിംഗമഹാരാ-
ഷ്ടാധിപനിബിഡിതമായിട്ടൊരിടം,
മേന്മേലാശ്ചര്യാകരമത്രേ
പാക്കിലയോദ്ധ്യാനഗരി വിശേഷാൽ.

ഗദ്യം ൨.

പ്രശസ്തസുധാധവളൈഃ*ബൃഹൽകഥാരംഭൈരിവ സാദ്ഭുതഞ്ജികോപശോഭിതൈഃ, വൃത്തൈരിവ സമാനവകക്രീഡിതൈഃ, കരിയൂഥൈരിവ സമത്തവാരണകൈഃ, ദാശരഥൈന്യൈരിവ സജ്ജാലകൈഃ, ബലിഭവനൈരിവ സുതലവന്നിവേശൈഃ, വേശ്മഭിരുദ്ഭാസിതാ, —ഫണാഗമേനേവ ദർശിതാഖണ്ഡഫണവിഭ്രമേണ, വേലാതടേനേവ പ്രവാളമണിമണ്ഡനേന, ദേവാംഗനാജനേനേവ † ഇന്ദ്രാണീപരിചിതിവിഭ്രമോന, ഗജേനേവ നവപല്ലവരുചിനാ, കോകിലേനേവ പരപുഷ്ടേന, ഭ്രമരേണേവ സുമേഷുലാളിതേന, ജലൗകസേവ രക്തതാകൃഷ്ടിനിപുണേന, യാജകേനേവ സുരതാർത്ഥിനാ, മഹാനടബാഹുനേവ ബദ്ധഭുജംഗേന, ഗരുഡേനേവ വിലാസിഹൃദയതാപകരേണ, അന്ധകാസുരേണേവ ‡ശൂലാനാമുപരിഗതേന വേശ്യാജനേന ബാധിഷ്ടിതാ.

ഗദ്യം ൩.

യസ്യാശ്ച വിശാലതയാ നഭസ്തിവ ഛിദ്രഭവനം, ഉച്ചതയാ സൗധാനാം ലോഷ്ടകാ ഇവ ഗിരയഃ, രത്നബദ്ധതാടാപണാനാം

---

* ബൃഹൽകഥ, ഗുണാഢ്യൻ പൈശാചി ഭാഷയിൽ നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു മഹാകൃതി.

† 'ഇന്ദ്രാണീ കരണേ സ്ത്രീണാം
രൂപയോമീ സിന്ധുവാരയോഃ'.

(ഇതി മേദിനീ)

‡ 'ശൂലോസ്ത്രീരോഗആയുധേ'

'മൃത്യുകേതനയോരേഷു
ശൂലാ സ്യാൽ പണ്യയോഷിതി'.

(ഏന്നു മേദിനീ.)

രികതാ ഇവ ജലനിധയഃ, പാതുയ്യേണ പൌരാണാം ഗ്രാമ്യ ഇവ മകരകേതുഃ, ഗാംഭീര്യേണ ദീഘികാണാം ഉത്താനമിവ സാഗരതലം, അതിശയേന ശില്പകൃതാമകിഞ്ചിജ്ഞ ഇവ വിശ്വകർമ്മാ, മതിബലേന ശാസ്ത്രവിദാം മൂർഖാ ഇവ കാവ്യാങ്ഗിരസരൌഹിണേയാഃ; യസ്യാം ച രൌപ്യസുധാധവളിതാ ദിവ്യസുധാസഹോദരാ ഇവാഭിവാന്തേ രജനീഷു രജനികരമുല്ലംഘിതത്രിലോകയശോജദുകൂലജാലരസനാഃ പ്രാസാദപങ്ക്തയഃ; കിംബഹുനാ, വിചിത്രധരണികാമിനീചിത്രലേഖേവ, വിവിധഗുണപുഞ്ജമഞ്ജുമണിമഞ്ജൂഷികേവ, വിബുധനഗരീവിനിർമ്മിതിമാത്രകേവ വിജയധ്വജപ്രഹേളികേവാളകായാഃ, വിശ്രാമഭവനമിവ വിഭ്രതീനാം, വിദ്വേഷസനൌഷധിരിവ ദൂഷണാനാം, വിഹാരഭൂമിരിവ വിശ്രുതാനാം, വിലോചനചന്ദ്രികേവ വിപുലാവാസിനാം വിശ്വപ്രസൂതിശാലേവ വിസ്താരശാലിനീ, കൈലാസശൈലവത്സവ്വജ്ഞപരിഷ്കൃതാ, ക്ഷീരാംബുരാശിരിവ ലക്ഷ്മീപ്രസൂതിഃ, സത്യലോകവദധിരണ്യഗർഭവസതിഃ, ത്രിവിഷ്ടപമിവ സുമനഃപ്രകീർണ്ണാ രസാതലവദ് ഭോഗവതീ, വാങ്മനസാതിവൃത്തരാമണീയകാ രഘുരാജധാനീ,

ഗദ്യം ൪.

തദാനീമനവരതനമ്യമാനദന്തുരസാമന്തചക്രകടകമകുടമണിപീഠികാസമർപ്പിതപദപ്രവാളയുഗളേന, നിഖിലദുർവിപക്ഷോവീഭൂദഖർവഗർവസർവംകഷദോർവിക്രമാക്രാന്തചതുരന്തവസുന്ധരാന്തരാളേന ച, ഭ്രൂർഭുവസ്ത്രയീതയലംഘനജംഘാലകിർത്തിമുദ്ധാംഗനാസന്ധ്യനഗ്നധൂതപ്രതാപസൈവിദല്ലമല്ലഹുംകാരസംകോചിതസകലജഗദ്വാസിസംഘാതേന, വിവിധവിദ്യാവിലാസനികഷായമാണനിസ്സൂഷമനീഷാദർശമണ്ഡലാനീഷദാലോകിതചതുർദശലോകസമവസ്ഥാവിശേഷേണ, ദാനാപദാനകല്പിതാർത്ഥിപ്രത്യർത്ഥിധനനിധനേന, സുദൃസ്സഹോൽക്രുഷ്ടവിക്രാന്തിസന്ത്രാസവിരചിതധരണീധരഗുഹാകുഹരഗൂഢസംവാസനരദേവതാനിരന്തരനിസ്രവദശ്രുധാരാകരാളിതദീഘ്നനിശ്വാസവാതനിഷ്പാതസരഭസോജ്ജാഗരജരദ്ജരവൃന്ദസംദൃഷ്ടമൂർച്ഛാലബാലകവിലോകനരോഷവദരാതിരാജകുടുംബിനീകദംബേന, സകുതുകാശാസനഗുണവിശ്രാണിതസുവർണ്ണസംഭാരസംപൂരിതമനോരഥദുർഗ്ഗതഭ്രൂസുരഗേഹിനീവർഗ്ഗനിർഗ്ഗളവാവദ്യമാനവദ്വിധാശീർവിശേഷേണ, പ്രചണ്ഡമാ-

ണ്ഡലികകിങ്കരേണ, സമസ്തജനക്ഷേമംകരേണ, പ്രതാപനിർമ്മു-
തവർണ്ണസംകരേണ, ജഗത്ത്രയജൈത്രസംഗരേണ, കച്ചിദ്ധ്യേയ-
ഭംഗുരേണ, പ്രവൃത്തമിലോകസൃഷ്ടാംകുരേണ, വിശ്രുതാജ്ഞാന-
മണിദീപികോദ്യോതദീപ്തചിത്സ്ഫടികമന്ദിരോദഞ്ചിതഭക്തിമഞ്ച-
ശില്പകല്പിതനിഷേവാതല്പസുസ്ഥിതസ്ഥാപിതലക്ഷ്മീസഹായേന,
ദശരഥസംപൂരിതശതമഖമനോരഥേന, ദശമുഖേന, രക്ഷ്യ-
മാണേ ക്ഷമാമണ്ഡലേ; ചന്ദ്രമസി ദോഷാകരതാ, ധൂഷാരേ കമലാ-
പായകാരിതാ, കാമിനികുന്തളഭരേ കുടിലതാ, സരസ്വതി ജളാ-
ശയതാ, സൈരിഭോഷ്ണതപലാലേഷു കലുഷതാ, കുമുഷാകരേഷു
മിത്രദ്വേഷിതാ, തരംഗിണീഷു ഭംഗപ്രസംഗഃ, പിതൃകായേ
വൃഷോത്സർഗ്ഗഃ, ശശിനഃ കന്യാതുലാരോഹഃ. പ്രസവേഷു ശൂല-
വ്യാഘാതചിന്താ, ദക്ഷിണവാമകരണം ദിഗ്വിനിശ്ചയേഷു, *ശര-
ഭേദോ ദധിഷു, ശൃംഖലാബന്ധോ വന്യഗ്രഹണേഷു, ഉൽപ്രേ-
ക്ഷാക്ഷേപഃ കാവ്യാലംകാരേഷു ലക്ഷ്യദാനച്യുതിസ്സായകാനാം,
†കപിപാം സർവ്വിനാശഃ, കോശസംകോചഃ കമലാകരേഷു,
ജാതിഹിനതാ ദുഷ്ടലേഷു ന പുഷ്പമാലാസു, ശൃംഗാരഹാനിർജ-
രൽകാരിഷു ന ജനേഷു, ദുർവ്വർണ്ണയോഗഃ കർണ്ണികാസു ന കാമി-
നീകാന്തിഷു, ഗാന്ധാരവിച്ഛേദോ രാഗേഷു ന പൌരവനി-
താസു, കമ്മഭാവോ നിചപരിജനേഷു ന പരധനേഷു, ചലരാ-
ഗതാ ഗീതേഷു ന വൈദഗ്ധ്യേഷു, വൃഷഹാനിഃ നിധുവനലീലാസു
ന പൌരേഷു, മലിനാംബരത്വം പ്രാവൃന്നിശാസു ന ജനേഷു,
അധരരാഗതാ തരുണീഷു ന പരിജനേഷു, പരം വ്യവസ്ഥിതം

ഏവം

താമാവസദ്ദശരഥസ്സുരവന്ദിതേന
സംക്രന്ദനേന വിഹിതാസനസംവിഭാഗഃ
വൃന്ദാരകാരിവിജയേ സുരലോകലബ്ധ-
മന്ദാരമാല്യമധുവാസിതവാസഭൂമിഃ.

---

* 'ശരസ്തേ ജനകേ ബാണേ
ദധ്യഗ്രേ നാശരം ജലേ.'
(എന്ന മേദിനീ).

† കപിപ് പ്രത്യയവിശേഷഃ, സർവ്വലോഹിതാൽ പ്രയോഗേ ന ദൃശ്യതേ.

൯൩

ഓരോ സാമന്തഭ്രപാലകമണിമകുടോ-
ല്ലോലകല്യാണമാലാ-
സൈരഭ്യംകൊണ്ടണഞ്ഞീടിന മധുപകുലാ-
ലംകൃതാംഘ്രിർമഹാത്മാ,
വീരശ്രീപീനവക്ഷോരുഹപുളകണപരാ-
മൃഷ്ടഭോരന്തരാളോ
വീരാണാമഗ്രയായീ ദശരഥനഥ സാ-
കേതപുര്യാം ന്യവാത്സീൽ.

൯൪

വാചസ്സംവനനം, സതാം രണവിധിഃ
ക്ഷ്മാപ്പാമരപ്രിയഭോ,
നേത്രാനന്ദകരം വപുർമൃഗദൃശാം,
ഹസ്താപചേയം യശഃ,
ഇത്യേതസ്യ നിസർഗസുന്ദരഭുജ-
ദ്വന്ദ്വസ്യതൽ പരം ലാഞ്ഛനം
പാത്രാപാത്രവിവേചനഃ ന യദഭൂൽ
സർവ്വസ്വദാനേഷുപി.

൯൫

സംരംഭോദയഘൂർണ്ണമാനനയനേ
സൂനാപചായോദ്യതാഃ
സന്നദ്ധോ കലിതസ്രജഃ കൃതധനു-
ർവിഷ്ടാരകോലാഹലേ
മാർഗ്ഗാരോപിതലോചനാസ്സമനു ധാ-
മന്തഃപുരശ്രേണയോ
യസ്മിൻ മുക്തശിലീമുഖേ സകുതുകം
വീരാൻ വരീകുർവതേ.

൯൬

കീർത്തിക്ഷീരോദഫേനാ നിയതമധുഗണാ-
സ്യുത്ര ഭ്രപോത്തമാംഗാ
പൂത്തുക്കം പാദപീഠം, ജലനിധി പരിഖാ
മേരു ർഭണ്ഡാരസാരം,

വാഴ്ത്തീടും വന്ദിവർഗ്ഗം വലരിപുനഗരീ-
നാരിമാരെന്നുവേണ്ടാ
ധാത്രീചക്രം കളിക്കെട്ടിനിയദശരഥ-
ന്നെന്തൊരാഭോഗമോർത്താൽ!

൫൩

ചാലെക്കണ്കോൺ ചുവക്കുന്നളവധരപുടം
വൈരിവാമാളകാനാം
നാളോന്നേറം വെളുക്കും വിളനിലമിഴും
മുത്തുമാണിക്കമെല്ലാം
കാലേ കാലേ ചൊരിക്കും മഴ നിരതിശയം
കള്ളരെന്നുള്ള ശബ്ദം-
പോലും കേൾപ്പാനരിപ്പും പുഴവഴിതടയാ-
മാജ്ഞകൊണ്ടും നദീനം.

൫൪

ചിത്രം ചിത്രം!! കിഴക്കുള്ളുദയഗിരിയൊളം
ബാഹുശക്ത്യാ മഹത്യാ
ബലാഭോഗം ജയിച്ചുമ്മലയമലയൊളം
തെക്കുമുൽക്രുലമാനം
അസ്തത്തോളം പടിഞ്ഞാറുദധിയൊളമുടീ-
ചീമഥാശാമടക്കി
പൃഥ്വീമാർജ്ജിച്ചു കോശശ്രിയമുരുയശസാ
മൂടിനാൻ നാടശേഷം.

൫൫

നിവവൃതേ സ മഹാണ്ണവരോധസ-
സ്സചിവികാരിതബാലസുതാഞ്ജലീൻ
സമനുകമ്പ്യ സപത്നപരിഗ്രഹാ-
നനളകാനളകാനവമാം പുരീം.

൫൬

ടീപ്തം ഭാതി ജഗൽ, ത്രിധാമ ഗഗനം,
വശപം ചതുർത്തൈവതം,
പഞ്ചാമ്നായമയം ഹി വാങ്മയമഭൂൽ,
ഷട സായകോ മന്മഥഃ,

സപത്നൂഃ പരിവത്സരോഽഷ്ട ജലധി-
സ്ഥാരം ധരാമണ്ഡലം,
ദിക്ചക്രം നവനായകം ദശരഥേ
*ധാത്രീം പരിത്രാതരി.

൨൧

അനേകഭ്രൈസ്സമദൈരഹന്തയാ
പരസ്പരാകഷ്ണതാപഖേദിനീ
സമേത്യ യം കീർത്തിഭുക്ലസംവൃതാ
പതിവ്രതാവൃത്തിമവാപ മേദിനീ.

൨൨

തമഭ്യഗച്ഛൻ പതിം പതിദേവതാ-
സ്ത്രിഖരിണാമിവ സാഗരമാപഗാഃ
മഗധകോസലകേകയശാസിനാം
ദുഹിതരോഽഹിതരോപിതമാർഗ്ഗണം.

൨൩

ധർമ്മ്യാസു കാമാർത്ഥയശസ്സരീഷു
മതാസു ലോകേഽധിഗതാസു കാലേ
വിദ്യാസു വിദ്വാനിവ സോഽഭിരേമേ
പതീഷു രാജാ തിസൃഷൂത്തമാസു.

൨൪

ഇത്ഥം മേവുന്ന കാലത്തൊരുദിനമുരപൊ-
ങ്ങുന്ന നായാട്ടിനായ്ക്കാ-
ണ്ടുദ്യോഗം കൈവളത്തുദ്ദശരഥനൃവരൻ
കൌതുകോദ്രേകശാലീ
തത്തൽസന്നാഹമോടുംകൊണ്ടിളകിന പരിവാ-
രൈസ്സമം മേട്ടരോദ്യ-
ന്നിദ്ധാനാപൂരിതാശാമുഖമഴകിലയോ-
ദ്ധ്യാപുരാന്നിർജ്ജഗാമോ.

---

* ധാത്ര്യാഃ എന്ന് കണ്ടു വേണ്ടേ?

൫ ൪

തുമചേന്ന വനമാലികാഗ്രഥിതമെയലി-
രേഷ മണികിങ്കിണീ-
ദാമമണ്ഡിതയുരംഗവൽഗനകലാവി-
ലോലമണികുണ്ഡലഃ
ശ്യാമളോജ്വലതനു പ്രൗഢസ്ഥരുണവീര-
യൗധപരിവേഷ്ടിതോ
ഭ്രമഹേന്ദ്രനടവീഷു ഭീമമരുരുചേഷ്ടി-
താസു രുരുചേതരാം.

ഗദ്യം ൪.

അഥ സമുദിതോദ്യമം ഘോരനായാടിവൃന്ദങ്ങളൊക്കെക്കൊട്ടു കാനനേ നാലുപാടും മഹാവാഹരംബന്ധനംചേത്തുദഗ്രം മിടുക്കുള്ള നായ് ക്രൂട്ടമൂട്ടിക്കടുക്കെന്നയച്ചജസാ വില്ലമമ്പീട്ടിയും പട്ടസം തോമരം മുദ്ഗരം ഖഡ്ഗചമ്മം ഗദാ ശക്തി കുന്തങ്ങളിത്യാദി നാനായുധശ്രേണി കൈക്കൊണ്ടു ഘോഷിച്ചുടൻ ക്രുക്കിയും വിട്ട പെട്ടെന്നിളക്കുന്നനേരം മൃഗവ്രാതമൊക്കെപ്പുറപ്പെട്ടൊരോ ദിക്കു തോറും ഭയപ്പെട്ട മണ്ടുംവിധൌ വെട്ടിയും കുത്തിയും വട്ടമിട്ടെയ്തു മാതംകഹീനം വലപ്പാട്ടിലാക്കീട്ടിഴച്ചും വലിച്ചും പടുതേപന സിം ഹങ്ങളം പോയോരു കാല്പാടുനോക്കിത്തിരഞ്ഞും നടന്നും ക്ഷണം "നില്ലുനില്ലങ്ങെടാ! നല്ല പന്നിക്കുട്ടംക്രൂരർ ചിറുന്നതേ കുന്തമെ-ങ്ങു, കരുത്തോടട്ടപ്പിൻ വലക്കോൽ തരയ്പിൻ കയപ്പുംതുടങ്ങായ്കമെ ല്ലെന്ന പാപ്പിൻ തരാ കാണെടാ! ചാണ്ടിതയ്യോ, പിടിക്രൂട്ടമൊ-ന്നിച്ചു കാട്ടാനപോയോരടിപ്പാട് കണ്ടുമിൻ നിമിത്തം നമുക്കെത്ര യും നന്നനന്നായ് കിടച്ചു തിറച്ചിട്ടിറച്ചിക്കൊരാറംവരത്തീല കാ റാറംവരും ചെറുപേക്ഷിക്കിലയ്യോ! കടന്നിന്നിയും കാട്ടിലാരായ്കിലക്കണ്ട വൃക്ഷത്തിൻമീതേ കരേറീട്ടുമാപത്തു കാണ്മിൻ" കയച്ചിത്തരം വാത്ത തമ്മിൽ പറഞ്ഞെന്ന വേണ്ടാ കൊടുംകാടശേഷം ക്ഷണം കൊണ്ടു കാഴ്മേലിളക്കിക്കുലുക്കീടിനാർ.

൫ ൫

അഥ നൽസ്യ ഇവ ത്രിദശായുധം
കനകപിങ്ഗതടിദ് ഗണസംയുതം
ധനരധിജ്യമനാധിരുചാദദേ
നരവരോ വരരോഷിതകേസരീ.

൫൬

അപി തുരഗസമീപാദുൽപതന്തം മയൂരം
ന സ രുചിരകലാപം ബാണലക്ഷ്യീചകാര
സപദി ഗതമനസ്കശ്ചിത്രമാല്യാനുകീർണ്ണേ
രതിവിഗളിതബന്ധേ കേശപാശേ പ്രിയായാഃ.

൫൭

ഉദ്ദിശ്യേത തത്ര മേളം പെരുകിന മൃഗയാ-
ഡംബരേ ബാണമെയ്യും
നിഷ്ലേഷം കുത്തിയും വെട്ടിയുമടർന്നടനാ-
ഹത്യ നാനാമൃഗൌഘാൻ
സപ്തച്ഛദാത്മാ സോഽപി ദീപ്തൌഷധിമയമണിദീ
പാദിരാമാം ത്രിയാമാം
പുഷ്പവ്രാതപ്രവാളാഹിതമൃദുശയനാം
തത്ര നിന്യേ വനാന്തേ.

൫൮

ഉഷ്ണസി ച ഗജയൂഥകണ്ണതാളൈഃ
പടുപടഹധ്വനിഭിർവിധൂതനിദ്രഃ
അരമത മധുരസ്വരാണി ശൃണ്വൻ
വിഹഗവിക്രജിതവന്ദിമംഗളാനി.
അഥ പ്രാതഃകാലേ.

൫൯

സകലമനുകലേന്ദ്രൻ കൃഷ്ണസാരാനുസാരീ
സതതഗതിജവത്താൽ പ്രദ്രുതൻ സൈന്ധവത്താൽ
അപി വിപിനമലക്ഷ്യഃ പാൽപചാരീ സപയ്യൈ-
സ്തടമഥ തമസായാഃ പ്രാപ സാകം മുനീന്ദ്രൈഃ

൬൦

അനേരം കുംഭസംപൂരണജനിതമഹാ-
രാവമുച്ചൈരകാണ്ഡേ
മന്ദം മന്ദം തടായേ പയസി പടുതരം
പാടപാടേ വളർന്നു;

ഉന്നിദ്രം തത്ര വന്യദ്വിരദകരജലാ-
ദാനനിർഘോഷമന്ന-
ങ്ങോന്നോത്തേയ്തു ബലാല നരപതി തരസാ
*ശബ്ദപാതം മഹേഷും.

൩൫

†ഉപഭൃതഃ പ്രതിഷിദ്ധാമേവ തൽ
കൃതവാൻ പങ്ക്തിരഥോ വിശങ്ക്യ യൽ
അചരേ പദമപ്പയന്തി ഹി
ശ്രുതവന്തോഽപി രജോനിമിലിതാഃ.

൩൬

ഹാ! താതേതി ക്രന്ദിതം കേട്ട ഖേദാ-
ദസ്യാനച്ഛൻ ജന്മ ജംബൂനിഗ്രഹം
ദൃഷ്ട്വാ സൂനും താപസസ്യാത്തകുംഭം
ശല്യപ്രോതം ശല്യവാനന്തരാസീൽ

൩൭

പെട്ടെന്നപ്പോളിറങ്ങി സ്വയമഥ തുരഗാൽ
തേന പൃഷ്ടാനപായോഽസൌ
വൃത്തം വാചാ സ്ഖലന്ത്യാ മുനിശിശു ജലഗ-
ർത്താസ്ഥിതാംഗോ ബഭാഷേ
"പൃത്ഥീജാനേ' വിഷാദം മതി ശിരസി കൃതാ
രേഖ പണ്ഡിദ്വശീ മേ
പുത്രം വൈശ്യസ്യ ശൂദ്രാജനിതമരിക മാം
‡ബ്രഹ്മഹത്യാ ന ശക്യാ.

---

* ശബ്ദപാതം=ശബ്ദത്തെ അനുസരിച്ചു പതിക്കുന്നത്. (ശബ്ദവേധി).

† 'രക്ഷ്യികാമോ യുദ്ധാദന്യത്ര ന കരിവധം കുര്യാൽ' എന്ന ശാസ്ത്രം.

'തമാപതന്തം ഫുപതേർവധ്യോ
വന്യഃ കരീതി ശ്രുവൊൻ കുമാരഃ
നിവർത്തയിഷ്യൻ ഹിരിഖേന കുംഭേ
ജഘ്നാന നാരായതകൃഷ്ടശാർങ്ഗഃ.'
(രഘുവംശം).

‡ 'ബ്രഹ്മഹത്യാകൃതം പാപം
ഹയമേധാപനീയതാം
ന ഭവിഷ്യതി രാജൻ!
മാഭൂൽ തേ മനസോ വ്യഥാ
ശ്രുത്വായമസ്മി വൈശ്യേന
ജാതോ ജനപദാധിപ!'
(എന്ന രാമായണം).

വൈശ്യാത്മജനഃ ശ്രുത്വായം' എന്ന യാജ്ഞവല്ക്യൻ.

൩൭

പിതുരിഹാശ്രമപദേ വസതോവ് ദൃഷ്ട്യാ-
രത്രാഗതോ നിയമവായ്യുപപാദനായ
വിദ്ധസ്ത്വയാഹമിഷുണാ ഭവിതവ്യതായാ-
ദ്ദുഷ്കൃത്യാ തദാശ്രു നയ തൽസവിധം പ്രഭോ! മാം".

൩൮

അപ്പോരം നരേന്ദ്രനമനദ്ധൃതശല്യമേവ
തൽപാശ്രമൻപൊടുനിനായ തപസ്വിബാലം
മുല്പാടുപാഗതമമും ച നിജപ്രമാദാ-
ദുൽപന്നകമ്മവുമണഞ്ഞറിയിച്ചിതെല്ലാം.

൩൯

സ്പൃഷ്ടാഥ തൈ ബഹു വിലപ്യ ശിശോഃ പ്രഹർത്താ
ശല്യം നിഖാതമുദഹാരയദാമുഷ്മിഃ;
സോഽഭ്രൽ പരാസുരഥ ഭൂമിപതിം ശശാപ
ഹസ്താപ്തിതൈന്നയനവാരിഭിരേവ വൃദ്ധഃ.

൪൦

'അജ്ഞാനാദപി വിഹിതം ത്വയാസഹിഷ്ണു-
*സ്സംസ്ഥാസ്യേ സുതവിരഹവ്യഥാം യഥാഹം
അന്ത്യേഽപി പ്രിയസുതവിപ്രയോഗശോകാൽ
പഞ്ചത്വം വയസി തഥാ ത്വമാശ്രയേഥാഃ."

൪൧

ഇതി ശാപമദീയ്യ തത്ര ഭൂയോ
മൃതമാക്രാമതി ബാലകം മുമൂർഷ്ടേ
വ്യഥമാനമനാ മനുപ്രവീര-
സ്സ തമാനമ്യ സസാന്ത്വമാബഭാഷേ.

൪൨

'ശാപോഽപ്യദൃഷ്ടതനയാനനചന്ദ്രശോദേ
സാനുഗ്രഹോ ഭഗവതാ മയി പാതിതോഽയം;
കൃഷ്യാം ദഹന്നപി ഖലു ക്ഷിതിമിന്ധനേദ്ധോ
ബീജപ്രരോഹജനനീം ജ്വലനഃ കരോതി.

* സംസ്ഥാസ്യേ മരിഷ്യാമീത്യർത്ഥഃ.

൪൭

*ഇക്ഷ്വാ ഗതേ ഗതക്ലണഃ കിമയം വിധത്താം
വദ്ധ്യസ്തവേ''ത്യഭിഹിതോ വസുധാധിപേന,
ഏതാൻ ഹതാശനവതസ്സമുനിഷ്യയാചേ
പുത്രം പരാസുമനുഗന്തുമനാസ്സദാരഃ.

൪൮

സന്ധ്യാപ്രേ ദൈവഗത്യാ സപദി പരിജനേ,
ശാസനം തസ്യ രാജ്ഞാ
ഗന്ധാദ്യാന്തർദ്ധധാനോ †ദഹനമിവ മഹാ-
ശാപമംഭോധിപോലെ,
സന്ധൽപൂർണ്ണാമയോദ്ധ്യാം ത്വരിതമുപഗത-
സ്സ്വാകമാത്മപ്രിയാഭി-
സ്സമ്മോഹം പൂണ്ടു രേമേ സകലഭുവനസ-
ന്തോഷപീയൂഷധാമാ.

൪൯

ആജ്ഞാവശംവദസമസ്തസുരാസുരസ്യ
രാജ്ഞസ്തദാ ഭുവനവിശ്രുതകീർത്തിരാശേഃ
സന്ധുക്ഷിതാമിതസുഖേ പുരി ശോകകന്ദ-
സ്സന്തത്യഭാവനിഹിതഃ കഥയിദ്ബഭൂവ.

൫൦

പൃത്ഥീദേവാനശേഷാൻ കനകവസനഗോ-
രത്നഭൂഷാന്നദാനൈ-
രദ്ധ്വന്നാനോപഹാരൈരഴകിനൊടഖിലാ
ദേവതാസ്സാവധാനം.

---

* "അനുഷ്ഠാനാസമർത്ഥസ്യ
പാനപ്രസ്ഥസ്യ ജീവതഃ
ഭൂവഗ്നിജലസംപാതൈ-
ർമ്മരണം പ്രവിധീയതേ."
(എന്നു മനു)

† ബഡവാഗ്നിമിവം

ഭേതിസ്മോമം വിളങ്ങീടിന വിവിധനിഷേ-
വാവിധാനൈസ്സദാനീം
നിത്യം ദേവാൻ കുലേശാനപി വഗതരജോ
പൂജയാമാസ രാജാ.

൪൭

സന്താനാഭാവഖിന്നേ തദനു നരപതൌ
ഗാഢചിന്താം കുറിക്കൊ-
ണ്ടന്തഃസന്തപ്യമാനേ സഹ സചിവവരൈർ-
മന്ത്രശാലാന്തരാളേ
മന്ത്രാർത്ഥം സംപ്രവൃത്തേ സപദി മഖവരം
വാജിമേധം ചികീർഷൌ
മന്ത്രിശ്രേഷ്ഠഃ സുമന്ത്രോ മഹിതമൊരു പുരാ-
വൃത്തമൂചേ സമാജേ.

൪൮

അവ്യക്തപ്രഭവോ ബ്രഹ്മാ
ശാശ്വതോ നിത്യമവ്യയഃ
തസ്മാന്മരീചിസ്സംജജ്ഞേ
കാശ്യപസ്തൽസുതോഽഭവൽ.

൪൯

കാശ്യപസ്യ തു പുത്രോഽസ്തു
വിഭണ്ഡക ഇതി ശ്രുതഃ
തസ്യ പുത്രോ മഹാഭാഗ
ഋശ്യശൃംഗോ മഹീയതേ.

൫൦

അത്യന്താവഗ്രഹം വന്നളവു ജനപദേ
തസ്യ പണ്ഡംഗധാത്രീ-
സുത്രാമാ രോമപാദോ മുനിവരമമു
മാനേതുമഗ്രാനുഭാവം
ഉദ്യത്താരുണ്യലീലാവിനയപരിമളം
വാരനാരീകദംബം
മുദ്ധാലംകാരശൃംഗാരിണ്ണമഴകിലയ-
ച്ചീടിനാൻ പ്രൌഢചേതാഃ.

ഗദ്യം ന്യ.

അഥ ലളിതാംഗം വാരവധൂജന-
മൊക്കെത്തക്കെത്തൊഴുതു പുറപ്പെ-
ട്ടുദിതവിലാസം കരനഖശിഖയാ
ചിക്കിയുലത്തിപ്പുതുമലർചൂടി വ-
കുത്തതിൽമദ്ധ്യേ സീമന്തംചേ-
ത്തഴകൊട്ട തിരുകിന പുരികുഴൽനെറിവും
കസ്തൂരിമയതിലകക്കോപ്പും
ചില്ലീലളിതം തുണയായ്നില്ക്കും
മല്ലക്കൺകോൺമധുരിമയേറും
ഭാസാമേചിന നാസാമണിയും
പഞ്ചിക്കീറു പതിച്ച കപോലവു-
മൂതിലലമ്പിന പുഞ്ചിരിനെറിവും
താംബൂലീദളരാഗം മേന്മേ-
ലാമ്രേഡിച്ചൊരു താമ്രാധരവും
തോളൊട്ട കവിളൊട്ട തല്ലിയുലഞ്ഞണി
കാതിലടഞ്ഞൊരു പൊൽകുണ്ഡലവും
തൂവലലളിതം ഗളതലവടിവും
മാറിൽത്തിങ്ങിവളന്മനത്തണി-
കുംകുമമിഴകും കൊങ്കകഠംമീതേ
ഭംഗിയൊടണിയും മണിമാലകളും
തോഠംവള കടകം കൈമോതിരവും
തരിവളയെന്നിവ പുതുമയൊടണിയും
ഭുജവല്ലികളും കൈയിലടങ്ങിന-
നടവും കാണും ജഗതാമകമല-
രൊക്കെത്തരിപ്പെട്ടമാറൊരു പരിമൃദു
മധുരിമസീമാ രോമാവലിയും
മിന്നും നവനവ പൊന്നിൻമേഖല
തഞ്ചിക്കൊഞ്ചിക്കിഞ്ചനദർശിത-
നാഭിമൂലാ ഭാഗ്യാ ചാത്തിന
കോമളപ്പട്ടിൻനിഴൽകൊണ്ടസിതം
ജഘനാഭോഗവുമൊട്ടൊട്ടിടയിൽ
കളിരെക്കുളിരെക്കാട്ടിന തുടയും

കുങ്കുകചിലമ്പിൻനിനദമനോജ്ഞം
ഭംഗിയിലിയലിന നടകൈക്കൊണ്ടും
കുംകുമപങ്കം മെയ്യിൽത്തേച്ചും
തരിയില്ലാപ്പൊടി ധൂളിപ്പിച്ചും
ചവ്വാതിന്മണമൊക്കെ വിതച്ചും
പനിനീരക്കുപ്പികളിടയിടെ വെട്ടി-
പ്പരിചൊട്ടവീശിയടച്ചുതളിച്ചും
കാഞ്ചനകാഞ്ചികയും മണികാഞ്ചികളും
മിന്നുംപട്ടകയും പൊന്നിൻപെട്ടികയും
ഇല്ലിക്കയറും മല്ലികമാലക-
ളണി വെൺചമരികയും മണിമയവിശറികയും
പൊന്മയതളികകയും മന്മഥഗുളികകയും
പണിമെത്തകളും മണിമെത്തകളും
പച്ചക്കുടയും പച്ചത്തഴയും
ചതുരംഗം മൂതരശമ്മാനകയും
വേണുവിപഞ്ചിമദ്ദളഝല്ലാ-
യുടിപടഹാദ്യം വാദ്യകദംബം
കാമുകബന്ധം മോഹനദീപം
ബ്രുംഹണലേപം താപനതൈലം
ക്ഷോഭണചൂർണ്ണം പവിഴപ്പൈങ്കിളി
പൊന്മയിലും നൽസ്ഫടികമരാളം
കനകചകോരം മരതകശാരിക
വിദ്രുമഹരിണം ഫാണിതപിണ്ഡ-
ഗുളികളും ചില മോദകജാലം
പൃഥുകമപൂപം മറുമൊരോരോ
ഭക്ഷ്യദ്രവ്യം കൊണ്ടു നിറച്ചൊരു
കനകപ്പാളികളിത്തരമരികേ
കയ്യിലെടുത്തു നടന്നീടും ചില
പരിജനവും വന്നുപചിതഹേലം
ക്രുദ്ധത്തോടേ കാട്ടിലകം പു-
ക്കാശ്രമഭൂമൌ വിശ്രമമൊട്ടുചെ-
ന്നാശ്രുവിലോഭനിതുമ്മുനിമേനം
മന്ദം മന്ദം മധുരരസത്തോ-
ടാടിപ്പാടിമദിച്ചുസ്വലീലമി-
രുന്നു സുഖിച്ചമരുന്നദശായാം,

ഈശ്വരഗത്യാ വൈഭണ്ഡകിയുടെ
നിസ്സീമമഹിമാ തത്ര സമേതം
സകലം ദൃഷ്ട്വാ ശ്രുതപൂർവ്വം കു-
ണ്ഡാശ്വയ്യപ്പെട്ടവരാൽ പൃഷ്ടോ
നിജമറിയിച്ച സമസ്തമുദന്തം
തെളിവിനൊടാനീയാർഘ്യാദ്യാശ്രമ-
പ്രഥികസപര്യാം ചെയ്തനേര-
ത്തധരഗ്രഹണം ഗാധാലിംഗന-
മനുസരണക്രമമനുപമഭക്ഷ്യ-
ദ്രവ്യാസ്വാദം നാനാസുരഭിപ-
ദാർത്ഥവിമർദ്ദം മുറുമൊരോന്നേ
ഹൃദയവിമോഹനമുത്തമനാരീ-
സൽക്രിയകൊണ്ടവനാവശതരാത്മാ
ലൌകികവൃത്തേഷ്വനഭിജ്ഞോ/സൌ
മന്ദം മന്ദം വചനമവാദീൽ.

൪൯

"നിശ്ലേഷാശ്വയ്യസമാ കിമിഹ വനമഹാ
ദേവതാ! നിങ്ങളെല്ലാ-
മശ്രാന്തം ചേന്ന പുണ്യാശ്രമതലമെവിടം?
ബ്രഹ്മവിദ്യാപി കാ വാ?
അച്ഛിന്നസ്വാദു നിങ്ങൾക്കിയലിന ഫലമൂ-
ലങ്ങളെങ്ങുള്ളിതെല്ലാം
വശ്യാ നല്ലൊന്ന യുഷ്മച്ചരിതവിലസിതൈ-
രസ്വതന്ത്രീകൃതോ ഞാൻ.

൫൦

എന്നാലതീവ രമതേ ഭവതീസമാജേ
തന്നേ മതിമ്മമ പരാത്മനി ചേന്പോലെ"
എന്നുക്തവന്തമൃഷിമൂചുരിമാസ്തദാനീ-
മന്യോന്യതഃ കൃതനിരീക്ഷണമുദ്ധഹാസാഃ.

൫൧

"പുണ്യാത്മൻ! കേളിതസ്മാനറിക ജനപദാ
വാസിനീർദേവതാ; വാർ-
മിന്നീടും ബ്രഹ്മവിദ്യാ സകലഭുവനസ-
മ്മോഹനം മാദൃശീനാം;

എന്നാലസ്മാകമത്രാശ്രമഭുവി സവിധേ
ക്രൂടവന്നേവമാദ്യാം
ഗൃഹ്ണന്നസ്മത് സപര്യ്യാം ചിരതരമനഘ-
ഹ്ണീഷ്വ യോഗീന്ദ്രമൌലേ!"

൫൨

ഇത്ഥം കേട്ടോരനേരം പ്രമുദിതമനസാ-
നേന സാകം പുറപ്പെ-
ട്ടുദ്യുക്താ വാരയോഷാഃ സപദി മഖിലഷിത-
പ്രാപ്തിസഞ്ജാതതോഷാഃ
നിസ്തന്ദ്രം പോന്നവന്നങ്ങുദിതകളകളോ-
ദഗ്രമഗ്രേ തദാനീം
പത്യുർവിശ്വംഭരായാഃ പരമനിയമിനം
കൊണ്ടുവച്ചാർ മുനീന്ദ്രം.

൫൩

എന്നേരമമ്മുനിവിഭണ്ഡകസൂനു പോന്നും
വന്നു ഘനപ്രമദസംകുലമംഗരാജ്യേ
അന്നേരമേ മഹിതവൃഷ്ടിയുമിഷ്ടസയൽ-
സന്നാഹവും ഝടിതി തത്ര ഭുലോം വളർന്നു.

൫൪

സ മുനീ രോമപാദസ്യ
സവിധേ ശാന്തയാ സഹ
വർത്തതേ തം തപമേവാദ്യ
പ്രസ്ഥായാനയ സാദരം.

൫൫

തവാകൃതിമസംബന്ധീ
മുനീന്ദ്രോ വിശ്രവിശ്രുതഃ
തൽപ്രഭാവാൽ ഭവിഷ്യന്തി
ചതുരസ്രേ സുതാഃ ശുഭാഃ.

൫൬

സനൽകുമാരേണ പുരാ
മുനീന്ദ്രേണ ദയാലുനാ

ഇദമേവ രഹസ്യം മേ
കഥിതം പ്രഥിതാത്മനാ.''

൫൬

ശ്രുത്വാ വാത്താമിവണ്ണം മനകലമകടീ-
മണ്ഡനം പ്രീതിമുറ്റം
ചെന്നുദ്യോലാമൃശൃശൃംഗം മുനിപരിവൃഢമാ-
നേത്രമൂഢാനുഭാവം
പ്രസ്ഥായാമന്ദമന്തഃപുരസചിവബലൈർ-
ല്ലംഘയിത്വാ വനാളീ-
രഞ്ജീത്ഥാഥ സ്രുവന്തീരയമുപഗതവാ-
നംഗരാജസ്യ രാജ്യം.

൫൭

അപ്പോളംഗേശ്വരേണ സ്വയമധികമുദാ .
രോമപാദേന രാജ്ഞാ
മുല്ലാടഭ്യർച്ചിതസ്ഥൽപരിസരഗതമാ-
ലോകയന്നുശൃശൃംഗം
ഉരുപ്രീത്യാ വാചമൂചേ ''പരമമുനിമമും
കാന്തയാ ശാന്തയാ ചേ-
ന്നസ്മദ്രാജ്യോദയാത്ഥം ഭവദനുമതമാ-
നേതുമത്രാഗതോ ഞാൻ.''

൫൮

ഇത്യുക്തസ്തേന രാജ്ഞാ വലരിപുസുഹൃദാ
സോപ്യവാദിന്നുദാരം
''വിദിതമൽപൂർവ്വബന്ധോരഭിലഷിതമിദം
പൂരണീയം വിശേഷാൽ
പ്രസ്ഥാനാത്ഥം മതിന്നീടുക തവ മഹതാ
കമ്മണാ കോസലാനാം
മെത്തും മംഗല്യബീജം പടരുമിഹ പതി-
ന്നാലുലോകേഷു നൂനം.

൫൯

നിർദ്രോഷാം വാചമദ്ദേശിതുരിതി മനസാ
മാനയൻ നീതിശാലീ
തദ്രാജ്യേ താനുഷിത്വാ കതിപയദിവസാൻ
കോസലാനാം വിനേതാ

അസ്തോകാനന്ദമാന്നിച്ചിലകിന പരിവാ-
രങ്ങളും ചേന്ന ശാന്താ
ഭർത്രാ സാകം പുറപ്പെട്ടഴകിലുപയയൌ
രാജധാനീമയോദ്ധ്യാം.

൩൫

ഗേഹേ ഗേഹേ സരിതി സരിതി.
ദ്രാഗപനാന്തേ വനാന്തേ
സൌധേ സൌധേ മധുരമതിരി-
സ്ഫാരിരാസേവ്യമാനഃ
ക്രീഡൻ പ്രീതിപ്രസരസുഭഗം
യാതി കാലേ വിശാലേ
സന്തത്യർത്ഥം സ തു ദശരഥഃ
പ്രാപ ചിന്താം ഭരന്താം.

൩൬

"ആലക്ഷ്യ ദന്തമുകുളാനനിമിത്തഹാസൈ-
രവ്യക്തവർണ്ണരമണീയവചഃപ്രവൃത്തീൻ
അങ്കാശ്രയപ്രണയിനസ്തനയാൻ വഹന്തോ
ധന്യാസ്തദംഗരജസാ മലിനീഭവന്തി.

൩൭

ദിഗംബരം ഗതഗ്രീളം
ജടിലം ധൂളിധൂസരം
ക്ഷീണപുണ്യാ ന പശ്യന്തി
മഹേശ്വരമിവാത്മജം."

ഗദ്യം ൭.

വ്യതീതാസു ച താസു ബഹ്വതിഥാസു സമാസു സാമയിക-
സമാപതിതദുർവ്വാരജരാവതാരിതപലിതസമാരംഭസംഭാവിതശരീ-
രസ്യ നരപതേരപ്രജതാത്തദുസ്തരചിന്താമയസ്യ തസ്യ പുത്രോ-
ൽപത്തിപ്രിയംകരിണീമശ്വമേധാഭിധാനവിതാനവിധാനാനന്തരം
അഖണ്ഡിതതപഃപ്രഭാവമണ്ഡനോ മുനിവിഭണ്ഡകാത്മജന്മാ ധ-
ർമ്മാദ്യപവിഷ്ടാംസതൈകതാനദശമുഖമുഖനിഖിലനിശിചരകുലശ
ലഭജാലകാലാനലഹേലാം അശേഷലോകസുചരിതവൃഷ്ടിരൂപാ-
മിഷ്ടിം അനുഷ്ഠാതുമുപാക്രമത.

൩൪

ശ്ലാഘനീയമഹിമാ മഹീപതി വിചായ്യ
മന്ത്രിഭിരയന്ത്രിതം
പ്രാഹിണോൽ സമമനേകസൈന്യഘടയാ യ-
ഥാവിധി *യയൗത്തമം
ആഗതേ സപദി തത്ര നീളെ വിപുലേ ന-
ടത്തി വസുധാതലേ
യാഗവാടമഴകോട്ട തീർത്തിടുതരത്ത-
രത്ര സരയൂതടേ.

൩൫

ആജഗാമ ചതുരംബുരാശിചുഴലും മ-
ഹീവലയതസ്ഥരാ
രാജമണ്ഡലമഖണ്ഡരത്നകനകൌഘ-
വാഹി ജനതാവൃതം;
തേ ച വന്നിതു മുനീശരാസ്സപദി യാഗ-
ശാലയിലകത്തു ര-
ത്നാചിതേഷു കനകാസനേഷു പരിതോ നി-
ഷേദുരധികോജ്വലാഃ.

൩൬

ഇത്ഥം പ്രസ്തുയമാനേ മഹിതമഖവരേ
വന്ദ്യമാനോ ജനൌഘൈ-
ർവ്വിശേഷാന്മുശ്യശൃംഗസ്സകലകമെഴുന-
ള്ളീതു മധ്യേ മുനീനാം,
ചിത്രം! മറെന്തു ചൊല്ലൂ, ശിവശിവ! സുമുഹൂ-
ർത്തേ ജഗൽക്ഷേമദാത്രീം
പുത്രീയാമമ്മഹേഷ്ടിം തപരിതമഥ തുട-
ങ്ങീടിനാരമ്മുനീന്ദ്രാഃ.

൩൭

ഇഷ്ട്വാ സുരൌഘങ്ങളെ മംബുജാക്ഷാ-
ദിഷ്ടാ മഖേ പുത്രഫലേ തദീയേ
ക്ലിഷ്ടാ വിശന്നെത്ര ദിനാനി സർവേ
മൃഷ്ടാശനത്തിന്നെഴുനള്ളിനാർ പോൽ.

* 'കയുരശ്വാഗ്ശ്വമേധീയഃ', (ഇത്യമരഃ).

൯൬

"ഭുജിക്കാമാകണ്ടം ദശരഥനൃപാലസ്യ യജനേ"
"ഭുജംകൊണ്ടേ കോരിപ്പുലവുരു മുദാ ദാസ്യതി ധനം"
"യജിക്കാമെന്നേകൻ" "ഗുരുവിനെ വണങ്ങാമിതി പരൻ"
ദ്വിജവ്രാതം തമ്മിൽ പലവക പറഞ്ഞാശു നിരഗാൽ.

൯൭

വാർതേട്ടം ഭക്തികൈക്കൊണ്ടവനിസുരഗണാ-
നർച്ചയൻ വിശ്വലക്ഷ്മീ-
കാതേരകൺകോൺകലാലാംകൃതദശരഥനു-
ത്സാരയന്നന്തരായാൻ'
ആസന്നാനാം മുനീനാം കഴലിണയിൽ നമൻ
പുത്രകാമേഷ്ടിവേശ്മ-
ന്യാസീനോഽസൌ വിരേജേ ധരണിഭരണപാ-
രീണദോർവീര്യഭ്രമാ.

൯൮

ലംകാശ്രീധൂമകേതു, സ്ത്രിഭുവനപരമാ-
നന്ദസന്താനകേതുർ,
നേത്രായുഷ്യൈകഹേതുഃ കുശികസുതവസി-
ഷ്ഠാദിയോഗീശരാണാം,
ഗൌതമ്യാഃ പാപസേതുർ,മിഥിലയുവമഹാ-
ഭാഗ്യജീവാതു,രുച്ചൈ-
രിഷ്ടാരംഭേ മമാംബേ നഭസി ഹൃതവഹാ-
ദുത്ഥിതാ കാപി ധൂമ്യാ.

൯൯

ഹോതുസ്സ്രുവേ കരതലേന ഗൃഹീതമാത്രേ
ധർമ്മേതരാശ്ച ധരണീ ച ധരാധരാശ്ച
സാലാശ്ച സപ്ത ദശകണ്ഡപുരം ച ശൈവം
ചാപം ച ബാലിവലയം ച സമം പപാത.

൭൬

പ്രാദക്ഷിണ്യക്രമേണ ജ്വലനശിഖ കളി-
ക്കുംവിധൌ കായ്സിദ്ധിം
നേടിഷ്യാമേവ ജാനൻ മുനിരിഹ യജനേ
മേല്ക്കുമേലേ തെളിഞ്ഞൂ;
മോദിച്ചൂ ഭാഗ്യമാരും ദശരഥനൃപതേ-
രല്ല വിണ്ണോർകുലത്തിൻ
മോദപ്രാചുര്യമെന്നേ! പെരുമ തകുമഹാ-
കാരമായ് തിൻകുടീ.

൭൭

ജലജേക്ഷണശക്തിഭാജി തസ്മിൻ
ജ്വലിതേ യജ്ഞഹുതാശനേ തദാനീം
ഉലകിൽപ്പടരും ദശാസ്യപീഡാ-
ജ്വലനജ്വാല ബലാൽ വലിഞ്ഞുവല്ലോ.

൭൮

അനുധാനവിധാവപി
തനുജാനാ ഭുവനമംഗലോല്ലാസം
ധന്യാ പുത്രഫലേഷ്ടി-
സ്സന്നാഹക്ഷപിതകന്മഷാ ശ്രുശ്രുഭേ.

൭൯

കണ്ടീലദ്ഭുതമെന്നേയോളമൊരുനാൾ
പോലും ദശഗ്രീവന-
ങ്ങുണ്ടായന്നുടങ്ങി വിണ്ണവർകുലം
ഭദ്രേണ സത്രാങ്കണം
കൊണ്ടാടിട്ടവതെന്തു? തത്ര ഹവിരാ-
സ്വാദന്തകം നാകിനാ-
മുണ്ടാമേമ്പൽനിനാദമാണ്മയെ നടി-
ച്ചൂ ദിക്കിലെല്ലാടവും.

൮൦

ഇഷ്ടിസൌരഭമതന്ന വന്ന സ-
ന്തുഷ്ടിചേത്തിതു സലീലമെങ്കിലും

ദിഷ്ടരോടരിയ കാളകൂടമാ-
യെട്ടിക്കിലുമഹോ വിജൃംഭിതം.

൫

കൊണ്ടാടിഗ്ഗാഢമാഖണ്ഡലനിനിയശചീ-
ദേവികയപ്പൂണ്ടുമോദം-
കൊണ്ടേ കൈയ്മെയ് പിണഞ്ഞൂ; ശശിനമപി തദാ
രോഹിണീ ശുദ്ധരാഗം;
തണ്ടാർബാണോത്സവേ കൌതുകസരണിപരം
ഭോജനാനന്തരം പോ-
ന്നുണ്ടാമല്ലോ ജഗത്ത്യാ;മതനുത ശിഖിനം
സ്വാഹ ഗാഢോപഗൂഢം.

൬

മീതേ മീതേ വരുന്നോരമരപരിഷദാം
പ്രീതയേ യോഗിവര്യൻ
വൈതാനാഗ്നൌ തുടന്നീടിന മഹിതഹുത-
സ്തോമമസ്തോകവീര്യം
പാഥോരാശൌ ഫണാശാലിനി മണിതളിമേ
പള്ളികൊള്ളും നിദാന-
ജ്യോതീരൂപന്ന നാരായണനു തിരുമന-
ക്കാമ്പിലേറ്റു തദാനീം.

ഗദ്യം ൭.

തസ്മിന്നേവ കാലേ നിജശിരോമയനവകപാവപുരോഡാ-
ശമഹാഹുതിപരിതോഷിതസ്യ ഭഗവതശ്ശംഭോരനുഗ്രഹാൽ ഉദ-
ഗ്രതരതേജസാ അമനുജാവദ്ധ്യം ഉദ്ഭേതഭജഭ്രമ*പരിപീഡ്യമാന-
ജഗത്ത്രയം ദശഗ്രീവം ജിഘാതയിഷദ്ഭിർദിവിഷദ്ഭിഃ, അവല-
പ്തനിജാധികാരൈരഭ്യർത്ഥിതോ ഭഗവാനംഭോജനാഭോ മനുജലീ-
ലാമവലംബിഷ്യമാണസ്തമേവ ധാമ്മികാഗ്രേസരം പുത്രീയന്തം
വൃത്രാരിമിത്രം വിശ്വംഭരേശ്വരം ഭ്രകാശ്യരൂപം ആത്മനഃ† പിതൃകീ-
ർത്തിം മനോ വിതതാന.

---

* ഭ്രമോ = ബാഹുല്യം.

† പിതൃകർത്തൃം- എന്നല്ലയോ പാഠം?

൭൯

കൌസല്യായാം പിറപ്പാൻ നിനവു ഭവി തനി-
ക്കെന്നെ പൂമാതിനോട്ടം
പ്രീതാത്മാ താർക്ഷ്യനോട്ടം ഭുജഗപതി-
യോട്ടം ചക്രശംഖങ്ങളോട്ടം
സ്വാധീനോദാരമായപ്രകൃതി രഹസി
സമ്മന്ത്ര്യ ഭ്രയോഽപി സോഽയം
വേദാന്താരാമസീമാപരിമളഗരിമാ
യോഗനിദ്രാം വിതേനേ.

ഗദ്യം ൯.

തത്ര ച യഥോചിതസാമോദ്ഗായിന്യുദ്ഗാതരി, ശസ്ത്രമന്ത്രസംഭൃതാഹുതൌ ഹോതരി, പ്രചരണകമ്മ ചയ്ത്വാചതുരേ/ത്വോപയ്യൌ, ദിവ്യാം ഗിരമനുവർത്തമാനേ യജമാനേ, സമ്യഗവേക്ഷിതാഖിലകമ്മണി ബ്രഹ്മണി, സരഭസം ചൈത്രഭാനവജ്യോതിരഗ്നികണ്ഡാദുദജൃംഭത.

൭൰

അവലോക്യതേ സ്മ കരസംഭൃതപായസാന്ന-
സമ്പൂർണ്ണപാത്രമസിതാംബുദനീലഗാത്രം
ത്രൈലോക്യനാഥപരികല്പിതമദ്ഭുതാഗ്നി-
ജ്വാലാപ്രദക്ഷിണവിവേഷ്ടിതമേകമോജഃ.

൭൱

കൌസല്യാപുണ്യചയ്ത്വാമഹിമപരിപണം
കൌശികാദ്യേഗമുദ്രാ-
സർവ്വസ്വപ്രാഭൃതം കൌതുകപരിണമനം
വാസവാദിദ്യുഭാജാം
രക്ഷോപാധൈകസിദ്ധൌഷധമതുലമതേ-
ർശ്യശൃംഗസ്യ പാണി-
ദ്വന്ദ്വേ ദേവീപ്യതേ സ്മ സ്ഫുടമിഹ ജഗതീ-
ഭദ്രഭക്തപാത്രം.

൭൲

മനീഷിതഫലപ്രദം മധുനിഷ്പതിതേജോഭൃതം
മനോരഥമഹോദധേർഭുശരഥസ്യ ഹസ്താംബുജേ

തദദ്ഭുതവിലോകനോൽസുകസഭാജനം ഭാജനം
ന്യധാദ് "ഭവതു മംഗലം ഭൃത" മിതി പ്രസന്നോ മുനിഃ.

വസന്ത

കൌസല്യായൈ കൊടുത്തു സുപതി കുതുകവാൻ
പായസാർദ്ധം പരാർദ്ധം
പ്രാദാന്മോദാതിരേകാന്മധുരമധുരമ-
ക്കേകയേന്ദ്രാത്മജായൈ
*തേ ദേവ്യൌ ഭർതൃഭാവജ്ഞത തടവി നി-
ജാർദ്ധാംങ്ങളിൽ പാതി നല്കീ
പ്രീതാത്മാനം സുമിത്രാമധികമതനുതാ-
മാശു പൂർണ്ണാഭിലാഷാം.

വൃത്തം

അവഭൂഥേ/വസിതേ സരയൂതടാ-
ദഥ യഥായഥമുച്ചലിതേ ജനേ
ദശരഥഃ പരിപൂർണ്ണമനോരഥഃ
പുരമഗാൽ പുരുഹൂതപുരോപമാം.

വൃത്തം

ബീജം ജഗൽപുണ്യവിജൃംഭിതാനാം
തേജോ തരീയഃ പരമസ്യ പുംസഃ

---

* "തേ പിണ്ഡപ്രാശനേ കാലേ
സുമിത്രായൈ മഹീപതേഃ
പിണ്ഡാർദ്ധമല്പമല്പം തു
സ്വഭഗിന്യൈ പ്രയച്ഛതഃ

(എന്ന നാരസിംഹപുരാണം).

"കൌസല്യായൈ പ്രഥമമദിശദ്
ഭൂപതിഃ പായസാർദ്ധം
പ്രാദാദർദ്ധം പ്രണയമധുരം
കേകയേന്ദ്രസ്യ പുത്രൈ.
ഏതേ ദേവ്യൌ തരളമനസഃ
പത്യുരാലോച്യ ഭാവം
സ്വാർദ്ധാംശാഭ്യാം സ്വയമകുരുതാം
പൂർണ്ണകാമാം സുമിത്രാം.
അഥ പ്രഥമപൂരുഷപ്രഥമസൂത്രമാധിമൽ-
മൂലസിദ്ധിമനോഹരം ദധദുദാരമാസ്യാംബുജം
സദസ്യകിസമർച്ചിതാ ദശരഥം പരിപ്രീണയൻ
സദസ്യകരപങ്കജ നിഹിതപായസാർദ്ധഃ പുമാൻ."

(എന്ന പാരമ്പര്യം).

നേത്രോത്സവം നാഗരസുന്ദരീണാം
ഗർഭം ദധുഃ കോസലരാജകാന്താഃ.

വ്യന്യ

കെല്പിൻമൂലം മഘോന്ദ്രാദ്യമരപരിഷദാം,
വിശ്വരക്ഷാക്രമത്തി-
ന്നൽഫല്ലം ഭാഗധേയം, ദശരഥനയന-
ങ്ങാംക്ഷ പീയൂഷയൂഷം,
ദർപ്പംകോവുന്ന നാനാരജനിചരകുലാ-
യുഷ്യബാധാപ്രഗല്ഭം,
ഗർഭം പോന്നാവിരാസീൽ കുതുകമിയലുമ-
ക്കോസലേന്ദ്രാത്മജായാഃ.

വ്യ ഒ

നാൾപോയന്നേതുടങ്ങീ ശിവശിവ! സതതം
ഗർഭരക്ഷാവിശേഷ-
വ്യാപാരം, മാന്ത്രികന്മാർ പലരുമൊരുമകൈ-
ക്കൊണ്ടൊരോന്നേ തുടർന്നു,
ശോഭാശാലീ വസിഷ്ഠൻതിരുവടി പുരതോ
നെയ്ജപിപ്പാനിതാസ്ഥാ-
മാംപോരാതോ പതിന്നാലുലകിനുമുടയോൻ-
തന്നെ രക്ഷിച്ചുകൊൾവാൻ.

വ്യവ

ചിൽപ്രകൃയാനിധി പരൻപുരുഷൻ തദാനീം
ഗരഭത്തിൽ വന്നടനടൻ വളരും ദശായാം
അപ്പദ്മലോചനതനിക്കു ബലാൽ വരുന്നോ-
രല്പസ്മിതങ്ങളിലുമങ്ങരുതായ്കതോന്നും.

വ്യൻ

*താവുന്ന കൊങ്കുകളുങ്ങും മുഖംകറ്റുവാൻ
കാവ്ണ്ണനുള്ളിൽ വളരുമ്പൊഴുതുണ്ട ഞായം
പാൽവെന്നവാണികകുവതംസമണിക്കു മദ്ധ്യേ
കൈവന്നതന്തൊരു വിളറ്റു മുഖാരവിന്ദേ.

---

* "ക്ഷാമതാ ഗരിമാ കുക്ഷൗ മൂർച്ഛാ ഛർദിരതോചകഃ
ജൃംഭാ പ്രസേകഃ സദനം രോമരാജ്യാഃ പ്രകാശനം
അരുക്ഷതാ സ്തനൗ പീനൗ സസ്മേന്യൗ കൃഷ്ണചൂചുകൗ
പാദശോഫശ്ച വിദ്വാംസോ ഹ്യസ്യ ഗ്രഹാഃ വിധാത്മികാഃ."
എന്ന ഗർഭലക്ഷണം. (അഷ്ടാംഗഹൃദയം).

൯൦

മോദംതുടർന്നു മനകാമ്പിലംഗേ
സാദം തുടന്നോരളവായതാക്ഷ്യാഃ
സ്വാധീനവാചാംപൊരുളംതന്നകത്ത-
ങ്ങാസീനനാമ്പോളം വരുമോ വിഷാദം?

൯൧

കനകകലശശോഭാം കാൽപിടിപ്പിച്ച വായ്ക്കും-
പുണർമുലയിണചാഞ്ഞു പുണ്ഡരീകേക്ഷണായാഃ
കനിവൊട്ടലകുമുന്നം പൊറ വിശ്വംഭരൻതൻ-
ജനനകലവി കാമ്യം കാണ്മതിന്നെന്നപോലെ.

൯൨

തിരുഗദ്ദയമൂലം പാൽ ചുരന്നുംതുടങ്ങീ
കുചയുഗളിയിൽനിന്നക്കോസലേന്ദ്രാത്മജായാഃ
ദശമുഖരിപുകോലും ജന്മമുന്നിച്ച മുൻപേ
വിശദമധുരകീർത്തിശ്രീ പറക്കുന്നപോലെ.

൯൩

വിധുരതതകുമംഗാൽ ഭ്രക്ഷണശ്രേണിവാങ്ങീ
പുതുമപെരിയപൊന്നിൻതാലി മുൻപായതെല്ലാം
മധുമഥനമഹിമ്നാ പിന്നെയും മൈയ് തെളിഞ്ഞു
സുതനു സകലഭ്രഷാമാല കോലുന്നപോലേ..

൯൪

മന്ദം മന്ദം മുകർന്നും തിരുമുഖകമലം
മന്ദമന്ദം തലോട്ടും
പന്തേലും കൊങ്കമേൽ മധുരിമരുചി മോ-
ദിക്കുമുള്ളാഗശാല
അന്തർമോദേന നോക്കും ദിനമനു വളരും
ഗർഭസംഭാരമയ്യാ!
പൈന്തേൻനേർവാണിയിൽ കൌതുകപരിമളവാൻ
കോസലാനാം വിനേതാ.

൯൫

ചെറുതു ചെറുതു ഗാത്രം തപ്തചാമീകരാഭം
നെറിവിനോട്ട വിളർത്തു തൽക്ഷണം പക്ഷ്മളാക്ഷ്യാ

സരസമുദരഭാഗേ വാണ നാരായണൻതൻ-
കരതലധൃതശംഖജ്യോത്സ്നകൊണ്ടെന്നപോലെ.

ഗദ്യം ൫൦.

(ഭണ്ഡകം)

കനകനളിനസുന്ദരാംഗിക്കു, മാകന്ദബാണക്ഷമാപാലവൻപിന്നു, നാനാജനശ്രേണികാനേത്രഭൃംഗാളിനിത്യം കളിച്ചീടുമുദ്യാനഭൂമി,ക്കിളംകാമുകാനന്ദപീയൂഷധാരാമതിപ്പിന്നു, നൽപ്പാൽതൊഴും വാണിമാർതൻ മുടിപ്പുണ്ണിന,ക്കോസലേന്ദ്രാത്മജയ്ക്കു,ങ്ങു കെർപ്പം തുടന്നോരുനേരം മറിച്ചായിതെപ്പേരുമേ കോലവും ചേലവും താലിയും മാലയും കാതിലേതുമ്മണിക്കാഞ്ചിയും മറ്റുമിത്യാദി നാനാനവം ഭ്രഷണശ്രേണി മെല്ലെന്നകന്നു, തുടർന്നു വശക്കേടലഞ്ഞു കളിക്കോപ്പഴിഞ്ഞു കണക്കുത്തു, ഗാത്രം മെലിഞ്ഞു, മുഖശ്രീ തെളിഞ്ഞു മറഞ്ഞു വിനോദം, തുടർന്നു ഘനശ്വാസവേഗം, ശനൈരങ്ങുമിങ്ങും നടന്നു,വലിച്ചാത്തുമാഞ്ഞു, വിലാസങ്ങളാശ്ചര്യമാശ്ചര്യമാത്താദരം ചാരുവാസ്യായനാത്ഥങ്ങളെപ്പേരുമേ ചൊല്ലുമല്ലാലചില്ലീലതാലാസ്യവും കണ്ടു മേന്മേൽ കളിക്കുന്ന മൈക്കൺവിലാസങ്ങളിൽ കോപ്പുമറെറാന്നിളം ചന്ദ്രികയ്ക്കും നറുംപാൽക്കളിക്കും സമൽഫുല്ലകുന്ദപ്രസൂനത്തിനും പാരമുത്താപമുൾച്ചേർത്തു പൊൽത്താർചരന്നും കനത്തോരു കാമാർത്തിചിത്തേ വളർത്തേറമുൾത്തുന്ന മാധുര്യസൌരഭ്യശൈത്യാദി നാനാഗുണശ്രേണിമെത്തുന്നമുദ്ധസ്മിതത്തിന്നഭാവം പകർന്നു, നറും പമ്പരം തൂപൂങ്കൊത്തുചക്രങ്ങളം പൊൽകുംഭമംഭോജമൊട്ടിവ്വുന്ദങ്ങളിത്യാദിപേർത്തും പദാർത്ഥങ്ങളെപ്പേരുമുൾപ്പോരിൽ നെറിക്കുനേരെത്തിവെട്ടിജയിച്ചെങ്ങുമിപ്പാരിൽ മാറാർകളം മറാരുമില്ലാഞ്ഞു തമ്മിൽ പിണങ്ങിക്കനംവട്ടമിട്ടേറവും തിങ്ങിവിങ്ങിത്തുലോം വാച്ചഴന്നോരു കച്ചേൽമുലയ്ക്കാത്തഹോ ഭ്രമിപാലന്നു ഹാ കഷ്ടമീ ഞങ്ങളെത്തൊട്ടു ഗാഢം തഴച്ചീടുമുൾപ്രേമസർവ്വസ്വമിപ്പുത്രരത്നത്തിലുംകൂടി മെല്ലെപ്പകർന്നീടുമെന്നോർത്തു ദുഃഖാതിഭാരം കലർന്നെന്നപോലേ തദാ വക്ത്രമെല്ലാം കറുത്തൊന്നുചാഞ്ഞു, ജഗന്മങ്ഗലാംഗിക്കു ബാലാശിഖാമഞ്ജരിക്കങ്ങനേ മെല്ലെമെല്ലെന്ന ഗർഭം തികഞ്ഞോരുനേരം തഴച്ചോരു വൈവശ്യമുദ്രാവിലാസങ്ങളോർത്തോളമെന്തോഴ! ചൊല്ലാവതല്ലേതുമേ.

ൻന്നു

തിക്കീടും പൌരനാരീനയനകുമുകനി-
ഷ്പാദി ഗർഭം തികഞ്ഞു
മുഖ്യം മൂവക്കുമമ്മാവനപരിവൃഢനാൽ
മാനിതാനാം വധൂനാം
അക്കാലം ഗോത്രഭിന്മന്ദിരവിജയമഹാ-
ഭേരി താനേ മുഴങ്ങീ
രക്ഷോഭീത്യാ മറഞ്ഞീടിലുമഖിലസുര-
ശ്രേണി നാനാഭിധന്തേ.

ൻ൭

*കൌസല്യാദേവിയെന്നും പ്രഥമഗിരിമഹാ-
ധിത്യകായാം വിലാസം
പൈയ്യുടം ഗാത്രലക്ഷ്മ്യാ നിഖിലമപി സമു-
ന്മീലയൻ ദിഗ്വിഭാഗം
മീതേ മീതേ ജനാനാം മിഴികളിലമൃതം-
കോരിയുത്തുത്തുടാര-
സ്വാതന്ത്ര്യം ബാലനായ്പോന്നരമൊരു പരമാ-
നന്ദചന്ദ്രൻ പിറന്നു.

ൻ൮

†ഉച്ചസ്ഥേ ഗ്രഹപഞ്ചകേ സുരഗുരൌ
സേന്ദൌ നവമ്യാം തിഥൌ
ലഗ്നേ കർക്കടകേ പുനർവ്വസുയുതേ
മേഷം ഗതേ പൂഷണി

---

* 'യാമ്യേ ക്ഷുരിതലം നീക്കിക്കമിപാനം,
മോകരകരവേധാവളത്തനം
കൌസല്യാദേവിപൂർവ്വാചലേ രാമ-
ചന്ദ്രൻ ജാതനായപ്പൊഴ്ത്തോഹിനു'.
(ഉത്തരരാമചരിതം)

† ആദിത്യനും ബുധനും മേടത്തിലും, ചന്ദ്രനും വ്യാഴവും കർക്കടകത്തിലും, കുജൻ മകരത്തിലും, ശുക്രൻ മീനത്തിലും, മന്ദൻ തുലാത്തിലും നിൽക്കുന്ന സമയം മേടമാസം ൧൦-ാംനു- ഉദയാൽപരം ൬൫ നാഴിക പുലർന്നപ്പോൾ കർക്കടകലഗ്നമുകൊണ്ടു പുനർത്തിന്റെ കന്യാപദവും ശുക്ലപക്ഷനവമിയും കൂടിയ സമയം ശ്രീരാമാവതാരം. മഹാരാശകം കർക്കടകം.

'ഗ്രഹം വർഗ്ഗോത്തമേ ജന്മ വേസിസ്ഥാനേ ച സദ്ഗ്രഹേ
അന്യേഷ്വപി ച കേന്ദ്രേഷു കാരകാഖ്യഗ്രഹേഷു ച'.
(ഫലദീപികാരന്ധ്രം)

നിർഗ്ഗച്ഛം നിഖിലാഃ പലാശസമിധോ
മേദ്ധ്യാദയോദ്ധ്യാരണേ-
രാവിർഭൂതമഭൂതപൂർവ്വവിഭവം
യൽകിഞ്ചിദേകം മഹഃ.

൯൯

മോദേന കേകയസുതാപി തദാ കുമാരം
പ്രാസൂത കാഞ്ചന ശുഭാഞ്ജനതുല്യവർണ്ണം
ചേതോഭിരാമ വദനാംബുരുഹാ സുമിത്രാ
സൂതേ സ്മ സൂനയുഗളീം മിളിതാനുഭാവാം.

൧൦൦

കർമ്മക്ഷതിമിരദിനേശേ
ജന്മനി തേഷാമലൌകികോല്ലാസേ
ബ്രഹ്മമഹേന്ദ്രാദ്യമരാ-
നന്മദയാമാസ കൌസുമോ വർഷഃ.

൧൦൫

പ്രഹൃഷ്ടജനരാഗളോദ്ഗളദുലൂനാദോരാ-
പ്രസാരിപടഹധ്വനിസ്ഫുടിതലോചനാഹീശ്വരഃ
പ്രസൂനഗണവർഷിതത്രിദശസംഘസംശ്ലാഘിതഃ
കുമാരജനനോത്സവസ്സ ഹി ജഗത്ത്രയീം വ്യാനശേ.

൧൦൬

മിഥഃ പയോദിസ്സിഷിചുർവിനേദു-
ർവദ്ഗുരുച്ചിക്ഷിപുരംബരാണി
അന്യോന്യമംസേന സുദൂരമൂർ-
മത്താ ഇവ സപ്തസദോ ബ്രുവുഃ.

൧൦൭

ആഷാഡിനം പാണിമുദസ്യ ദൂരം
ബ്രഹ്മർഷിലോകഃ പതദുത്തരീയഃ
നനർത്ത പർജ്ജന്യകലപാടചാരഃ
പ്രഹസ്യമാനസ്സരസുന്ദരാഭിഃ.

---

* 'ആകാരോ മന്മഥസ്യയോഃ' (ഇതു മരു).

ഫ ഠ ർ

*അന്നേരം കൌതുകംപൂണ്ടധികമുടനുടൻ
ചെന്നുചെന്നുണ്ണിയുണ്ടാ-
യെന്നോരുന്നോക്കു പൊന്നും പുടവപണവുമേ-
കീടിനാനെന്നുവേണ്ടാ
ധന്യാത്മാ ചെറുകാരശ്രവണദശയിലേ
നല്കിനാൻ പ്രീതിശാലീ
മന്നോർമാണിക്യമയ്യാ! കുടകരം തഴകളി-
ത്യാദിവേറായതെല്ലാം.

ഗദ്യം ഫ ഫ.

തദനു ജനാർദ്ദനജനനദശായാം
കപടകിനാലോഷം പണിപണി പറവാൻ
ത്രിദശഗണങ്ങൾ മദിച്ചു പുളച്ചു തി-
മിപ്പൊട്ടകല്പകവാടിയിൽ നീളെ ന-
ടനമടനത്തുതമിയലിന പുഷ്പച-
യങ്ങളിറുത്തു നിരത്യയഹർഷം
വർഷിച്ചുടനെ ഗംഗാസലിലേ
രംഗ്യാ ചാടിത്തെരുതെരെയുത്തും
ഝടിതി തുടിച്ചും ക്രീളികളിച്ചും
വപുഷി പരസ്പരമൊക്കെ നനച്ചും
നിജതരുണീനാമുടലിൽ നനച്ചും
കേളിവിനോദമിയന്നിതകാണ്ഡേ
കതിമന ഭേരീമദ്ദളഡക്കാ-
തുടിപടഹാദ്യം വാദ്യകദംബക-

---

* "ഉണ്ണിയുണ്ടായ-സന്തോഷംകൊണ്ടുടൻ
പുണ്യശ്ലോകായ ഭൂതികൊട്ടുകയാൽ
ആശുഭം കുടതഴയെന്നിയ
ശേഷിച്ചില്ലൊന്നും ഭൂപനു മോഹിനി."

(ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തം)

"ഋതേയമാസീൽ ത്രയമേവ ഭൂതേ
ശശിപ്രഭം ഛത്രമുഭേ ച ചാമരേ."

(രഘുവംശം).

മൊക്കെത്തക്കെത്തങ്ങളെടുത്തു ക-
ഴത്തിലണിഞ്ഞുഥ താക്കിനടന്നും
കേചന പട്ടതരമാടിപ്പാടിയു-
മന്യേ നിലവിളി നിവരെ നടത്തിയു-
മപരേ മോദാലെത്തിച്ചാടിയു-
മിതരേ പലവക കളികൾ തുടങ്ങിയു-
മേകേ പടകളി ഝടിതി തുടന്നും
നാകേ മേവിന വിവിധവിശേഷാ-
നണ്ടോ കിമപി പുകണ്ണീടാവൂ!
നാനാജനപദനഗരനിവാസിക-
ളുനാതംകമുണച്ച് തുടർന്നു
ഭൂതലമാശു വിഭ്രതി തുടർന്നു
ഭിക്ഷുകളും പുനരൊക്കെ വിളങ്ങീ
നന്ദികളുമപ്പോളതനു തെളിഞ്ഞു
മാരുതദേവൻ മതുമതെ വീയീ
ദഥനനുമയ്യാ! മഹിമയിൽ വിലസീ
മുനിജനമാനസമാശുതെളിഞ്ഞു
മൃത്യു തദാനീമസതാം പ്രാണ-
പ്പുത്തരിയുണ്മാൻ പൊഴുതും കേട്ടു.
ശത്രുത കോലിന സത്വകദംബം
മെത്തിന മോദാലൊത്തു നടന്നു.
സ്ഥാവരജംഗമരൂപജഗത്ത്രയ-
മാവതുമോദം മേവി നിറഞ്ഞു.
കൌശികമുനിയും കൌതുകമാർന്നു.
താടകതാനുമൊരാടൽകലർന്നാഥം
ഗൗതമപത്നിക്കാധിമുടിഞ്ഞു
ശങ്കരവില്ലിനു ശങ്ക പിണഞ്ഞു.
ഭാർഗ്ഗവരാമനുമൊന്നു മകിണ്ണു
വിബുധവിമോഡി വിരാധനഴന്നു.
ശൂർപ്പണഖാനെറി കീഴ്പ്പോട്ടായീ
മാരീചനുമഴലൂരീചക്രേ
പാപികബന്ധനുമകമേവെന്നു
സുഗ്രീവോപി സമഗ്രമദോഭ്രൽ.

സപ്തമരാമരഹമാത്തുകുലുങ്ങീ
ബാലിമനോധ്വതി ചാലെ നടുങ്ങീ.
ലംകാപുരമനലംകാരമഭ്രൽ
അഖിലനിശാചരജാതിക്കപ്പോ-
ളുകമേ കാഞ്ചന വിറയൽ കലർന്നു.
രാവണഹൃദയം ഝടിതി കലുങ്ങീ
പരമാശ്ചര്യം പറയാമെന്നോ
ശിവശിവ! തത്ര വിശേഷാശേഷം.

ഫ ൦ ഭ

ശ്രീരാമൻ മുൻപിലമ്പോടിതവിയ ഭരതൻ
ലക്ഷ്മണൻ താനുമയ്യ!
നേരേ ശത്രുഘ്നനും നാഥനുമഖിലമനോ-
വല്ലഭോ ദേവതുല്യൻ
പാരിന്നാധാരഭൂതാ നരകവിജയിനോ
നാലു തൃക്കൈകളംപോലേ
പൂരേ പൂരേ വളർത്താരഥ ദശരഥനാ-
നന്ദസന്താനസൌഖ്യം.

രാമാവതാരം സമാപ്തം

താടകാവധം

ഫ

വിശ്വാസം വന്നുകൂടീ മമ ഹൃദി സഹസാ
ഭാസമാനം ഭവന്തം
സച്ചിത്മാൻ! കാങ്കൊണ്ടെന്നകതളിരിലൊരാ-
ശ്വാസവും കൈയ് വളർന്നു
പച്ചേ തിന്മാനടുക്കും ത്രിഭുവനഭയദാം
താടകാം കൊന്നനേരം
വിശ്വാമിത്രൻ രാമേ ദശരഥതനയേ
പണ്ടു കൈയ് വന്നപോലെ.

ഫ

പ്രശ്രമിതമിഹ മേ സമസ്തദുഃഖം
വിശദമതേ! തവ സംഗമോപലബ്ധ്യാ

ദശരഥനുപമേത്യ രാമചന്ദ്രം
കുശികജനന്തിയനേരമെന്നപോലെ.

൯

വാരം വാരം പുനർന്നങ്ങനിമിടയിലിറ-
ങ്ങീടവേ നാലർ പുത്ര-
ന്മാരും ഭായ്യാജനത്തിൻ പരമസുഖവിഹാ-
രങ്ങളും പാത്തൊരോന്നേ
പാരിന്നെല്ലാം പരിത്രാണവുമനുപദമാ-
പാദയൻ പൂണ്ണപുണ്യ-
പ്രാരംഭായാം നഗര്യാം ദശരഥനുദയം
പൂണ്ടിരുന്നു ചിരംനാം.

൧൦

പുത്തൻ പൊൻമോതിരം കൈയ്വള പുതിയ നറും-
പൂന്തുകിൽച്ചാർത്തുമയ്യാ!
മുഗ്ധം നോക്കും പുരുപ്പഞ്ചിരിയുമസകലാ-
ലാപവും കാന്തിവായ്പും
അത്യന്തം മേന്മ തോന്നിച്ചുദിതമതുലമാ-
ഹാത്മ്യവും പാത്തുപാത്ത-
പ്പുത്രാണാമുൾപ്രമോദക്കടൽനടുവിലിറ
ങ്ങീടിനാനേഷ രാജാ.

൧൧

ഉത്സംഗതോ നിജപിതുർവിരഹം പൊരുന്നാ-
ളുത്സാഹി രാമനൊരു ലക്ഷ്മണനെന്നപോലെ
അൽക്ഷണം പൊഴുതുമന്തരമില്ല മമ്മാ!
ശത്രുഘ്നനും ഭരതനും പ്രതിബിംബമല്ലോ.

൧൨

*മേതിങ്കലത്തലരുന്ന നിശാചരാണാം
പ്രാതങ്ങളൊക്കെ മുടിയാനുദയപ്രഭാവം
സ്വാതന്ത്ര്യമൈശ്വരമപൂർവ്വനാഭിരാമം
കൌസല്യതന്മടിയിൽ വാണു ചിരം വളർന്നു.

* മേത് = ഭൂമി.

൭

പുരൈരുദാരൈരിടചേന്ന മോദം
മെല്ലെം നരേന്ദ്രോ/യമതന്ദ്രചേതാഃ
വക്ത്രങ്ങളം നാലാവതിനാശപൂണ്ടാൻ
ഫാല്ഗുണം നാലാവതിനെന്നപോലെ

൮

ശ്രീരാമചന്ദ്രനെ വിളിച്ചമെട്ടത്തുമീഷൽ-
സ്മേരം മുദാ തഴകിയും വദനം മുകന്നും
മാതാദിനം ദശരഥന്നിയലും പ്രമോദം
നാരായണാ! പെരികെ നന്ന പറഞ്ഞുക്രടാ.

൯

തരളകുതുകമന്നന്നാസപദിച്ചാസപദിച്ച-
മുരുവലൊളിനിലാവും കാന്തിപീയൂഷവായ് പാ-
തിരുനയനചകോരം തസ്യ രാജർഷിമൌലേ-
രരമത രമണീയേ രാമചന്ദ്രാസ്യചന്ദ്രേ.

൧൦

വിശ്വസ്താസ്തേ കുമാരാ ജഗതി വവ്വധിരേ
മൂവരും മേൽക്കുമേലേ
വിശ്വപ്രാണപ്രതിഷ്ഠാപനപടുമനസാ
രാമചന്ദ്രേണ സാകം
സച്ചരശ്രീ കീർത്തിവായ്പും ത്രിദശകുതുകവും
പിന്നെ മുല്ലാട്ട മുല്ലാ-
ടച്ചുച്ചോ! ശസ്യശാസ്യപ്രഥനവുമപദാ-
നങ്ങൾപോലെ വളർന്തു.

൧൧

താനേ വായുന്ന ലോകോത്തരനിഖിലഗുണ-
ശ്രേണികാരമ്യരമ്യേ
സൂനൌ രാമേ തഥാ മൂവരിലുമൊരുമ കൈ-
യ്ക്കൊണ്ടു കൌതൂഹലത്തോ
ക്ഷോന്നീപൂണാരമമ്മന്നവർകുലതിലകം
പോയ്കരേറിടിനാൻ പോ-
ലാനന്ദത്തിൻമുകൾപ്പാട്ടടനെഴനിലമാ-
ടം കരേറുന്നപോലെ.

ഗദ്യം ക.

തേ ച മനോഹാരിഭിർവ്വിഹാരൈരതിവാഹിതശൈശവകൗമാരകാഃ കുമാരകാഃ നാരവധികപ്രണയബന്ധബന്ധുരേണ ബന്ധുജനേന സന്തതമഭിലാല്യമാനാ വിധിവദധിഗതാഭിർവിദ്യാഭിരഭ്യുത്തമാനാ ക്രമാദവർദ്ധിഷത. ഗച്ഛൈകദേശേ സംവത്സരേ വിഹിതബ്രഹ്മപ്രതേഭ്യസ്സവിതൃസന്താനപുരോഹിതേന സകലമന്ത്രദൃശം വരിഷ്ഠേന വസിഷ്ഠേന സാംഗോപാംഗാ ത്രയീ വിദ്യാ സാതിശയാനുരാഗമുപാദിശ്യത ഇതി പുരാതനമുനീശ്വരപ്രതിഷ്ഠവിപ്ലവമാനനിജപാഷ്ണ്ഡഗതിവിശേഷാനുസന്ധായിനോ ഭഗവതോ മധുശാസനസ്യാംശതസ്സംഭ്രൈരഖിലലോകലോചനോത്സവൈഃസഹജകരാത്മജൈഃ *പ്രസിതചേതസോ മഹീപതേർദ്ദശരഥസ്യ ക്ഷണികോപി തദ്വിയോഗോ യുഗസഹസ്രായതേ സ്മ.

ഗദ്യം ഖ.

കാലേ തസ്മിൻ കാലദോഷാദ്വിനി-
വാസനിരാകുലകൈലാസാചല-
തുലീകരണംകൊണ്ടുമതീവമ-
ദംപെട്ടീടും ദുഷ്ടനിശാചര-
ദശമുഖനെന്നും ഗജപതിതന്നാൽ
ത്രിഭുവനദീർഘികകലുഷിതയായാള-
മരവരന്മാർ തോറുമൊളിച്ചും
നിശിചരജാതം ദിശി ച കളിച്ചും
വിപ്രാണാം ഭുവി തേവാരിപ്പാൻ
നീരുപ്പാനും വശമില്ലാഞ്ഞും
കുശലില്ലാഞ്ഞും കണ്ടുതയോടെ
കഴിവു കെട്ടന്നതു കണ്ടു കൃപാനിധി
വിശ്വത്തിന്നൊരു മിത്രതേടിന
വിശ്വാമിത്രമഹാമുനിതാന-
ട്ടിവ്യം വീക്ഷണമുന്മീലിതവാൻ.
തദനു തദീയേ മാനസമുകരേ
ദശരഥതനയോ രാമോ നൂനം
മുരമഥനാംശമിതെന്നതു തോന്നി;

* പ്രസീതഃ = ഉൽസുകഃ

ലക്ഷ്മണസഹിതോ രാമൻ തന്നോ-
ട്ടാക്കപ്പോരും തൊഴിലും തോന്നീ;
താടകവന്ന തട്ടത്തു വിപാടോ-
ല്പാടിതയായുള്ളടവും തോന്നീ;
മാരീചാദികൾ തോൽക്കുന്നതു മ-
ന്മഖവരരക്ഷാക്രമവും തോന്നീ;
മേദുരദുരിതാൽക്കല്ലായ് മേവും
ഗൌതമപത്നീമോക്ഷം തോന്നീ;
ജനകപുരത്തിന ചെല്ലുന്നേരം
പുരഹരവില്ലിൻദലനം തോന്നീ;
സീതാംവേട്ടപുരത്തിന പോന്നോരാ-
മീതേ ഭാർഗ്ഗവഭംഗം തോന്നീ;
രാജ്യമുപേക്ഷ്യ വനാന്തരയായാ-
താപ ശീല്യോദയമോദം തോന്നീ;
വിരവാൽ വിരാധനെ വെല്ലുന്നവിധെ
ശരഭംഗന്റെ പരഗതിതോന്നീ;
ശൂർപ്പണഖായാ മുക്കും മുലയും
ചോർപ്പാനുള്ള നിമിത്തം തോന്നീ;
ഖരനും ദൂഷണനും ത്രിശിരാവും
മരണം തേടിന തൊഴിലും തോന്നീ;
മണിമയമൃഗമാം മാരീചവധം
മഹിഷീവിരഹനിദാനം തോന്നീ;
മുഷ്കരതരനാം ബാലിവധത്തിന
സുഗ്രീവനൊടൊരു സഖ്യം തോന്നീ;
ഹനുമാനോടൊരു സീതോദന്തവു-
മനഘം മണിയും പാർപ്പതു തോന്നീ;
പുഷ്കലവാനരസേനാനിചിതനായ്
പോർചെയ്വാനായ് പോവതു തോന്ന
കഠിനോത്തുംഗഗിരിശ്രേണികയാ
കടൽ ചിറയിട്ടു കടപ്പതു തോന്നീ;
രാക്ഷസവീരസമൂഹാൻ മുൻപായ്
രാവണനേ കൊലചെയ്വതുതോന്ന

പാവകശുദ്ധാം പാവനചരിതാം
ഭാര്യാം വീര്യം നയവും തോന്നീ;
രാജ്യം ഗത്വാ സിംഹാസനഭവ
രാമൻ വാഴ്ഞ്ഞെറിവും തോന്നീ;
സർവകഷമതി രാമായണമിതി
സകലം കണ്ടു സവിസ്മയചേതാഃ
സഭാന്തേ കൌതുകമാന്തിലോലൈഃ
സഭാന്തേവാസിഭിരനുമോദിതനായ്
ഋശൃ പുറപ്പെട്ടാശ്രമവെടിഞ്ഞ ത-
പസ്വിഭിരഭ്യനി ‘ജയജയ മുനിവര!
ജയജയ കൌശിക! മഹിതതപസ്യാ-
ലതികപിണഞ്ഞ സുരദ്രുമമേ! ജയ
മറൊരു ഭുവനവിനിർമ്മിതമുദ്രാ-
മുറവുളയപ്പെട്ടംബുജസംഭവ-
സംഭാവനകൊണ്ടനുമന്തമ-
മാഹാത്മ്യോദയപൂർണ്ണശശാങ്ക-
ന്നുദയഗിരേ! ജയ കെല്പേറീടിന
ജന്മം തൊട്ടങ്ങബ് ഭാസുരമാം
ക്ഷത്രിയദേഹകൃപ്പായത്തെയ-
ടർത്തുതകർത്തുപൊളിച്ചതിതീവ്രം
ബ്രഹ്മണ്യാഖ്യം പൊന്നിൻഗോളക-
ചാത്തിച്ചാരുവിശിഷ്ടത പൂണ്ടവ-
സിഷ്ഠനപോലും ബഹുമാനത്തെവ-
ളർത്തിവിളങ്ങും ലൌകികമൂർത്തേ!
ജയ കരുണാബ്ധേ! ധരണിയിലെങ്ങും
കൊടിയവനങ്ങളിലുടജം കെട്ടിയി-
രുന്നൊരുനേരവുമാത്മാരാമത
തേടിക്കൊഠംവാഴനാരുതരമില്ലെ-
ന്നറിക നിശാചരരിന്നും വന്നാൽ
താഡനമെങ്ങഠംക്കിതുകണ്ടാലും
കൊണ്ടിതു ഗണ്ഡേ പാരാശര്യനു
പാദമൊടിഞ്ഞു കണപാത്മജനു-
ക്കണ്ണുപൊടിഞ്ഞു കൌണ്ഡിന്യനു കു-
ഴുത്തു മടിഞ്ഞു ദുർവാസാവിനു

ഗർവു മുടിഞ്ഞു ദീർഘതപാവിനു
ഗാത്രമുടഞ്ഞു ജടിലമുനീന്ദ്രനു
ജളത പിണഞ്ഞു ജലജാസനജൻ
വഞ്ചിതയായിതു *പഞ്ചമഖക്രിയ
നിഗ്ഗളിതേജ്യാം നിയമിസമജ്യാം
കാക്കൽ നിഷണ്ണാം കലയ വിഷണ്ണാം
† പ്രാഗ്വംശേ മമ രാക്ഷസനാസ്തേ.
ഹോതാപോം വഴി പുല്ലും മുളയാ
ഭീതോ/ഽധ്വർയ്യുരുപൈതി ഗുഹായാം
ഉഗ്രംക്രമ്പം പുനരുദ്ഗാതാവി-
ന്നഗ്നിദ്ധ്രാണാമാത്തി പൊറാതൊ-
ന്നയ്യോപാവം! നീയേ ശരണം
വേദനചൊല്ലാം നിശിചരനൊരുവൻ
വേദി പിളപ്പാനിന്നലെ വന്നാൻ,
ചണ്ഡാത്മാവാം മറെറാരു ഉഷ്ടൻ
ഖണ്ഡിതവാനപ്പുതിയ ചഷാലം
ചരണംകൊണ്ടു ചവിട്ടിയുടച്ചാ-
ചരണിയുഗത്തെയുമൊരുപിശിതാശൻ,
ഹോമത്തിനു തുടങ്ങിയനേര-
ത്താമിഷമപി ഹാ! കോപി കവന്നാൻ,
ഏഹി കൃപാകുലഭാവവിശേഷം
പാഹി സമസ്തം ഭുവനമിദാനീ''-
മെന്നനുവേലം മുനികുലവരരാൽ
പ്രാർത്ഥിതനാംപൊഴുതവരിൽ മൂദുസ്മിത-
മാധുരി പെയ്തു ശുഭം വരുമെന്നു വി-
ഷാദമപാസ്യ വിഭാസ്വരമഹിമാ.
പലവു മനോരഥസാരതചേന്നം
പാക്കുംപോളിനി നീണ്ണയമത്രേ

---

* ദേവയജ്ഞം, പിതൃയജ്ഞം, ബ്രഹ്മയജ്ഞം, നരയജ്ഞം, ഭൂതയജ്ഞം എന്നിവ പഞ്ചയജ്ഞങ്ങൾ.

† പ്രാഗ്വംശം ഹവിർഗ്ഗേഹത്തിന്റെ (യാഗശാലയിലെ) കിഴക്കുവശത്തായി യജമാനനും സദസ്യർക്കും ഇരിക്കുന്നതിനു ഉണ്ടാക്കിയ സ്ഥലത്തിന്റെ പേർ.

‡ 'അധ്വർയ്യുർഗാതുഹോതാരൗ
യജ്ഞസ്യാമർഗദിദൃക്ഷമാൽ' (എങ്സ് അമരം).

പാക്കും മുന്നിനു മെത്തും ഭാഗ്യം
പെരികെക്കാലം കഴിയുംമൻപേ
പോരായ്കൂട്ടി പാപിദശാസ്യൻ
പങ്കതിരഥൻതൻ പുണ്യവിലാസം
പാരിലൊരുത്തനുമെത്താ നുനം.
പരചിന്മയനാമംബുജലോചന-
ഡിംഭത കാണ്മാനാകാംക്ഷി ഞാൻ
മുദ്ധശിഖണ്ഡകമുല്ലമുകുളകം
മുഗ്ദ്ധതതിലകമുപസ്മരളീകം
മനസിജവില്ലിനു ബീജംപോലെ
മരതകരേഖാപ്രതികൃതിപോലെ
ഭുവനവിലേഖനതൂലികപോലെ
പ്രചലിതയമുനാവീചികപോലെ
ചതുരഭ്രൂലതമധരോല്ലംഘന-
ശംകാലംകൃതമംഗലഹസിതവി-
ശ്രംഖലവിനയം വിശദമിണങ്ങും
കമലാന്തർദളകാന്തികവന്ന നാ-
രായതനേത്രോപാന്തമനോഹര-
മുന്നതഘോണമുദഞ്ചിതനാണമു-
ദ്ധാരകപോലമുദിതചരചന്ദ്രവി-
ജിതചരശോഭം തിരുമുഖപദ്മം
കാണായ്വരുമിന്നന്നേ സുഖമേ
ധന്യാഃ സ്മോ വയമദ്ഭുതമത്രേ
ചെറിയൊരു വില്ലും ചെറിയ ശരങ്ങളു-
മക്കൈരണ്ടും കാണായ്വരുമി-
ന്നുപനിഷദർത്ഥനിഗ്രഥതതേടിന-
ചരമരസത്തേക്കാണായ്വരുമി-
ന്നെന്നോരോന്നു നിനച്ചു രസിച്ചും
മുനികുലപെരുമാളഗമുദയോധ്യാം.

൫൩

നിശ്ലേഷാണാം മുനീനാം മകുടളവി പതി-
ക്കും മണിക്കല്ലുപാന്തേ
വിശ്രാമിത്രോ ഽയമാസ്തേ കനകമയമഹാ-
ഗോപുരദ്വാരഭാഗേ

അച്ചോ! കർത്തവ്യമന്തെന്നവനതി തുടരും
ദോസ്ഥവാത്താം നിശമ്യ
സപദ് ചരാത്മാ കോസലാനാം പരിവൃഢനൃതാം-
ഭോനിധൌ മുങ്ങിനാൻ പോൽ.

൧൯

ഗത്വാ രണ്ടാംവിരിഞ്ഞെന്നൊരു കുശികസുത-
ന്നന്തികേ ഭക്തിപൂർവം
കൃത്വാ പാദപ്രണാമം ദശരഥനുചിതാ-
തിത്ഥ്യകൃത്യപ്രണേതാ
സ്മിത്വാ സ്മിത്വാ നിജാന്തർഗ്രഹമഭി വഴികാ-
ട്ടീടിനാൻ കൊണ്ടുവച്ചാൻ
മദ്ധ്യേ സിംഹാസനം തന്മണിമകുടമഹാ-
ശ്ചുംബിതാംഘ്രിം മുനീന്ദ്രം.

൨൦

"ശ്രീമൽസാമ്രാജ്യപീഠസ്ഥലിയെ വിഫലയാ-
ക്കായ്ക, മന്നോർകിരീട-
ത്തുമ്മത്തേ സൂര്യവംശത്തിനു തൊട്ടകറിയായ
മിന്നുമുന്നമ്രകീർത്തേ
നാമഗ്രാഹം വണങ്ങും യുവനിവഹചൂ-
ഡാമണിശ്രേണിശാനൈ
രാമജ്യന്താം പ്രഭോ! നിൻ ചരണയുഗനഖാ-
ഗ്രങ്ങളിന്നും ചിരം നാം"

൨൧

ഇത്ഥം നിയുക്തോ മുനിനാ തദാനീ-
മുത്താംസയന്നഞ്ജലിമേഷ രാജാ
പൃത്ഥീതലത്രാണധുരീണവൃത്തോ
രത്നാസനസ്യോപരി സംവിവേശ.

൨൨

അന്നേരത്തൊട്ടനേരം നിയമികരസരോ-
ജന്മരാകേന്ദു താനും
മന്നോർപാളീകിരീടാഞ്ചലഘടിതമഹീ
രത്നനിഷ്പത്തിതാനും

പുണ്യാം വാണീം വിനാ തുമുരുവലൊളി തുളു-
മ്മിച്ചൊരാശ്ചര്യമുച്ചൈ-
രന്യോന്യം കണ്ടുകണ്ടമ്പൊടു ബഹുമതിയും
പൂണ്ടുപൂണ്ടങ്ങിരുന്നാർ.

൫൬

വിചകിലകലികാവിലാസമേന്തും
ദശനമയൂഖനിലാവു പെയ്തുപാന്തേ
ദശരഥനൃവരൻ വണങ്ങിനിന്ന-
കുശികതനൂജനെ നോക്കി വാക്യമൂചേ.

൫൭

"വൈശിഷ്ട്യംകൊണ്ടു മേൽ മണ്ടിന വിവിധചരി-
ത്രായ മെത്രും തപസ്യാ-
വൈചിത്ര്യംകൊണ്ടു പദ്മോദ്ഭവപദവി പിണ-
ഞ്ഞോരു മാഹാത്മ്യധാമേ നേ
വൈശദ്യം ചേരുമാത്മാവിനു പരനൊടു താ-
ദാത്മ്യയോഗം നിറയ്ക്കും
തേജഃപുഞ്ജായ തുഭ്യം കുശികസുത നമ-
സ്കുമ്മഹോ ധന്യമൂർത്തേ

൫൮

*മുന്നം ഞാൻ ചെയ്ത പുണ്യോല്ലസദഫലപരിണാ-
മേന കാണായിതിപ്പോൾ
നിന്നംഗം ചെറ്റിടാമ്പം തടനു ദുരിതവും
മീലിതം കാൺകകൊണ്ടേ
മന്യേ മേലിന്നിമേവുന്നതുമൊരു കുശലാ-
നുനമിജ്ജന്മഭാജാം
ധന്യം തൈകാല്യസൌഖ്യം ധ്വനയതി മഹതാ-
മാഗമം മൌനബന്ധോ!

---

* "ഹരത്യഘം സംസ്മൃതി, ഹേതുരേഷ്യതഃ
ദൃഷ്ടസ്യ, പൂർവ്വാചരിതൈഃ കൃതം ദൃഷ്ടേഃ
ശരീരഭാജാം ചേടീയദർശനം
പുനാതി കാലത്രിതയേ'പി യോഗ്യതാം."
(എന്ന മാഘശ്ലോകത്തെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു.)

൨൦

നന്നായീ പോന്നെഴുന്നള്ളിന തൊഴിൽ ഭഗവൻ!
മൂലമെന്തൊന്നിതിന്നെ-
ന്നെന്നാലാകണ്ണനീയം, കചഭിദപി വിപിനേ
ഒഷ്ടസതച്ചങ്ങളുണ്ടോ?
വിണ്ണോക്കെങ്ങാനുമുണ്ടോ കചഭിദപി ഹവിരാ-
സ്വാദവൈമുഖ്യമസ്മൽ-
പുണ്യംകൊണ്ടോ ഹൃതാന്തേ പെരിയവസുമതീ-
സംപ്രദാനാശകൊണ്ടോ?''

൨൧

''ജനയതി തവയി വീര! ദിശാംപതീ-
നപി ഗൃഹാങ്കണമാത്രകുടുംബിനഃ,
രിപുരതി ശ്രുതിരേവ ന വാസ്തവീ,
പ്രതിഭയോന്നതിരസ്മ കൃതസ്മ നഃ?

൨൨

ത്രൈലോക്യാഭയേ *ലഗ്നകേന ഭവതാ
വീരേണ വിസ്മാരിത-
സ്വജ്ജീമൂതമുഹൂർത്തമണ്ഡനധനഃ-
പാണ്ഡിത്യമാഖണ്ഡലഃ
കിഞ്ചാജസ്രമഖാപ്തിതേന ഹവിഷാ
സംഫുല്ലമാംസോല്ലസൽ-
സർവ്വാംഗീണവലീവിലുപ്തനയന-
വ്യൂഹഃ കഥം വർത്തതേ?

൨൩

തവ്യദ്ധ്യാസനഭാജി കിന്നരഗണോദ്ഗീതൈർഭവദ്വിക്രമൈ-
രന്തസ്സംഭൃതമംസരോഽപി ഭഗവൻ-
നാകാരഗ്രഹ്യൈ കൃതീ
ഉന്മീലദ്ഭവദീയദക്ഷിണഭുജാ-
രോമാഞ്ചവിദ്യോച്ചലദ്-
ബാഷ്പൈരേവ വിലോചനൈരഭിനയ-
ത്യാനന്ദമാഖണ്ഡലഃ.

---

* ലഗ്നകോ ഘടകഃ.

൨൪

ദത്തേന്ദ്രാഭയദക്ഷിണാദ്ഭുതഭുജാ-
സംഭാരഗംഭീരയാ
തപദ്ധൃത്യാ ശിഥിലീകൃതസ്ഥിരവന-
ത്രാണായ നാരായണഃ
അന്തസ്സോഷ്മതുഷാരസൌരഭമയ-
ശ്വാസാനിലാപൂരണ-
പ്രൌണോത്തുംഗഭുജംഗതല്പമധുനാ
ഭദ്രേണ നിദ്രായതേ.

൨൫

വാനോർകാങ്കപ്രചണ്ഡാനസുരകളെ മുടി-
ച്ചുദ്ധ്വസിംഹാസനാന്തേ
വാണീടുമ്പോഴം മഹേന്ദ്രന്നൊരു ബഹുമതിചേ-
ക്കുന്ന വിക്രാന്തിസിന്ധോ!
ത്രാണോന്മേഷം ചതിന്നാലുലകിനുമിടക്കു-
ട്ടുന്ന നിൻ ബാഹുദണ്ഡം
കാണാമെന്നോർത്തു കൌതൂഹലവിവശതയാ
സാംപ്രതം നാം വരുന്നു.

൨൬

അക്രൂരമ്മാധിശനോടും കുലഗിരികളൊടും
ദന്തശുകേന്ദ്രനോടും
ഭിക്കുംഭിശ്രേണിയോടും ചരിചിതിയെ വള-
ർക്കുന്ന മംഗല്യബാഹോ!
നില്പുങ്കക്ഷിഭ്രമം കിഞ്ചന ചതുരചകോ-
രീരസജ്ഞയ്ക്കുപോലും
തിക്കും ഭ്രാന്ത്യാ വളർത്തീടുക നുവര! യശ-
സ്സോമചന്ദ്രാംശുപൂരം.

൨൭

മന്നിൽപ്പൊന്നും മണിശ്രേണിയുമണിതുകിലും
നാടുപോലും കൊടുപ്പാ-
നന്നിശ്രമാർ നൃപന്മാർ പലരുളരതിലെ-
ല്ലാരുമേ നല്ലർതന്നെ;

പിന്നെച്ചൊല്ലാം വിശേഷം, പരമനിയമിനാം
മുദ്ദശന്മാക്കു വേണ്ടി-
*തന്നേക്കുടിത്യജിപ്പാനൊരു തപനകുല-
ത്തിന്നൊഴിഞ്ഞൊന്നിനാമോ?"

൫൨

"ത്രാസോല്ലംബത്രിദശപരിഷ-
ന്മൌലിമാണിക്യമാലാ-
ബാലാദിത്യപ്രകരകിരണ-
സ്മേരപാദാരവിന്ദേ
പ്രാചീമേനാം ഭുവനരചനാ-
മന്യഥാ നിർമ്മിമാണേ
കാപ്പ്യന്യോകതീസ്ഥപയി രചിതാ-
നന്തരായം മഹേന്ദ്രേ."

൫൩

"അംഭോജോദ്ഭൂതിരംഭഃ പരിമിളിതപയോ-
യൂഷമാദായ ഹസ്തേ
സ്വീയാവച്ഛേദനായ ത്രിജഗതി നിഖിലാൻ
വിഷ്ണിരാൻ ബംഭ്രമീതി,
അബ്ജിനാലിഹ്യ ചക്രീ, പുരരിപുരചലാൻ
നേത്രവഹ്നിപ്രചാരൈ-
സ്സന്ദഹ്യ, ശ്വേതമാനേ ജഗതി തവ യശ-
ശ്ഛായയാ രാജസിംഹ!"

൫൪

"കൊണ്ടാട്ടം മതിയുണ്ടു, കൌശിക!" "വിഭോ!
വാചാം വിദൂരസ്ഥനെ-
ക്കൊണ്ടാടീടുവതെത്ര സന്തതസമി-
ന്ധാനം ഭവന്തം വയം";
"ഉണ്ടാകേണ്ടതു ദാസനോടൊരു നിയോ-
ഗം ത്വമെന്നോട്ട കൈ-
ക്കൊണ്ടേനഞ്ജലി",മെന്നു ഭൂപതിമഹോ
ചൊല്ലീതു രണ്ടാമതും.

---

* 'അപ്യസുപ്രണയിനാം രഘോഃ കുലേ
ന വ്യഹന്യത കദാചിദർത്ഥിതാ' (രഘുവംശം)

൯൫

"എങ്കിൽ കേട്ടാലുമിപ്പോൾ വചനമിതു മഹാ-
രാജ! സൽകർമ്മദീക്ഷാ-
സങ്കല്പംപോലുമാമല്ലടവിലുടജം-
തോറുമസ്മാദ്ദശാനാം,
സംഹർത്തൃ കൌണപാനാമരും തവ തനയം
നേരുകാ(ാ)ർസ്മി രാമം
നിങ്കൽ പാലാഴിതങ്കൽ പരിചിതി തുടരും
മേദിനീബാലചന്ദ്രം.

ഗദ്യം ൯൬.

രാജൻ! ഭവതസ്തനയേന വിനയാഭിരാമേണ രാമേണ സൌമിത്രിമാത്രപരിജനേന ശരാസനമാത്രമിത്രേണ ക്രിയമാണ-
കൃത്രരക്ഷോ രക്ഷോഽരിതമുത്തീർത്തു കൃതാവട്ടഥോ ഭവിതുമർഹിലഷാ-
മീ"ത്യുദ്ധ്യാൽ.

൯൭

ഇത്ഥം മുനൌ വദതി പങ്ക്തിരഥന്നകാണ്ഡേ
ചിത്തം നടുങ്ങിയിതു ചൊറ്റുമല്ല ചൊല്ലാം
സദ്യോ മയങ്ങി നിപപാത, സുരാരിപാളീ-
ശസ്ത്രങ്ങളേറ്റളവുമീശ്വരനല്ലൊരുന്നാൾ.

൯൮

ലബ്ധ്വാ സംജ്ഞാമുടനേ
ബദ്ധാഞ്ജലിമാത്തിമാനസൌ രാജാ
പ്രത്യാശയാ മുനീന്ദ്രം
പ്രത്യൂഷേ പുത്രവത്സലോ മേന്മേൽ.

൯൯

"എന്നങ്കാവാസലോലന്നാടയിലിടയിൽ മാ-
താവു നല്കും മുലപ്പാ-
ലിന്നും മാറാത ബാലന്നിവനു സുകരമോ
രാമനേതൽപ്രമേയം?
പിന്നാലേ പോന്നസൌ ഞാനയി തവ മഖവും
കാത്തു ശസ്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടേ
മിന്നാനോടിപ്പനഗ്രേ വരികിൽ നിശിചര-
ന്മാരെ യോഗീന്ദ്രമെയ്വേ!"

൩൫

"ഓത്തിടംബോധി കൊണ്ടൽപ്പടലിയെ നടുവേ-
വച്ച വന്മാരിപെയ്വൂ,
ഭാസ്വാൻ വിശ്വം പുലർത്തുന്നതുമരുണനെ മു-
ല്പാടടിപ്പിച്ചുതാനും,
കാത്തീടപ്രായമിപ്പാർ യുവ! നിജമഹസാ
രാമനെക്കൊണ്ടു,മംഗ-
ല്യാസ്ഥാനീമന്ധപാനാം തൊഴിലിതു മഹതാ-
മൂഢലോകോപകാരം."

൩൬

"ഒക്കും പറഞ്ഞതു ഭവാൻ മുനിവര്യ! വംശം
മൽക്കം പരോപകരണൈകധുരീണമല്ലോ,
രക്ഷോഗണങ്ങളെ നിഹത്യ തഥാപി രക്ഷാ-
ശിക്ഷാം വളർത്തുതിനിവന്നു പെരുപ്പമല്ലോ."

൩൭

"കൈല്പേറീടും കൊടുങ്കാടിഹ ചെറിയൊരു ചെ-
ന്തീക്കനൽക്കട്ടയാലേ
ഭസ്മീകർത്തവ്യ,മന്ധം തിമിരമപഹര-
ത്യല്പമല്പം പ്രദീപം
*അപ്പോളോക്കുംദശായാമിഹ മഹിമവതാം
ബാല്യമെന്നില്ല, നല്ലീ-
ടിപ്പോളേ രാമചന്ദ്രം മൻകുലമകുടി-
കോടിമാണിക്യമേ! നീ."

൩൮

"അയ്യോ! ഭവാനിഹ വഴുക്കുവതെങ്ങനേ ഞാ-
നയ്യാണ്ടുപുക്ക സുകുമാരകുമാരമേനം
വയ്യേ ഖലക്ഷതിവിചക്ഷണമിക്കൃപാണം
പയ്യാപ്തമിന്നതിനനുജ്ഞ തരേണം."

---

* 'തേജസാം ഹി ന വയസ്സമീക്ഷ്യതേ.'
(എന്നു രഘുവംശം)
'ന വയസ്തേജസാം ഹേതുഃ' (എന്നു ഭർതൃഹരി).

൩൯

"അല്പാനം പത്തുദിക്കിങ്കലുമൊരുസമയേ-
നൈവ ചെല്ലും മണിത്തേർ-
തന്മേലേറി പ്രചണ്ഡാസുരയുവതികചാ-
കൃഷ്ടികോലും ഭുണാബ്ധേ!
മേന്മേൽ മറവുള്ള പൈതങ്ങളിലൊരുവനസൌ
രാമനെന്നോക്കൊലാം നീ
ചെമ്മേ രത്നങ്ങൾ പാക്കാ നിപുണരറിയുമോ
കൌസുഭത്തിൻ പ്രഭാവം?"

൪൦

"നക്തഞ്ചരാളി പരിപന്ഥികളെങ്കിലും ഞാൻ
യുദ്ധം വിധാതുമിതിതോദിതശക്തിശാലീ
പത്സൻ വളർന്ന മുനിവയ്യ! തനിക്കുതാൻപോ-
ന്നെത്തുന്നനാളൊഴിയെ നുനമയച്ചുകൂടാ."

൪൧

"മൈഥിലേ! ഭ്രുവാലകാനാം നിശമയ രജനീ-
ചാരിണാം വൈരമായാൽ
കൈതലോക്യദ്വേഷി ലങ്കാപതി മരുതലയായ
ക്രൂട്ടമെന്നോക്കെടോ നീ,
പൌലോമികാന്തനും തൽപ്രണയലത സഹിയാ-
തോന്നു; ചെറെങ്കിലും കേടും
മേലാൽ നീയല്ല രാമഃ സ്വയമയമിനിമേൽ
പങ്ക്തികണ്ഠൻനിഹന്താ."

൪൨

"ഞാനെത്രനേൻ പുനരെത്ര കൊതിച്ചിവണ്ണം
കാണുന്നിതിച്ചെറിയവറെറ മനോരഥാത്മാ
പൂണാരമേ! നിയമിനാമിതു കേടംക്ക തുക്കാ-
ലാണാ പൊറാ കിമപി രാമനെ വേറിരുന്നാൽ."

൪൩

"ഹാഹാ! വർഷസഹസ്രകം മമ വയോ-
ജാതം മഹാത്മൻ! മുനേ!
ദേവബ്രാഹ്മണപൂജയാ, ബഹു തപഃ-
ക്ലേശേന യുഷ്മാദൃശാം

ആശീർഭിശ്ച കഥഞ്ചിദേവ ശിശവോ
ജാതാശ്ച താൻ രക്ഷസാം
ഘോരാണാം കഥമപ്പയാമ്യഹമഹോ
മൃത്യൂപമാനാം മുഖേ?''

൪ ൪

''മീതേ മീതേ വളപ്പാനിയലുമൊരു പരി-
ശ്രാന്തിതന്നേ ഫലിപ്പൂ
വാർതേടും പുത്രരേക്കൊണ്ടവനിപ, നുപ-
ഭോഗസ്യ നിത്യം പ്രജാനാം,
വേധാദാരഭ്യനോവും ഭരവുമനുഭവി-
പ്പാൻ പ്രഭോ! കണ്ണുയുഗ്മം
ജാതം, പൊൽകുണ്ഡലംകൊണ്ടണിവു കവിളിണ-
യ്ക്കല്ലയോ ഫുല്ലകീർത്തേ!''

൪ ൫

''ഞാൻ പോരാമെന്ന ചൊല്ലുംപൊഴുതിലുകണ-
ക്കല്ലി, തുണ്ണിക്കിടാവി-
ന്നാഘോഷത്തുംഗ ശൈലോപമനിശിചരവി-
ദ്ധ്വംസ, മെന്തിപ്രമേയം?
ഗാംഭീര്യാവാസ! പോരാരീ! കുശികസുത! ഭവാ-
നെന്തുപായേന നമ്യം
മാം പാരം തായമിട്ടിപ്പരികെ വിവശനാ-
ക്കുന്നിതക്കമ്മദോഷം!''

൪ ന

''വിശ്വം കാത്തീടുവാൻപോന്നവനിയിലവതീ-
ർണ്ണനു സാക്ഷാൽ പ്രധാന-
നച്ഛൻ താനെന്നുകല്പിച്ചൊരു ജളക! തരു-
ന്നീലയോ ഠീ കുമാരം
ഉഗ്രംപ്പേന്നില്ലാക്കുമെന്തൊന്നിയു പുരമഥനം
ഭ്രുചതേ! പാർത്തുകാൺ നാ,
നിഗ്ലേഷാണാം ദശാം ഭ്രഷണമുദയഗിരേ-
രുത്ഥിതം ചന്ദ്രബിംബം.''

൪ ൭

"മന്യാത്മാവിനു യോഗിനാം തിരുമന-
ക്കാമ്പിങ്കലെന്തിങ്ങനേ
തോന്നീടുന്നതു ഗാഥിനന്ദന! ഭവാ-
നെന്നോടു വിദ്വേഷമോ?
പൂണ്ണാത്മാവു വിഭണ്ഡകാത്മജനിവ-
ണ്ണം ചെയ്തയില്ലെന്നുമേ
താൻനേടാതവർ കാഞ്ചനത്തിനറിയാർ
മാറെന്നുണർത്താവതോ?"

൪ ൮

"ഇപ്പോളം നിന്മാറൊരുത്തക്കറിയരുതിയു ഞാൻ
കൊണ്ടുപോവൻ വരുന്നാം
ദർപ്പം കോലുന്ന ലങ്കേശ്വരഭുജബലമ-
കാരസംഹാരമെല്ലാം
ഉൽപന്നം നിൻകുലത്തിൻപരിഭവമനര-
ണ്യന്മരിച്ചന്ന നീയോ
ചൊൽപ്പൊങ്ങുന്നച്ഛനോ കേവം പകരമതിനു മു-
ത്തച്ഛനോ ചെയ്തതാർപോൽ."

൪ ൯

ഇത്ഥം പറഞ്ഞിരുവരും പിശകിപ്പിണങ്ങീ
പ്രത്യീശനും മുനിമഹേന്ദ്രനുമാവതെല്ലാം;
എത്രയും പലക്കുമിഹ തൻനിനവിനു ഭംഗ-
മെത്തുംവിധൌ മനസി കിഞ്ചന കോപലൌല്യം.

൫ ൦

"സംശ്രുത്യാഥ കഥം മയാ സഹ മൃഷാ
മദ്ധ്യേസഭം ഭാഷസേ?
ഭൂപാല! ത്വമതഃ പരം രഘുപതേ!
വദ്ധ്വാ പുത്രൈസ്സഹ,
യാസ്യാമീ"തി തപോനിധാവതിരുഷാ
ലോകം ബ്രുവാണേ മുനാ,-
വബ്ധിദ്വീപമഹാവനാദ്രിസഹിതാ
ഭ്രമിശ്ചകമ്പേതരാം.

൫൧

പാടേ പങ്ക്തിരഥൻ പറഞ്ഞതു ചെവി-
ക്കൊണ്ടെന്നുമേ കൊണ്ടുപോയ്-
ക്രൂടാ രാമനെയെന്നു, കോപചടുല-
ഭ്രൂഭംഗമുംകാരവാൻ,
ആടോപേന നടന്നിതമ്മുനിവരൻ
കഷ്ടം തദാ യാത്രചൊ-
ല്ലീടാതേ പൃഥിവീശനോട്ട, നിഖിലം
വിശ്വം നടുങ്ങീ തദാ.

൫൨

ക്രിയാണാം രക്ഷാർത്ഥമേ ദശരഥമുപസ്ഥായ വിമുഖേ
മുനൌ വിശ്വാമിത്രേ ഭഗവതി ഗതേ സംപ്രതി ഗൃഹാൻ
തപോലേശക്ലേശാദുപശമിതവിഘ്നപ്രതിഭയേ
പ്രവൃത്തേ യജ്ഞം വാ, രഘുകുലകഥൈവാസ്മമയതേ.

൫൩

അതുപൊഴുതതുകേട്ട വാമദേവൻ
ക്ഷിതിപതിയോടിതയോഗ്യമെന്നതന്നേ,
മതി യിലറിവു ചേർത്തകത്തുകൊണ്ട
പദകമലങ്ങൾ പണിഞ്ഞു ഗാധിസൂനോ.

൫൪

"കോമളാംഗമപി നല്ല രാമമയി ലക്ഷ്മ-
ണേന സഹ ഹാ! രുഷാ
ധൂമളോ ബത! കലക്ഷയത്തെയുമിയറ-
മിമ്മുനിമഹേശ്വരൻ"
ഭൂമിലോകപുരുഷ്ടതനോടുപദിശേ
പങ്ക്തിരഥനോടുടൻ
വാമദേവവദനാംബുജോദ്ഗതവസിഷ്ഠ-
വാക്യമിതി സാദരം.

൫൫

"എന്നെ നിറവമിരാമരാമവിരഹാഗ്നി,
കോപമിയലുംവിധൌ
പിന്നെ വിപ്രവരവഹ്നിരനുനയവുമാശു
നീറു" മിതി നീതിമാൻ

നിണ്ണയിച്ചുഥ ഗുരോർഗിരാ സപദി ഖിന്ന-
ഭാവവുമകറിയ-
മന്നവൻ മഹിമവാനു കൌശികനു രാമ-
ചന്ദ്രനെ വിതീർണ്ണവാൻ.

൭൩

"ഏഹി, ദേഹി കരുണാവലോകനം;
പാഹി നഃ കല"മിതി പ്രസന്നധീഃ
ആനനാമ ചരണാംബുജേ മുനേ
രാമലക്ഷ്മണ*സഹായവാൻ നൃപഃ.

൭൪

ചന്ദ്രനോടുപമചേന്ന രാമനെ നിരീക്ഷ്യ
കൌശികനു മാനസം
ചന്ദ്രകാന്തമണിയായ് ചമഞ്ഞിതു, ചകോര-
മായിതു വിലോചനം;
എന്തു ചൊൽവതു കുതൂഹലം കുമുദമായ് ച-
മഞ്ഞിതു, പയോധിതൻ-
ബന്ധുവായിതു മനോരഥങ്ങളം, തിരയായി
മോദഭരമഞ്ജസാ.

൭൫

"വിശ്വസൃഷ്ടാന്തരാപൂർവ-
ധാത്രേ കാരുണ്യമൂർത്തയേ
ബ്രഹ്മക്ഷത്രമഹോധാമ്നേ
നമസ്തേ ഗാധിനന്ദന!"

൭൬

ഇതി ഭക്തിമതീം ഗിരം ബ്രുവാണഃ
സ്മിതമാധുര്യതരംഗിതാസ്യചന്ദ്രഃ
സഹസാ സഹ സോദരേണ തസ്മൈ
മഹസാം †ശേവധയേ നനാമ രാമഃ.

൭൭

ഭക്ത്യാ നമനം സമുപേത്യ ദോർഭ്യാം
മുനിമാപ്യ രാമം പുനഃ സാവജ്ഞമേവം

---

* സഹായവാൻ = സഹായ സഹിത്യം; ദ്വിതീയാന്തോ നിർദ്ദേശഃ.
† 'നിധിർന്നാ ശേവധിഃ' (ഇത്യമരഃ).

ആമോദഭാരാദുപഗ്രഹ്യ സദ്യോ
രോമാഞ്ചിതോ മൂർദ്ധനി സഞ്ചുചുംബേ.

ഗദ്യം ൪.

(ദണ്ഡകം).

തദനു മനുകുലാലംക്രിയാരത്നദീപാംകുരംനൽപ്രസാദം പുലമ്പീടമാലോകനംകൊണ്ടു രാജൻ സമാജ്ഞാപിതോ മാതൃലോകേന ശ്രദ്ധാതിശോകേന ഗാഢം*പരീരഭ്യ മന്ദം വിസൃഷ്ടോ വിശിഷ്ടാനുഭാവത്രിലോകീവരിഷ്ഠം വസിഷ്ഠം നമസ്കൃത്യ ചാരവെല്ലുമുരജ്ജസാ ചോരവില്ലമ്പുംകരേ ധാരയൻ ബാലവും മഹാലക്ഷ്മണോല്ലാസിനാ ലക്ഷ്മണേനാനുയാതോ നീളെ നാദിതശ്ലോഷണരം മേളിക്കയും രാജമാർഗ്ഗങ്ങളിൽ പട്ടുപാവാട മുക്താവിതാനങ്ങളം പൊന്നിൻപറക്കോപ്പു മംഗല്യദീപങ്ങളെന്നിത്തരം വയ്ക്കയും തോരണശ്രേണി പൊന്നിൻകൊടിക്കൂറചേർന്നന്തതം കേളുദണ്ഡോത്കരം പാടുപാടേ നിവർന്നേവേണ്ടാ ജയാശീർവ്വചോമംഗലപ്രക്രിയാബന്ധുരേ ചന്തമേറും പുരാഭ്യന്തരേ വിശ്രസ്തരാന്തരാപൂർവ്വശില്പപ്രഭോർമ്മേദുരാനന്ദകാരുണ്യവാത്സല്യകല്ലോലിതസ്വാത്മനോവാച്ചലാംവീട്ടമാശ്വസ്യവാരാന്നിധേർഗാധിപുത്രസ്യ പാരശ്യം പ്രമോദാഭിരാമാനനേന്ദുഃ സ രാമഃ സമാസേദിവാൻ.

സൂ൨

ലബ്ധ്വാ ശ്രീരാമചന്ദ്രം കഥമപി സഹ സൌ-
മിത്രിണാ ഗാധജന്മാ
നിസ്സന്ദാനന്ദപാഥോധിയിൽ മുഴുകി മദി-
ക്കും †മനസ്സാരശാലീ
മെത്തീടും മംഗലാശീരചിതതിഭിരനു-
ഹ്യാസ്ഥയാ യാത്രചൊല്ലി-
സ്വസ്ഥാത്മാ സംപ്രതസ്ഥേ സപദി പുരവരാൽ
സാധുവാദാഭിരാമാൽ.

സൂ൨

ധന്യശ്രീ വില്ലമ്പും കരതളിരിലെടു-
ത്തഞ്ജസാ കൌശികൻതൻ-
പിന്നാലേ രാമചന്ദ്രൻ നിജസഹജനൊടൊ-
ന്നിച്ച പോകും ദശായാം

* പരിക്രാജ്യ-എന്നായാൽ കൊള്ളാമെന്നു തോന്നുന്നു.
† 'ചിത്താഭോഗോ മനസ്കാരഃ' (ഇത്യമരഃ)

ഖിന്നത്വം മൂടിനിന്നന്നിഖിലപുരജനം
തത്ര കണ്ണെത്തുവോളം
മുന്നിൽക്കണ്ടാസ്വദിച്ചു സുമധുരസുഷമാ-
കേളിരംഗം തദംഗം.

൯൯

മന്ദംമന്ദമമന്ദകൌതുകവശാൽ
പോകുന്നനേരം ക്ഷുധാ-
സന്തപ്തൌ രഘുനന്ദനൌ പരവശൌ
ദൃഷ്ട്വാ മുനിഗ്രാമണീഃ
*കന്നിക്കും കൃപയാ ബലാമതിബലാം
തത്രോപദിശ്യ സ്വയം
ഖിന്നത്വം ഖല! തീർത്തുപാത്തമഹിമാ
ഭൂയഃ പ്രതസ്ഥേ വനം.

൯൭

"അമുഷ്മിൻ കാന്താരേ വിവൃതവദനാ ദുഷ്കൃതഗതാൻ
സമസ്താൻ സത്വൌഘാൻ കബളയതി കാചിന്നിശിചരീ
ഗമിക്കേണം മെല്ലെ"ന്നിതി മുനി ഭിയാ ചൊന്ന സമയേ
സുമിത്രാപുത്രോഽയം പ്രസഭമൊരു വിഷ്ഫാരമകരോൽ.

൯൪

വത്സജ്ഞാനിനദം നിശമ്യ നിതരാം
സുപ്താ സുകേതോസ്സുതാ
ബുദ്ധ്വാ ബുദ്ധിമതീ "കിമേതദിതി മേ
ഘോരേ വനേ ശ്രൂയതേ"
ഇത്ഥം ക്രോധവശാദതീവ വികൃതാ-
കാരാനനാ താടകാ
ഗർജ്ജന്തീ ഗഗനസ്പൃശാ കടുതര-
ധ്വാനേന ശീഘ്രോത്ഥിതാ.

---

* ക്ഷുൽപിപാസേ ന തേ രാമ!
ഭവിഷ്യേതേ നരോത്തമ!
ബലാമതിബലാം ചൈവ
പഠതഃ പഠി രാഘവ! (ഏഴാം രാമായണം).

ന്നസ

ജ്യാനിനാദമഭിഗൃഹ്ണതീ തയോഃ
പ്രാദുരാസ*ബഹുലക്ഷപാച ഭവിഃ
താടകാ ചലകപാലകുണ്ഡലാ
†കാളികേവ നിബിഡാ വലാകിനീ.

ന്ന ഒ

അക്കാന്താരാലാപയാത്രാവിധിയിൽ നട്ടവിൽ നി-
ന്നതഥിതം കേട്ടകാണ്ഡോ-
ദഗ്രം കോലാഹലം കഞ്ചന കുശികസു-
തന്നന്തരാത്മാ നടുങ്ങീ
നീത്യാ പാഴ്ത്താടകായാ വരവിതു ദുഢമെ-
ന്നോത്തസെയ സംഭ്രമേ പൂ-
ണ്ടാത്ത്യാ ശ്രീരാമനോടത്ഭുതനിധിയൊട്ടു വിൽ-
ക്കാതലോടേവമൂചേ.

ഗദ്യം ൭.

"മനുകുലതിലക! മനോഹര! രാഘവ!
താടക പോന്ന വരുന്നുണ്ടിപ്പോ-
ളോടിവരുന്നിതു നിർണ്ണയമത്രേ.
കോടിയുഗാന്തിമവാത്യാഭീഷണ-
വിവലനദശയിൽക്കാൺക മരങ്ങളും പ-
റിഞ്ഞു മുറിഞ്ഞും ജഗതി മറിഞ്ഞും
പൊടിധൂളം പോന്നപരി നിറഞ്ഞും
കമ്പിതമയ്യോ! ഗിരിമുകരംപോലും
മുൻപിലതല്ലോ കേസരികാസര-
കുംഭിവ്യാഘ്രവരാഹമൃഗാദ്യം
വനചരജന്തുകദംബമനേകമ-
കമ്പടിപോലെ പൂഴ്മഴൽപ്പെ-
ട്ടലറിവരുന്നു കാണുക വീര!
വില്ലെടുവീര! വിലോകയ പൂരതോ
ലക്ഷ്മണ! വിക്രമ! വിശ്വവിചക്ഷണ-
താടിഗ്രണാകര! ശൂര! ഗൃഹാണ കൃ-

* 'ബഹുലഃ കൃഷ്ണപക്ഷേ ച'
(ഇതി വിശ്വഃ).

† കാളികാ = മേഘപങ്ക്തിഃ.

പാണം വില്ലു കലച്ചുയു നൽകുക
രാമനു കാണായ് രാക്ഷസിതന്നേ,
ജന്തുസമൂഹാനന്തരിയാതേ
തച്ചും കൊന്നും പച്ചേതിന്നും

സ്രഗ്വ

നിർമ്മജ്ജച്ചക്ഷുരന്തർഭ്രമിതകപലിത-
ക്രൂരതാരാ;നഖാസ്ഥി
ഗ്രന്ഥിം ദന്താന്തരാളഗ്രഥിതമവിരതം
ജിഹ്വയാ ഘട്ടയന്തീ
ധ്വാന്തേഽപി വ്യാത്തവക്ത്രജ്വലദനലശിഖാ-
ജർജ്ജരേ വ്യക്തകർമ്മാ
നിർമ്മാന്തീ-ഗുദ്ധ്രരൌദ്രീം ദിവമുപരി പരി-
ക്രീഡതേ താടകേയം.

സ്രഗ്ധരാ

രക്താഭ്യക്തോരുസ്കന്ധാ പ്രതികബളവല-
ജ്ജാംഗലവ്യഗ്രതാലുഃ
ഫൂൽകാരൈഃ ഫുല്ലഗല്ലവ്യതികരഭയദൈഃ
കമ്പയന്തീ ജഗന്തി
അന്യോന്യനാഗ്രപാണിപ്രണയി ശവയുഗം
താടകാ താഡയന്തീ
സേയം ഭ്രാഗ് ദഷ്ടദംഷ്ട്രാകഷണരണരണാൽ-
കാരഭീമാഭ്യുപൈതി.

ഗദ്യം സ്രഗ്വ

കടർമാലകളും തലയോട്ടകളും
പലവെല്ലുകളും ഭൂഷണമാക്കി-
പ്പിണമിട്ടമടവിയൊടൊരുപടപിശകി-
ക്കാറത്തിളകും കല്പം മുള്ളും
കവുപിലെനെന്നകലമ്പിച്ചെമ്പി-
ച്ചീട്ടം തലമുടി കാണ്മിനൊരില്ലി-
പ്പുട്ടിൻപരിചു നഭോന്തേ മുട്ടി-
ക്കൊട്ടമതഴയുമധമ്മമഹിപതി
കൊടിമരമാക്കും ഭൂകുടീകോടി ക-

ഠോരലലാടേ ചണ്ഡതരാന്തക-
കരതലദണ്ഡം മറവിലൊതുങ്ങും
പിരികക്കൊടിയാമുരഗപ്രൌഢനി-
വന്നിരയാക്കാമുലകുകളും മൂന്നും
വട്ടം പെരുകിന പൊട്ടക്കിണറൊട്ട
പെട്ടന്നൊരു പടവെട്ടിപ്പൊട്ടപരി-
വട്ടം കെട്ടിന നേത്രദ്വയമതി-
നുള്ളു ചുവന്ന മറഞ്ഞതിൽ മദ്ധ്യേ
കണ്മണി രണ്ടുപിരണ്ടു ഭയംകര-
മായ നിരീക്ഷണമയ്യോ പാപം,
കാലമഹാനലകട്ടകണ്ണുകൾപോലെ,
കാകോളദ്രവവിഭവംപോലെ
യമദംഷ്ട്രനെറിയും ഘനശിലപോലെ
കല്പാന്താക്കനുദിക്കുംപോലെ
കാണ്കെ വരുന്നതു കെല്പില്ലേതും
കണ്ടു സഹിപ്പാൻ ഗിരിഗുഹ തോല്ക്കും
നാസികകണ്ടാൽ നിശ്വാസോഷ്മാ-
സങ്കരം പാണഞ്ഞതിൽ മാനം കലകളു-
മുള്ളിൽപുക്കങ്ങലറീടുന്നു.
കരതലനിഹതമദാന്ധവനദ്വിപ-
മുണ്ഡം കൊണ്ടൊരു കുണ്ഡലവും കാൺ
പാതച്ഛർദ്ദിതശോണിതധാരാ-
ക്ഷുഭിതമഹാഗ്രഹകോം കൊണ്ടു കരാളം
ഭീഷണതാമയഭൂഷണമണിയും
വദനം കാണ്കെ പിളർന്നു വരുന്നു
മുഴമുഴവെല്ലും പല്ലും വലിയൊരു
കുഴവൊട്ടു തുല്യം നാസിക കാണ്മിൻ.
വൻപു തുടർന്ന കരിമ്പനപോലും
മുൻപുകൊട്ടുകും ദോർദണ്ഡം കാ-
ണുദ്യതമേകം ഭക്ഷിതമന്നുജ-
ക്ഷതജധുരീനവകാശ്മീരജരസ-
കല്പിതമാം മുലരണ്ടിനുമൊപ്പാ
പൊന്മലയേക്കാം വന്മലയുണ്ടോ

കുടർമാലകഠംകൊണ്ടുടഞ്ഞാണിയു കാൺ.
ആയിരമിളവരിയാനകഠം ക്രുദ്ധം
കെട്ടിത്തിക്കും പൊഴയുമിവർക്ക ബ-
ലക്ഷയമില്ലെന്നറിക രഘൂത്തമ!
മദഭരചണ്ഡിമവിഭവപിചണ്ഡില-
ഹൃദയോഡ്ഡാമരരമാന്നലറുന്നിയു
ചാഞ്ചാടിക്കൊണ്ടിതചാട്ടുന്നിയു
ചാഞ്ഞിയു വസുധാമണ്ഡലമയ്യോ!
കമ്പിതമിവ മേ മാനസമധുനാ
മട്ടമെഴുമാരിൽ ക്രുദ്ധിവളെന്നോ
മടിയാകുന്നിയു മഴവമ്പെയ്യാൻ?
ശാരദ്വലങ്ങളിലാണും പെണ്ണും
പാത്തോ മന്നവ നായാട്ടന്യ.
തിന്മയു മാംസം കൊൽവയു മുനികളെ
വേൽവാ പറവയു സഹ്യഗിരീന്ദ്രസ-
ഹോദരമംഗമിതൊക്കെ നിനച്ചാ-
ലാണ്മയൊഴിഞ്ഞില്ലെങ്ങു പെണ്മ പ-
റഞ്ഞയു പോരുമണഞ്ഞുടനീ
ചീറ്റംകോലും ഘോരാരാവം
മാറ്റൊലികൊണ്ടു ഗിരീന്ദ്രഗുഹാസു സു-
കേതുസുതാഗതിയാലതിവേലം
ശങ്കകലർന്നു തപസ്വികഠം ദിശിദിശി
കതിചന മണ്ടിയൊളിക്കുന്നയു കാൺ.
കതിചന വീണ വിളമ്പുന്നയു കാൺ.
മണ്ടരുതാഞ്ഞമമഹർഷികഠം കതിചന
കൈയും കാട്ടി പ്രാകുന്നയു കാൺ
വൃദ്ധോന്മാരും വടുസന്മാരും
പതീജനവും കേഴുന്നയു കാൺ.
അന്തിയണഞ്ഞു പയിച്ചു തുടങ്ങീ
ഹന്ത പിപാസാ വിഷമയിതെന്നും
മത്തഗജത്തിനു പത്താനകളു-
പ്പാടേ തിന്നേനിന്നലെയെന്നും
വനമഹിഷങ്ങളു മത്തഗജത്തി-

ന്നനവധികൊണ്ടേനം*നലമിതെന്നും
കാസരമെങ്കിലുമേതും ചുവയാ
കേസരിഭക്ഷണമിനിമതിയെന്നും
മൃഷ്ടാന്നത്തിനു കൊള്ളാമൊട്ടാ-
ട്ടെട്ടടിമാനും പന്നിയുമെന്നും
പരമൊരുമാംസവുമെച്ചാ പാത്താൽ
നരമാംസത്തിൻപൊലിമയൊടെന്നും
കോണകമുടയും തെണ്ടും താവിന
മാണികപം കാണപ്പെട്ടിലെന്നും
പലവചനങ്ങൾ പറഞ്ഞു വരുന്നു.
രാക്ഷസി വന്നു പിടിക്കും മുൻപേ
രക്ഷശരങ്ങൾ തറയ്ക്കു തടംഗേ.
കത്തന വഹ്നിപൊമിപ്പാനപ്പോൾ
കുത്തിന ക്രോഷകേമുതകീടാ.
രാമനിലും മേവ.യ വിചികിത്സാ-
വ്യാകുലനാകിയ സൌമിത്രേ! നീ
ജയ ജയ നാഥ! രഘൂത്തമ! ജയ ജയ
പോരും പോരുമടങ്ങിയതയ്യോ!
കുശികസുതൻതൻവചനം കേട്ടാൽ
കുറ്റം വാരാ ഉചിതൊരുനാളും.
യുംഗഭയംകരസത്വവധത്തെ-
പ്പെൺകൊലയെന്നു നിനച്ചീടൊല്ലാ.
വനഭുവി വാഴും തങ്ങൾക്കും വ-
ന്നനവധി ഭീതി തരുന്നോരും നിയത
രാക്ഷസകുലപതിരാവണനേക്കാൾ
രാപ്പകലിവളെപ്പേടി മുനീനാം
നീയല്ലായ്കിലൊരുത്തരുമാള-
ല്ലായന്തീം പുനരേനാം ഹന്തും.
വിണ്ണോർകോനും പടയും കൂടെ-
ക്കണ്ണാട്ടകിലവർക്കിരയായ് പ്പോം.
മഹിതമതേ! ജയ മഹിമനിധേ! ജയ

* അനഘം = അപായപ്പെടാത്തത്.

ദുഷ്ടാൻ വിദ്രവയ! ശിഷ്ടാൻ പാലയ!
സതതമിവണ്ണം നിന്നോടോരോ
വനദേവതകളുമിത! ചൊല്ലുന്നു
പരശിവനാണേ ഗുരുവരനാണേ
സത്യംതന്നേ സത്യംതന്നേ.

൭൦

"സ്ത്രീ രാക്ഷസീ; കഥമിഹാത്ര പതന്തു ബാണാഃ
പ്രേഷ്യസ്യ തേ കുശികനന്ദന! തൽ പ്രസീദ
ആദിശ്യതാമിഹ ഹി കോഽപി തപഃ സ്വതന്ത്രോ
മന്ത്രാക്ഷരൈഃ കതിപയൈരിവ ഇമാമപാസ്യേൽ."

൭൧

"കാളരാത്രീകരാളേയം;
സ്ത്രീതി കിം വിചികിത്സസേ?
തർജ്ജഗൃഹ്യതയം ത്രാളും
താത!. താഡയ താടകാം."

൭൨

"ഘോരാദേശാദേഷ നിർമ്മീയമാണോ
നാധർമ്മായ സ്ത്രീവധോഽപി സ്ഥിതോഽയം
അദ്യ സ്ഥിത്വാ ശോണ ഗമിഷ്യദ്ഭരിപ്പൈർ-
ല്ലജ്ജാസ്മാഭിർമീലിതാക്ഷൈരിവേവ.

൭൩

ദർഘം പ്രജാഭിരതികൌതുകിനീഭിരാഭി-
രസ്മിന്നകീർത്തിപടഹേ മമ താഡ്യമാനേ
ജ്യോതിർമ്മയേന വപുഷാ ജഗദന്തസാക്ഷീ
ലജ്ജിഷ്യതേ കുലഗുരുർഭഗവാൻ വസിഷ്ഠഃ."

൭൪

"മാ മൈവം വദ കാകുൽസ്ഥ!
നൈഷാ കാരുണ്യഭാജനം
ക്ഷത്രിയാണാം വിശേഷേണ
ധർമ്മോഽയം ദുഷ്ടശാസനം."

൫൫

"ദശരഥകുലേ സംഭൂതം മാമവാപ്യ ധനുർദ്ധരം
ദിനകരകുലസ്യന്ദീ കോഽയം കളഭനവാങ്കുരഃ
ഇതി ഹി വനിതാമേനാഃ ഹന്തും മനോ വിചികിത്സതേ
യദധികരണം ധർമ്മസ്യേയം തവൈവ വചാംസി നഃ."

൫൬

ത്രൈലോക്യശ്ലാഘ്യതേജോനിധി കുശികസുതൻ
മേല്പുമേലങ്ങുപേക്ഷി-
ച്ചാലോലാത്മാ പരത്തോരളവുമശിഥില-
സ്ത്രീവധോദ്യോഗഭൂമാ
മേലേമേലേ മദംപൂണ്ടുലകുകളെ നട്ട-
ങ്ങിക്കുമത്താടകാമ-
ങ്ങാലോക്യാലോക്യ കോപം വളരുമളവുമാ-
ശങ്ക രാമൻ കലർന്നു.

൫൭

വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞും പലവഴികളും ശ്രുന-
ശ്ലാഘനേറേറം കരഞ്ഞും
നിശ്ശങ്കാത്മാ സുമിത്രാസുതനഴകുകൊ-
ണ്ടുദ്യമം പോന്നറഞ്ഞും
അച്ഛിന്നക്രോധമാധാവനദശയിൽ ചിധു-
താടവീം താടകാമ-
ങ്ങാശ്ചര്യം! കണ്ടും പ്രകോപാൽ മനുകുലതിലകം
വില്ലെടുക്കെന്നു വന്നു.

൫൮

ഉഗ്രം വില്ലുംകുലച്ചമ്മണി *പകഴിതൊട്ട-
ത്തന്തികാഗന്തുകാമം
തൃക്കൺപാർത്തമ്മഹാരാക്ഷസിയെ രഘുവരേ
രക്ഷതാമാധ്വനേ

---

* പകഴി = അമ്പു.

ചൊല്ലൊള്ളും മൈശുദ്ധ്യവും ബാല്യവുമൊരുവന കാ-
ണായതില്ലേറമേറും
തിക്ഷം ക്രവ്യാത് കുലത്തിന്നൊരു കുട്ടകനാലെ-
ന്നൊന്നതന്നേ പുലമ്പീ.

൪൯

ചിത്രമഹോ രഘുപതിനാ
സതപരമകൃതം തദാ നിശാചര്യാം
ശസ്ത്രമുരോഭവി കൊണ്ടു
പുത്തരിയുണ്ടു കൃതാന്തനന്നേരം.

൫൦

മൂർച്ഛാലേന മുമൂർച്ഛ കച്ഛപപതി-
ർഭാരേണ ഹാഹാഹലോ-
ന്മിശ്രം ശോണിതമുച്ചവാമ ശരസാം
ചക്രേണ ചക്രീശ്വരഃ
ഉദ്ബാഷ്പൈരുദഘൂർണ്ണി ഭിക്കരടിഭിഃ
ശ്രീരാമബാണാശനി-
വ്യാദീർണ്ണൊല്ലൂടതാടകാപ്രചതനോ-
ല്ലോലേ ധരിത്രീതലേ.

൫൧

രാമമന്മഥശരേണ താഡിതാ
ദുസ്സഹേന ഹൃദയേ നിശാചരീ
ഗന്ധവദ്ധിരചന്ദനോക്ഷിതാ
ജീവിതേശവസതിം ജഗാമ സാ.

---

* 'ഹൃദയം മന ഉരസോഃ' (എന്ന പിശചം).
'രുധിരം കുങ്കുമാസൃജോഃ' (എന്ന പിശചം).
'മദനാനലസന്തപ്താ യാഭിസാരയതി പ്രിയം
ജ്യോത്സ്നാതമസചിനീ മാനയേ ഗ്രഹംബരവീക്ഷണാ
സ യം വാഭിസരേത് യേ സാ ഭവേദഭിസാരികാ.'
(എന്ന സുധാകരഃ).

"ജീവിതേശഃ പ്രാണഹരേ
യമേ പ്രാണപ്രിയേഽപി ച,"
(ഇതി കേശവ).

വ൨

യച്ചകാര വിവരം ശിലാഘനേ
താടകോരസി സ രാമസായകഃ
അപ്രവിഷ്ടവിഷയസ്യ രക്ഷസാം
ദ്വാരതാമഗമദന്തകസ്യ തൽ.

വ൩

മുനിഃ കൃശാശ്വോപാത്തനി
താടകാമാഥിനേ തദേവ
അസ്ത്രാണി ജൃംഭകാഖ്യാനി
ജംഭശാസനശാസനാൽ.

വ൪

സാകം ലേഭേ ജൃംഭകാസ്ത്രൈഃ സമസ്തൈർ-
വിശ്വാമിത്രസ്സൃഷ്ടതോ യത് കൃശാശ്വാൽ
രാമായാസൌ തദ്ധനസ്സ്വേതരാഭ്യം
പ്രീതഃ പ്രാദാൽ താടകാതാഡകായ.

വ൫

അസംഖ്യഗതിവിഭ്രമാനുലശസ്സൂശാസ്യോദ്യമാ-
നതന്ത്രമുപശൃണ്വതോർമുനിമഹേശ്വരാദേനയോഃ
രഥോപരി നിഷണ്ണയോരിവ സുഖേന സോഽധ്വാ ഗതഃ
പദാന്തകൃതചംക്രമക്രമപരിശ്രമോ വിസ്മൃതഃ.

വ൬

അനേകധരണീധരാമനഘവാഹിനീപാവനീ
മനോകഹശിഖാശതകചിതചകുവാകോത്കരാം
വനാന്തഭുവമീദൃശീം കലയതോർദ്ദശാ കൈതുകാ-
ദനാധിരനയോർഗുരുർമുനിരവാപ സാധ്വാശ്രമം.

വ൭

തസ്മിൻ മുഖ്യാശ്രമേ ചെന്നഖിടെ നിവസതാം
നിർമ്മലബ്രഹ്മവിദ്യാ-
നിഷ്ണാതാനാം മുനീനാം കഴലിണയിൽ നമൻ
ഭക്തിഭൂമ്നാ മനീഷീ

എപ്പോഴും ചേർന്ന സൌമിത്രിയൊട്ട സകുതുകം
കണ്ടുകണ്ടങ്ങ് ഭ്രതാനാം
തത്രത്യാനാം വിലാസം കുശികതനയനാൽ
നന്ദ്യമാനോ ന്യവാസീൽ.

താടകാവധം സമാപ്തം.

അഹല്യാമോക്ഷം.

൧

ചിത്തേ തോഴ! സരോജനേത്രചരണാം-
ഭോജം തുടർന്നും ഗുണാ-
രംഭത്തുന്നീടിന ദുഷ്കൃതം മുതലറും
വേഗേന നിർണ്ണീയതാം
ശ്രുത്വാ രാഘവസംഗമേ ഭവി കരി-
ങ്കല്ലാമഹല്യയ്ക്കു പ-
ണ്ടെത്തീടും തൊഴിലെത്ര പാവനമഹോ
നീ ഹന്ത! കേൾപ്പീലയോ.

൨

വിശ്വപ്രാധാന്യധാമാ മുനികുലപരമാ-
ളാശ്രമേ കല്പയിത്വാ
യജ്ഞാഗാരം വിശാലം പരിജനസമുപാ-
നീതസംഭാരഭ്രമാ
ദിക്കുചക്രാഗന്തുകാഭിർമുനിവിതതിഭിരും-
ച്ചേർന്ന യാഗം തുടങ്ങീ
സച്ചന്ദ്രാത്മാ ജഗന്മംഗലവിഭവമഹാ-
സാധനം ഗാധിജന്മാ.

൩

ഭക്ത്യാ മുഖ്യാശ്രമത്തിൻമഹിമയുമവിടെ-
ച്ചേർന്ന നാനാമുനീനാം
വൃത്തിം വിശ്വാസദോഷാമപി നിയമശമ-
ശ്രേയസിം കണ്ടൊരോന്നേ

അത്യന്താശ്ചര്യകൌതുകലഭരിതമനാ
രാഘവശ്ശൗര്യഭാജാ-
മുത്തംസം തത്ര സൌമിത്രിയൊട്ടു കുതുകമാ-
പാദയന്നാബഭാഷേ.

ഗദ്യം ഫ.

ഹരഹര! ശിവശിവ! ചിത്രമിതോത്താൽ
വത്സ! നിശാമയ ലക്ഷ്മണ! പുരതോ
മുഖ്യാശ്രമപദവിഭവമൊരേന്നോ
മദഭരമിളകിന കുഞ്ജരവരനും
പഞ്ചാനനനും പാമ്പും കീരിയു-
മാമ്പരിചഗ്രേ തമ്മിൽച്ചേർന്നു ക-
ളിക്കുന്നതു കാണുന്നുയുമല്ലേ
ചിത്രമവശ്യം ദൃശ്യമിതെന്നുയ്-
മേനകിശോരം കാണിതശങ്കം,
ശാർദ്ദൂലീസ്തനപാനമിയന്നത്
വഹ്നിഗൃഹങ്ങളിൽ ബലിതണ്ഡുലമത്
ഭക്ഷിച്ചീടിന ഹരിണകിശോരം
കോപത്തോടേ താഡിപ്പാനായ്
മുനിപതികരം ചെന്നോങ്ങീട്ടന്നൊരു-
ദണ്ഡം മെല്ലെപ്പേടിവെടിഞ്ഞു മു-
കുപ്പാനാഞ്ഞതു കണ്ടു ദയാർദ്രം
മുനിജനമാത്രം ചിരിക്കുന്നതു കാൺ,
കേളീശുകമതു ശില്പംകൈയ്ക്കാ-
ണ്ടാഗമഘോഷം തേടുന്നതു കേ-
ട്ടാവതു പൂരയ് കണ്ണാനന്ദം,
മറൊരിടത്തിത വത്സലമനസാ-
മാചാര്യാണാം പദവി നതാ
മാത്സര്യത്തൊട്ടു പാഠക്രമഗതി-
പാടവരീതികരം ഗാഢം പൂണ്ടൊരു-
സംഭ്രമസംഭൃതവിപ്രുഡവാപ്പു ത-
പരിസരഭാഗാൻ നിർഭീത്യാ
ചംക്രമശീലാൻ ഹോമ്യസമിത്കുശ-
ദാരുപ്രായൈരിന്ധനജാതൈ-

ദ്ദീപിതദഹനാൻ രാത്രിന്ദിവമുട-
നോത്തിമ്മാഹാത്മ്യത്തെ വളക്കും
വട്ടജനനിവഹാൻ കണ്ടു വിലോചന-
സാഫല്യം ദ്ധമാപാദയ നീ,
നലമൊട്ട ചെയ്യോരാതിത്ഥ്യംകൊ-
ണ്ടതിസംതൃപ്തം സോച്ഛ്വാസമല-
നാസാപുടമയകിണ്ണത്തിങ്കൽ
കോരിത്തെരുതെരെ മഹിതഹ്രതോല്ലൂര-
സൌരഭസാന്ദ്രം മൃദുലസമീരണ-
മാസപാദ്യാസപാദ്യാനന്ദത്തൊട്ട
പാനകദംബം കുത്രചിദാസ്തേ,
വീമ്പുകലർന്ന ത്രിഭുനലക്ഷ്മീ-
ഗാഢശ്ലേഷംപൂണ്ടു വിളങ്ങിന
സുരകുലപെരുമാളെഴുനെള്ളും മണി-
സിംഹാസനവരമധികമിളക്കും
പ്രതചയ്യാണാം കമ്മസു പരിചിതി-
ചാതുര്യാണാം പൈതാനാഗ്നിസ-
മുജ്ജലമഹസാമൃത്വിക്സദസാം
പാവനഗഹനം മഹിമാഭോഗം
പാപവിദാരണമാരണർപോലും
വന്ദിക്കേണം കാങ്കിലൊരോന്നേ,
കിമിഹ ബഹുകഥ്യാ പുണ്യാശ്രമമിതു
വിശേപാത്തീർണ്ണം വിശ്രുതവിഭവം
ദൃഷ്ക്രതശാന്ത്യൈ ഹന്ത തൊഴേണം.

൪

"വാരാംസ്ത്രീനഭിഷുണ്വതേ, വിദധതേ
വന്യൈശ്ശരീരസ്ഥിതീ,-
രണ്യൈയാം തപചി സംവിശന്തി, വസതേ
പാപി തപചസ്സാരവീഃ,
തൽ പശ്യന്തി ച ധാമ നാഭിപതതോ
യച്ചാർമ്മണേ ചക്ഷുഷീ,
ധന്യാ വീതരജസ്കമാ; ഭഗവതീ-
പ്യേയമാമോദതേ*.

* ഇതുമേയതീത്യത്ര, അന്തർഭാവിതണ്യർത്ഥോയം ധാതുഃ.

൪

തൈർമേധാജനനവ്രതപ്രണയിഭി-
വ്യൂഹൈർവ്വനാമിയം
സിക്താ നിത്യവസന്തവിഭ്രമവതീ
രമ്യാ പലാശാവലിഃ
ഏതസ്യാം ഹരിണാരിപാണിജസ്രുണി-
ശ്ചേണശ്രിയഃ കോരകാ
ഗോപായന്തി തപോവനം വനകരി-
ക്രീഡാകരാകർഷണാൽ,

൫

ഹൃദ്യാം വൃത്തിം മഹിമഗഹനാം
മാനയൻ മൈഥിലോജാം
നതപ്രാചാര്യം കൗശ്യുതയന-
സ്സാനുജോ ബദ്ധദീക്ഷം
"രക്ഷോഭീതേരവതു ഷഡഹോ-
രാത്രമസ്മാൻ ഭവാനി-"
ത്യുക്തസ്സ്വസ്ഥഃ ദൃഢപരികരോ
യജ്ഞശാലോപകണ്ഠേ.

ഗദ്യം ൬.

അഥ സമുപക്രാന്ത ഏവ സ ഖലു സവനകോലാഹലഃ സകലശീവ്രണഗണസജ്ജീകൃതകൗശികനിദ്രഃ സതതഹുതപുരോഡാശസൗരഭീസമുസാരിതദുരിതജാതഃ ഷഷ്ഠേഹനി തൽക്ഷണപ്രഭുലൊസ്തദാത്വസമുദിതഭയങ്കരഹുംകാരബധിരിതദിശാദന്തിവിധുരഘൽകൃതിസമാക്രാന്തഗിരിദരീകുഹരൈഃ പ്രതിദിവസഖാദിതമനുജനിവഹാസ്ഥിമാലാവിരചിതവലകാലീലൈഃ കോപചടുലഭ്രകുടികഠോരലലാടൈഃ ദണ്ഡധാരഭണ്ഡകാണ്ഡചണ്ഡിമഖണ്ഡനലാലസഭ്രുലതാഞ്ചിതസമുച്ഛലനകല്പിതത്രിഭുവനദൗസ്ഥിത്യമുദ്രൈഃ തൃക്ഷതരാക്ഷിവിക്ഷേപസന്ത്രാസകാന്ദിശീകഖേചരൈഃ പ്രതിപദവിഹിതസുരാമാംസവരൈഃ "അർദ്യന്താം മുനയഃ ബദ്ധ്യന്താം മുനിപത്യഃ ക്ഷിദ്യന്താം പവിത്രാണി വൃശ്ച്യന്താം

* 'കാന്ദിശീകാ യേഷ്വ്രുടഃ' (ഇതുമുഖം)

യുപദണ്ഡാഃ ജ്യന്താമാശ്രമാഃ ജ്യന്താം ഹവീംഷി സാംപ്രതമ-
സാംപ്രതമവ ഹോത്രമിത്യാദിവൃത്താമാത്രമേവ സമുദ്വേജി-
തസകലർത്വിഗ്ജനഃ ഭയവിവശപലായമാനമുനിജനഹാഹാ-
രാവവർഷിഭിഃ മാരീചസുബാഹുപ്രഭൃതിഭിഃ നിശാചരനിവഹൈ-
രവധ്യതേ സ്മ. തദനന്തരമന്തരീക്ഷാദാപതന്തം അന്തകാനികമി-
വാങ്കരം പലാശഗണമാലോക്യ പലായമാനാഃ കരഗളിതപലാശ
സമിൽകുശാഃ കുശികനന്ദനാന്തേവാസിനഃ സസംഭ്രമമിലിഷ്യതാ-
രേവായ രാഘവാഗ്ര്യായ വേദയൻ.

൭

"ഹൃതപാത്രേഷ്ഠിചരാണി താനി ചരിതഃ
ക്ഷിപ്ത്വാ ഹസിത്വാ മിഥഃ
കൃത്വാ ഹസ്തവിഘട്ടനം തത ഇതഃ
സ്ഥിത്വാ നടിത്വാ മുഹുഃ
സിക്ത്വാ ക്ഷ്മാമസൃജാ സ്രുജാന്തകൃതയാ
ബദ്ധ്വാ കചാൻ ഖേചരാൻ
ദൃഷ്ട്വാർച്ചിസ്സുദൃശാ ദൃശാനിശിചരൗ
രന്ധന്തിരസ്രുഗം ദിവഃ.

൮

ത്രേതാഗ്നികുണ്ഡയൂരം ച
വർഷന്തോ രുധിരച്ഛടാഃ
ഹിംസ്രാഃ സുബാഹുമാരീച-
മിത്രാ നഃ പരിവുണ്വതേ.

൯

എൻപോറീ പോക കഷ്ടം നിശിചരരിത തി-
ന്മാൻ തുടങ്ങുന്നിതയ്യോ!
ഡിംഭേയ ഭ്രപാലപുത്രൗ, നിപതതമുരയും
മാംസവും വേടിതോറും"
സംഭ്രാന്ത്യാ ചെന്നിവണ്ണം മുനികുവചനവും
രാമബാണാസനജ്യാ-
ഗംഭീരധ്വാനവായ്പും കൊടുമകയാട്ടനൊ-
ന്നിച്ച കേട്ട ജനൗഘം.

൫൦

വേഗാദഭ്യാപതന്തം ക്ഷപിതമഖവിധാ-
നൈർമഹായുധാനൈ-
സ്സാകം മാരീചമൂരീകൃതഗുരുകൃപണാ-
ഗ്രഹണം കണ്ടകാണ്ഡേ
അകല്പം മാനവാനാം തദുപരി വിസൃജ-
ന്മാനവാൻ മാനവാസ്ത്രം
മേഘജ്യോതിസ്സമാനം വിദലിതധൃതി വി-
ദ്രാവയാമാസ ദൂരം.

൫൫

മാരീചനീചമതിരാഹവമാരചയ്യ
ക്ഷിപ്രഃ ക്ഷണേന രഘുനായകസായകേന
മദ്ധ്യോപയോനിധിഭയേന നിമഗ്നമൂരു-
വേഷം പുപോഷ ജലമാനുഷനിർവിശേഷം.

൫൬

വിദ്രാണേ താടകേയേ രഭസപരവശഃ
പ്രൌഢബാഹുസ്സുബാഹുർ-
ധൃത്വാ മായോക്ഷവേഷം നിശിചരസുഭടൈഃ
സാകമഭ്യേത്യ വേഗാൽ
കൃത്തിപ്പൊട്ടിച്ചു കീഴ്മേലിളകിമറിയുമാ-
റാശ്രമം ഘോരഘോര-
പ്രഖ്യാനം വ്യാപരിച്ചാനഖിലമവനസം-
ക്ഷോഭശംകാവിധായീ.

൫൭

സമന്തതസ്സന്തതഹന്തഹാരവൈ
മഹാശ്രമം തത്ര സുബാഹുചേഷ്ടിതൈഃ
ലഘു പ്രഭാവം നിജമേവ ദർശയൻ
രഘുപ്രവീരോ ദഹനാസ്ത്രമാദദേ.

൫൮

ആഗ്നേയാസ്ത്രം പ്രയോഗിച്ചവ രഘുവരേ
വിജൃംഭജ്ജ്വാലജാലൈ-
ർപ്പോട്ടിപ്പോനോഗ്രധാമ്നാ പ്രളയദഹനവ-
ന്തേന ദന്ദഹ്യമാനാഃ

ധാത്ര്യാം ചത്തുമ്മലച്ചൂ മഖവിഹതികരാ
രാക്ഷസാസ്തേ തദാനീം
പ്രോദ്ദിക്താത്മാ സുബാഹ്വസ്സുബഹു പരിണമൻ
പ്രേതരാജ്യം പ്രപേദേ.

൫൪

വംശസ്യശാ ഹൃദയഹാരിഫലാനപിതേന
രാമേരിതേന സഹസാ സഹ സായകേന
സ്നേഹാർദ്രിതേന നിരഗാദനുരാഗിണീവ
പ്രാണാവലീ ഹൃദയതഃ പിശിതാശനാനാം.

൫൫

നാശം നൈശാചരം ചേർത്തഖിലമപി മഖ-
ത്രാണമാധായ വായ്ക്കും
തേജോരാശൌ പുരസ്താന്നമതി കലഹതോ-
രന്തികേ രാമചന്ദ്രേ
ആശാകാശാവകാശോത്ഥിത ജയജയ'ശ-
ബ്ദങ്ങളും ദേവനദ്യാ-
മാശീർവ്വാദങ്ങളും തങ്ങളിലൊരുമകലർ-
ന്നു നഭോമദ്ധ്യരംഗേ.

൫൬

അഥ നിശിചരമാഥാദീതവൈതാനവിഘ്നോ
മുനിരവഭൃഥകൃത്യം വിശ്രുതൃത്യം സമാപ്യ
ആമന്ത്ര ജയലക്ഷ്മ്യാ രാമരാജ്ഞാ സമേതം
യജനജനിതലക്ഷ്മ്യാ യോക്ത്രമവ്യാജലക്ഷ്മ്യാ

൫൭

തതോ മുനിസ്സാധുസമാപ്തയജ്ഞഃ
കൃതാർത്ഥതാടത്തുരിതാന്തരാത്മാ
മുദാ സമാഹൂയ മഹർഷിമുഖ്യൌ
ജഗാദ നമ്രം ജഗദീശസൂനും.

൫൮

"ശ്രീമന്മംഗല്യസൂത്രാനുഭയതിലകമണേ
വത്സ! മേന്മേൽവളർത്താ-
സാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടു സർവ്വക്ഷയമുടനസതാം
ശിക്ഷയും നന്നിദാനീം

ക്ഷേമപ്രശ്നേന രാജ്ഞാ ദശരഥനൃപേ-
ക്ഷിച്ചനേകം പിണങ്ങി
തപാമത്രംനീയ നമ്മാൽ കൃതമിതു സഫലം
കർമ്മനിർവിഘ്നമാസീൽ.

൨൦

"നിസ്സംബാധം വ്യതീതേ മഹിതമഖവിധൌ
തൽക്ഷണേനൈവ ബാലൌ
ഹസ്തേകൊണ്ടത്തരുന്നുണ്ടി"തി ഗുപതിയൊട്-
കുതം മയാ സഭാമാജേ
മദ്ധ്യേ കാണേണ്ടുവൊന്നുമിതു മിഥിലാ-
യാം മഹായജ്ഞമോഷം
ചിത്തേ യദ്യസ്തി കൌതൂഹലമതുമിഹ സാ-
ധിച്ചയോദ്ധ്യാപ്രവേശം.

൨൧

ന്യസ്തം ക്ഷിതൌ ജഗദ്ഭ്രഷണപദ്മിവില്ലും
ചിരന്തനം ജനകരാജ്യവിഭൂതിവായ്പും
ഉദീക്ഷണീയമിതയോനിഭവം ച കന്യാ-
രത്നം വിരഞ്ഞതിനു സംപ്രതി പോകയോ നാം."

൨൨

ഇത്ഥം ഗുരൌ വദതി യുക്തമിതെന്നതന്നെ
തത്രോച്ചകൈരഭിനന്ദ്യ മുനീന്ദ്രവൃന്ദം
ഭക്ത്യാ നതേന ശിരസാ തരസാ തഥേതി
പ്രത്യുദ്ഗതൈർ പരിവൃഢോപി മുദാ രഘൂണാം.

൨൩

ഔത്താനോദം തദാനീം മുനിരഥ മിഥിലാ-
രാജധാനീം പ്രയാസ്യൻ
*ഗോത്രേന്ദ്രം ഭീമജാമന്തരമുടനഭിവ-
ന്ദ്യേന്ദുമന്ദാരഗൌരം
സാർദ്ധം ഉസ്ഥായ താഭ്യാം ദശരഥതനയാ-
ഭ്യാം ഗതശ്ലോണതീരം
മാർത്താണ്ഡ മണ്ഡിതാസ്തേ നിയമമകൃത സാ-
യന്തനം ശാന്തചേതാഃ.

* 'ഗോ ത്രീഃ സ്ഥാനു ഭൂ ഉമാപതിഃ' (ഇതി മേദി).

൨൪

തസ്മിന്നന്തർമുപവിശ്യ സമം മുനീന്ദ്രൈ-
രഭ്യാസിതേന പുരതഃ പ്രഭുണാ രഘൂണാം
പൃഷ്ടോഽഥ ഗാധിതനയോ നിജതാതജന്മ-
പ്രസ്താവനീമകഥയൽ സ കഥാം പുരാണീം.

൨൫

തദനു കുശികജന്മശ്രീകഥാകർണ്ണനംകൊ-
ണ്ടഗണിതഗതയാമാം യാമിനീം തത്ര നീത്വാ
കൃതദിനമുഖകൃത്യഃ ശോണതീർത്ഥം പ്രയാതും
വിഹിതനിയമമഗ്രേകൃത്യ ഗംഗാം പ്രതസ്ഥേ. *

൨൬

സ്നാത്വാ ദിവ്യാപഗാപാഥസി ദുരിതഹരേ
തർപ്പയിത്വാ നിതാന്തം
പ്രീത്യാ പേത്തും പിതൄണാം ഗണമഥ വസതേ
തീരഭൂമിം തദീയാം
ആസ്ഥാം കൈയ്ക്കൊണ്ടു മദ്ധ്യേ മുനിവരസദസാം
ശ്രോതുകാമായ രാമാ-
യാഖ്യൽ ഭാഗീരഥീപാവനപരമകഥാം
ഗാധിജന്മാ ന്യഗാദീത്.

ഗദ്യം ൩.

(ഭണ്ഡകം)

"ശ്രീമാൻ പുരാ/ഭവദയോധ്യാപുരേ പരമ-
ധാമാ നൃപസ്സഗരനാമാ
ശ്രീമഹിതസുമതിരപി കേശിനിയുമവനിരുവർ
ഭാമിനികളഴകിലുദ്ഭൂതാം
ശ്രിതനാം ഭഗീരഥനുകൃപയാ വിദർഭസുത
സൃഷ്ടവേ ഥ സൂനുമസമഞ്ജം
ശിവതനയനിവഹമടനഴകിനൊട്ടു ഷഡ്യുതമി-

* ഇവർ ഗംഗാടത്തെ പ്രാപിച്ചവൃത്താന്തം മറ്റൊരു കവി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്ന വിധം താഴെ ചേർക്കുന്നു.

"ആജാനുപാദനീരാം
വൃഷാനന്ദവിധായിനീം
ശ്രുതിപ്രണയിനീം സേവ്യ-
മാപഗാമാപഗാമിവ,

തമിതധൃതിസുമതിയുമസാചിൽ.
ശത്രും ജഗത്തിനസമഞ്ജം ഉരാചരിത
മുസാര്യ സോപി ഹയമേധം
ശക്തിയൊട്ടു മുതിരുമളവുതരള്ചകിതമതി
വൃത്രരിപുരവൃത ഹയമേതം.
ശതശോ വിഭിന്നപടമഥ സൈരമതേയത്തി
ഹയമാഗ്ണായ നടകെണ്ടു
ശകലിതമിതവനിതലമഹർയുടരുമതികഠിന-
ദുഃഖനനവിധിഭിരതിഭീമൈഃ
മുഷ്ടം ഹയം കപിലപ്രഷ്ഠേ വിലോക്യ പരി-
തുഷ്ടാ *മലിമ്ലുചനതന്നേ.
മുട്ടെ മുഹുരിളകി മുസലർഷ്ടിധരസിഭിരതി
ധൃഷ്ടതയൊടവരവരണഞ്ഞാർ.
മുടിയാൻ വരുന്നളവിതറിയാവതല്ല ശിവ
കടുഹുംകൃതേന കപിലോയം
മടമയൊട്ടു പടതുടരുമവരിലൊരു ഭസിതവടി-
വുടനരുളി മറപൊരുതു മറഞ്ഞു
വിജ്ഞായ തദ്ഗതിമമത്ര്യാപഗായന
വൃത്യാംശുമാൻ ഗരുഡവാചാ
വിജ്വലിതരതിതപസി തദ്ധരണിഭരണമവ-
മുച്യ വനമഭജത ദിലീപേ
വിരതേ/ഥ/രേ പുനരുപലഭ്യ വൃത്തമിതു
വിരജാ ഭഗീരഥനതന്ത്രം
വിപുലമതി വിബുധസരിദവതരണമധിധരണി
വിരചയിതുമതനു സമനാഹീൽ.

ഇ ഒ

ഗതവാ ഗോകർണ്ണഭൂമിം നിരുപമതപസാ
തോഷിതാദ്രികന്യാ-
ഭർത്തുർല്ലബ്ധാനുവാദസ്തദനു ഭഗവതീം
വോഢുമാകാശഗംഗാം

*'പ്രതിരോധിപരസ്കന്ദപാടകരമഹീമലുടഃ' (ഇത്യമരടഃ).

ഉത്സാഹീ മർത്ത്യലോകാവതരണവിധയേ
പിന്നെ ദിവ്യസ്രവന്തീ-
മുദ്ദിശ്യാസൈവ തപസ്യാം ചിരമകൃത നവ-
സ്യാഗമസ്യാന്തരൂപം.

൨൮

തുംഗഭംഗൈരതരംഗസംഘകബളീകൃ
താംബരദിഗങ്കണാ-
സംഗശീതകരശംഖസങ്കലിതതാര-
മൌക്തികസമാകുലാ
*മംക്ഷു ദ്രഫനപിഹിതാത്മകുഞ്ജരഗവേഷ-
ണാകുലപുരന്ദരം
ഭംഗകൃഷ്ടഹയവിഹ്വചക്രയണദിശാ വി-
മൂഢദിവസേശ്വരാം.

൨൯

ദൃശ്യമാനവിടപാഗ്രസമ്യഗന്തമേയ-
നന്ദനമഹീരുഹാ-
കർഷണാ ജലദജാലശൈവലിതകേവ-
ലോദകനഭോന്തരാ
ഉത്തലോപനി പപാത ശങ്കരജടോദ-
രേ സുരനദീ ഘനാ-
വർത്തഗർത്തവലമാനഭാസുരവിമാന-
പോതവിഹിതാദ്ഭുതാ.

൩൦

വിസ്തീർണ്ണേ ഹരജാടജൂടകുഹരേ
നിഷ്യായ ദുർവാശിഖാ-
ലഗ്നസല്പതുഷാരവിഭ്രമധരാം
ഗംഗാമദഭ്രദ്ദ്രുടാം †

---

* "ദ്രാങ്മ ക്ഷുസ ഭി ദ്രുഭ" (ഇത്യമരഃ)

† "അവഷ്ടനിഗ്ധാ ശ്രീ ഭോ
ക്ഷപർട്ടമരാ ഗാ
ദധൌ ദുർവാശ്രീഖാലഗ്ന
തുഷാരകണികോപമാം"

(എന്ന ഭോജചമ്പു).

സദ്യസ്തേന നതിപ്രസാദിതധിയാ
പശ്ചാൽ ജടോൽപേഷണ-
ക്ഷിപ്തം ബിന്ദുസരസ്യസൌ ത്രിപഥഗാം
ലബ്ധ്വാ പ്രതസ്ഥേ കൃതീ.

൩൫

ഉദ്യൽകല്ലോലഹല്ലോഹലമിളകി നട-
ക്കുംവിധൌ സത്രഗേഹ-
പ്രധ്വംസാൽ ജഹ്നുരേനാമപിബദതിരുഷാ
പിന്നെ രാജാ മഹൌജാഃ
സ്മൃത്യാ തം സമ്പ്രസാദ്യ ശ്രുതിവിവരപരി-
ത്യക്തയാ ജഹ്നുപുത്ര്യാ
ദത്വാ സമ്യക് പിതൄണാം ഗതിമഗമദയോ-
ധ്യാം കൃതാർത്ഥാന്തരാത്മാ.''

൩൬

ഏവം കേട്ടു ഭഗീരഥാദ്ഭുതകഥാം
ധൈര്യക്ഷമോത്സാഹിനീം
സോയം വിസ്മിതമാനസോ ഭഗവതീ-
മാനമ്യ ഭാഗീരഥീം
നാവാ താം മഹിതാം വിലംഘ്യ മുനിനാ
സാർദ്ധം വിശാലാം പുരീം*
സാവിത്രാനയമണ്ഡനസ്യ സുമതേ
രാജ്ഞഃ സമാസേദിവാൻ.

൩൭

അഥ്രേ വന്നെതിരേറ്റു കൌതുകഭൃതാ.
രാജ്ഞാ സമഭ്യർച്ചിതോ
മുഖ്യാത്മാ സ തു രാജപുത്രസഹിതഃ
പ്രസ്തുത ചിത്രാഃ കഥാഃ

---

* "വിലംഘ്യ ഗംഗാം വിപുലതരംഗാം
വിശോകയാമാസരമീ വിശാലാം
വിശാലനാമ്നാ രചിതാം നൃപേണ
പുരീം വിശാലാപണചത്വരാം താം."
എന്ന കുറേറാരു കവിവർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രകാരം കാൺക.

തത്രൈവ*ക്ഷണദാമതീത്യ മിഥിലാം
യാസ്യൻ പ്രഭർശ്യാശ്രമം
മദ്ധ്യേ ഗൌതമനാം മുനേരകഥയൽ
തദ്ദാരബദ്ധാം കഥാം.

൩൪

"ഇക്കാണായതു ഗൌതമാശ്രമമിഹ
ശ്രീമാൻ മുനിർഗൌതമഃ
പത്ന്യാ സാദ്ധ്വഹല്യയാ കില തപ-
സ്സും ചെയ്തിരുന്നു ചിരം
അക്കാലത്തു മുനേരസന്നിധിയിലാ
വൃത്താരി വന്നേകദാ
തദ്ദാരാൻ ഭവിതവ്യതാവിധുരിതോ
ഭീതാൻ രഹസ്യം ചിവാൻ.

൩൫

പേടിച്ചീടായ്ക ഭദ്രേ! സകലഭുവനസാ-
മ്രാജ്യലക്ഷ്മീവിലാസ-
ക്രീഡാരംഗം മഹേന്ദ്രൻ പുനരഹമരികേ
നില്ല ലജ്ജാ തവാസ്താം
ഗാഢപ്രേമ്ണാ കൊതിക്കുന്നിതു തിരുവുടൽ ക-
ണ്ടീടുവാനെത്രനാളു-
ണ്ടേടത്താർബാണവീര്യോദയവിളനിലമേ!
ഹന്ത ദാസോ ജനോ/യം.

൩൬

അരാലിപ്പൂവലംഗം നവനവസുഷമാ-
മണ്ഡിതം കണ്ടതോറും
മാരോന്മാദം മുഴക്കുന്നിതു കുചതടമൊ-
ന്നും തലോടീടിലോ ഞാൻ
അരോമൽക്കൊങ്കമീതേ മുഹുരപി മുകുകെ
ച്ചേത്തു പുല്കീടിടാനീം
പോരും ചാരിത്രദുഷ്കമ്മിതതിലഘു പാ-
രത്രികാധീനസൌഖ്യം.

---

* "നിശാ നിശീഥിനീ രാത്രി-
സ്ത്രിയാമാ ക്ഷണദാ ക്ഷപാ." (ഇത്യമരഃ)

൩൬

ഇന്നിൻകാരുണ്യമെന്നെ പ്രതി രഹസി പുല
മ്പുന്നതെന്നാകിലിപ്പോഠം
നിന്നാണേ, തീർത്തുചൊല്ലാം പ്രിയമഹിഷി ശചീ-
ദേവീ തനം ദ്വിതീയാ
എന്നാൽ നിന്നോടുക്രൂടെക്കളികളിൽ വിളയാ-
ടീടുവാനാഗ്രഹം മേ
വർണ്ണിക്കാവല്ല നല്ലോരവസരവുമിതേ-
ക്കാഠം വരാ ജീവനാഥേ!"

൩൭

ഇത്ഥം പറഞ്ഞനുനയം മധുരം ത്രിലോകീ-
ഭർത്താ പലാനപരാം ഭയവേപിതാംഗീം
ഉൾക്കമ്പമാർന്ന ശിവ ഗൌതമധർമ്മപത്നീം
കൈയ്ക്കൽ പിടിച്ചിതു ബലാദബലാം വലാരിഃ.

൩൮

ത്രൈലോക്യാധീശനെന്നുള്ളോരു ബഹുമതികൊ-
ണ്ടോ, മനോമോഹനശ്രീ-
കോലും വാഗ്ഭംഗികൊണ്ടോ, വിപുലബലമെഴും
ഭാവിതാശക്തികൊണ്ടോ
ലോലാത്മാ സാ സതീ വാസവനു വശഗതാ
തൽക്ഷണം തേന രേമേ
നാളൊന്നുദ്വേലമസ്യാ നിർഭരമഭൂത സോ-
പ്യൌപപത്യം രസാർദ്രം.

൩൯

ഇത്ഥം മേവുന്നകാലം മഖനമയിർ പൊറാ-
ഞ്ഞേകദാ നാകനാഥൻ
മദ്ധ്യാഹ്നചെന്നർദ്ധരാത്രേ മുനി പരിവൃഢമു-
ഖ്യാശ്രമപ്രാന്തഭാഗേ
വൃദ്ധം തം കോഴിക്രുകപ്പെരിയനിയമധ-
ർമ്മായ പെട്ടെന്നകത്തി-
സ്വസ്ഥാത്മാ താനകംപുക്കുത രതിമഥ-
ഭ്യാസഹായോ യഥേഷ്ടം.

൪൯

വിശ്രബ്ധായ സ്നാനവേലാം മുനിരനുഗതാം
തൽക്ഷണേ ധിക്കഥം സ്യാ-
ദിച്ചേലെന്നങ്കമപുക്കളവു സരഭസം
പർണ്ണശാലാന്തരാളേ
സച്ചീരന്ദം ധർമ്മപത്ന്യാ സഹ രതിമനുഭ്രേ-
യാത്ര കന്തിച്ചുദഞ്ച-
ന്നിശ്വാസം നിർജ്ജിഹാനം പ്രശിഥിലവസനം
തത്ര കണ്ടാനമോന്ദ്രം.

൫൦

അന്നേരം കണ്ടു വിണ്ണോർപരിവൃഢമുടജാ-
ഭ്യന്തരേ മെല്ലുമേന്മേൽ
മിന്നും കോപാന്ധചേതാ ദശശതപൂഷണ-
പ്രോദ്ഗമം മെയ്യിലെങ്ങും *
ഇന്നിപ്പോളേ ഭവിച്ചീടുക നിയതമസാ-
വപ്യസാദ്ധ്വീ! ശിലാത്മാ'-
വെന്നിവണ്ണം വിഷണ്ണേ വിഗതദയമുടേ
ശപ്തവാനഗ്രതേജാഃ†

൫൧

'കുചരിതചപലായാ ദേഹി മേ ശാപമോക്ഷം'
വിശദമിതി വദന്തീമാത്മഭാര്യ്യാമനാര്യ്യാം
'ദശരഥസുതരാമശ്രീപദസ്പർശശുദ്ധാ
വിശ നിജതനു'മെന്നങ്ങേഷ യാതോ ഹിമാദ്രിം.

---

* "ഗൌതമഃ ക്രോധതാമ്രാക്ഷഃ
ശശാപ ദ്വിജാധിപം
ഭഗവാനിലപാട! ദുഷ്ടാത്മൻ!
സഹസ്രഭഗവാൻ ഭവ
ശാപ്പോപാം തം മുനിവരാ
ഭാര്യ്യാം താമപി ശപ്തവാൻ
അദൃശ്യാ സർവ്വഭൂതാനാം.
മാശ്രമേഽസ്മിൻ വസിഷ്യസി."

(എന്ന രാമായണം).

† "സ ച ക്രുധാ നിർവ്വൃഷണം വൃഷാണം
ഭാര്യ്യാമദൃശ്യാം ച മുനിശ്ചകാര."

(എന്ന ഭോജചമ്പു)

൫൪

ദുഃഖാർത്തിതോ വാസവന്തം തദാനീം
കൈയ്യൊണ്ട ബീഭത്സതരം ശരീരം
പട്ടാംബരപ്രാവൃതസർവ്വഗാത്ര-
ശ്ലിഷ്ടാം നിശാം മച്ചിലടച്ചുനൈഷീത്.

ഗദ്യം ൫.

(ഭണ്ഡകം)

തദന വിബുധനായകൻ പ്രാതരാതങ്കശാലീ സദാ ലജ്ജി
തോ മജ്ജനാലേപനാദിക്രിയാസു പ്രയാസേന ഗൃഹം പ്രവൃത്തിം
വിതനുവൻ അധന്യോഹമെന്നേ മഹാപാപമേ, പണ്ടിവണ്ണം
ജഗത്തിങ്കലാക്കാനുണ്ടോ വേച്ചൂ സുഖക്കേടൊരേടത്തു ഹാ
കഷ്ടമെന്നെത്രയും തത്ര ജാതാനുതാപം നിരൂപിച്ചു രാത്രിന്ദിവം
പട്ടവസ്ത്രേണ മൂടി കചിത് കോണിൽ നാണിച്ചു രോഗച്ഛലാൽ
മച്ചിലുംപ്പുക്കൊളിച്ചൊച്ചകൊള്ളാതവണ്ണം കിടന്നും സുധർമ്മാസ-
ക്തസ്സീമ്നി ധർമ്മാസനാദ്ധ്യാസനാദിക്രിയാവിഘ്നമുണ്ടായിരയന്നും
പരിഭ്രാന്തികൈയ്യൊണ്ടുടുത്തോല്ലുരം നിത്യമുദ്വേഗമാന്നും പുലോ-
മാത്മജാമാത്മശുശ്രൂഷണവ്യാകുലാം കണ്ടകാണ്ഡേ മുഖംതാഴ്ത്തി
നാണംപിണഞ്ഞും നിതാന്തം കരഞ്ഞും വശംകെട്ട മേവുന്നവ-
സ്ഥാന്തരേ സർവ്വദേവർഷിവൃന്ദങ്ങളൊന്നിച്ചു നേരേ പുറപ്പെട്ട
നീഹാരശൈലേ തപസ്യന്തമത്യന്തഭക്ത്യാ മുനിം ഗൌതമം കണ്ടു
കാൽത്താരിൽ വീണങ്ങുണർത്തീടിനാർ. വിശ്വലോകത്തിനാലം-
ബമേ! തമ്പുരാനേ! കൃപാസമ്പദാ നിൻപ്രഭാവാനഭിജ്ഞം കൃതാനാ-
യ്കൃത്യം മഹേന്ദ്രം മഹാസങ്കടാദേനമുദ്ധൃത്യ ലോകത്രയം കാത്തു
കൊള്ളേണമെന്നാത്ത്ബന്ധോ! പരം മറ്റൊരാധാരമില്ലാരുമെ
ന്നാൽ നമസ്തേ നമസ്തേ സമസ്താപരാധം ക്ഷമിക്കേണമിപ്പോള
നുഗ്രാഹ്യമേതം ജനം കാണുപേക്ഷിക്കൊലാ ചെറു'മെന്നീദൃശം*
വാചമാകർണ്ണ്യ ജാതാനുകമ്പോ മുനിപ്രൌഢനും ചെറു ചിന്തിച്ചു
സർവ്വത്ര ഗാത്രേ മഹേന്ദ്രന്നഹോ മുന്നമുണ്ടായതൊക്കെ ക്ഷണേ
നൈവ കണ്ണായ് ചമഞ്ഞീടുകെ'ന്നേവമാഭാഷ്യ പെട്ടെന്നയച്ചീ
ടിനാൻ. തൽക്ഷണേനാതിസന്തുഷ്ടമെന്നിച്ച ദേവർഷിവൃന്ദം
ഭവം പ്രാപ്യ ദേവാധിരാജം സഹസ്രേക്ഷണം ഭദ്രസിംഹാസനേ
വച്ചു പണ്ടേക്കണക്കേ മഹാപ്രാഭവത്തോട് വാഴിച്ചിതെല്ലാരുമേ.

* ഈദൃശം (ശ. സ്ത്രീ. ടി, എ.)

൪ ൫

"ചൊല്ലാമന്നതുടങ്ങി വാസവനസൗ
ജാതസ്സഹസ്രേക്ഷണോ
വല്ലാതേ ശിലയായ് ചമഞ്ഞിതിവിടെ-
ച്ചൊല്ലാന്നഹല്യാ സതീ
ഉല്ലാസം പെരുമോമലംബ്ജികമലം
മെല്ലെന്നു വയ്ക്കേണമി-
ക്കല്ലിന്മേലപശല്യമസ്ത്വിഹ മുനേ-
രാപ്പം കളത്രം ക്ഷണാൽ."

൪ ൬

ശ്രുത്വാ ഹരോരിതി ഗിരം ഗ്രഹഹാർത്തവൃത്ത്യാം
ചിന്തീയമാണമനസാ പ്രഭുണാ രഘൂണാം
രക്താരവിന്ദരുചിരന്ത്രചിരാച് ഛിലായാം
തസ്യാം ന്യധായി ചരണം ശരണം മുനിനാം.

൪ ൭

"ശിലാ കസ്മം ധത്തേ, ശിവശിവ! വിയുങ്തേ കഠിനതാ-
മഹോ നാരീച് ഛായാമയതി വനിതാശ്ചപമയതേ"
വദത്യേവം രാമേ വിനമിതമുഖീ വല്ലുലമുരഃ-
സ്ഥലേ ധൃത്വാ ബദ്ധ്വാ കചഭരമുദസ്ഥാ ദ്ഋഷിവധൂഃ.

൪ ൮

*പ്രാദർഭ്രയ പുരസ്ഥിതാ 'ജയ ജയ
ശ്രീരാമരാമേ'ത്യുവാ-
ഗപക്ത്രാ സാ ശിരസാ ധൃതാഞ്ജലിപുടാ
ഭക്ത്യാ പരിക്രമ്യ തം

---

* "ദർശിതാഖണ്ഡലക്ഷണയോഗേന ഗാത്രേണ, സുമനഃപ്രവരപ്രണയിനാ കചഭരേണ, നിജോദ്വൃത്തതാമുഷിതഗോത്രശോഭേന സ്തനഭരേണ ച നിജചരിതം മുഹുർമുഹുരിവ പ്രകാശയന്തീ ഗൗതമകൃപയൈവ മഹാശാപാലസ്യാ ദോഷാന്നിവൃത്താ തമേവ ഭഗവന്തം കേതിഭരേണ നമസിത്വാ പ്രാക്തനവൃത്തതയോപമസ് മരണഹ്രണീയമാനഹൃദയാപ്യപാജിതധൈര്യാ നിവചനീകൃത്യ തപാംസി സേധയമാനം ഗൗതമം താപസോത്തംസമുപേത്യ തദ്ഗൃഹിണീപദം പ്രത്യുപേദേ".

എന്ന് ഈ പ്രകരണത്തെത്തന്നെ മഹാകവി നാരായണഭട്ടതിരി സരസമായി വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ചിത്തേ നീലഘനോജ്ജ്വലം നിദധതീ
ത്രയസ്സ്വരൂപം പ്രഭോ-
ശ്ശ്രുത്വാ ശ്രോണിഭരാലസേന വപുഷാ
യാതാ പതിം ഗൌതമം.

൪൯

ദുഃഖേ സുഖേ ച രജ ഏവ ഭവ്യേ ഹേയ-
സ്ഥാദൃഗ്വിധേ മഹതി ഗൌതമധർമ്മപത്ന്യാഃ
യസ്മാൽ പ്രണേന രജസാ വികൃതിം ഗതാ സാ
രാമസ്യ പാദരജസാ പ്രകൃതിം പ്രപേദേ. *

൫൦

ഇത്ഥം ഗൌതമവല്ലഭാം നിജപദാം-
ഭോജന്മപാംസുച്ഛടാ-
നിർമ്മുക്തപ്രജിനാം വിധായ വിഹിതാ-
തിഥ്യസ്ഥയാ സാദരം
വിശ്വാമിത്രവിതീർണ്ണമാണവിവിധാ-
ശീർവ്വാദസന്ധുക്ഷിത-
പ്രൌഢാത്മദ്യുതിരാപ മൈഥിലപുരം
ഭ്രാത്രാ സമം രാഘവഃ.

അഹല്യാമോക്ഷം സമാപ്തം.

സീതാസ്വയംവരം.

൧

മഹതാമനുരോധനേന പുംസാം†
വരുമേവക്ഷമയന്തമായഭീഷ്ടം

---

* "സാ തത്സ്പർശനമാത്രേണ
പാദസ്പർശാന്മഹാത്മനഃ
അഭൂത് സുരൂപാ വനിതാ
സമാക്രാന്താ മഹാശിലാ."
(ഏതൻ പരമപുരാണം).

† "സർവ്വേഷാം സമ്പദോ മൂലം
മഹതാമനുരോധനം."
(ഏതൻ ഒരു മഹാകവി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു)

രഘുപുംഗവനമ്മുനിപ്രസാദാൽ
തരുണീമഞ്ജരി സീതയന്നപോലെ.

൫

താനേ കൃതപാ വിശ്രുതാം മുനിവരഗൃഹിണീം
ഭാനുവംശോദ്ഭവോനാം
മാണിക്യോത്തംസരത്നം കുശികതനയനാൽ
മാനിതഃ സാനുജന്മാ
നാനാലങ്കാരരത്നാവിപണിമണിഗൃഹാം
കൈതുകാലോകിലോക-
ശ്രേണിപൂർണ്ണാന്തരാളാം രഘുപതി മിഥിലാം
പ്രാപ പാപോത്സവാഢ്യാം.

൬

കണ്ഠാരഗ്രേ നരേന്ദ്രം ജനകമമലഭ-
ദ്രാസനേ ഭാസമാനം
തണ്ഡാർമാതിൻകടാക്ഷാഞ്ചലകൃവലയമാ-
ലാവിലോലാഖിലാംഗം
കണ്ഡോളം കാമ്യരൂപം പുകഴംപെരിയ പര-
ബ്രഹ്മസാക്ഷാൽക്രിയായാ
മണ്ഡാരം പാർശ്വഭാഗേ മരുവുമൊരു ശതാ-
നന്ദനാൽ നന്ദ്യമാനം.

൭

കൃത്വാ സപര്യാം ദൃതമാതിഥേയം
ഭദ്രാസനാസ്ഥാപിതമാദരേണ
നത്വാ മുനീന്ദ്രം മിഥിലേന്ദ്രനപ്പോൾ
മുഗ്ധസ്മിതാർദ്രം വചനം ബഭാഷേ.

൮

"ധന്യനന്ദുഷ്കൃജാമാത്മ-
സമ്പദാം ശുചമദ്യ നഃ
തപോഭാഗമനജന്മായ-
മാനന്ദഃ സുദിനായതേ;

സ

ഇന്നാകിൽ ഫലിതം മനോരഥമഹോ
വിശ്വക്രതൂനാം ക്രിയേ
ധന്യാ ഭ്രമിസുരാശിഷോ/പ്യവിതഥാ
നിർണ്ണീതമിന്നാകിലോ
പുണ്യാത്മൻ! ബഹുമാനഭാജനമഹം
ജാതോ/സ്മി ലോകത്രയേ
ചന്ദ്രാക്കാവധി, മൽപുരേ തവ പദ-
ന്യാസാൽ പവിത്രീകൃതേ.

ഹ

അജനി ഭവനമേതൽ പാവനാനാം പുരസ്താൽ
പദകമലപരാഗൈഃ സ്പൃശ്യമാനം തപദ്ഭീയൈഃ
അപി ച തവ കടാക്ഷച് ഛദ്മഗംഗാതരംഗൈ-
രഘുപടലമകാണ്ഡേ ക്ഷാളിതം നഃ ക്ഷണേന.

വ

*സാധിഷ്ഠം ഭോ സുധാവർഷിണി ഹിമകരബിം-
ബത്തിലും നൈവ ലബ്ധ-
പ്രീതിപ്രാഗ് ഭാരമേതന്നയനയുഗമഹോ
സാമ്പ്രതം നിർവൃതം മേ
ചേതോ ജാമാതൃലാഭാച് ഛവസിതമിവ ദൃഷൽ.
സന്നിധാനേ/ത്ര താനേ
വീതാശങ്കം പുളയ്ക്കുന്നിതു ശിവശിവ! വി-
ശ്വാസ്തദോഷം വിശേഷാൽ.

ൻ

അധിഗതെ വിഷയം കിമിഹാശ്ചിനെ
നയനയോരഥവാ നളക്രബരെ
സവപുഷാവഥ കിം മധുമാധവെ
കഥയ മേ മുനികുഞ്ജര! കാവിമെ?

---

* സാധിഷ്ഠം = അതിബാഢമിത്യർത്ഥഃ.
'അന്തികബാഢയോന്നേദസാധൈ'
(അമരകോശം).

൧൦

*കതര്‍ എഷ കളായദലച് ഛവിഃ
കമലലോചനയോരനയോഃ പുനഃ
ഇഹ കഥം ഹൃദയം മമ ലീയതേ
നിയമിവൃത്തി യഥാ പരമാത്മനി.''

൧൧

ഇത്ഥം നിശമ്യ വചനം ജനകസ്യ രാജ്ഞോ
നിസ്തന്ദ്രമോദഭരമേദുരിതാന്തരാത്മാ
മുഗ്ദ്ധസ്മിതദ്യുതിമനോജ്ഞമുഖം ഗഭീരം
പ്രത്യുചിവാന്‍ കുതുകവാന്‍ കുശികാത്മജന്മാ.

൧൨

''അവനിമവനിപാലാഃ കോടിശഃ പാലയന്താ-
മവനിപതയശസ്തു ത്വാം വിനാ നാപരത്ര;
ജനക! കനകഗൗരീം യല്‍ പ്രസൂതാ തനൂജാം
ജഗതി ദുഹിതൃമന്തം ഭ്രുര്‍ഭവന്തം വിതേനേ.

൧൩

ദേവ്യാ യസ്യാ വസനമുദധിഃ
†പീഠികാ ഹാടകാദ്രി-
ഹ്താരസ്സിന്ധുസ്സുരതനയ-
സ്ത്വത്തുമാത്രൈകബന്ധുഃ,
ക്രീഡാശൈലഃ പരമപുരുഷ-
ക്രോഡദംഷ്ട്രാ ച, തസ്യാ-
സ്സീതാമാതുര്‍ജഗതി മിഥിലാം
സൂതികാഗേഹമാഹുഃ.''

൧൪

''അവതരതി മേ വത്സാ പ്രൌഢിം, ന കസ്യന ലഭ്യതേ
ജഗതി പുരജിത്പ്രായാപരോപകൃിയാചതുരോ വരഃ
വിഹിതസമയത്യാഗേ ഭ്രുയാന്‍ ഭവേദയശോഭരഃ
കിമിഹ കരവൈ ചിന്താസിന്ധൌ നിമജ്ജതി മാനസം.''

---

* കതര്‍-ദ്വയോര്‍മ്മദ്ധ്യേ കഃ.

† അല്ലം പീഠം പീഠികോപവേശനപീഠം.

ഛ ൪

"അലം ജനക! ചിന്തയാ ദുഹിതരം പ്രദാസ്യാമി തേ
വരായ ഗുണശാലിനേ ഭവതു നിർവൃതിശ്ചേതസി
യഥാ സമയരക്ഷണാൽ തവ യശസ്സുമുജ്ജൃംഭതേ
തഥാ പുരവിമർദ്ദിനോ ധനുരധിജ്യമാപാദ്യതേ."

ഛ ന്യ

"സമസ്യാ വാ സാക്ഷാം ബഹിരബഹിരംഹഃപരിമുജാ-
മുചാം വാ സംവാദഃ കിമപി യജുഷാം വാ പരിഷ്ചണം
തദാശീവ്വാദോ/യം ബഹുവിഷയസാക്ഷാൽകൃതഫലോ
വരം മേ വത്സായാഃ കഥയതി പുരോവത്തിനമീവ."

ഛ ൬

"പുത്രാത്ഥേ ജഗദേകജാംഘികയയൂ-
ട്ടാമഭ്രമൽകീത്തിനാ
ചാതുഷ്ഹോത്രവിതീർണ്ണവിശ്രവസുധാ-
ചക്രേണ ചക്രേ മഖഃ
രാജ്ഞാ പങ്ക്തിരഥേന; യത്ര സകല-
സ്രവ്വാസിസവ്വാതിഥേ
സ സേഷ്ടൈനവ ഫലഗ്രഹഃ ഫലമപി
സേഷ്ടൈനവ നാരായണഃ.

ഛ വ്യ

ചതുരോ ദിനനാഥവംശമണയോ
ജാതാഃ കുമാരാസ്തു യേ
തേഷാമേഷ പുരോഭവഃ പ്രമദയൻ
കൃത്സ്നാം ധരാത്രീം ദ്രുണൈഃ
*മത്തോ ലബ്ധസമസ്തചാപനിഗമോ
വിശ്വാഭിരാമാകൃതീ
രാമസ്താഡിതതാടകഃ പുനരസ്യാ-
വസ്യാനുജോ ലക്ഷ്മണഃ."

ഛ ൻ

വിദ്വന്മധ്യേ ബഭാഷേ ശമജലധി ശതാ-
നന്ദനം "ഹന്ത! ദിഷ്ട്യാ
ഭദ്രേണാനേന മാതാ മമ ഹതദുരിതാ
പ്രാപിതാ ഭരത്തുചാർശ്വം

* മത്തോ മൽസകാശാദിത്യർത്ഥഃ.

അത്രയല്ലേ പുലമ്പുന്നിയു സുചിരമിമൌ
പശ്യതോ മാനസേ മേ
വത്സേ സീതോമ്മിളേ സാമ്പ്രത,'' മിതി ഗദിതഃ
പ്രാഹ രാജാ മുനീന്ദ്രം.

൨൦

''യദ്ഗോത്രസ്യ പ്രഥമപുരുഷ-
സ്തേജസാമീശ്വരോഽയം
യേഷാം ധർമ്മപ്രവചനഗുരുർ
ബ്രഹ്മവാദീ വസിഷ്ഠഃ
യേ വർത്തന്തേ തവ ച ഹൃദയേ
സുഷ്ഠു സംബന്ധയോഗ്യാ-
സ്തേ രാജാനോ; മമ പുനരയം
ദാരുണഃ ശുല്കസേതുഃ.''

൨൧

''കൃത്യേഽസ്മിന്നന്തരായശ്ചേൽ
ശുല്കസംസ്ഥൈവ കേവലം
നിശ്ചിന്ത ഭവം മഹാരാജ!
ന കിഞ്ചിദിദമാദൃശം.''

൨൨

''യദ്യപിദന്നപി വിദേഹനന്ദിന്യ-
പാണിപീഡനവിധേർമഹാഫലതാം
ഏവമാഹ മുനിരേഷ കൌശിക-
സ്തേന മുഹ്യതി ചിരായ മേ മനഃ.''

൨൩

ഗിരീശേനാരാദ്ധാം ത്രിജഗദവജൈത്രം ദിവിഷദാ-
മുപാദായ ജ്യോതിഃ സരസിരുഹജന്മാ യദസ്യജൽ
ഹൃഷീകേശോ യസ്മിന്നിഷുരജനി മൌർവ്വീ ഫണിപതിഃ
പുരസ്ത്രിസ്രോ ലക്ഷം ധനുരപി കിമപ്യദ്ഭുതമിദം.

൨൪

യേഷാം ചാപസമർപ്പിതം ത്രിഭുവന-
ച്ഛത്രിത്രാപിധാനവ്രതം
ജാതം കേവലമേവ *രോഹിതമപ-
ജ്യാബന്ധമൈന്ദ്രം ധനുഃ

* 'ഇന്ദ്രായുധം ശക്രധനുസ്സുരേന്ദ്ര ചാപ രോഹിതം. (ഇത്യമരഃ).

തേ/പി പ്രേക്ഷ്യ പുരാ ശരാസനമിദം
മൌർവീകണശ്യാമികാ
കസ്തൂരീസുരഭീകൃതാനബിഭരു-
വ്യർത്ഥം ഭുജാൻ ഭ്രുജഃ.

൫൭

"തദ്ഭാഗധേയമപി താദൃശ,മുത്സവാനാ-
മേതാം ദശാം വയമപി പ്രസമീക്ഷിതാരഃ,
സന്ത്യേവ വാശുപടവനാഭയദാനശൌണ്ഡാഃ
ക്ഷോണീഭുജഃ, പരമമീ നതു രാമഭദ്രഃ."

൫൮

എന്നീവണ്ണം പറഞ്ഞോരവിലഥ ശതാ-
നന്ദവക്ത്രാരവിന്ദം
മന്ദം നോക്കിച്ചിരിച്ചുപചിതകുതുക-
സ്നേഹവിസ്രംഭചേതാഃ
ധന്യാത്മാ രാമസൌമിത്രികളൊട്ടു സഹിതം
കൈപിടിച്ചാസ്ഥയാ താൻ-
തന്നേ ഗാഢേസ്തന്യജം മണ്ഡയറയിലക-
ത്തേഷ ധീമാനനൈഷീൽ.

൫൯

സന്പ്രാപ്തേ രാജധാനീമഥ ദശരഥപു-
ത്രാനുതേ ഗാധിസൂനൌ
ഗംഭീരൈർമ്മന്ത്രയിത്വാ സഹ സചിവവരൈർ-
മൈഥിലേയോ മഹാത്മാ,
സമ്മോദം പൂണ്ടയച്ചുഖിലദിശി മട-
ക്കോലു ഭ്രൂപാലകാനാം
മമ്മാ! സർവ്വത്ര സീതാപരിണയനമഹാ-
ഘോഷമൈച്ചെവ്യതാനീൽ.

൬൰

എട്ടാശാചക്രവാളേ ശിവ! ശിവ! പൊടിപൊ-
ങ്ങിപ്പുഴങ്ങും ദശായാം
മുട്ടെക്കേൾക്കായ തുടങ്ങീ ജയവിരുദ വിളി-
ക്കുന്നതഗ്രേ യുപാണാം,

ചട്ടറീടുന്ന കൊറ്റക്കുടകളുമിളകി-
ട്ടും കൊടുക്കുറ കാറേറ-
റൊട്ടൊട്ടാടുക്കളുക്കുന്നതു ഗഗനതലേ
ഹന്ത! കാണായ ചമഞ്ഞു.

൨൯

കടകരം തഴകളോരോന്നൊക്കെ നീളെപ്പിടിപ്പി-
ച്ചിടയിലിടയിൽ വീയിപ്പിച്ച വെൺചാമരൌഘം
ഉടനുടനുപയാതാസ്ഥാം പുരീം രാജസംഘാഃ
പടുപടഹനിനാദൈഃ പൂരയന്തോ ദിഗന്താൻ.

൩൦

സംഭ്രാന്ത്യാ വന്ന വന്നന്നിറയുമഖിലഭൂ-
ലോകപാലാനിരുത്തി-
സ്സമ്മാനിച്ചങ്ങൊരോ കൈനിലകളിൽ മിഥിലേ-
ന്ദ്രസ്യ മന്ത്രി തദാനം
അമ്ലാനാമോദമാലാഘനസൃണമൃഗമദാ-
ലേപതാംബൂലമുഖ്യൈഃ
സമ്മോദാർദ്രം പദാതൈഃ സദൃശമുടനറി-
ഞ്ഞച്ചയാമാസ ധീമാൻ.

൩൧

വന്നെത്തി പോന്നകാണ്ഡേ ചില പുഴവഴിയും-
വണ്ണമോരോ ദിഗന്തേ
ധന്യം ഭൂദേവസംഘം തിരളുമൊരു പണ-
ശ്രദ്ധയാവൃദ്ധബാലം
ഒന്നിച്ചയ്യായിരം ചങ്ങലവടികകം കട-
ക്കുട്ടവും പിന്നെ മേന്മേ-
ലന്യോന്യം ഭപ്പുഭാരാൽ പലവക പിശകി-
ക്കൊണ്ടൊരാഭോഗവായ പും.

൩൨

മല്ലം തട്ടിത്തിമിർത്തുണ്ടൊരു പരിഷ പരേ
യഷ്ടിമാലംബ്യ മേന്മേൽ
മെല്ലേ മെല്ലേ നടന്നും പെരുവഴിയിലിരു-
ന്നും കരച്ചും പ്രകാമം;

പല്ലെല്ലാം പോയവർക്കും പലപൊഴുതുരുവി-
ട്ടും പരേ, കാണിനേരം
നില്ലാതേ ഹന്ത! മൂഷ്ടാഷ്ടിയിലധികവിരൺ-
പൂണ്ടു മണ്ടുന്നതിനേ.

൩൩

എണ്ണേറും വിത്തലോഭാത് കതിചന, സരസം
ബാലനാരീകദംബം
തന്നേ പൂണ്മാൻ കൊതിച്ചങ്ങൊരു പരിഷ, പരേ
ഹന്ത! ഹൂംകാരവേഗാൽ
എന്നെക്കൈക്കൊൾകകത്തെന്നയരെ മുറവിളി-
ച്ചും ഖശംകെട്ടുമയ്യോ!
കണ്ണും ദിക്കും നുരുങ്ങില്ലൊരുകുറി മിഥിലാ
ഗോപുരേ ജാതഹാസം.

൩൪

പയ്യെപ്പയ്യെത്തിരണ്ടു തടനു കുറുവെടി-
ത്തണ്ടുമായമ്മുരമ്പ-
ക്കയ്യന്മാ,രയ്യ നീലപ്പുട്ടതികളുമണ-
ഞ്ഞു കയത്തൊന്നിനൊന്നായ്
കയ്യിൽ കൈകോത്തുകെട്ടിപ്പിടലി പൊളികയും
വീഴ്കയും ചാകയും കാൽ
കൈയെന്നിത്യാദി പൊട്ടിത്തിറവിയ മുറയും,
ഘോഷമെന്തെന്നു ചൊൽവൂ! (യുഗ്മകം)

൩൫

പൃത്ഥ്വീപാലാസ്ഥദാനീം വിരവൊടു വിഹിത-
സ്നാനഭക്ത്യാദികൃത്യാ
മെത്തീടും നൂതനരത്നാഭരണമണിമഹോ-
രാജിനീരാജിതാംഗാഃ,
ചിത്താനന്ദം വരുംമാറഖിലതനുമതാം
ചെന്നു ചേർന്നും നിറഞ്ഞു
വിസ്തീർണ്ണേ ചാപരംഗേ പുനരപി ച യഥോ-
ചിത്യമേതേ നിഷണ്ണാഃ.

നന്ദ

ഓരോരോ ദിക്കിലുച്ചൈരിടി സടിതി നടു-
ങ്ങും വെടിപ്രൌഢി മമ്മാ!
ഭേരീനാദം യുഗാണാം ജയവിരുദ മഹാ-
വന്ദിനാം ഗാനഭേദം
ചാരുസ്മേരാനനാനാം തരിവളനിനദം
ചാമരഗ്രാഹിണീനാം
പൂരേ കേളം വിശ്വവിസ്മാപകമഭവദഹോ!
ചാപരങ്ഗം തദാനീം.

ഗദ്യം ഫ.

ഹരഹര! ശിവശിവ! മിഥിലയിലിയലിന
കുതുകവിശേഷം പറവാൻ വല്ലേൻ.
തെരുതെരെ വന്നു നിറഞ്ഞീടുന്ന ന-
രേന്ദ്രന്മാരൊടുക്രടിത്തിക്കി-
ത്തെളിവൊടുചെല്ലും പെരിയ പടജ്ജന-
ചരണസമുത്ഥിതപൊടിപടലംകൊ-
ണ്ടാശാചക്രം മുഴുവൻ മൂടീ.
തെളുതെളെ വിലസിന വാളുകളും പരിചകളും
ചുരിക കടുത്തില കട്ടാരം വേ-
ലിട്ടേറീട്ടികളും വട്ടച്ചക്രം
മറുമൊരോതരമായുധജാലം
കട്ടമയൊട്ടുനടനിളകിനനേരം
കാക്കാലത്തു പരന്നീടും ചില-
മിന്നൽ കണക്കേ കണ്ണടയുംമാ-
റൊളിവിൽ വിളക്കം ജഗതി വിളങ്ങീ.
തിരളൊളി തിരളും ബാലവധൂനാം
താലികളും തോടകളും താവടമുടഞ്ഞാൺ
കണ്ടുവിരൻ പൂണ്ടൊക്കത്തക്കെ
കൈയും കോത്തുപിടിച്ചു നടക്കും-
കാമുകഹർഷനിനാദവിശേഷേ
നവരത്തിരളും ശൃംഗാരാർദ്രം
പട്ടുമിശേഷം കഥചന ഭാഗേ

ജലധരസമയേ കടുതരമിടികൾ മു-
ഴങ്ങുംപോലേ തകിലും മുരവും
നക്രപെരുമ്പറ ഡിംഡിമമുടനേ
തുടിപടഹങ്ങളിവററിൻഘോഷം
ചെവിപൊടിയുംമാറുലകിൽ നിറഞ്ഞു മു-
ഴങ്ങുന്നതുകേട്ടുച്ചൈരെങ്ങും
കേകാലാപം കാരംകാരം
പീലിപരത്തിച്ചാറും മുറവും
പിടകളുമായിക്രുത്താടീട്ടും-
മത്തശിഖാവളബഹുവിനോദം
ഹൃദ്യം നിതരാം കുഹചന ഭാഗേ.
കല്യാണത്തിനു വന്നീടും ചില
മന്നവരെച്ചെന്നൊപ്പമെതിപ്പാൻ
മല്ലാടണയും കോപ്പേൽക്കണ്ണാർ
പൊല്പൂമെയ് മേലല്പേതരമാ-
യഴകിനൊടണിയും നാനാരേണമ-
ഹോജ്വലരത്നസ്ഫുരിതവിലാസൈ-
രിളവെയിൽപോലേ കുഹചന ലസിതം.
കടയും വടിയും കോലാഹലവും
ഝുമഝുമിനെന്ന കയത്തുപിടഞ്ഞുട-
നശനശ്രുഷകറിക്കൊണ്ടിടയിടെ
വന്നു നിറഞ്ഞീടുന്ന മഹീസുര-
സംഘവിശൃംഖലകളകളവചന-
പ്രസരതലീലാലോളിതമൊരിടം.

ഗദ്യം ൨.

കുചിദുപിപ്രവൃന്ദം പൊട്ടന്നെന്നു തമ്മിൽ തെളിഞ്ഞിട്ടു ഹോ! "ശങ്കരൻ തെക്കു നിന്നെപ്പൊഴും വന്നു ഭവാൻ, എൻ† പ്രമത്തൻ വെലിക്കെന്തുപോലും വരാഞ്ഞു കിടക്കുന്നിതോ ക്ലേശമയിട്ടു താനേസുഖിച്ചുങ്ങിരിക്കുന്നതുമ്പേ പണത്തിനു മുട്ടീട്ടു കയ്യാപി മേടിച്ചു മുന്നാളകത്തും വരുന്നോരം വിരിപ്പാവു രണ്ടൊണ്ടു തന്നുട്ടതാനും." "അഹഹാ! വാസുവോ, നിന്നെ ഞാനൊൻപതിറാണ്ടുകൂട്ടീട്ടു കണ്ടു; ഗൃഹത്തിങ്കലോ നിന്നുതോ ഇത്രനാളും വശം

* എതിർക്കുക = എതിരേല്ക്കുക. † പ്രമത്തൻ = പ്രഹസ്തൻ.

കെട്ടുപോയ് ഞാനനുഭവിക്കുംകൊണ്ടേ. മരിച്ച പിതൃവ്യൻ കടം കൊണ്ടു പെണ്ണുങ്ങൾം രണ്ടുംകൊട്ടുത്തു കിടക്കുന്നതുല്പത്തിയെട്ടാണ്ടു പോരും കുടുംബം ഭരിപ്പാൻ വശത്തേതുമില്ലേ.'' ''എന്തഹോ! കൃഷ്ണനെങ്ങോട്ടു പിന്നെത്തുടങ്ങിതു ഞാനോ വടക്കോട്ടു പോവാൻ തരംകെട്ടിതോ പണ്ടു തമ്മിൽ പാഞ്ഞൊത്തകായ്ങ്ങളെല്ലാം മറന്നില്ല സത്രം കഴിഞ്ഞാൽ നിരൂപിച്ചു കല്പിച്ചുകൊള്ളാം പഠഞ്ഞിങ്ങു നിന്നിട്ടെടോ! വൈകിയാതേ പണം വാങ്ങിവന്നിട്ടു കായ്ങ്ങളെല്ലാം'' കയച്ചിത്തരാം വാത്ത കേൾക്കാമനേകം.

ഗദ്യം ൩.

പ്രതിഭടവിഘടിനി വിമതോച്ചാടിനി
വിശ്വവശംകരി ശത്രുഭയംകരി
വനിതാമോഹിനി കനകാവാഹിനി
മന്മഥസംഗ്രാമനവൈബീജ
ജ്വാലാമാലിനി ലീലാശാലിനി
പഞ്ചശതാക്ഷരി വഞ്ചനസാക്ഷിണി
എന്നിത്യാദികം മന്ത്രങ്ങളം ജപിച്ചതുമിതുമുടനേ സാധിക്കാമെന്നതിചട്ടലം ചില വെട്ടികളിക്കിത്താനേ മാലോകക്കു വരുന്നതു താൻ കല്പിച്ച വരുത്തുകയെന്നായ് എല്ലാരോടും ഘോഷിച്ചുംകൊണ്ടാഡ്യരുത്താപ്പിയുമാളിപ്പോരകിലുക്കൻവടിയും, പാലും നെയ്യും കൂട്ടിച്ചീത്തുടനാനബ്രോഷുകളൊക്കെനിറപ്പാൻ മാനിച്ചുള്ള കടാഹംപോലേ വഡ്ഡിയുമായി, കഞ്ഞിപ്പുടവ കയപ്പിച്ചുംകൊണ്ടാനബ്രോഷുകം പലവുതരത്തിലുടുത്തു വെളിക്കു ജഗൽസുവിതച്ചും മാലോകക്കു സഹിക്കരുതാതൊരു വാനാറ്റംകൊണ്ടൊക്കെ നിറച്ചും സൌഭാഗ്യാകരമായുഷ്യകരം

സൌന്ദര്യപ്രദമഖിലാകർഷണ-
മംഗജ്യംഭണമനുഭവസാരം
കലഹവിനാശനമനുരാഗകരം
വൃഷ്യവരിഷ്ടം ദ്വേഷണയന്ത്രം
മാരണയന്ത്രം മോഹനയന്ത്രം
സ്തംഭനയന്ത്രം മേളനയന്ത്രം
വിദ്വേഷനയന്ത്രം പോഷണയന്ത്രം
കർഷനയന്ത്രം മറുമോരോരോ
യന്ത്രശ്രേണികളെഴുതിച്ചേർക്കും
ഗ്രന്ഥക്കെട്ടുമെടുത്തുനടക്കും
ശിഷ്യജനങ്ങളുമൻപതുമുപ്പതു
പരികർമ്മികളും പുമട്ടു പുമന്നി-
ട്ടൻപതുകയ്യരുമൊക്കെത്തക്കെ
ക്ഷോണീപാലഗൃഹങ്ങളിലുദയമ-
ണഞ്ഞുംകൊണ്ടതേ ങ്ങാനിഖിലം
ചുട്ടമുടിച്ചും കട്ടുജിച്ചും
ഓന്തും പുണ്ടരി ചേരത്തടിയൻ-
വാലുമെറുമും മായൂരശിഖാ
ഞാഞ്ഞൂലിത്തരമൊക്കെത്തക്കെ വ-
രുത്തുപൊടിച്ചുടലബ്ഭസ്മം
മേളിച്ചുഴകൊടുമഷിയുണ്ടാക്കി വി-
ശുദ്ധം തിരുവനവശ്യമിതെന്നൊരു-
പേരും ഭൂമ്യായീർത്ഥപ്രജേള-
ധുളിജനത്തിനു മതപാ പൊന്നും-
പണവും പറ്റേ ഝടിതി പറിച്ചും
രോന്തുമടിക്കാമെന്നും ചൊല്ലി-
രോന്തന്മാരൊടണഞ്ഞക്കണ്ണുമ-
ടച്ചൊരു ഭസ്മസ്നാനംചെയ്യും-
നേരത്തറിക്കൊണ്ടവർതന്നേ-
ലടിയേല്പിച്ചൊരു പുൺവട്ടെല്ലാം
മൊത്താക്കി മറിച്ചു പറഞ്ഞും
പുറമേ പെരിയേ ഭള്ളുംകാട്ടി-
ക്കുന്നിച്ചുഴകൊട്ടു മോന്തായത്തൊട്ട-

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY KOTTAYAM.

മുട്ടിനടന്നും ശ്രീകരഹോമം
ഭീഷണഹോമം മോഷണഹോമം
സംഹൃതിഹോമം മേളനഹോമം
വഞ്ചനഹോമം രഞ്ജനഹോമം
മാരണഹോമം ദ്വേഷണഹോമം
മറ്റുമൊരോരോ ഹോമംകൊണ്ടു വി-
ലക്കിച്ചെങ്കും വെറിലതിന്ന-
പ്പാഴ്കമിവാത്തപ്പുൽ തെറിപ്പി-
ച്ചാഹാ ഹൂഹൂവെന്നുചിരിച്ച-
ങ്ങാനപ്പൊളികളിളക്കിയുമപ്പൈ-
രവ്വശിതന്നെ വശത്താക്കുവതി-
ന്നിന്ദ്രനിയോഗാൽ തേരുംകൊണ്ട
മ്മാതലിവന്നു പോയീഞ്ഞാ-
നെങ്ങനെ പോവൂ കാലം പോരാ-
ഞ്ഞിങ്ങുഴലുന്നു വാചസ്പതിതാൻ
പിഴുകിപ്പോമ്പോരം വേദനയുണ്ടാ-
കാതോ വൃദ്ധാന്നെന്തൊരു ധർമ്മം
ചിന്തിച്ചുതോ മാറിക്കൊണ്ടു
പൊലോമ്യാദികരം നില്പൂട്ടേ ദൃഢ-
മീഷല്യാനം കൊണ്ടേ ലക്ഷ്മി മ-
ഹേശ്വരി ഭാരതിദമനതകൈക്കൊ-
ണ്ടവരെയുമധുനാ വേണ്ടുകിലിവിടേ-
പ്പിരിയാതാക്കുവനില്ല വികല്പം
ബ്രഹ്മാ മുന്നം തേടിയയച്ചാൻ
സമ്മതമോത്തിട്ടവിടെച്ചെന്നേ-
നിക്കാലത്തൊരു രക്ഷാകലശവു-
മാടീതിഞ്ഞാൻ ദക്ഷാരാതിപ-
രശ്ചധമേറിട്ടതുകൊണ്ടേത്തേ
ചാകാഞ്ഞുപോലെന്നു ജനങ്ങൾ പു-
കഴ്ത്തിടുന്നു കൌതുകമോടേ
കല്പനയുണ്ടു പിറന്നാൾതോറും
പത്മജനിന്നും മംഗലകലശം
പാവ്തിയും പണ്ടെന്നേക്കൊണ്ടൊരു

മേളനഹോമം ചെയ്യിച്ചതേ
ഹരനൊട്ടു തിരുവുടലും പാറീ
ത്രിപുരവധത്തിനു കഴിവില്ലാഞ്ഞ-
ത്ര്യംബകവചസാ സംഹൃതിഹോമം
ചെയ്തേനിഞ്ഞാൻ മൂന്നേമുക്കാൽ-
നാഴികകൊണ്ടൊരുചിടിവെണ്ണീറായ്
ഗരളം പണ്ടു കുടിച്ചൊരുനാളും
പാർവ്വതിതാനേ മംഗലസൂത്രവി-
ഭംഗയേകൊണ്ടെന്നെക്കൊണ്ടൊരു
നാല്പതുദിവസം മൃത്യുഞ്ജയനൊരു-
മൃത്യുഞ്ജയവും ചെയ്യിപ്പിച്ചു."
പലതരമേവം ഡാംഭികമുട്ട ന-
ടിക്കും മാന്ത്രികരുണ്ടൊരുഭാഗേ.

കണ്ടമരുന്നറിച്ചുമിടിച്ചും
കുട്ടകടെയുള്ളതരഞ്ഞീലെന്നി-
ട്ടിടയിലരച്ചും വാതദ്വേഷിണി
പിത്തവിരോധിനി കഫവിധ്വംസിനി
കല്യാണഘൃതം ധാനന്തരഘൃത-
മായുഷ്യഘൃതം മേദസ്സരഘൃത-
മാരോഗ്യഘൃതം കാരസ്സരഘൃത-
മജരാതൈലം ദൃഷ്ടിരസായന-
മാശോനാശനമാന്ത്രകഷായം
വൃഷ്യകഷായം ബഹുവിധമിതരം
മറുമൊരോരോ പേരും ചൊല്ലീ-
ട്ടശാന്താടി കഷണ്ടിപെരുക്കാ-
ലെന്നിവപോലുമെഴിപ്പാനായി-
ട്ടാക്കുമൊരിക്കലുമെണ്ണും പാത്താ-
ലുതകാതവ ചില നല്ല മരുന്നുകൾ
വിരയെ വരുത്തുകയെന്നു പറഞ്ഞും
ദുസ്സാദ്ധ്യമതു മറേറവക്കും
സാദ്ധ്യമതു ബത തങ്ങടെകിതവം
മുൻപേ മയ്യാദയുമായ് കല്പി-
ച്ചുള്ളിയൊരു രോഗം കണ്ടാലപ്പോ-

മെല്ലായിലുമമ്മിതേയുള്ളതി-
തെന്നുപറഞ്ഞും പേടിപ്പിച്ചും
സഹിക്കരുതാത കഷായം മുക്കുടി
നസ്യവുമൊക്കെയകത്തുചെലുത്തി
സ്വസ്ഥന്മാരെയുമപഗതകരുണം
വ്യാധിതരാക്കിവലച്ചു നിതാന്തം
വസ്തിപിടിക്കുകയും മുറിക്കും ജ-
ളുകിക്കെന്നായിത്തരമോരോ
ഉപ്യാപാരം വിരവൊടു ചെയ്തി-
ട്ടസുവും വസുവുംകൂടെ മുടിക്കും
വൈദ്യകദംബം കഷ്ടവനഭാഗേ.

ഗദ്യം ൪.

കുത്രചിൽ കാഴ്ചകാണ്മാൻ നടന്നങ്ങു നാതിക്കിനില്ക്കും ടേന്നാ
ടുടൻതമ്മിലീചൊല്ലൊടോ ‘‘കൊച്ചയെന്തിന്നു ക്രത്തോ വിളക്കോ;
മഹീപാലകൻ പെൺകൊടുപ്പാൻ തുടങ്ങുന്നതിപ്പോൾ; കൊടുക്കു
ന്നതെന്തിന്നു നാട്ടാക്കു പമ്മേ വളർപ്പാൻ തനിക്കേതുമില്ലാതപോ
ലെ; ഏടാ പൊട്ടനോ പെൺകൊടുക്കുന്നതെല്ലാക്കുമാശാരമത്രേ;
ഇനിക്കില്ല കാളയ്ക്കു തണ്ണീർകൊടുപ്പോർ മിനക്കെട്ടുനിന്നിട്ടു കണ്ടം
വരണ്ടേ. ഇനിക്കാച്ചയുംകണ്ടുപോമ്പോൾ പതുക്കെ പൈതിന്നു
പോം ചാമയും നെല്ലുമെല്ലാം’’ കയച്ചിത്തരം വാർത്ത കേൾക്കാ
മനേകം.

ഗദ്യം ൫.

*നാഴികവട്ടകവച്ചുമെട്ടത്തും
മുങ്ങീ മുങ്ങീലമ്പാം മുങ്ങീ

* ‘‘വ്യാസം കൈകൊണ്ടു പന്തിരണ്ടുപിരിച്ചാ-
ധാരംഗുലം കൊണ്ടുമായ്
തീക്കേണം ചെറുപാതിരുപുലം
ചെമ്പാൽ കപാലോപമം
മദ്ധ്യേ തസ്യ തുളയ്ക്കുകാരമതിൽ മു-
ക്കാലും പണത്തുക്കമാം
പൊൻകോലാലെ നാഴികവട്ടകയതാം
കോൽനീളമാംഗുലം.’’
(എന്നു നാഴികവട്ടയുടെ ലക്ഷണം).

തങ്ങളിൽ വാലിയരയ്ക്കാലല്ലീ
അത ചോരുണ മുഹൂർത്തം പ്രായ-
ശ്ചിത്തം വിരവൊട്ട പതിനൊന്നല്ലീ
കഷ്ടം കഷ്ടമിതാര വിധിച്ചത
വിഷ്ടി വിധിപ്പാൻ വഴിയില്ലൊട്ടും
ചൊവ്വായിന്ന കടക്കം മേഷേ
നാലിലിപോരാ ദുർഗ്ഗണിതംകൊ-
ണ്ടധിമാസംകൊണ്ടെന്താ പക്ഷം
കാലമടുത്തു മാലയെടുത്തു പി-
ടിപ്പിക്കാമോ ചെറു നിനച്ചാൽ
രോഹിണിയുച്ചതിരിഞ്ഞും കാണാം
മുങ്ങീവട്ടക പതിനഞ്ചല്ലീ
വലിയത നാലോ കൊള്ളാമിപ്പോൾ
ഇതഥം കുത്രചിദുദ്ധാതികോലും-
ജ്യോതിഷികന്മാരുന്മാദികളെ-
പ്പോലേ നാനാ വാത്ത പറഞ്ഞും
പരലും പലകയുമഗ്രേ വച്ചും
ഗണപതിവച്ചും കലിദിനമൊത്തുവ-
രുത്തിക്കുട്ടിപ്പാക്കുന്നപോലും
വിപരീതത്തൊട്ട വന്നത കണ്ടു മ-
നസ്സംകെട്ട ചിരങ്ങും നള്ളി
ജ്യാക്കളുരുവിട്ടടന്നടനൊക്കെ നി-
രത്തു ചിന്ത പന്തി പകുപ്പു
ക്കുട്ട കളവു വായ്പു ക്കുട്ട
പത്തേ നാലഞ്ചക്ഷരമെഴുത
നക്ഷത്രങ്ങളെ നോക്കു വിരവോട്ട
പരവശതാം പൂണ്ടിതഹം മരുവിന-
നാക്ഷത്രികജനചരിതവിലാസവി-
ശേഷമശേഷം കഹഹന ഭാഗേ.
അവരവരിടയിലഴച്ചും പാഞ്ഞും
വാദ്യം കൊട്ടിയുമോരോ പദ്യം
ഗദ്യം പദ്യം ഗാനവിശേഷം
നിവിരെപ്പാടിയുമാടിപ്പെരുമഴ-

കപോഴിയുംപോലേ സദസി തിരക്കി-
ത്തിക്കിവരും ചില ഹുംകാരികളുടെ
ഹുംകൃതികേട്ടും പേടിച്ചുഞ്ഞോ-
ടിഞ്ഞോടോടിയുമയ്യോ പാവം!
ചാന്നുണ്ടിപ്പോളച്ഛാ! മകനേ!
ഹാ! ഹാ! കഷ്ടം തിക്കിക്കൊല്ലാ-
യ്കഗതികളിവരേ പോകട്ടയ്യോ
മുട്ടെപ്പാങ്ങുന്നയശസ്സിപ്പോം-
ളൻചയു മപ്പയു ചോമാതികളിത!
ചത്തുമലന്തു മിഥിലയിലിത്ഥം
ചെയ്യാമോ താൻ ജനകനിതെന്തേ
കേളായന്തു പണമുണ്ടെങ്കിലടച്ചുകൊടുക്കാം തിക്കും മാറാം."
ഇത്ഥം മെത്തിന ഘോഷംകൊണ്ടും
കതിര ചിറാലിച്ചുഗകൊട്ട പാഞ്ഞും
കാലുംകൈയുമൊടിഞ്ഞു പൊടിഞ്ഞും
പുറവും നിലവിളി ഝടിതി തുടന്നും
കറക്കഴലികൾ സദസി ചമഞ്ഞും
പുറവും വെട്ടിപ്പുലരു മുടിഞ്ഞും
ഗോപുരവാതിലടത്തുചൊളിച്ചും
കോയിമ്മയ്യുടെ തടുക്കരുതാഞ്ഞും
നുണ്ണും വണ്ണം ലോകര കടന്നും
പൂരക്കോൽകൊണ്ടടിയേല്പിച്ചും
മുലത്തിന്മേലാരാതിച്ചും
പൂണ്ടൽ കൊളുത്തിട്ടരെത്തുക്കിയു-
മാത്തു തെളിച്ചൊരു മാലയുമിട്ട-
ക്കഴവും കൈയിലെടുപ്പിച്ചുംകൊ-
ണ്ടാനക്കമ്മരെ വിരവൊടടിച്ച ന-
ടത്തിയുമിത്ഥം പറയാമല്ലതി-
വാസ്സയമത്രേ മിഥിലാപുരിയിലെ-
ന്നക്ഷണമോത്താൽ വാവിധവിശേഷം.

[ന. ഒ

ചിന്നീടും കാന്തി പൊന്നിൻതളികയിൽ വലമായ്
മാലയും വച്ചു താരിൽ-
ത്തനപംഗീ ഭംഗികൈക്കൊണ്ടരുവയർനട്ടവേ
മിന്നൽപോലേ വിലോലാ
കണ്ണിന്നാനന്ദധാരാ കമലശരപര-
ബ്രഹ്മവിദ്യേവ മൂർത്താ
ധന്യാ വന്നാളരങ്ങത്തതിമൃദുഹസിതാ
മൈഥിലീ മന്ദമന്ദം.

ന.വ

വിലോക്യ ജനകാത്മജാം ഭുവനമോഹനാംഗീം പുര-
സ്ഥദ്ഭൂതകുതൂഹലപ്രണയഭാരസമ്മോഹിതം
കലം ക്ഷിതിഭൃതാം ദധൌ വിമലപാവ്നേന്ദുപ്രഭാ-
നിരീക്ഷണവിജൃംഭിതാംബുധിവിഡംബനാഡംബരം.

ന.ൻ

എന്നേ! വൈചിത്ര്യമയ്യാ! ധരണിയിലൊ ; സെയ-
ദാമിനീ നീലമേഘം
തന്നോടാഹന്ത! വേർപെട്ടിത വിഹരതി ഭം-
ഗ്യാ ചിരം ഭാസമാനാ
എന്നേ! കാണപ്പെട്ടന്ത ലളിതതരവിലാ-
സങ്ങളെല്ലാമതല്ലേ
മിന്നന്ത മേല്ക്കുമേലേ ചില മധുരപദാ-
ത്ഥങ്ങളാത്താനുബന്ധം.

ഗ ഠ

പൊന്നിൻചെന്താമരയ്ങ്ങളുപരി കനകത-
ണീയുഗം ബാലരംഭാ-
ചരണം തേർത്തട്ടുത്തുണ്ടതിനുമകളിലാ-
കാശമെന്നേ! വിനോദം
ചിന്തുന്ത രണ്ടു പൂവല്ലികരം മകളഥോ
ശംഖവും ചന്ദ്രബിംബേ
ബന്ധുകാദർശമല്ലീ കുവലയലളിതേ
ദാതി മേലേ പയോദേ.

൪൯

സീമാ സരോരുഹഭുവഃ കരകൌശലാനാ-
മാകർഷണാദ് ഭൂതമഥൌഷധിരിന്ദ്രിയാണാം
സാമ്രാജ്യസമ്പദധിദൈവതമംഗയോനേ-
രാലക്ഷ്യതേ യുവതിരത്നമപൂർവമേതൽ.

൪൦

വിധായ ശ്വേതാംശും കമലവസതിർഗാളനപടം
തതസ്സച്ഛീഭൂതപ്രചുരതരലാവണ്യസുധയാ
സരോജാക്ഷീമേനാമസൃജദഥ ഏവാമൃതകരേ
കളങ്കവ്യാജേന സ്മരതി മലജാലവ്യതികരഃ.

൪൧

ഭുശോരസ്യാസ്തന്വ്യാ ഭവതി ബഹിരംഗം കവലയം
കുചദ്വന്ദ്വോന്മേഷാൽ ഭവതി പരമാണുഃ കലഗിരിഃ.
അസാവിന്ദുർബിന്ദുവ്ദനസുഷമായാഃ കിമപരം
പരീഹാസസ്ഥാനം പരമചിരരോചിസ്സ്മരരുചാം.

ഗദ്യം ൩൨.

(ദണ്ഡകം.)

അല്പോടിടഞ്ഞു പടതല്പുന്ന കുന്തളസ-
മുല്പാസി കല്പ്യമലർമാലം
അല്പൽപെട്ട മതികലയെ വെല്പുമൊരു നിടിലതട്ട-
ഫുല്പമൃഗമദതിലകജാലം
അലർബാണവായ്പുനെറി വിളയാട്ടമോമൽ മിഴി-
കലരൊണ്ട കണ്ണിനനുകൂലം
അലമമലകുഴയിണയിൽ വിലസുമണിമണിരുചിരി-
രൊളിവിളയുമനുപമകപോലം
ചെന്തൊണ്ടിയോടുപമ ചിന്തുന്ന വായ്മലരിൽ
മന്ദം മുളച്ചുദ്യുതിചോരം
ചന്തളിരിനനുമിളിതചന്ദ്രകരയുഗ്മന കല-
രുന്ന മീട്ടുമുരുവലുമുദാരം.
ചിതറുന്ന കാന്തിതതി വദനം കലാധിപതി-
ശതകോടിതുല്യഗുണപൂരം.
ചിതമുടയ ഗളവടിവുമതിലലിയുമതിലളിത-
മുസ്സുണവലി വിലസിതമപാരം.

അകമ്രപൊൽകടകവാർകുണ്ഡലദ്യുതികരം
പാകം കരാബ്ജമഭിരാമം.
അകവിതമണികലശമാകമികുമണിമുലയി-
ലാകലിതനവകനകദാമം.
അകളേബരന്നുമുഴലകമേ വളക്കുമിതു
നവരോമവല്ലരി നികാമം,
അഖിലജനധൃതിഹൃതിയൽ മികവുടയ കൊടിനട്ടവു-
മഹഹ! ശിവ! നയനസുഖധാമം
മാണിക്യകാഞ്ചിനെറി പേണിച്ചപട്ടവസ-
നാബദ്ധമുന്നതവിശാലം.
മാനമെഴമലർവിശിഖയാനരുചി ജഘനതല
മാനമതി ചുടയുമിതുമൂലം
മനസാ മഹീവലയവനിതാജനം പണിയു-
മണിപാദപത്മമനുവേലം.
മണമുടയ കബരിമുതലന്നികുഴലൊടിടമുഴവ-
നനുപമമിതമിതഗുണജാലം.

൪ ൪

രമ്യാമാലോക്യ വൈദേഹീം
മന്മഥാവിഷ്ടചേതസാം
ഉന്മാദമധുരാശ്ലേഷ്ടാ-
സ്സംബഭ്രുർമഹീഭൃതാം.

൪ ൫

ചിത്രം ചിത്രം! തദാനീമാനവനണികരം-
കൊണ്ടു കേളീസരോജം
ബദ്ധാഭോഗം തിരിച്ചാൻ തെളിവൊട്ട മതിനേ-
രാനനാം വീക്ഷ്യ മോഹാൽ,
ഉംത്തങ്ങീടും പരാഗോല്ലുരമിടതല ധൂ-
ളിച്ച പുത്തന്മധുളീം
വക്ത്രാംഭോജേ തെറിപ്പിച്ചളികുലമഖിലം
ചാലയൻ മൂഢചേതാഃ.

൪൩

മദ്ധ്യേസിംഹാസനം മറൊരു ഭുപതി നിവേ-
ശ്യാംഥ വാമം ഭുജം കാൽ
മറേറക്കൈകൊണ്ടു തന്നാശയുമതിസരസം
ചിക്കി വായ്ക്കും പ്രമോദാൽ
മുഗ്ദ്ധാംഗീമന്തരാ കിഞ്ചന ചതിയൊടസൗ
നോക്കിനോക്കിസ്സമീപേ
പൃത്ഥ്വീപാലം വയസ്യം ചിലപുതുമ വിശേ-
ഷം പറഞ്ഞങ്ങിരുന്നാൻ.

൪൪

ജാതോന്മാദം തദാനീമൊരു സരസനളി-
ക്കീന്ത നല്ലോരു പച്ചാ-
താടായംദായ മേളിച്ചുതിമണമിളകും
നാഗവല്ലീദലാന്തേ
മോദംപൂണ്ടാസ്വദിച്ചാനിടയിടയിൽ നരം-
പൂണ്ണമുച്ചൈരെടുത്തും
വാർതോഞ്ഞീടും കരണ്ഡാദ്ഭുതനമലർ മിനു-
ക്കീ തുലോം ഭംഗിശാലി.

൪൫

അന്നേരം മറൊരുത്തൻ ചെറിയൊരു പനിനീർ-
ക്കുപ്പി മെല്ലെന്നെടുത്ത-
ത്തന്വംഗീമൌലിതന്മേദുരജഘനഭരം
പോക്കിനോക്കി പ്രസാദീ
തണ്ണീർപോലേ കുടിച്ചാനൊരു തടിയനിരു-
ന്നാഗളം മദ്ധ്യമദ്ധ്യേ
തന്നംഗം താപശാന്ത്യൈ തെളിവെഴുമിളനീർ-
കൊണ്ടു സിഞ്ചന്നശംകം.

൪൬

അന്വോ മാനീ വിധുനൻ പരിചിലസിലതാ
മാസ്ഥിതോ രത്നപീഠേ
തന്വംഗീം വീക്ഷ്യ മോഹാൽ കരപരിഗളിതാ
താമജാനൻ കൃപാണീം

നന്നേ! ശൈലൂഷവൽ സംസദി സുദ്ധമിളം-
[illegible]ക്കീടിനാനാത്മമുഷ്ടിം
തന്നെക്കൊണ്ടേ ചിരിക്കുന്നതു തടിയനറി-
ഞ്ഞീല രാഗാന്ധചേതാഃ.

൫൦

ഏതേനം പാക്കിവീഷൽക്കരമിതു ധനുരാ-
രോപണം മംഗലാംഗീ
സീതാ മോദേന മാലാം മയി മതിമുഖി ന-
ല്ലീടുകെന്നോ വരുന്നു
ഏതുംതന്നേ തിരിച്ചീടരുതു വിധിവിലാ-
സങ്ങൾ, സൌഭാഗ്യയോഗ-
പ്രാധാന്യം കൈവളത്താനലകിലഴകെഴും
ജന്മലഗ്നം മദീയം.

൫൧

ഇക്ഷ്വാണായോരു നാനാനരവരസമിതൌ
മൈഥിലാധീശകന്യാ
കയ്യുണ്ണാംമൌലി മാലാം മമ ഗളഭുവി ചേ-
ത്തീടുവാനുണ്ടു ഞായം,
ചൊല്ലുള്ളും പ്രാഭവപ്രൌഢിമ തുടരുമൊരോ
ബാലഭൂപാലരെല്ലാം
നില്ക്കട്ടേ; ഗാത്രലക്ഷ്മീമധുരിമ പരമി-
ന്നങ്കകലാസംഗമൂലം.

൫൨

ഇന്നിക്ഷ്വാണീപതീനാം പരിഷദി കമനീ-
യാനനാ ജാനകിപ്പെൺ
മന്നോർവീരം വരിക്കുന്നിതു ബത! കതമം
ഭാഗ്യസൌഭാഗ്യപൂർണ്ണം;
അന്നുണ്ടിപ്പോൾ പുലമ്പുന്നിതു മനസി ഗണി-
ച്ചുള്ളകാലം നിനച്ചാ-
ലൊന്നും മേ കൈവരാഞ്ഞില്ലഭിമതമഖിലാ-
ലാത ദൈവാനുകൂല്യാൽ.

൭൯

ക്ഷത്രലോകമിതു നോക്കിനില്ലെ ഗളസീമ്നി
മാലയുമെനിക്കണി-
ഞ്ഞുൽസുകാമിവളെ മാളികാഗൃഹവി കൊണ്ടു-
വച്ച മദനാതുരാം
ബദ്ധരാഗമണികൊങ്കപൂണ്ട മണിവാ ന-
കന്ന മണിതം ചൊരി-
ഞ്ഞെത്ര നന്ന പുലരെത്തിമുത്തു മമ മേലി-
ലുണ്ടൊരു മഹോത്സവം.

൮൦

പങ്കജേക്ഷണനെ ലക്ഷ്മിതാ,നചലമംക
ശംകരനു, മാരന-
മ്മംഗലാംഗി രതിദേവി, സുന്ദരി പുരന്ദ-
രന്നൊരു പുലോമജാ,
ശംകരായ നമ ഉർല്ലഭം പെരികെ നല്ല-
നോഗമിതു മൈഥിലി-
പ്പെൺകിടാവിവളെനിക്കുമെന്നവരുമാകി-
ലെന്തു പറയാവതോ.

൮൧

തുമച്ചിൽപുക്കു ശയ്യാനടവിലിവളൊട്ടും
ചേന്ന പേമാരികൊണ്ടേ
ഹേമക്കുന്നിന്ന മേലേനിലയിൽ നിലവഴ-
ക്കുന്ന ജീമൂതകാലേ
കാമൽപ്പൂമെയ് പുണന്നും പലവുരു പിശകി-
ച്ചോരിവായ്നേൻ നകന്നും
കാമക്രീഡാം വളത്താവിതു പുലരെ വിധേ!
ഞാനെനിക്കൊത്തവണ്ണം.

൮൨

താനേ വെൺമാളികായാമൊരു നിശയിലുറ-
ങ്ങുംവിധൌ മാവിൽ മേല്ല
വിണ്ണംകൊണ്ടൊന്ന പാത്തിമുഖസരസജിമാ-
ദായ കൈരണ്ടുകൊണ്ടും

ആനന്ദാർദ്രം മുകയ്ക്കുന്നളവിടയിലുണ-
ന്നാശു കണ്ടേ പിടിച്ചും
പൂണും തക്കത്തിൽ വായ്ക്കാണ്ടധരമധു നുക-
ന്നാവിതാവോള മിഞ്ഞാൻ.

൫൬

കൺമുൻപിലെത്തുകിലിനിക്കു വശപ്പെടാഞ്ഞി-
ല്ലിമ്മാതരിൽ പുനരൊരുത്തിയുമിന്നയോളം
മന്മാനസേ പെരിയ രാഗമിയം ധരിച്ചാ-
ലെന്മാറിലൂ കമനി മാലതിമാലപോലെ.

൫൭

തസ്മിൻ ക്ഷണേ സസ്മിതവക്ത്രപദ്മാ
ഭദ്രാസനസ്ഥാനഖിലാൻ നരേന്ദ്രാൻ
നിവേദയാമാസ സുഷാത്മജായൈ
നിരീക്ഷ്യ ധാത്രീവചസി പ്രവീണാ.

൫൮

"അയം ഖലു വിശൃംഖലദ്വിരദദാനവാഹിനീ-
സമേധിതപയോനിധിർവിജയതേ കലിംഗേശ്വരഃ
അമുഷ്യ കില ഗീയതേ പ്രതിമുഹുർമ്മഹേന്ദ്രാചലേ
ഭുജംഗസദൃശാം ഗണൈസ്സുവിശദാ യശഃപദ്ധികാ

൫൯

അന്തഃ സന്തോഷബാഷ്പൈഃ സ്ഥഗയതി ന ദൃശ-
സ്താവിരാകർണ്ണയിഷ്യ-
ന്നംഗേ *നാനസ്തിരോമാ രചയതി പുലക-
ശ്രേണിമാനന്ദകന്ദാം
ന ക്ഷോണീഭംഗഭീരുഃ കലയതി ച ശിരഃ-
കമ്പനം തന്ന വിദ്മഃ
ശ്രുണ്വന്നേതസ്യ കീർത്തിം കഥമുരഗപതിഃ
പ്രീതിമാവിഷ്കരോതി.

൬൦

പര്യായത്വാൽ കുസുമധനുഷഃ
പ്രാപ്തനേത്രോത്സവശ്രീഃ'
പാണ്ഡ്യഃ സോയം ഫണധരകുല-
ഗ്രാമണീർദീർഘബാഹുഃ

* അനയോരേകമാവിർഭവതോരേകഃ

തത്രോലൈലാസുരഭിലതടാ
താമ്രപർണ്ണീ സ്രവന്തീ
മുക്താവ്യാജാൽ കുസുമവിശദാം
യസ്യ കീർത്തിം പ്രസൂതേ.

൩൨

അസ്യ ക്ഷോണിപതേഃ പരാർദ്ധപരയാ
ലക്ഷീകൃതാഃ സംഖ്യയാ
പ്രജ്ഞാചക്ഷുരവേക്ഷ്യമാണതിമിര-
പ്രഖ്യാഃ കിലാകീർത്തയഃ
ഗീയന്തേ സപരമഷ്ടമം കലയതാ
ജാതേന വന്ധ്യോദരാ-
ന്മൂകാനാം പ്രകരേണ ക്രമ്മരമണീ *
ഉഗ്ദ്ധോദധേ രോധസി.

൩൩

അശനിരഹിതക്ഷ്മാഭൃത് പക്ഷപ്രതിക്ഷണശിക്ഷണോ-
ഷപാടുതഗ്ലളികാ ചക്ഷുഃസൂത്രസ്യ സർവ്വശരീരിണാം
അധരിതരതിപ്രാണാധീശഃ പ്രിയംകരിണീം പ്രഭാം
ദധദയമസൌ രാജാ കാഞ്ചീപുരപരമേശ്വരഃ.

൩൪

പാണിപ്രസ്ഥൈർബകുളസുമനഃ-
സൌരഭം യോ മിമീതേ
ദംപത്യോർയ്യുസ്സുരതചരിതേ
സൌഖ്യസംഖ്യാം കരോതി
യശ്ച ജ്യോൽസ്നാം ചുളുകപുടകൈഃ
കാമമാചാമതീന്ദോഃ
സ്നോതും ശക്തഃ സ ഖലു നിഖിലാ-
ന്യസ്യ കീർത്ത്യുദ്ഗതാനി.

* കച്ചിത്പാഠഃ ചാപച്യുതനടർശനേനേവ പാലയതി ന ഉ ഉഗ്ദ്ധോ-
ധേതി പ്രസിദ്ധിഃ.

൩൫

സോ/യം പ്രശാസ്തി മധുരാം സുഭഗംഭവിഷ്ണു
രത്നധ്വജോല്ലിഖിതവാരിജപൈരിബിംബാം
ജംബാളയന്നസുഹൃദംബുരുഹേക്ഷണാനാം
ബാഷ്പാംബുസോ ക്ഷിതിഭൃതാം വനമണ്ഡലഞ്ച.

൩൬

അസ്യാഹവേ ഹരിചമൂരഖണ്ഡിതോവീ-
പാംസുപ്രസാരപരിപൂത്തിഭിയാ വഹന്തി
നേത്രാണി നിത്യവികചാനി മരുത്തരുണ്യോ
നീരന്ധ്രപാണിപുടയുഗപിധാനവന്തി.

൩൭

ഉജ്ജാഗരൈർഗുണൈഃ ശ്ലാഘ്യഃ
സോ/യമുജ്ജയിനീപതിഃ
ഉജ്ജൃംഭതേ യശോ യസ്യ
നിർജ്ജരൈരീഡ്യശാം മുഖേ.

൩൮

യദി ത്രിലോകേ ഗണനാ പരാ സ്യാൽ
തസ്യാഃ സമാപ്തിർയ്യദി നായുഷഃ സ്യാൽ
*പാരേപരാർദ്ധം ഗണിതം യദി സ്യാൽ
ഗണേയനിശ്ശേഷഗുണോ ഹ്യയം സ്യാൽ.

൩൯

സോ/യം കണ്ണാടനാഥഃ കനകനികഷസു-
സ്നിഗ്ധമുഗ്ദ്ധാംഗലക്ഷ്മീ-
ർയ്യസ്യ പ്രസ്ഥാനനാന്ദീധ്വനിഷു ഘനഘടാ-
ഘോരഘോഷോല്ലടേഷു
ദേവ്യാ വിശ്വംഭരായാ ഭവതി മധുരിപു-
സ്സുപ്തരോമാഗ്രഹോണാ-
കോണാരുഷ്ടബ്ധപാഥോനിധിരിവ മുഹുമിത-
പ്രേമനിദ്രാനബുദ്ധിഃ.

* പാരേപരാർദ്ധം പരാർദ്ധാൽ പരം,
'പാരമദ്ധ്യേ ഷഷ്ഠ്യാ—' ഇതി സമാസഃ.

൬൦

ശ്ലാഘ്യോഽയം കേരളാനാമധിപതിരനഘി
ജ്ഞാതവിദ്വേഷിദർപ്പ-
സ്ഥേമാ യസ്യ സ്വരാജ്യം തിലകയതി യശഃ-
ക്ഷാളിതാശേഷലോകഃ
അദ്വന്ദ്വാദ്വന്ദ്വയുദ്ധാവ്യതികരവിമലൽ-
കാത്തികേയാത്തിഗേയ-
സ്ഫൂർജദ്ഭോർവിക്രമോച്ചണ്ഡിമപരമനിധിർ-
ഭാസ്വദ്വോ രക്ഷഹേതുഃ.

൬൧

ചോളാനാമധിരാട്ഛ്രുതൈകവസതിഃ
ശ്രീമാൻ യശോവാരിധി-
വീരശ്രീമണിഹർമ്യഭൂമിരഖില-
ശ്രേയസ്സരോപക്രമഃ
യസ്യാസ്യശ്രമവാരി ലുമ്പതി മിളൽ-
കല്പദ്രുമാരാമകേ-
വ്യൂഹസ്യന്ദിതമാകരന്ദലഹരീ-
ശാരാകവേരാത്മജാ.

൬൨

യാത്രീമംഗല്യരത്നം കരുണപതിരസൌ
ദിവ്യഗാന്ധർവവേദീ
മിത്തീട്ടം കീർത്തികേളീനിലയമിവനയ-
പ്പാധിപൻ കാന്തിശാലീ
യീമാൻ മാഹിഷ്മതീശൻ പുനരിത വിജയീ
വീരലക്ഷ്മീകടാക്ഷ-
ശ്രീമൂലസ്ഥാനമംഭോരുഹമധുരമുഖോ-
jയം മഹാരാഷ്ട്രനേതാ.

൬൩

ഏതെയ നേപാളലാടെയ ജയവിരുവിലോ-
മീകൃതാശെയ സുരാഷ്ട്രാ-
യീശൻ മറേറതു കൊറക്കട ക്നകമയം
ഭായീ യസ്യോപകണ്ഠേ

മൂത്തോ മാരോഽയമംഗക്ഷിക്കിപതി കയുകീ
വംഗരാജാവിവൻ താൻ
പ്രീത്യാ ഗാന്ധാരരാജൻ പുനിരിയു കരുവാ-
രട്ടകേശൌ കുമാരൌ."

൭൮

ഇത്ഥം ധാത്ര്യാം വദന്ത്യാമഴകെഴുമരയു-
രിക്കളഞ്ഞെശചാപം
ഭക്ത്യാ വന്ദിച്ച ചൊന്നാൻ ജനകനുപഗിരാ
സൌവിദല്ലസ്ഥാനാം
"പ്രഥീപാസ്സംശ്രുണുഷ്വം ധനുരിദമവിശം-
കം കലച്ചെയ്യ പൊട്ടി-
ച്ചുട്ടുൽക്രീഡം വിളങ്ങും നരവരനധുധാ
ജാനകീ ന്യനമേഷാ."

൭൯

അഗ്രേ കേട്ടിപ്രകാരം ത്വരിതമുദചലൻ
വിഷ്ണുരേഭ്യോ നരേന്ദ്രാ-
ഷ്ടകത്യാ പൊട്ടിച്ച ശൈവം ധനുരനുപദമാ-
ദിത്സവോ രാജകന്യാം
ഒക്കെച്ചെന്നാത്തഗവ്വം ധരണിയിൽ നിഹിതഃ
പമ്മിവില്ലങ്ങെടുപ്പാൻ
മുഷ്കില്ലാഞ്ഞുഡലജ്ജാവിഗളിതധൃതി പിൻ-
വാങ്ങിനാർ വീതമാനാഃ.

ഗദ്യം ൭.

(ഭണ്ഡകം)

തദനു വിപുലദോശ്ചണ്ഡിമാ പാണ്ഡ്യധാത്രീശ്വരനു പ്രൌഢഗവേണ മാണിക്യപീഠാലെഴുന്നേറു ചാപം തദാലോക്യലോകത്രയസ്വാമിനോ മന്മഥാരേരുദഗ്രാനുഭാവം നിരൂപിച്ച പിൻവാങ്ങി മെല്ലെന്നിരുന്നീടിനാൻ, പിന്നെ മംഗല്യധാമാ കലിംഗപ്രഭുചണ്ഡദോർദണ്ഡശക്ത്യാ കഥഞ്ചിൽ പുരാരാതികോദണ്ഡമുദ്ധായ ലജ്ജാവിനമ്രാനനോ മെല്ലെ വന്ദിച്ച വന്ദിച്ച വച്ചീടിനാൻ, കാമ്മ കസ്സൽമാത്രേണതന്നേ വശംകെട്ട കർണ്ണാടരാജൻ കവിണ്ണാട്ടുവീണാൻ, ഭയപ്പെട്ട ദ്രാവ മദ്രാധിരാജൻ, മഹാരാഷ്ട്രനപ്പോഠം

മഹാഗോഷ്ഠി കാട്ടി, കുതംകെട്ടു കുന്തിച്ചിതക്കുന്തളേശൻ, ദശാം കശ്മലാം പ്രാപ കാശ്മീരനാഥൻ, ഉലഷ്ഠോ/പി മുഷ്ടോടണഞ്ഞാഥുരോ/ഭ്രൽ, തദാ കേകയേന്ദ്രനു കൈകാലൊടിഞ്ഞു, യയൌ സംഹൃതാശസ്ത്രപ്രയം സിംഹളേശഃ, സമാപീഹ നേപാലഭൂപാലധാമ്നാ, തുലോം വട്ടമിട്ടു സുരാഷ്ട്രാധിരാജൻ, പരം ഭംഗികേടംഗരാജനുമെത്തീ, കുരുക്ഷ്മാപനപ്പോരിനു തരക്കേടു വന്നു, വലഞ്ഞു ദിഗാന്ധ്യേന ഗാന്ധാരരാജൻ, തദാ സിന്ധുരാജസ്സുപാബന്ധുരാസീൽ, തരംകെട്ടു വേറിട്ടിതാരട്ടകേശൻ, ബഹുകൈതരലം തൽക്ഷണേവീ ഭൂപാലകന്മാരെഴുന്നേറ്റു ഗർവ്വേണ സർവ്/പി പോർവില്ലുതൊട്ടും വലിച്ചും കുരുത്തോടെട്ടുത്തും വശംകെട്ടു വീണും തദാനീം വലഞ്ഞൊട്ട കേണും തുപാരാരമുംക്കൊണ്ടു കമ്പിട്ടിരുന്നും ക്ഷണോനൈവ കൈകാലൊടിഞ്ഞും സമാലോക്യ സീതാം വിമോഹം പിണഞ്ഞും നമുക്കിന്നി വേണ്ടില്ല പെണ്ണെന്നുമയ്യോ! മരുക്കണ്ടിതെന്നും തരംകെട്ടിതെന്നും തഴച്ചോരു കോലാഹലം തത്ര വാഴത്താവതല്ലേതുമേ.

൯൩

ഇത്ഥം ഭൂപാലവർഗ്ഗേ തടിതി പരവശേ
ജാതഹാസേ ജനൌഘേ
മെത്തീടും പൌരവർഗ്ഗേ കളകളമുഖരേ
സന്നിഹാനേ വിദേഹേ
മുഗ്ധസ്മേരേ മുനീന്ദ്രേ തവരയതി ബഹുശോ
ലക്ഷ്മണേ മുക്തശങ്കം
സദ്യോ മദ്ധ്യാഹ്നദസ്ഥാൽ ദശരഥതനയോ
രാമഭദ്രസ്തദാനീം.

൯൪

ആർത്തു നാനാജനൌഘം കനിവിനൊടിവനാരെന്നുമോർത്തു പിശംകാം
തീർത്തു രാജന്യചൂഡാമണി മനസി കളത്തു വിദേഹാത്മജായാഃ
വാഴ്ത്തീ വീണാപ്രവീണോ മുനി ഗഗനതലേ
വന്ദിവർഗ്ഗം പുകഴ്ത്തീ
താതേനർത്തുകുന്ന വാചാ ദശരഥതനയേ
കാരുമ്മുകാദാനലോലേ.

൭൪

പ്രണംപത്യ കുമാരോഽയം
*മൂർധാന്യൈ ച മൂർധായ ച
ഉദ്യുക്തോ ധനുരാദാതും
ബദ്ധപാ പരികരം ദൃഢം.

൭൫

പിത്രേ സചിവ്യേ സുരാസുരസുതമഹ-
സ്സേമേ നമസ്തേജസേ
ക്രുടസ്ഥായ കുലസ്യ കിഞ്ച മഹതേ
സോമായ ദേവായ ച
ആദേശാൽ കുശികാത്മജസ്യ പുരഭിദ്-
കോദണ്ഡമാരോപയാ-
മൃജാത്തും ജനകം നൃപം പാരദ-
ദ്വാരം പ്രതിജ്ഞാമ്പ്രവാൽ.

൭൬

ഭോ ഭോഃ കോദണ്ഡ! ചണ്ഡീപരിവൃഢദൃഢദോർ-
ദണ്ഡവേഗാവകൃഷ്ടി
ശ്ലാഘ്യപാത്രായ രാമോ രചയതി ഭവതേ
സൈഷ വയ്യാം സപര്യ്യാം,
ഗുർവാജ്ഞായന്ത്രിതസ്യ സപദമിഹ ഭവന-
ത്രാണപാരീണ! മുഗ്ധോ-
ശ്യാമാലാളിത്യഭാജോരയി മമ ഭുജയോ-
രാനുകൂല്യം ഭജേഥാഃ.

൭൭

നവകുവലയദാമശ്യാമളൈരഭ്യുപേതാ
നയനയുഗളരോചിഃ കന്ദളൈർഭ്രാക്കരേണ
കളഭ ഇവ മുണാളം പുഷ്പരാഗ്രേണ രാമോ
ഹരധനുരുദഹാർഷീൽ പശ്യതാം ക്ഷത്രിയാണാം.

൭൮

"ദോർദാമ്നാ വാമമംഗം ദൃഢയ പശുപതേ!
ദേവ! ഭീമം തപദ്ധനും,
ബാഹോദണ്ഡൈശ്ചതുർഭിർബിഭൃഹി മുരരിപോ!
വക്ഷസോ മാ ഗളച് ശ്രീഃ,

* മൂന്നാം പദ്യം കാൺക.

വക്ത്രശ്രേണീം പിധേഹി ദ്രുഹിണ! ധര ഗിരാം
ദേവതാം ജൃംഭതേ യ-
ദ്ദുർവാരസ്സചായ്മ്പാഹാദിതഹരധനുഃ-
പവ്വാത്കാരഘോഷഃ."

വൃത്തം

ഭക്ത്യാ വന്ദിച്ചു ഷീണാം കലഗുരുമഥ കൗ-
ണൈശ്വരം ചാപദണ്ഡം
കൈത്താരിൽക്കൊണ്ടു മെല്ലെന്നഴകിനൊട്ട കല-
ച്ചു സമക്ഷം നൃപാണാം
മദ്ധ്യേ കെട്ടിപ്പിടിച്ചൊന്നുദിതധൃതി വലി-
ച്ചോരുനേരത്തു പൊട്ടി-
പ്പുത്താശാന്തേ മുഴങ്ങി വടിവെഴുമിടിപോ-
ലേ ധനുർഭംഗഘോഷം.

വൃത്തം

രുദ്ധന്നഷ്ടവിധേഃ ശ്രുതീ,ർമുഖരയ-
ന്നഷ്ടൗ ദിശഃ, ക്രോധയൻ
മുത്തീരിഷ്ട മഹേശ്വരസ്യ, ദലയ-
ന്നഷ്ടൗ കുലക്ഷ്മാഭൃതഃ
താന്യുക്ഷ്ണാ ബധിരാണി പന്നഗകുലാ-
ന്യുഷ്ടൗ സമാപാദയ-
ന്നന്മീലത്യയമായ്മ്പുരോരബലദലൽ-
കോദണ്ഡകോലാഹലഃ.

വൃത്തം

രാമാകർഷണഭഗ്നകാർമ്മുകഭവാ-
ഡ്വാനേന രോദോന്തരാ
ദുപ്പക്ഷത്രയശസ്സിതച്ഛദകുലേ
ജീമൂതനാദായിതം,
വീരശ്രീപ്രഥമപ്രവേശസമയേ
പുണ്യാഹഘോഷായിതം,
മൈഥില്യാഃ കില മാനസേ പരിണയേ
മംഗല്യതൂര്യായിതം.

വൃത്തം

രാമേ ബാഹുബലം വിവൃണ്വതി ധനു-
വ്വംശേ ഗുണാരോപണം
മാത്രൽ കേവലമാത്മനാ തിലകിതേ
വംശേഽപി വൈകർത്തനേ
ആകൃഷ്ടം നിതരാം തദേവ ന പരം
സീതാമനോഽപി ദൃതം
ഭംഗസ്തസ്യ ന കേവലം ക്ഷിതിഭൃതാം
ദോസ്തംഭഡംഭസ്യ ച.

വൃത്തം

ത്രൈയംബകേ തു ധനുഷി ത്രുടിതേ നിമേഷാ-
ദ്രാമേണ പാർവണശശാംകനിഭാനനേന
ഉജ്ജൃംഭിതോ ജനകജാഹൃദയേ മനോഭ്ര-
സ്തല്ലജ്യതേ യദരിഭംഗരസാ ഹി വീരാഃ.

വൃത്തം

ഇഭകുംഭതുംഗകുചകുംഭയുഗായാഃ
പരിരംഭസംഭ്രമരസേന മൂഢാന്യാഃ*
ഗിരിശോഽപി ചാപദലനം ബഹുമേനേ;
നഹി വസ്തുഹാനിമനുശോചതി കാമീ.

വൃത്തം

മന്ദീഭൂതേ ജനൌഘേ പരിമളബഹുളാം
കയ്യിലാദായ മാലാം
മന്ദാരാഭോഗമന്ദസ്മിതമധുരമുഖീ
മംഗലസ്ത്രീസമേതാ
മന്ദം മന്ദം നയന്തീ ഘനജഘനഭരം
പ്രാപ്തപ്രായമഗ്രേ
മന്ദാക്ഷാലങ്കൃതാക്ഷീ മനസിജകലികാ
മൈഥിലീ സാ നടന്നാഠം.

* 9 വൃ-ാം പദ്യം കാണ്ക.

൯൦

മൂളീടും ഭൃംഗപാളീവിവലനമധുരാം
മാലികാം കൈത്തലേ ചേ-
ത്താളീദത്താവലംബാ നിജതനുമഹസാ
രംഗമദ്ധ്യോതയന്തീ
ബ്രീളാവേശേന രാമാനനമിടയിടയിൽ
കട്ടുനോക്കി പ്രമോദ-
വ്യാലോലാ മെല്ലെമെല്ലെന്നരികിലുപഗതാ
കോമളാഭ്യാം പദാഭ്യാം.

൯൧

മദ്ധ്യേരംഗം മനോമോഹനതനുലതികാ
ചെന്നു മന്ദാക്ഷനത്രേ
പൊൽത്താർബാണോപമാനേ ദശരഥതനയേ
മാലയിട്ടോരനേരം
നിൽക്കുതാശേഷലോകേ ജയജയവചനേ
ദിവ്യനാരീവിമുക്തം
ചിത്രാകാരം മുഴുത്തു പരിമളബഹളം
പുഷ്പവർഷം വിശേഷാൽ.

൯൨

ന്യസ്താ തദ്ബാഹുമൂലേ വരവരണസഖീ
മംക്ഷു മാലാ കുമാര്യാ
മാലായാം സാധുവാദൈസ്സഹ സകലജനൈ-
രർപ്പിതാ നേത്രമാലാ
രാജ്ഞാം ലജ്ജാകളങ്കഃ ഖലു മുഖശശിനി
സ്ഥാപിതഃ കാർമുകേണ
ക്ഷേപിഷ്യൻ തസ്യ കോടൌ നിപുണമുപഹിതാ
രാജപുത്രേണ മൌർവീ.

൯൩

ഓരോരോ ഭൂമിപാലാൻ ജനകനഭിമതൈ-
രുച്ചയിത്വാ ധനൌഘൈ-
രീരേഴും പാർമുഴങ്ങുംപടി ഝടിതിതദാ
യാത്രയാക്കീ ഭിഗന്തേ

ശ്രീരാമോഽപി പ്രകാമം ദശരഥവചസാ
മൈഥിലീം മന്മഥാത്താ-
മാരൂഢപ്രേമമന്നേ തെളിവിനൊടുപയേ-
-മേ സമാനീയ ബന്ധൂൻ.

൯൪

ക്ഷണമനിമിഷചാപേ കഞ്ചിദാരോപ്യ സീതാം
കുശികതനയവാക്യാദഗ്രഹീദ്രാമഭദ്രഃ
തദനു തദനുജന്മാ മൈഥിലേന്ദ്രസ്യ ചിത്തേ
നിഹിതബഹുഗുണസ്സന്നുമ്മിളാം ലക്ഷ്മണോഽപി.

ഗദ്യം ൫

ലീലാവിലൂനഭൂഭൃദ്വരഗുരുധനുഷാ രാഘവേണ സഭഗ്നായ പരിക്രീതായാം പ്രഥമദഹിതരി സമുചിതജാമാതൃലാഭസമേധിതസമ്മദോ ജനകഃ തിസ്രോഽപി തനൂജാസ്ത്രിഭ്യോ രാമാനുജേഭ്യഃ പ്രതിപിപാദയിഷുഃ, കുശികനന്ദനാനുമോദിതഃ തരസൈവ പ്രഹിതേന പുരോഹിതേന പ്രണയസാന്ദ്രേണ ശതാനന്ദേന സഹാത്മജം ദശരഥം ആത്മനഗരമാനായയാമാസ.

കൃതഗോദാനമംഗലേഷു കുമാരേഷു നരപതിരഭിനവയൌവനാഭിരാമാം രാമായ തനയാമയോനിജാമദാൽ; തദനുജാം ച രമണീയഗുണോമ്മിലക്ഷണാം ലക്ഷ്മണായ സഭസുതാമുമ്മിലാം നാമ തഥാ ച സപകനീയസഃ കുശധ്വജസ്യാത്മജേ നിരുപമസൌഭാഗ്യമണ്ഡനേ മാണ്ഡവീശ്രുതകീർത്തിനാമധേയേ ചാമോദനിഷ്ണുമനാഃ ഭരതശത്രുഘ്നാഭ്യാം പ്രദദൌ.

൯൫

മുദ്ധാക്ഷീമഥ മാണ്ഡവീം സ ഭരത-
സ്തത്രോമ്മിളാം ലക്ഷ്മണോ
ബദ്ധാത്മാ ശ്രുതകീർത്തിമക്ഷയബല-
ശ്ശത്രുഘ്നനാമാ സുധീഃ
കൃത്വാ സാക്ഷിണമുജ്ജ്വലം ഹുതവഹം
താതാജ്ഞയാ ഭേശികം
നത്വാ പ്രീതിയുതം ക്രമാദുദവഹൻ
പ്രാപ്യേ മുഹൂർത്തോദയേ.

൯൯

സൈവരം കല്യാണകോലാഹലകലവി കഴീ-
ഞ്ഞങ്ങു മേവും ദശായാം
പാരാതേ തൽക്ഷണോപസ്ഥിതവിരഹമഹാ-
വേദനാദീനദീനാം
നാരീമാണിക്യരത്നാം നരപതിമഹിഷീ
ജാനകീം മാനയിത്വാ
വേറേ വച്ചാശപസിപ്പിച്ചതിമൃദുവചസാ
മന്ദമന്ദം ബഭാഷേ.

൯൦

"യസ്യാസ്തേ ജനനീ സപയം ക്ഷിതിരിയം
യോഗീശപരോയം പിതാ,
വത്സേ! മൈഥിലി! ശിഷ്യതേ കഥയ കിം
തസ്യാസ്സുജാതേസ്തവ
സ്നേഹാൽ കേവലമുച്യതേ പുനരിദം
സ്ത്രീണാം പതിർദൈവതം
തദ്ഭ്രത്യാസ്തപമുപാസ്യ ധർമ്മമപരാ
ഭവായേവ രാമാനഗാ.

൯൭

അദ്ഭുതസ്ഥാനമുപാഗതേ ഗുരുപതൌ,
തദ്ഭാഷണേ നമ്രതാ,
തൽപാദാപ്പിതദൃഷ്ടിരാസനവിധി,-
സ്തസ്യോപചര്യ്യാ സപയം,
സുപ്തേ തത്ര ശയീത, തൽപ്രഥമതോ
ജഹ്യാച്ച നിദ്രാമിതി
പ്രായൈശ്ചേഃ പുത്രി! നിവേദിതാഃ കുലവധൂ-
സിദ്ധാന്തധർമ്മാ ഹ്യമീ.

൯൯

സച്ഛത്രം നഖകേശദന്തവസനാ-
ദീനാം, സമസ്തക്രിയാ-
ചാതുര്യ്യം, സ്മിതപൂർവ്വമല്പമകടു
വ്യക്തം ച സംഭാഷണം.

ദാക്ഷിണ്യം, വിനയ,സ്സുശീലവിഭവോ,
വക്രാദിവാക്യജ്ഞതാ,
പ്രായോ/മീ കുലപാലികാസു മഹിതാഃ
കല്യാണി! നിത്യാ ഗുണാഃ.

൧൦൦

നിർവ്യാജാ ഭയിതേ, നനാന്ദൃഷു നതാ,
ശത്രുഷ്വ കേതാ ഭവ,
സ്നിഗ്ധാ ബന്ധുഷു, വത്സലാ പരിജനേ,
സ്മേരാ സപത്നീഷ്വപി,
ഭർത്തുമിത്രജനേ സനമ്മവചനാ,
ഖിന്നാ ച തദ്വൈരിഷു
സ്ത്രീണാം സംവനനം നതഭ്രു! തദിദം
വീതെഷധം ഭർത്തൃഷു.

൧൦൧

ശ്വശ്രൂഷസ്വ ഗുരൻ, കുരു പ്രിയസഖീ
വൃത്തിം സപത്നീജനേ,
ഭർത്തുർവിപ്രകൃതാപി രോഷണതയാ
മാ സ്മ പ്രതീപം ഗമഃ,
ഭൂയിഷ്ഠം ഭവ ദക്ഷിണാ പരിജനേ,
ഭാഗ്യേഷ്വനുത്സേകിനീ,
യാന്ത്യേവം ഗൃഹിണീപദം യുവതയോ,
വാമാഃ കുലസ്യാധയഃ.

൧൦൨

പാതിവ്രത്യം വധൂനാം വപുഷി നിരുപമം
ഭൂഷണം, തൽ കുലസ്ത്രീ-
ജാതിക്കൊട്ടേരു,മല്ലാതതു നരകപുര-
ദ്വാരി നിശ്രേണിയല്ലോ
പ്രീതിസ്നിഗ്ധേന ശുദ്ധാസ്ഫടികമണിരുചാ
മന്ദഹാസേന നിത്യം
നീതിജ്ഞേ! നീ നിരൂപിച്ചൊളിവിലനുസരി-

ഛന്ദ

നേരത്തങ്ങെഴുനേറ്റുറക്കറ തുറ-
ന്നാചമ്യ വന്നന്തികേ
മാറിൽയ്യെത്തളിർ വച്ചുണത്തു ദയിതം
മന്ദസ്മിതാലംകൃതാ
ശ്രീരാമങ്കലഴിഞ്ഞമന്ന മനസാ
തൽപാദസേവാരസം
നാരീമഞ്ജരി! ചെയ്ക, പോംപൊഴുതിൽ നീ-
നില്പൂ കവാടാന്തരേ.

ഛന്ദ

അപ്പോഴേ പോയ്ക്കുളിപ്പൂ രഹസി, കുറിയിട്ട
മന്ദ,മാദായ ചൂട്ട
*പുഷ്പം പത്തും ക്രമത്താ,ലണിനയനമണി-
ഞ്ഞാശു കണ്ണാടി കാൺമൂ,
ഉല്പന്നശ്രീവണങ്ങൂ ദശരഥതനയം
ദൈവതം മുഷ്ടമന്നം
കല്പിപ്പൂ, ഗേഹിനീനാം മറുതിയിലഥ നീ
താനുമുൺമൂ മനോജ്ഞേ!

ഛന്ദ

ഉണ്ടാൽ വെൺമാളികായാം കലിതരസമിരു-
ന്നമ്മമാരോടുകൂടി-
ട്ടുണ്ടേ വൃത്താന്തമന്തഃപുരഗതമഖിലം
പ്രീതികൈയ്ക്കാണ്ടു കേൾപ്പൂ,

---

* പുഷ്പം പത്തു = ദശപുഷ്പങ്ങൾ. പൂവൻകുറുന്തൽ, മുയൽച്ചെവി, കറുക, കൈതോന്നി, നിലപ്പന, വിഷ്ണുക്രാന്തി, ചെറുപൂള, തിരുതാളി, ഉഴിഞ്ഞ, മുക്കുറ്റി.

"പൂവംകുറുന്തില മുയൽച്ചെവി വിഷ്ണുക്രാ-
കയുണ്ണിഴിഞ്ഞ തിരുതാളി നിലപ്പനാ ച
മുക്കുറ്റിയും ചെറുവുളാ ദശപുഷ്പനാമാ-
മെല്ലാമറിഞ്ഞതിനെവന്ദന ചെയ്ക നിത്യം."

"ധാരയേൽ സതതം രത്ന
സിംഹാസനമഹൌഷധീഃ.

[എന്ന് അഷ്ടാംഗഹൃദയം.]

കൊണ്ടാടേണം പുരസ്ത്രീകളെ മൃദുവചനം-
കൊണ്ടു, സന്ധ്യാസു കോവിൽ
പണ്ടാരക്കാരരോടുണ്ടൊരുവഴി പറയേ-
ണ്ടൂ തരംകണ്ടൊന്നാം.

ഛ ഠ സ

കേതാ ശ്രീരാമചന്ദ്രേ ശയനതലമിലം-
കുവ്വതി ശ്രീമതീ നീ
ശ്രദ്ധാ ഭ്രത്വാ മണിപ്പൊൻകതകിനരികവേ
ചെന്നുനില്പൂ സശങ്കം
മുദ്ധേ! മെല്ലേ വിളിച്ചാലഴകിലുടനണ-
ഞ്ഞംഗമാലിംഗ പിന്നെ-
പ്പോൽത്താരമ്പൻ ത്രയസ്തേ ഭവതു കുലവധൂ-
ലോകമാണിക്യമാലേ!

ഛ ഠ ഒ

ത്തോവത്രേ പരം ദൈവതമൃതഗിരാ-
മാകയാൽ വേറൊടൊല്ലാ
മല്ലോ വേർപെട്ടു വന്നീടിലുമൊരുപൊഴത-
ങ്ങാസ്ഥ നീ കൈയ്യിടൊല്ലാ
ശ്രദ്ധം ത്രൈലോക്യമൊക്കെത്തരികിലുമരിയാ-
ടായ്ക മറാരൊട്ടും നീ
*മുദ്ധേ! ചാടീട്ട ചെന്തീക്കനലിലപി പതി-
പ്രേഷിതാ നിർവ്വിശങ്കം."

ഛ ഠ വ

ഇത്ഥം കേട്ടോരനേരം പുലരിയിൽ വിരിയും
താമരപ്പൂവുപോലെ
സദ്യോ ജാതപ്രസാദം ജനകതനയതൻ-
ചിത്തമേറ്റം തെളിഞ്ഞു
മുദ്ധാപാംഗ്യാ തയാ/സൌ കനിവൊട്ടു രമിത-
സ്തത്ര സഭ്രാതൃമിത്രഃ
സ്വസ്ഥാത്മാ നാലുനാളം മഥിലനഗപുരേ
രാമചന്ദ്രോ ന്യവാത്സീൽ.

സീതാസ്വയംവരം സമാപ്തം.

---

* രാവണവധാനന്തരമുള്ള അഗ്നിപ്രവേശം ഇവിടെ നിഴലിച്ചിരിക്കുന്നു.

പരശുരാമവിജയം.

ക

*ചെമ്പൊൽപ്പൂമാതിണങ്ങീടിന ലളിതതനോ!
നിൻമുഖാംഭോജവീക്ഷാ-
സമ്പൽപ്രാപ്ത്യാ മദീയേ മാനസി നിരുപമം
മോദഭാരം വളർന്നു
വൻപെത്തും ഭാഗ്യവം വെന്നരികലുപഗതേ
രാമചന്ദ്രേ ജയശ്രീ-
സംഫുല്ലാഭോഗരമ്യേ ദശരഥനൃപതേ!
മുൻപിലുണ്ടായ പോലേ.

ഖ

ചൊല്ലേറുന്നാത്മജാനാമതിമഹിതവിവാ-
ഹോത്സവാന്തേ ധരിത്രീ-
നല്ലാർമാണിക്യഭ്രഷ്ടാ ദശരഥനൃവരൻ
പ്രീതികല്ലോലശാലീ
മെല്ലേ ഭക്ത്യാ വണങ്ങിക്കുശികസുതമയ-
ച്ചാസ്ഥയാ തത്ര യാത്രാം
കല്യാഭോഗം മുതിർത്തു തെളിവൊട്ട മിഥിലാ-
രാജധാന്യാസ്ഥദാനീം..

ന-

ചിത്രം ചിത്രം! പ്രയാണപ്രകടിതപടഹാ-
ഡംബരപ്രൌഢി പാടേ
പത്താശാന്തേഷു സേനാഭടകളകളവാ-
ദിത്രമെങ്ങും മുഴങ്ങി
പ്രസ്ഥാനാരംഭകോലാഹലമുടനിളകി-
ത്തോപുരത്തിങ്കൽ മമ്മാ!
മെത്തീടും വന്ദിവൃന്ദസ്തുതികളുമെഴുതോ
വിസ്മയം വാഴ്ത്തവല്ലേൻ.

---

* ശ്രീരാമൻ! കേൾ ഭവാനോടഹ സദസി മഹീ-
പാലഭോഗവപാളീ-
ഫുല്ലത്ചേന്നാരുനേരം പ്രിയസഖ! ചരിതാർ-
ത്ഥം തുലോം മാനസം മേ
മല്ലോമാഗ്രം തടഞ്ഞീടിന ഭൃഗുതനയം
വെന്നകംപുക്കയാല്യാം
മുന്നാംന്യാ സീതയാ ചേന്നരുളിന സമയേ

൪

യിയാസതസ്യസ്യ മഹാമഹിദ്ധ്ര-
ഭിദാപടീയാൻ പടഹപ്രണാദഃ
ജലാന്തരാണീവ മഹാർണ്ണവൌഘ-
ശ്ശബ്ദാന്തരാണ്യന്തരയാംചകാര.

൫

പ്രജാ ഇവാംഗാദരവിന്ദനാഭേ-
ശ്ശംഭോർജടാജൂടതടാദിവാപഃ
മുഖാദിവാഥ ശ്രുതയോ വിധാതുഃ
പുരാന്നിരീയുർന്നൃപതേർല്ലപജിന്യഃ.

൬

രഥതുരഗപദാദിവാരണാനാം
പദപരിവർത്തനജോ രജഃപ്രവാഹഃ
അകരുത സുരലോകസുന്ദരീണാം
മണിചഷകേഷു മധൂനി പങ്കിലാനി.

൭

സന്നാഹം കലരന്ന കോസലചമു-
ചക്രങ്ങളും മേല്ക്കുമേ-
ലുന്നിദ്രോദയമാന്ന യാത്രികവിധേ-
ഹാധീശസൈന്യങ്ങളും
ഒന്നായ്ക്കൂടി മഥിച്ചു തിക്കി നടകൊ-
ണ്ടു ജാതകോലാഹലം
വർണ്ണ്യം നൈവ സഖേ! സമസ്തമവനീ-
ചക്രം കലുങ്ങീ തദാ.

൮

വീത്തേശന്നം കനംവിസ്മയസരണിവള-
ക്കുന്ന നാനായുധൌഘം
പുത്രീണാം കല്പയന്നദ്ഭുത*ഹരണമസൌ
പേത്തുമാത്മാൻരൂപം
മെത്തീടം പുണ്യധാമാ ജനകനൃപനമ-
ന്നേരമസ്യാന്ന യാത്രാ-
പ്രസ്ഥാവം പൂണ്ടു വൈകത്തനകുലപെരുമാൾ
തന്നുപാന്തേ ചകാശേ.

---

* ഹരണം = സ്മീയനം.

ൻ

യാത്രാസന്നാഹശംഖധ്വനി തദനു ചെവി-
ക്കൊണ്ടു ക്രുദ്ധിത്തുടങ്ങീ
ധാത്രീജംഭാരിസേനാ കരിതുരഗരഥാ-
നേകപാദാതഭീമാ
വാത്യാമോ ചണ്ഡവാതാഹതിസമയ സമു-
ത്ഥായി കല്ലോല ജാലം
ചാത്തീടും കല്പവാരാകരനിരകളൊരു-
മ്പെട്ട ക്രുദ്ധന്നപോലെ.

ഗദ്യം ഫ

തദനു ദിനാധിപവംശശിഖാമണി
ദശരഥനരപതി വിക്രമവാരിധി
വിസ്തൃതപൌരുഷമത്ഭുത ശേവധി
കെല്പുകലന്നു നടന്ന ദശായാം.
ഹരഹര! ശിവശിവ! തൽക്ഷണമൻപിനൊ-
ടക്ഷീണോദയശേവധി ഭൂപതി
മിഥിലാധിപനൊടു യാത്രപറഞ്ഞഥ
കരതലസീമനി പൊൽക്കണ്ണാടിയു-
മമ്പും കൈയ്ക്കൊണ്ടതിമൂഢവിമലദ-
ക്രുലസമാവൃതമാത്മവധൂജന-
മഴകിന പൊന്നിൻപല്ലക്കുകളിൽ
ചാരു കുരേറിപ്പുകഴംനെറി തേടിന
പുത്രന്മാരൊടുമംചേർന്നനവധി
ചതുരംഗപ്പട മുൻപിൽ നടത്തി-
ക്കനകമണിഞ്ഞൊരു കുഞ്ജരപതിതൻ-
ഗളഭവി താനം ഝടിതി കരേറി
സ്തുതികടിതഘോഷം തിക്കിഞെരിച്ചുമ-
ടിച്ച പുളച്ചുടനൊക്കത്തക്ക-
ത്തെളിവവിലയമായ് വിലസുമയോദ്ധ്യാ-
നഗരിയെ നോക്കി നടന്ന ദശായാം;

തകിലും മുരശുകഠം നക്രപെരുമ്പറ
മള്ളകാഹളശൃംഗമൃദംഗക-
ഡുണ്ടുഭിഡിക്കാതുടിപടഹങ്ങളി-
വറിൻഘോഷം സകലജനങ്ങടെ
ചെവിപൊടിയുമ്മാറുലകിൽ മുഴങ്ങീ.
പൊന്നിൻകിണ്ടികഠം വെള്ളിക്കിണ്ടികഠം
പൊൽക്കാളാഞ്ചികഠം കാഞ്ചനകലശം
പൊൽക്കണ്ണാടികഠം പുത്തനളക്കുകഠം
തവ്വാളക്കകളില്ലിക്കയറ-
മ്മല്ലികഠം മാലകഠം പൊൽപ്പൂക്കളും
കുളയമ്മാനകഠം മണിമയവിശറികഠം
കനകപുഴറ്റാകഠം മരതകവല്ലികഠം
കനകക്കുഴലും പവിഴപ്പൈങ്കിളി
ബാലചകോരം മത്തമയൂരം
കേളിമരാളം മറുമിവണ്ണം
പലപല മധുരപദാർത്ഥപ്രകര-
മെടുത്തുടനതിമധുരാംഗികഠം നാരികഠം
മമ്മാ! രാജകുമാരീപരിസര-
ഭാഗേ പുഴലെ നടന്നെയുടങ്ങീ.
വെങ്കോറക്കടസംഘാതകരണ്ടേ
മംഗ്യാ പട്ടവിതാനം തീർന്നു,
പച്ചത്തഴനാര നീളെപ്പാകീ,
മുറ്റുകടകളുമകിൽ നിവർന്നു,
ഗംഗാതിരകഠം കളിക്കുംപോലെ.
മംഗ്യാ ചാമരനിരകഠം വിളങ്ങീ,
താലവ്യജനശ്രേണികളുല്ലാ!
നാലയ്യായിരമഴകൊട്ട വിലാസീ,
മിന്നും നവനവപൊന്നിൻകുടകളു-
മോലക്കത്തൊട്ട പീലിക്കുടകളു
മിത്തരമൊക്കെനിരത്തിയനേരം
ചന്തം താവിന പന്തൽകണ്ടക്കെ-
പ്പൈരവഴിനീളപ്പൈരിക വിളങ്ങ.

വൻപൊട്ട മുൻപിലകമ്പടിക്കൂട്ടം
വീരഭടന്മാർ തെളിവിലിളക്കും
പോർവാളിൻനിഴൽകൊണ്ടോർന്നീടിന
വിദ്യോതാത്ഭുതവിദ്യുല്ലതികക-
ളുദ്യല്ലീലം വിയതി വിളങ്ങീ.
ചവിളമിളക്കി നടന്നീടും ചില
ചേവകർ നിലവിളികൊണ്ടൊരു ഘോഷം,
വന്ദിജനങ്ങൾ പുകഴ്ത്തീടുന്നൊരു ഘോഷം,
ഗജവരബൃംഹകർകൊണ്ടൊരു ഘോഷം,
കുതിരച്ചാട്ടംകൊണ്ടൊരു ഘോഷം,
മണിരഥവലനംകൊണ്ടൊരു ഘോഷം.
മേളംതാവും നാലംഭോനിധി
മൂഴം ധരണിയിൽ വാഴും നൃപതികൾ
എന്തൊരു വിസ്മയമന്തമെഴായമു-
പായനപങ്ക്തികൾ തങ്ങൾ ചുമന്നു നി-
ധായ നിധായ തടീയപുരോഭവി
മേരുശതങ്ങളെഴുന്നകണക്കേ
മന്ദരഗിരിനിര നിവരുംപോലെ
മാണിക്യാചലസന്തതിപോലെ
രജതഗിരീന്ദ്രകദംബംപോലെ
തെളിവൊട്ട ചേത്തു കകൽസ്ഥകലോഭേ-
ചരണസമീപേ വിരവൊട്ട വീണാർ
പാലാഴിതിരമാലകണക്കേ
കേളിമരാളീപാളികൾ പോലെ
രഘുവരപുകഴ്നിര ചിതറുംപോലെ
വെളുവെള്ള വിലസിന വെൺചാമരനിര
ചുഴലുമനവധി തെളിമ കലർന്നു.
കമ്പിതകുംഭിനി മുൻപിൽ നടക്കും
വൻപു തഴച്ച തുരംഗജമണ്ഡല-
ഗണ്ഡതലങ്ങളിൽ നിന്നു വഴഞ്ഞു പൊ-
ഴിഞ്ഞൊഴുകും മദ ധാരണികൊണ്ടൊരു
രേണുപടം കണമുഹൃത്തം
കർത്തമമാസിൽ ഭുവനതലത്തിൽ.

പ്രൌഢത തേടിന ഘോടകപാളീ-
ഖരതരഖുരപു പാടിപതനംകൊ-
ണ്ടുവിയലായും കർദ്ദമപങ്കതികൾ-
ക്കുരനിമിഷേണ തരിപ്പണമാ യി.
ഗണനമെഴായും മണിഘടപാളീ-
നിചുളിതമാസീദവനിതലന്തം.
സരഭസമൻപിലകംപടികൂടിന
നരപതിമണ്ഡലമകുതടങ്ങളി-
ലിതമൊട്ടു മിന്നും മുകുതാമണികളിൽ
മെത്തീടും നവശോഭാചക്രിക
ഖാമുണാളികളെന്നു നിനച്ചു ദി-
ഗന്തരസീമ്നി വരുന്നമദസിന്ധുര-
ഗ്രുണ്ഡാമണ്ഡലരസേവിഘട്ടന-
മേറുവലയും ചില മുത്തുകുടകളിൽ
നിന്നുതിരുന്ന മണിപ്രകരങ്ങളും ചു-
വട്ടി വഴക്കിന വീരഭടാവലി
തമ്മിലിടഞ്ഞ മഹാസിഗണേഷു ച-
രസ്സുരഘാതവിസ്രുതപരവഹനാക-
ണങ്ങളെഴുന്നവ ചെന്നുതെറിച്ചുടൽ
കുത്തുപിടിച്ചു മണിപ്രോജ്വലംബിത-
പിഞ്ഛരപരമ്പര വായുവശേന ന-
ഭസ്ഥലസീമ്നി നിറഞ്ഞൊട്ടു ചെന്നു ജ-
ഗത്ത്രയപാന്ഥവികർത്തനദേവനു
നീരാജനമുടനുഴിയുംപോലെ
സപദി വിരേജേ. കിം കിം ബഹുനാ
പ്രളയസമുദ്യതസപ്തപയോധിക-
ളൊക്കെപ്പാടേ മട്ടാൽ പൊട്ടി-
ച്ചുവനീചക്രം മുക്കിക്കളവാ-
നാഞ്ഞു നിരർഗ്ഗളമണയുംപോലെ
കോസലഭൂപതിപുത്രനാചക്രം
ഭൃഗുകുലമണിയാം മുനിപെരുമാൾ ത-
ന്നാശ്രമപര്യന്തേന തിമിർത്തു സ-
മുദ്യതനിസ്വനമാർത്തുനടന്നു.

ഗദ്യം ൨.

തദാനീം, മമരകാര്യവിധാനാത്മുപയോക്ഷ്യമാണേ രഘുവരനന്ദനേ നിജമുപയുക്തപ്രായം ധാമ സംക്രമയിഷ്യൻ ഞേസീയഞ്ചാനുഭാവമവലോകയിഷ്യമാണഃ സപ്തഗുരുഗിരിശഗിരീശസാരകോരണ്ഡഖണ്ഡനോദ്ഭൂതദുർഭണമിവ രോഷരോമാഞ്ചരുചേതന നയനയുഗളേനോദ്വമൻ, ഉച്ചണ്ഡഭുജദണ്ഡവിധൂയമാനവിതഥീകൃതരുജവംശജഗദ്ഭവ്വിഗ്രഹകോരകാരധാരാനിരന്തരവിനിഷ്യന്ദമാനസ്മിംഗമംഗപിശംഗിതഗഗനാഭോഗഃ, സപ്തയം ഭൂപതിഃ, തഥാ വ്രജതോ ദശരഥസ്യാഖ്യാനമിഖാവലേപമനുധത്ത്.

൧൦

ചൊൽക്കൊണ്ടീം പ്രകോഷ്ഠേ വലയിതശതകം-
ദ്രാക്ഷമാലോ ജടാവാ-
നഗ്രതംപൂണ്ട ബാണാസനശരപരശ്വ-
ഗ്രബന്ധോർദ്ധബന്ധശാലീ
വക്ഷഃപീഠേ ഉരന്തായുധകിണകഠിനേ
കൃഷ്ണമൈണേയികാം പൂ-
ണ്ടാഗ പോന്നാവരാസീൽ ഭൂഗുകുലപതമാം
കാളരാത്രീ ഗുപാണാം.

൧൧

*ഋജന്മബ്രഹ്മചാരീ പൃഥുലഭുജശിലാ-
സ്തംഭവിഭ്രാജമാന-
ജ്യാഘാതശ്രേണി†സംജ്ഞാന്തരിതവസുമതീ-
ചക്രജൈത്രപ്രശസ്തിഃ

---

* സ്മർണം കീർത്തനം പ്രേക്ഷാ
സ്പർശനം ഗ്രഹ്യമാക്ഷണം
സങ്കല്പോഽഭ്യവസായശ്ച
ക്രിയാ നിർവൃതിരേവ ച.

ഋതമൈഡുനമഷ്ടാംഗം
പ്രവദന്തി മനീഷിണഃ
വിപരീതമതോഽഷ്ടാംഗം
ബ്രഹ്മചര്യമുദാഹൃതം.

(എന്ന ബ്രഹ്മചര്യലക്ഷണം).

† 'നാമസൂചനയോഃ സംജ്ഞാ' (ഇതി വിശ്വഃ).

വക്ഷഃപീഠേ ക്ഷതാസ്രസ്രുതണ*കിണകരിണേ
†സാക്ഷ്യം ഭവാനേ പ്രഷൽകാൻ
പ്രാപ്തോ രാജന്യഗോപ്തൃഗജവനമൃഗയാ-
കൈതുകീ ജാമദഗ്ന്യഃ.

൧൫

ഭോഭോ ഭൈരവം കുറിക്കൊണ്ടപടയുമിതുപ-
ത്തൊന്നുവട്ടം മഴക്കൊ-
ണ്ടോരോ ദ്രോണാനുതന്നപ്രഹമവനിതലേ
വാണ്ടു ചെഞ്ചോരിവെള്ളം
നീരാട്ടും നിവ്വഹിച്ചും ചില തിരകളം കളി-
ച്ചും ചിതുണാമനേകം
കോരിത്തുപ്പിച്ചുടഞ്ഞീടിന മുനിപെരുമാൾ
കോപമേറാറം കലർന്തു.

൧൬

"കസ്യേയം പൃതനാ പ്രയാതി നികടേ
മാമവ്യവജ്ഞായ ഭോഃ
കസ്യ പ്രേതപുരാവലോകനവിധൌ
ചേതസ്സമുല്ക്കണ്ഠതേ
വിശ്വാമിത്രമഖാടിപാലനവശാത്-
ത്രൈയംബകക്ഷോഭണാൽ
പ്രായോ ദാശരഥേസ്സഗർവ്വിതധിയോ
നാന്യസ്യ രാജ്ഞോ ഭവേൽ."

൧൭

നന്നായമ്പുതൊട്ടത്തച്ചുവികഴിയെ വലി-
ച്ചാത്ത കോദണ്ഡമഗ്രേ
പൊന്നപ്പാ! നില്ലുനില്ലെന്നിനിയ തുമകനാടി-
ഞ്ഞാനടക്കും ദശായാം
പൊന്നിൻപീഠാലെഴുന്നേറധികമുഴറിവ-
ന്നടിപുത്ര്യാ സമം മാം
മുന്നം പുല്കി പിനാകീ ഹ ഹ ഹ! നൃപത്രുനാ-
ധിഗ്! ധൻസ്തസ്യ ജിന്നം."

---

* 'മാംസാസ്രുഗ് ഭേദണം കിണം' (ഇതി ധരണിഃ).
† സാക്ഷ്യം ഭവാനേ സ്വീക്ഷ്ണികർവ്വണേ.

ഛ ൫

പ്രത്യോസ്സദസി നാരദപ്രഭൃതിഭിഃ പുരഃ പ്രസൂതം
നിശമ്യ നൃപപാശതഃ പരിഭവം വിഷണ്ണാ ക്ഷണാം
വിചിന്ത്യ വിഫലീകൃതക്ഷിതിപവംശകന്ദം ച മാം
നിരീക്ഷ്യ ഗണനായകം ഹസതി ഷാൺമുഖീ ഷൺമുഖീ.

ഛ ൬

സ്മോങ്കരേതി ഖുരളീകലഹേ കുമാര-
മപ്യാക്ഷിപൻ പരുഷതോഷരസാന്ധചേതാഃ
ദൃഷ്ടോസ്മി യഃ കൃതമിഥോഹസിതം ശിവാഭ്യാം
തച്ചാപഭേദമിഹ ഹാ! മസൃണം ശൃണോമി.

ഛ ൭

സേഷ്യം പശ്യതി ഷണ്മുഖേ ഭഗവതീ
കോദണ്ഡശിക്ഷാധ്വഗം
ധമ്മില്ലം വിരചയ്യ ചുംബിതവതീ
യം വത്സലാ മൂർധ്നി
സോഽഹാ സോഽപി ച മാതൃവോ ഗുരുധന-
വിദ്ധ്വംസനം രാഘവാ-
ദിത്യാകണ്ണ്യ നതൈശ്ചിരം സ്മിതമുഖൈ-
രീശോ പി ലജ്ജിഷ്യതേ.

ഛ ൮

സ ഏഷ ഭൃഗുപുംഗവോ ഗിരിശചാലശിഷ്യോ മുനിഃ
പരശുപധശിഖാഗുരുക്ഷണിഹതാഖിലക്ഷത്രിയഃ
ഭുപൈതി ധൃതമത്സരോ ഗുരുശരാസനന്യക്കൃതേഃ
കഥം നാമ രഘുപുംഗവോ വഹതു ചാപദണ്ഡം കരേ."

ഗദ്യം ൯.

ഹര! ശിവശിവ! തൽക്ഷണം കല്പകാലോദ്ഭടാംഭോ-
ധരധാരാഗംഭീരധീരധ്വനിപ്രൌഢികേകിക്കായ ഭിക്കിൽ കനംകൊ-
ൺകൊട്ടക്കുണ്ടശാലാം ചമ്മരീരണാടോപസംവൃത്തഷഡ്ചക്രകാ-
ണ്ഡഗ്രഹോദന്തകണ്ഠോകതലോകത്രയീജൈത്രലക്ഷ്മീഗളന്മല്ലധമ്മി-
ല്ലമല്ലീമതല്ലീസ്രഗാമോദലുബ്ധാളിസംഘാതശംകാവഹോദഗ്രമൈ-
വീകിണശ്രേണികാമണ്ഡിതോച്ചണ്ഡദോർദണ്ഡജാലങ്ങളേറേറ
പാരം തഴമ്പിച്ച വാർപ്പാറപോലെ പരുത്തോരു ദോരന്തരത്തെ

നിജോത്തുംഗനാരാചസംഘാതദുരാസമേയപ്രചണ്ഡാഹവാരംഭ-
സംരംഭമംഭോജബാണാരിശിഷ്യോത്തമം വട്ടമിട്ടേറവും ചെമ്പര-
ത്തിപ്രസൂനം കണക്കേ കനക്കെച്ചുവന്നതൃദഗ്രംമിഴിച്ചോ നേത്ര-
ങ്ങൾകൊണ്ടേ ജഗച്ചക്രമൊക്കെക്കനം നിർദ്ദയം നിർദ്ദഹന്തം
ജവാദാപതന്തം ജയോദ്ധ്യാമരം ജാമദഗ്ന്യം ബലാൽ കണ്ടുപേ-
ടിച്ചുടൻ കോസലാധീശസൈന്യങ്ങളോരോദിഗന്തേ തിരിഞ്ഞും
നടന്നു തദാ; കേചി മാതംഗകണ്ഠാലഴൽകൊണ്ടു ചാടാടിനാർ.
കേചി ഗന്ധർവ്വപുഷ്ടേ കുനിഞ്ഞീടിനാർ. കേചി ശീഘ്രം രഥോ
പസ്ഥഭാഗേനിലിലുസ്തദാ. കേചി ഹാഹാരവംപൂണ്ടു മണ്ടീടി
നാർ. കേചിമോഹാകുലം സംഭ്രമിച്ചീടിനാർ. ഹന്ത ഹന്താഖില
ക്ഷത്രഹന്താ മഹാപാപിയൊന്നപ്പെടുക്കുംദശായാം നമുക്കെന്തൊ
രാലംബമെന്നും പരേ. നില്ലുനില്ലിങ്ങുനില്ലുന്നരാജാക്കളെന്തെല്ല
പെണ്ണുങ്ങളോ രാമനേ പോരുമേനം ജയിച്ചീടുവാൻ തനുമെന്നും
പരേ. നല്ലതെന്നുംവരാ മോഹവന്നെല്ല നമ്മേത്തടുത്തീടുവാൻ
മൂലമെന്നും പരേ. കാങ്കേ ചാടിത്തിമിർത്തിങ്ങടുക്കുന്നതയ്യോ! വിര
ഞ്ഞൊക്കെ മണ്ടീടുവിൻ ദൂരെയെന്നും പരേ. കഷ്ടമേ! നോക്കി
നില്ലുന്നിതെന്തിമ്മഹാരാജനിന്നേമേ ചെന്നു പാദ്യാർഘ്യസംഭാര
മംപാദ്യ വന്ദിക്കവേണമെന്നതെന്നും പരേ. പേടികൊണ്ടെല്ലയും
വാടിമണ്ടീടുമേ രാജപുത്രീസമീപേ മഹാസൈനികന്മാർ ചുഴന്നീ
ടണം ചെന്നിതെന്നും പരേ. വീരഭൂപാലരെല്ലാം പയുമ്പീട്ടിരിക്കു
ന്നിതയ്യോ! തട്ടത്തിടണമ്പെന്നിതെന്നും പരേ. രാമഭദ്രൻ കുലുക്കു
ത്തിലെല്ലും കുലുങ്ങീലഹോ! ചിത്രമേ ലക്ഷണം നോക്കിഗ്രഹം
ചാരിക്കുന്നിതെന്നും പരേ. കിം ബഹുക്കേതരഹോ! ചിത്രമന്നേര
മുണ്ടായ സത്രം പുകഴ്ത്തീവതല്ലേതുമേ.

ഏൻ

സേനാസംഭ്രാന്തിമേനാന്തരിതതരമട-
ക്കി പ്രകാമം വണങ്ങീത്യാ
താനേ ചെന്നാദ്യപാദ്യങ്ങളെ നിർഭയമുപാ-
ദായ കൈയ്യേറ്റുകൊണ്ടും
ക്ഷോണീപാണിക്യഭൂഷാദശരഥവരൻ
കോപഭാരാൽ കഠോരം
പാണൌ തുള്ളിച്ചു നില്ലുന്നവനൊടു നുവര-
ദ്വേഷിയോടാബഭാഷേ.

൫ ൦

"ജാനശീല! ജയ രേണുകാസുത! ഭവൽപദേ
ശരണോഽധുനാ
വന്ന കൈതവമകന്ന കൈയ്യോഴുത്ത യചേതേ
വരമിതേ വിഭോ!
തന്നിരോധമരുതേ! സുതേ മമ വിധേഹി
വീര! തിരുവുള്ളമൊ-
ട്ടിന്നതേമതി മമാപരാധമഖിലം
ക്ഷമസ്വ കരുണാനിധേ!

൫ ൫

പണ്ടു ഭൂപതികൾ വീയ്യുമുള്ള വരരക്ഷണം
ചൊരുള്ള നിന്നിതോ
ചണ്ഡശീല! തവ മൻപലിന്ന മമ
ബാലനോ കലഹഭാജനം?
ചണ്ഡികാരമണബാലശിഷ്യ, തൊഴുകൈയ
വിശിഷ്യ കലയേ തെളി-
ഞ്ഞതിങ്കൽ പോക്കി മമ വംശമാശു പരിപാഹി
നിർമ്മലഗുണാംബുധേ"

൫ ൬

മാനിച്ചുൻപോടിവണ്ണം കവിതവിനയമ-
ങ്ങാവതെല്ലാം വണങ്ങി-
ത്താനേ സന്ത്രാസ്ഥാനം ശരഥമനവേ-
ക്ഷ്യാശു ക്ഷത്രാഭിമാനീ,
മാനം നില്ലാതകോപാദമിവശമനോ
രാമചന്ദ്രൻ ത്രിലോകീ-
മാണിയ്ക്കുക്കല്ല നില്ക്കും ദിശി ദുശമശമെന-
സ്സന്ദധേ ഘോരരാമം.

൫ ൭

"ആഴിചൂഴമവനീവിരാജദവിനീത-
ഭൂപതികലാനി മു-
ഷ്ണേഴവട്ടമിഹ വേരുതെഴുമുദഗ്ര-
വീര്യ്യവരവാസുമേ!

കീഴമർത്തു നിയമേന ഘോരതപസാ ച
താപസഗണാനിതിൽ
കീഴൊരുത്തനൊരു മേന്മ കിഞ്ചന കൊടായ്-
മദ്ഭുതപയോനിധേ!.

൫൪

ചേണൊഴും മുനികുലാവതംസ! ജഗദേക-
വീര! ഭവതേ നമോ
രേണുകാതനയ! കോപമെന്തിനു ഭവാനൊ-
ടാരു കലഹായതേ?
മാനമന്ദിര! കൃപാമപാനയ വൃഥാ തൊ-
ടായ്ക തവ നീടഴം-
പാണിരേഷ സമരായ ചാപമിഹ ബാല-
കേ വിനയപാമകേ.''

൫൫

ഇത്ഥം വദന്തമവനീപതിമർഘ്യപാദ്യൈ
ഹസ്തേ ദധാനമവധൂയ മുനിശ്വരോയം
തൽസൂനുതന്നരികിലന്തകഭീതനോട-
ങ്ങൊത്തീടുമീക്ഷണമപാതയദാതതായീ.*

൫൬

ദിക്ക്രുലവ്യാപിനീ വാഹിനി തദന്ത സഖേ!
വീക്ഷ്യ കോപാതിരേക-
പ്രക്ഷോഭാപന്നം ഭൂകുലതിലകം
പിൻതിരിഞ്ഞും നടന്നു;
അക്ഷീണം തുമദം പൊയ്ക്കവിരളമിളകും
ഗവ്വത്തുമാ കളിയ്ക്കും-
മുഷ്കരും വാരണാനാം പടലി ഹരിവരം
കണ്ടു മണ്ടുന്നപോലെ.

൫൭

തദന്ത മനുകലത്തിൻ ചുതനത്തംസമനാം
പുരികലതികകൊണ്ടേ വായന്നാത്മാസനാം
വിരവിനൊടു സമീപേ ചെന്നസൂ കൈയ് വണങ്ങി-
പ്പുരരിപുപരമാന്തേവാസിനം വാമമൂചേ.

---

* 'ആത താഴി പഡുരേ' (ജ്ഞാനരേ).

൫൬

ജടാധത്തേ മൂർദ്ധ്നി പരശുധനുഷീ ബാഹുശിഖരഃ
പ്രകോഷ്ഠാ തൂണീരാക്ഷം വലയമിഷുണ്ഡാനപി കരഃ
പ്രതൂഢപ്രൌഢാസ്രവ്രണവികടരൌദ്രാജിതമിദം
പ്രശാന്താമൈണേയീന്ത്രചമപി ച വക്ഷഃ കലയതി.

൫൭

സാകം ശക്തിധരേണ തത്ത്വവതോ
ദേവാദ് ഭവാനീപതേ-
ർമ്മന്ത്രം മൃഡ്യമവാപ ചാപനിഗമം
സമൃഡ്യി സാമാനി ച
ശൂരാണാം ച തപസ്വിനാം ച പരമം
കാഷ്ഠാമധിഷ്ഠാസ്യതി-
സ്തേജോമൂർത്തിരഗസ്ത്യനാമ ഭഗവാനസ്യേ ഭൂപതി-
ർദ്ദിഷ്ട്യാദ്യ ദൃഷ്ടോ മയാ.”

൫൮

കല്പദ്രുഹീനിസദൃശാ ദൃശാ ദിശോ
നിർദ്ദഹന്നിവ വിലോകയന്നരസം
ഉദ്ദണ്ഡോദ്ഭടവധീരയാ ഗിരാ
ദർപ്പവാൻ മുനിരുവാച രാഘവം.

൫൯

“ഹേ രാമ! കേവലം നൃപജാതിയിലിന്നനേകാ
നാഹം ക്രുടി വിശ്രുതമലൌകിഷി വീരമേകം
പ്രാഗദ്യ രീതി തവ കാങ്ക്ഷതിനേഷ രാമഃ
ശ്രീകണ്ഠരിഷ്യനതികൌതുകവാനിദാനീം.

൬൦

രേ കാകൽസ്ഥാഃ! കഥം വഃ ശ്രുതിവിഷയമയം
നാഗമദ് ഭാർഗ്ഗവീയോ
ദർപ്പാമന്ദാപചാരപ്രചിതപിതൃവധാ-
മർഷനിസ്താരബന്ധുഃ
വാരാനാസന്നപിംശാൻ വിശസിതവിഷമ-
ക്ഷത്രജാതിപ്രരോഹഃ
ക്രോധാദുൽകൃത്തഗർഭാമിഷദുധിരവസാ-
വിസ്രഗന്ധീ കരാമഃ.”

൯൯

സവിനയമഥ പോയ് ചെന്നഞ്ചുപത്തഞ്ജലിം ചേ-
ത്തവിരളധൃതിഭ്രമാ രാമമാശ്ലിഷ്യ മാനീം
ഭവനവിജയധാമ്നാ ശ്രീമതാ രാമനോട-
ന്നുവരനിവഹവന്യാവഹ്നിയോടേവമൂചേ.

൯൪

"ഭൃഗുപാവകകുലകാന്താര-
ദാവപാവകതേജസേ
പരാക്രമപയോരാശി-
പൂർണ്ണചന്ദ്രായ തേ നമഃ.

൯൫

ആദേഷ്ടാ ഭഗവാൻ ഭൃഗുർജനനയോ-
രേയൽപത്തികബ്രാഹ്മയോ-
ർദ്ദേവോ ധൂർജ്ജടിരസ്മകമ്മണി ഗുരു
വീര്യം തു ദൂരേ ഗിരാം.
സപ്തദ്വീപവതീം പുനർഭവമഭി-
പ്രൈതി ദ്വിജാൻ കാശിപ-
പ്രായാനപ്രതിമപ്രഭാവ! ഭവതേ
കസ്മൈചിദസ്മൈ നമഃ.

൯൬

"ഗൌരീപതേസ്ത്രിപുരശാസനസാധനം ത-
ച്ഛിത്വാ ധനുസ്ത്രിഭുവനൈകഗുരോർഗുരോർമേ

---

(൯൫) *"ഉത്പത്തിർജമദഗ്നിഃ സ ഭഗവാൻ
രേവഃ പിനാകീ ഗുരു-
വീര്യം യത്തു ന യദ്ഗിരാമനുപമാ
വ്യക്തം ഹി തത് കർമ്മഭിഃ
ത്രാതഃ സപ്തസമുദ്രമേഖലമഹീ-
മിത്യുജ്ജഗാനാധിഃ
സത്യബ്രഹ്മതപോനിധേഃ ഭഗവതഃ
കിം കിം ന ലോകോത്തരം."

എന്ന പ്രസിദ്ധപാഠം കാണ്ക

* "കർമ്മണാ യമദഗ്നിപ്രതി സ സമ്പ്രദാനം."

ഇനി പദ്യം.

ക്ഷത്രാനപായക്ഷപണനിത്യനിബദ്ധദീക്ഷം
കിം മാം പ്രസാദയസി രാമ! നമഃപദേന.

൯൬

മെത്തീടും കാത്തവീര്യാർജ്ജുനവരമഹിഷീ-
ബാഷ്പസന്താതമിത്രൈ-
ശ്ശസ്ത്രൈരാപാദ്യ രക്താംബുധിമദധി പുരാ
യേന തൃപ്തിഃ പിതൄണാം
ദഗ്ധ്വാ രാജന്യവന്യാം വിരപൊട്ട പൊലിവാ-
നാഞ്ഞ മൽക്കോപവഹ്നേ-
രദ്യാഹോ! രുദ്രബാണാസനദലനകരോ
ജാതവാനിന്ധനം നീ.

൯൭

ശംഭോ യദ്ഗുണവല്ലരീമുപനയ-
ത്യാകൃഷ്യ കണ്ണാന്തികം
ഭ്രശ്യന്തി ത്രിപുരാവരോധസുദൃശാം
കണ്ണാൽപ്പുലഗന്ധയഃ
കിഞ്ചാസ്ഥാലയതി പ്രകോഷ്ഠകമിമാ-
മുന്മുച്യ താസ്യാമഹോ
ഭിദ്യന്തേ വലയാനി ദാശരഥിനാ
ഭഗ്നം തദൈശം ധനുഃ"

൯൮

"ഉലകിൽ മികവു കൈയ്ക്കൊണ്ടാഗതം കർണ്ണമൂലേ
പലരൊപാഴ്ത്തു ഭവന്തം വീരമോരാഞ്ഞതെല്ലാം
ഇളകുമൊരു മദംകൊണ്ടല്ല ചെറാസ്യമത്രേ
വിരമ വിരവിൽ വീര്യാലംബമേ വിപ്ര കോപാൽ

൯൯

ബാഹോപാർജ്ജിതം ന കലിതം ന ച കാർമുകസ്യ
ത്രൈയ്യംബകസ്യ തനിമാ തത ഏഷ ദോഷഃ
തച്ചാപലം പരശുരാമ മമ ക്ഷമസ്വ
ഡിംഭസ്യ ദുർവിലസിതാനി മുദേ ഗുരൂണാം.

൪൯

കൃഷ്ണം ബാലസുഭദ്രാവേദിതകുതുകഭരം-
കൊണ്ടു ചണ്ഡീശചാപം
പെട്ടന്നയ്യോ തദാനീമസുഭമയി പിണ-
ഞ്ഞു ബലാലിപ്രകാരം
കഷ്ടം ദുർവാരമല്ലോ വിധിബലവിഭവം
വീര ഞാനോർത്തതില്ലേ
ചട്ടററിട്ടും ത്രിലോകീവിജയഭുജബലാ-
ഭോഗവന്തം ഭവന്തം"

൫൦

"എന്നേ രാജന്യധിംഭാ തവ ചെവികളിൽ വ-
ന്നീലയോ ചെറ്റൊരിന്നാ-
മന്ദന്നക്കാത്തികേയം ചെറുതു കളികളി-
പ്പിച്ച ശൈശവ്യോഷ്മധാമാ
മന്നിൽച്ചൊല്ലാൻബലാവും ത്രിപുരഹരമഹാ-
ശിഷ്യനത്യുഗ്രബാഹാ-
ഭണ്ഡപ്രോദ്യൽകുഠാരാനലഹുതസകല-
ക്ഷത്രഹവ്യോ മഹാത്മാ.

൫൧

നില്ക്കൂട്ടേ വാക്യഭംഗീ തവ ശഠസുലഭാ
കാൽക്ഷണം ചെറ്റടങ്ങാ
ചൊൽക്കൊള്ളും ചന്ദ്രയുഗ്മോ പെരിയ വിരുതെടു-
ത്തീടുമസ്മൽകുഠാരം,
ഒക്കെപ്പോയന്നൊരോരോ വനമവി കരളി-
ക്കാരനാക്കെയ്ശികൻതാൻ
തക്കത്തിൽ പണ്ടു കേറിപ്പിച്ചരുളിന പരമാ-
സ്സുണ്ടരം ചൊല്ലെങ്ങുപോയീ"

൫൨

ഇത്ഥം കിഴിച്ച നിജദേശികനായ വിശ്വാ-
മിത്രൻമുനീന്ദ്രനെയുമേഷ പറഞ്ഞനേരം
അത്യന്തകോപകലുഷീകൃതരോഷനൈസ്സാ-
വുത്ഥായ ലക്ഷ്മണനുവാച വചോ ഗഭീരം.

൪ ഒ

"പുരോജന്മാ നാഭ്യബ്രൂത്തി മമ രാമഃ, സ്വയമയം
ന പുത്രഃ പൌരസ്ത്രോ വാ രഘുകുലഭൂവാം ച ക്ഷിതിഭുജാം
അധീരം ധീരം വാ കഥയതു ജനോ മാമയമയം
മയാ ബദ്ധോ ഒഷ്ടഃ പിജദമനദീക്ഷാപരികരഃ."*

൪ ന്യ

തൽക്ഷണമിതമൊട്ട കത്തും-
ലക്ഷ്മണകോപോഗ്രവഹ്നിപരിശങ്കന്യൈ
വീക്ഷണവിചലനസലിലൈഃ
പ്രോക്ഷിതവാൻ തദനു രാമമുദിരോ ഽയം.

൪ ഒ

"പ്രസീദ ഡിംഭേ മയി മുഞ്ച രോഷം"
"ക്ഷതം ധനുഃ പശ്യ ഗുരോഃ സ്തവൈഃ കിം"
"അബുദ്ധി പൂർവോ ഭവചാപഭംഗഃ"
"ഹരിനഭ്മി മൂർദ്ധാനമബുദ്ധിപൂർവ്വം."

൪ വ

"സ്ത്രീഷു പ്രവീരജനനീ ജനനീ തവൈവ
ദേവീ സ്വയം ഭഗവതീ ഗരിജാപി യസ്യൈ†
തദ്ദോർവ്വശീകൃതവിശാഖമുഖാവലോക-
വ്രീളാവിഭീർണ്ണഹൃദയാ സ്പൃഹയാംബഭൂവ."

൪ ൻ

ഒന്നേ ഒഷ്ടാ ദുരാത്മൻ പരിചൊടു പുരമേ
ഗന്ത സമ്മാനമുംച്ചേ-
ത്തന്നൂനെയ്ത്യഗർഭം വചനമിതധികം
നന്നെടോ രാജസൂനോ
ഖണ്ഡിച്ചാഹന്ത കണ്ഠം നിശിതപരശുനാ
കാലഗേഹേ ഖലം ത്വാ-
മിന്നേ യാത്രാക്കിയേ ഭാസചരഭൃജമഹിമാ
ഭാർഗ്ഗവൻ ചൊറാടങ്ങു.

---

* 'സ്യാത് സഞ്ജ്ഞാം പരികരഃ' (ഇതി വിശ്വഃ.)
† 'സ്പൃഹേരീച്ചിതഃ' (ഇതി പാണിനിഃ)

൫൦

വച്ചേ മദാ നരപശോ തവ ഗാഥിസൂനോ-
യ്യുക്താഭിപാലനമൊരത്തുതകമ്മ ജാനേ
നിശ്ശേഷരാജകുലമൂലവിനാശദക്ഷം
ചൈച്ചുയ്യുസാരമറിയാഞ്ഞു വികത്ഥസേ നീ.

൫൧

അസ്ത്രാമിദം; ദലിതരുദ്രശരാസഖണ്ഡ
കോത്തോരുനിൻ തലയുമ യ് വിരവോടിദാനിം
അസ്ഥായ മുണ്ഡധരണപ്രതിയെന്നപോലെ
പേത്തും കപാലിനമുപാസിതുമാരഭേ ഞാൻ."

൫൨

"അയാസ ഏവ ഹി ഫലം മമ ശീഷ്യഘാതേ
ഭൂയോ/വികത്ഥ്യ കഥയേ പരമാത്ഥസാരം
സേ/യം വ്യതാനിഷമുഷീശ്വര കമ്മഹേതോർ-
ജ്യായാപരിഗ്രഹകൃതേ ഭവചാപഭംഗഃ;",

൫൩

"മൈഥിലീ യദി ധനുർഭൃഹോ ഭവേൽ
തദ്ഗുണാഃ പ്രഥമതസ്തദീശിനഃ
ധിക് തവ ക്ഷിതിസുതാകരഗ്രഹം
ധിക് പ്രഹേളിമചി ചാപഭംഗജാം."

൫൪

"പാരം കിഴിച്ച പദജാതി പഴിക്കിലും കേം
നേരേ വിടോ തലമുറിക്കിലുമൊന്നുചൊല്ലാം
വാരാ കിനാവിലചി സൂക്ഷ്മകലോട് ഭവാനാം
വാരാന്ന വിപ്രകുലഹിംസനമോക്കപോലും."

൫൫

"നന്നനന്ന രവിവംശജന്മനാ-
മിന്നയോഗ്യമൊരു വിപ്രഹിംസനം;
നിന്നിമിത്തമൊരു ബാലരാക്ഷസ-
പ്പെൺവധം ബത വിധിച്ചതാരെടോ?

൫൯

"ഹീ ഹീ വധൂവധമയോഗ്യമിതൊക്കുമല്ലീ
മാഹാത്മ്യമെന്തു പറയുന്നതു നല്ലനേ നാ
ലോകപ്രസിദ്ധമിതു മാതുജനേപി ശൌര്യ-
പ്രാഗല്ഭ്യവാൻ പരശുരാമനിതന്ന വാണീ,"

൫൦

"രേ രേ ദാശരഥേ നമോ ഭഗവതേ"
"കേയം വിനീതിഃ" "കുലേ
ദേവസ്യ ഭൂമണേരിയന്തു സുലഭാ"
"വക്ത്യേവ ശാപം ധനുഃ"
"ചക്ഷ്മസ്യസഹ വിഭോ!" "കഥം കഥമിഹ
ക്ഷന്താ മുനിർഭാർഗ്ഗവഃ
കോദണ്ഡോദ്ഭടനം ഗുരോർ" "ഗുരുജന-
സ്യാജ്ഞാകരോ രാഘവഃ."

൫൧

"സൌജന്യവും വിനയവും യവും നൃപാണാം
വംശോചിതം വചനവും തവ നന്നിതെല്ലാം;
സൌശീല്യമത്ര പൊരുതല്പസഹായശൂര-
ന്നീശാനശിഷ്യനതിരൂക്ഷവശന്നിദാനീം.

൫൨

വിശേഷ ഭൂപാലവീരാഃ ശൃണുത പരശുരാ-
മസ്യ വാണീം വിശേഷാ-
ലച്ചോ യുഷ്മദ്ഭുജാശോണിതരസനമദ-
ശ്രാന്തിശാലീ കുഠാരഃ
ഉച്ചൈർഭാഷ്യ സച്ചൂം സ്മരഹരധനുഷോ
രാമനാൽ കോപിതോഽസൌ
പശ്ചാദാവിംശമാരീസ്സത ഇഹ ഭവതാം
വംശനിർദ്ദോഷദോഷം."

൯൦

"രേ ദുഷ്ടാത്മൻ! ഉഷിക്കാനതു പുനരസമ-
ക്ഷാൻ നൃപാനെതിനിന്നീ?
പോതക്രീഡാനികൃത്തസ്മരരഥധുരീ-
ഞ്ഞാനളോനഗ്രഭാഗേ
വാർതിക്കും കാത്തവീര്യോദ്ധതഭുജവിടപ-
ച്ഛേദസിദ്ധാഖിലാത്മ-
സ്ഫോതൽതൽപാണിദണ്ഡഃ പ്രഹരതു നിതരാ-
മെങ്കലാകുന്നതെല്ലാം.

൯൧

ഭ്രമാത്രം കിയദേതദണ്ണവമിതം
തന്നിർജ്ജിതം ഹാഹ്വതേ
യച്ചാരേണ ഭവോദ്ഭശേന ദദതാ
ത്രിസ്സപ്തകൃത്വോ ജയം
*ഡിംഭോയം നവബാലരീദൃശമിദം
ഘോരം ച വീരവ്രതം
തൽകോപാദചിരം പ്രസീദ ഭഗവൻ
ജാത്യൈവ പൂജ്യോസി നഃ"

൯൨

"കഷ്ടം കഷ്ടം! പിനാകത്രുടിതമിതുചുടു-
ത്തീടുമാറായ് ചമഞ്ഞു
ദുഷ്ടക്ഷത്രൻ മദഗ്രേ പെരുതിതു ശമനേ!
ഹന്ത! കാലാനുഭാവം
ഒട്ടല്ലേ പാരമേതന്നവനു സകലക്ഷ-
പാലവംശം മുടിപ്പാൻ
വട്ടം കൂട്ടിത്തിമക്കും ഭുജതലകടജ-
നേപഷണം രേ! ലിഖാനീം."

---

*"ഡിംഭോ സ്യാദ്ബാലയുദ്ധയോഃ" (ഇതി വൽപഃ)
ബാലവുമല്ലാ പരിഭൂക്തവാ സാസ്രം ഹന്യാന്ന ചക്രകം" (ഇതിരാജയീതിഃ)

൯൯.

"കൃത്വാ മുഖ്യേഴവട്ടം നിഖിലയുഗജയം-
കൊണ്ട ദോസ്തംഭമാലാ-
മാല്യദ്ദ്വാവിംശതപ്രക്രമമസനിചിതം
ചാപവിദ്യാഡ്ഢ്യതം, തേ
പ്രത്യക്ഷം കാൺമതിന്നപ്പൊട്ട ദശരഥപു-
ത്രോ/യമത്യഗ്രഹീ കേഠം
സത്യം കൃഷ്ണേന കാലപ്രമഥനധനുഷാ
നൈവ സത്യപ്രിശാലീ."

൯൰

"മാനിച്ചാഹന്ത! കാണ്മന്നയു ഭൃഗുസുതചാ-
പാഢ്ഢ്യതം ക്ഷത്രകീട-
പ്രാണീപോൽ വിസ്മിതാഭ്യാം പലപൊഴയു ശിവാ-
ഭ്യാം പുരാ ദൃഷ്ടസാരം
കാണച്ചോ! കാലശക്തിപ്രഭുരിമ ശിവനേ!
പണ്ടു കാണാതതെല്ലാം
കാണുമ്മാറായിതയ്യോ! യുപതതി ബത! കേ-
ളാതയും കണ്ണുമൂലേ.

൯൱

ഇന്നിൻകളിത്തഗളനാളിയിലൂടുപാഞ്ഞി-
ട്ടുന്നിദ്രരക്തപരിപിച് ഛിലമുത്തമാംഗം
സന്നഹ്യതേ ഗണപതിക്കു മുറിച്ചുവയ്പാൻ
ജന്യക്കളത്തിലധുനാ പരശ്വസ്സുഹേലം.

൯൲

"സ്വായത്തേന കഠാരേണ
സ്വാധീനേ രാമമൂർദ്ധനി
യത്രേഷ്ടം ചേഷ്ടതാമായു!
തത്രാജ്ഞാം കോ നിഷേധതി?"

൯൳

"രേ രേ കാകുൽസ്ഥ! ശാർവ്വം ധനുരതുലമൊടി-
ച്ചിങ്ങനേ മാമിദാനീ-
മാരാന്നിന്ദിക്കുമിന്നിൻതല തഡിതി നഖം-
കൊണ്ടതന്നേ വിഭുഷ്ണൻ

ഞരാൽ പോയ് ചെന്നകാണ്ഡ ചില കഠിനചാപേ-
ടാപ്പണംകൊണ്ടു പിണ്ഡാ-
കാരം തീർത്തിന്നതന്നേ ദശരഥമഥ പോ-
രായ്മ പോക്കീടുവൻ ഞാൻ"

൯൫

"വാഗ്ഭീഷികാ പുനരിയം മതിയുണ്ടു മേന്മേ-
ലാത്മപ്രശംസയുമശേഷവിനിന്ദയും തേ
താൽപര്യമെന്തു തവ ചൊല്ലുതിനാളസൌ ഞാൻ
മാല്യം വിളംബ,മധുനം മാർഗ്ഗമെനിക്കതല്ല.

൯൬

കഷ്ടം! കളിച്ചുമിഹ മേ സഹിയാ കലത്തി-
ന്നത്യന്തമങ്ങതിർ കടന്ന വചോവിശേഷം;
എന്തേയുമോക്കിൽ മടിയുണ്ടതിഥിം മുനീന്ദ്രം
മത്സായകത്തിനിഹ തീനിടുവാനിടാനീം."

൯൭

"തന്നേ മുഷ്ടാശനാർത്ഥം കുശികസുതവസി-
ഷ്ഠാദിവൃദ്ധദ്വിജാനാം
വൃന്ദംപോലേ തവാഗ്രേ വരുമൊരു മുനിയോ
ടാർക്കുവൻ ജാതിവൈരീ?
ഒന്നും ജാനീഹി ചൊല്ലാം വിരുതനപരമീ
രാമയുഗത്തിലോത്താ-
ലൊന്നേ ശേഷിപ്പതുവ്യാം പരശുരയമതി-
ന്നദ്യമോദ്രേകശാലീ.

൯൮

ചൊല്ലാം നിന്നോടു സീതാമരുളുകിലധുനാ
ഗമ്യതാം മാർഗ്ഗവോഽസൌ
കല്യാത്മാ ചാപരത്നത്രുടനമിതു
വധൂരത്നലാഭൽ പ്രസോദ്യാ;
ചൊല്ലേറും ദണ്ഡയുദ്ധാം തുടിതി വിതര കേ-
ളന്യഥാ രണ്ടുമിപ്പോ-
ളില്ലായ്കിൽ കാൽപിടിച്ചീടയി മമ; ഗുരുകാ-
രുണ്യവാനാശ്രിതേ ഞാൻ."

൫൨

"കൊള്ളാമോന്നിപ്രമേയം പരമമുനിവര-
ന്നാഗ്രഹം പെണ്ണിലോ പോൽ
കൊള്ളിക്കോ നിൻതപസ്സും ജടയുമയി ദൃഢം
കള്ളയോഗീശ്വരൻ നീ,
അല്ലേ ദണ്ഡ്യൻ വിചാരേ ഝടിതി കുശികജ-
ന്മോദിതം ദർശയിഷ്യേ
കല്യാസ്മൈ കാലമേതും കുളയരുതിനി യു-
ദ്ധായ നായാരഭേഥാഃ."

൫൩

ഇത്ഥം പറഞ്ഞു രഘുപുംഗവനാശു ദൃഷ്ട്യാ
ഭഗ്നഭ്രുവാ കപിശദാരുണയാ തദാനീം
മെയ്യും പ്രകോപവുമടക്കി നിജോപകണ്ഠേ
നില്ക്കുന്ന ലക്ഷ്മണമലോകത ലോകനേതാ.

൫൪

വിജ്ഞാനവാരിധി കുമാരനമഗ്രഭാഗേ
സജ്ജം നിധായ ധനുരായുധപദം വവന്ദേ
ഇച്ഛേൽ നിരീക്ഷ്യ ഭൃഗുപുംഗവനം തദാനീ-
മുച്ചൈർവിഹസ്യ രഘുപുംഗവമാബഭാഷേ.

൫൫

*"പുരരിപു ഭുജശക്ത്യാ കേവം മുനിഞ്ഞൊന്നുമൻപോ
പരിചിലിതു പിനാകം ഹേയമാത്രം പരം നീ
ഹരധനുരിദമാസ്താം വീരഭ്രൂപാലഹത്യാ-
കരണമിതു കലച്ചീടാകിൽ വൈകുണ്ഠചാപം."

൫൬

എന്നങ്ങുടിയ്ക്കുമുനിരാശു വികൃഷ്യ ചാപം
ധന്യം ദദൌ രഘുവരായ സതൂണബാണം

---

* "യച്ചാപമീശഭുജപീഡനഭീതസാരം
പ്രാഗപ്യജൈരത ഹേസ്സ്വമിദന്തുമാത്രം
രാജന്യകപ്രധനസാധനമസ്മദീയ-
മാകർഷ കാർമുകമിദം തരുണപ്രജസ്യ."

എന്ന പദ്യത്തിന്റെ പരിഭാഷ.

അന്നേരമേഷ ശുശ്രുഷേ തമിമം ഗൃഹീത്വാ
മുന്നേതിലോമിളകിടിന തീവ്രതേജാഃ.

൫൫

* പ്രാകാശ്യമാന്ന കുലവില്ല കുലച്ച ദോർഭ്യാം
വേഗേന കിഞ്ചന വികർഷതി രാമചന്ദ്രേ
ഏകാ സപത്നിയുളവാമിതു മൂലമെന്നേ
മാകാണിനേരമകമേ വിഷസാദ സീതാ.

൫൬

ഇത്ഥം തദാ മുനിശിഖാമണിനാ വിതീർണ്ണം
ധൃത്വാ ധനുർന്നൃപസുതോ നിതരാം വിരേജേ
പ്രത്യഗ്രവൃത്തഹരകാർമ്മുകമേന്തി മേളം
മെത്തുന്ന പുത്തനണിവാർമുകിലെന്നപോലെ

൫൭

ശകുതം തൊട്ടുത്തു ശരമേവ രഘുപ്രവീരൻ
ഹസ്തേ കഠാരവുമെടുത്തു ഭൃഗുത്തമോഽയം
സദ്യോ മുതിന്നളവു † സംദദ്ദശേ ജനപ്പുരു
തത്രോദയക്ഷയഗതാവിവ സൂര്യ്യചന്ദ്രൌ.

൫൮

രാമേണ പോർമിലകുലച്ചഥ ചാപവിദ്യാ-
രാമേണ കോപി സമധായി ശരസ്തടാനീം
കാമാരിശിഷ്യനമനുഷ്യബലനായ് ചമഞ്ഞു,
ധൂമാവശേഷവനപാവകനെന്നപോലെ.

---

* "വാർതേടുമാത്മമധനുരുയതരോഗിമീമം
മോതേയകിഞ്ചന വികർഷതി രാമചന്ദ്രേ
ഏതേന കാചി രണനുളവാമിതെന്നോ-
ത്തങ്കാ തദാ കിമപി മേമയാപ സീതാ."

(എന്ന പാഠാന്തരം.)

"തച്ചാപമാകർഷതി താടകാരാ-
പാകണ്ണമാകർണ്ണിശാചനേത്രാ
സാസൂയമെക്ഷിഷ്ട വിദേഹജാപ്പൊ
കന്യാം കിമന്യാം പരിണക്ഷ്യതീതി"

എന്ന പ്രസിദ്ധിയും മറ്റാന്തരം.

† സംദദർശ എന്നുള്ളത് സാധുരണപ്രയോഗം.

ഗദ്യം ൪.

തദനു ദിനാധിപവംശശിഖാമണി
വൈഷ്ണവധനുഷി പരമാസ്ത്രത്തെ-
യെടുത്തു തൊട്ടുത്തു വലിച്ചുടനങ്ങുനി-
രത്യയമഹിമാ നിന്ന ദശായാം;
ഭാർഗ്ഗവവീരനുമുഴകിതു ഭാഗ്യം
ദ്യാവാപൃഥിവീവിവരമശേഷവു-
മിടനിറയുമ്മാറുജ്വലസൂര്യഹ-
താശനകോടിപ്രതിമമനല്പം
തേജഃപുഞ്ജം മുല്പാടപ്പോൾ
കാണായ്വന്നതു; പനരപി തസ്മിൻ
തേജോമദ്ധ്യേ സൂക്ഷിച്ചവധാ-
നത്തൊട്ടു ചിത്തേ പാർക്കുന്നേരം
മണിഗണമഹസാ തെളിതെളെ മിന്നും
കനകകിരീടം കാണായ്വന്നതു.
തിറമൊട്ടു ഭുവനമിതഖിലം കാക്കും
പുരികക്കൊടിയും കാണായ്വന്നതു
നക്ഷത്രാധിപദിനകരരൂപം
രുക്കണ്ണിണയും കാണായ്വന്നതു
മാകരകുണ്ഡലശോഭാചക്രം
പാകിന കവിളിണ കാണായ്വന്നതു.
മന്ദസ്മിതരുചി നിഴൽ പാകീടും
ദന്തച്ഛദവും കാണായ്വന്നതു.
ശംഖിനമൻപൊട്ടു ശങ്കുവളക്കും
മംഗലകണ്ഠം കാണായ്വന്നതു
വക്ഷസി കൌസ്തുഭമണിയും മറുവും
ലക്ഷ്മിയുമഗ്രേ കാണായ്വന്നതു.
വാരിജചാപഗദാരികളം തങ്കിന
ബാഹുചതുഷ്കം കാണായന്നതു
വടിവൊട്ടു രോമലതാലംകൃതമാം
കൊടിനടുവഴകും കാണായ്വന്നതു.
മഞ്ഞപ്പുട്ടട പൊന്നരഞാണും
തങ്കിന തിരുവര കാണായ്വന്നതു.

യുത്തുട രണ്ടും ജാനകീചിതയുടെ
മസ്തകകളങ്കം കാണായ്വന്നതു.
ചെമ്പല്ലവരുചിസമുല്ലവനം
ചെമ്പാൽച്ചേവടി കാണായ്വന്നതു.
കരിമുകിൽ തന്നൊട്ട കരുമനയുടയും
തിരുനിറവും ബത! കാണായ്വന്നതു.
വിശേഷാത്തരമിയ്യ വൈഷ്ണവരൂപം
രാമശശാങ്കനിലേകീഭൂതം
കണ്ടുതെളിഞ്ഞതിവിസ്മിതചേതാ-
സ്സസ്മിതമവനൊട്ടു സമീപേ പറഞ്ഞു:
"വീരരഘൂത്തമ! നമ്മിലിവണ്ണം
പോരാട്ടവതിന്നനുചിതമധുനാ.
ബാലനസൌ നീ താപസനും ഞാൻ
നീയും ഞാനും ഭേദം നഹി നഹി
പുരഹരനും പുനരെന്നക്കാളായി
ദയിതനസൌ കലവില്ലുകലപ്പാൻ
മറൊരുവനു നാനച്ചീടാമോ?
ചലിതേന്ധനനാം വഹ്നികണക്കേ
പാമാഹതനാം ഫണിപതിപോലെ
താവകസാക്ഷാലാകൃതി കാണാൻ
വായ്ക്കും ബഹുവിധവാഗാഭൈരിഹ
കോപിപ്പിച്ചിതു ഹന്ത! ഭവന്തം
തദിഹ മൃദുകരുണ്ഹൃദയമിദാനീം
വിശിഖം സംഹര ബാഹ്മിപ്രാഭം
മേലിൽ പലപല കണ്ടകനിധനം
ഭാവി ഭവൽകൃതമുലകിന്നനുനം
കനിവിനൊടെന്നാലെന്നേ സുഖമേ
ധന്യാഃ സ്മോ വയമഖിലജനാനാം
വിപദമപാസ്യൻ വിക്രമശാലീ.
വീര! ഭവാനും ധരണീവലയേ
പരിചൊട്ടു സുഖമായ്വാഴുക ചിരംനാം."

വ്യ ഫ

അനുനയമധുരം നിശമ്യ വാണീം
കനിവിലസംഹൃതബാണ ഏവ സോഽയം

ദനുജമഥനസപ്തമാവതാരോ
മുനിവരരൂപിണമഗ്രജം ബഭാഷേ.

വൃ ഫ

"ഭൃഗുതിലക! നമസ്തേ രേണുകാപുത്ര! ചൊല്ലാം
* പവഴി മമ തൊടുത്താൽ മോഘമായ് വന്നുകൂടാ,
തവ പരഗതിരോധീ വർത്തതാ" മെന്ന ചൊല്ലി-
പ്രവരശരമയച്ചു രാമഭദ്രസ്തദാനീം.

വൃ ന

"വിക്രമേണ ഭുവനത്രയേ ഭവാൻ
വിഷ്ണുകല്പ ഇതി മാം പ്രബോധതേ
സപ്തനിഗ്രഹനരോധി കല്പ്യതാം
മാർഗ്ഗണോ/യമിഹ മൽപ്രപുംഖിതഃ"

വൃ ഭ

തത്രാന്തരേ വിഗതവീര്യമമും മുനീന്ദ്രം
നിർദ്ധാര്യ്യ ദാശരഥിരുദ്ധതശൈര്യ്യഭൂമാ
തത്യാജ ബാണമമരാലയസൌഖ്യലക്ഷ്മീ-
മെത്താതവാരിവനു തൽപ്രിയതാപവേദീ.

വൃ ള

ഉദാരം ചോർവില്ലും വിശിഖനിരയും തൽക്ഷണമസൌ
നിധായ സ്വച്ഛന്ദം മനുകുലവൃഷോ ലക്ഷ്മണകരേ
പ്രസാദം പൂണ്ടുദ്യദ്വിനയഭരനമ്രോജ്വലമുഖം
പദാംഭോജം കൃപ്പിപരിചൊടഥ നിന്ന രഘുവരൻ.

വൃ ന

താവുഭൌ ച ഭൃഗുവംശസംഭവൌ
ചാപപാണ്ഡുജമദഗ്നിസംഭവൌ

---

* പവഴി = ബാണം

"ദിവ്യശരം നാഭിസന്ധത്ത
ദിവ്യോപഗതി നാശ്രിതൻ
ദിർദ്ദാനി ന ച ദിവ്യേഷു
രാമോ ദിവ്യാഭിധാനഭാക്"

എന്ന വചനം കാണ്മൂ.

"അമോഘോ രാമസായകഃ"

(മൂന്നു രാമായണം)

പ്രാഹോച്ചാവമവലംബ്യ കേവലം
രാമഖാപ്പിതഗുണൈയ ബ്രഭവയുഃ.

വൃത്തം

യുഗപൽപ്രാപ്തഗുണയോ-
ശ്ചാപഭാർഗ്ഗവയോസ്ഥിരാ
ഗുണ്ണതാ വക്രതാം പ്രാപ
വക്രതാ ച തഥാർജ്ജവം

വൃത്തം

നൂനം ജനേന പുരുഷേ മഹതി പ്രയുക്ത-
മാഗഃ പരം തദനുരൂപ ഫലം പ്രസൂതേ
കൃതാ രഘൂദ്വഹഗതേഃ ക്ഷണമന്തരായം
യദ്ഭാർഗ്ഗവഃ പരഗതേവ്വിഹിതിം പ്രപേദേ.

വൃത്തം

ചിത്ത വിസ്മയരസേന ഭാർഗ്ഗവൻ
പേത്തുമേനമഭിനന്ദ്യ രാഘവം
ആസ്ഥയാ വിദധദാശിഷം തദാ
യാത്രചൊല്ലി നിജമാശ്രമം യയൗ.

ൻ ം

തസ്മിൻഗതേ പരശുധാരിണി ജാമദഗ്ന്യേ
കല്പാന്ത ഭാശരഥിതാനുമമേയധാമാ
ദധ്വന്നിനാദബഹളാമപവായ്യ സേനാ-
മുംപ്രീതിശോകവിധുരം പിതരം വവന്ദേ.

ഗദ്യം ൭.

(ഭണ്ഡകം)

അന്നേരമൻപൊട്ട ജഗന്നാഥമെയ്തിയില-
മന്ദാരിരാമരുചിരംഭോ
അളിപടലി തിങ്ങി വിയതിനെറി പൊങ്ങി
വിബുധഗണകരഗളിതസുരവിടപിമലർ നിചയ-
മൊരുമയൊട്ട പൊരുമഴയുടങ്ങീ.
അണ്ണൊയിതുല്യബലവാന്യാസവും രഭടിതി
സന്നാഹമാണ്ഡ വിളങ്ങീ
അഖിലദിശി തിങ്ങി ജയപടഹമൊലിയും

ഭൂഭൃതിലകമദമഥനരഘുനൃപതിചരിതമിതു
പകഴ്വതിനു ജനപതി തുടങ്ങീ.
വന്നീടിനോരഴൽ തളർന്നാശു മന്നവർകഥം
നന്നേവിനോദവുമിയന്നു.
വനഭുവി തുടന്നോരിടനില തളർന്നു
രണശിരസി നിപുണതരതപനകുലതിലകമഥ
വിജയരമവിരവൊട്ടു പുണർന്നു
മന്നോർവരൻ പിതരമന്യൂനശൈയ്യനിധി
ചെന്നേഷ കൈതൊഴുതു നിന്നു
മകനിഹ പിറന്നു പുനരിതി വളർന്നു
ദശരഥനു കയുകരമിനിയനുജതനയന്നത-
ശിരസി മുഹുരയമപി മുകർന്നു.

൯൫

മന്നോർനാഥസ്തദാനീം പ്രണതമഖിലലോ-
കേശ്വരം തൻകരാഭ്യാ-
മന്യൂനം പൂണ്ടു പത്തൻപതു ശിരസി മുക-
ന്നാശ്രുധാരാകുലാക്ഷഃ
ഒന്നായ് ക്രൂടിത്തിമിക്കും പടയൊട്ടസഹിത-
സ്തീവ്രവാദിത്രപാളീ-
സുന്നാദാപൂരിതാശാന്തരമഗമദസൌ
രാജധാനീമയോദ്ധ്യാം

൯൬

അന്നേരം താമരപ്പൂന്തളികകളിൽ മണി-
ച്ചെപ്പുനൽകർണ്ണികാഖ്യം
വിന്ന്യസ്യാലോലഫേനസ്മിതമധുരമുഖീ
ഭൃംഗനേത്രാഭിരാമാ
ധന്യാ ശൈവാലമാലാ ഘനചികുരഭരാ
ചക്രവാകസ്തനാഢ്യാ
വന്നാശം മെല്ലെന്നെതിർപ്പാൻ പരിചൊട്ട സരയൂ
നിമ്നവാംഗി തദഗ്രേ.

൯൯

അഗ്രേ കണ്ടാരയോദ്ധ്യാമമരവരധരീ
സോദരീമംഗഭാജാ-
മക്ഷ്ണാമാനന്ദസന്ദോഹനസുരഭി-
മതിപ്പായ കല്യാണവല്ലീം
തിക്കിത്തിക്കിത്തിരക്കിപ്പരിചൊട്ട മ-
രുവും ബാലഭ്രപാലമാലാ-
സല്ലാരവ്യഗ്രനാരീജനപദമണിമ-
ഞ്ജീരസഞ്ജാതനാദാം.

൯൪

മസ്രണതരമടിച്ച വൃത്തിയാക്കി-
ഗ്ഘ്രസ്രണരസേന തളിച്ച രാജധാനീം
പുത്തുമയിൽ മെഴുകിച്ചമച്ചണഞ്ഞാർ
മധുരതരം തരളാക്ഷിമാർ തദാനീം.

൯൫

നൽപാവാട വിരിച്ച നീളെ വഴിമേൽ
മേളം വളത്തിടിനാർ,
കർപ്പൂരത്തിരിയിട്ട ദീപകലികാ-
ജാലം കൊളുത്തീടിനാർ,
കല്പിച്ചാരഴകോടുതാൻ നിറപറ-
പ്പാർത്തും പുകഴ്ത്താവതു-
ല്ലപ്പാ! കേരം മണമാന്നയോദ്ധ്യയിലെഴും
കോലാഹലാഡംബരം

൯൬

പൊന്നിൻതാലത്തിൽ നൽപ്പൂങ്കുലയുമണിമണി-
ച്ചെപ്പുമാദരശവും ചേ-
ത്തെന്നപ്പാ! വാരനല്ലാരൊരു പരിഷ നിര-
ഞ്ഞു തദാ ഗോപുരാന്തേ
മിന്നും പൊന്നും പുടിപോലുരമഴകിലെട്ട-
ത്തങ്ങനേ മറ്റനേകം
വർണ്ണിക്കാവല്ല താസാം നവനവചമയ-
ക്കോപ്പു ശില്പാഭിരാമം

൯൬

കൂട്ടക്കൊണ്ടാന്ദിതാളം, വിരുതുവിളി, വെടി-
പ്പൊടി, സംഘപ്രണാദം,
പാ,ട്ടാട്ടം, മംഗലസ്ത്രീവലയഗണതുണ-
ൽക്കാര,മാനന്ദഗീതം,
ചാട്ടിന്മേലേ വരുന്നോ ചില വിഭവവിശേ-
ഷപ്രഘോഷം, വിശേഷി-
ച്ചൂട്ടിന്നായാത്തട്ടകം ദ്വിജകുലനിനദം
നന്നയോദ്ധ്യാപ്രവേശം.

൯൭

അഗ്രേ ചെന്നം നിറഞ്ഞൂ, ബത തടിതി നട-
ക്കാവിലാഗോപുരേ നീ-
മയ്യണ്ണാർ താൻ നിരന്നമിനൊടിരുപുറവും
മാലപോലേ ചമഞ്ഞൂ,
തിക്കിക്കൈകൊലൊടിഞ്ഞൂ ദ്വിജപടല,മുട-
ഞ്ഞും പിടഞ്ഞും ജനൌഘം
പ്രക്ഷോഭം പൂണ്ടു; രക്ഷാപുരുഷരുമിളകീ
വേത്രയഷ്ടിം ദധാനാഃ.

൯൮

അന്നേരം ചെന്നകം പുക്കിതുവിരവിലയോ-
ദ്ധ്യാപുരീഗോപുരേ നൽ-
പ്പൊന്നിൻനേരൊത്ത വീണാമൊഴികം മലർ ചൊരി-
ഞ്ഞൂ മഴത്തുള്ളിപോലെ;
ഒന്നിച്ചുജഗുരഗ്രേ വിരവൊട്ട കുടികൊ-
ണ്ടീടുവാന്തുഡമോദേ
ധന്യാ രാജന്യപത്ന്യോ വിമലമുഴുദകൈ-
രാവൃതാ മന്ദമന്ദം.

൯൯

ചെപ്പും കണ്ണാടിയും കൊണ്ടഭിമതസഖി
പാവാട പിൻപേ ജനന്യാ
സ്തതരാം പ്രേപ്സ കണ്ടുവീണാനളിനപികരുകീ-
ർവാടിനീനാം കദംബം

പൊൽപൂവിൽ പൈണ്ണതനേ പരിചിരൊട്ട ചമ-
ഞ്ഞാ പകുതെന്നപോലേ
കോപ്പേലും കണ്ണിമാർ നാൽവരുമഥ വിവിശുർ-
മാനനിയാമയോദ്ധ്യാം.

൧൦൫

നിശ്ലേഷക്ഷിതിപാലമണ്ഡലശിരോ-
മാണിക്യരത്നപ്രഭാ-
ബാലാദിത്യമഹഃപ്രരോഹവിലസൽ-
പാദാംബുജാഡംബരഃ
രാജാ പഞ്ച് കൃതിരഥഃ സപദാരസഹിതൈ-
സ്സാകം സുതൈസ്സ്വയ്യയൌ
സേനാഘോഷഗഭീരതുഷ്യനിനദൈ-
രാപൂര്യമാണാം പുരീം.

൧൦൬

ഭ്രാതൃമാ രാമചന്ദ്രൻ ദശരഥനൊട്ടമ-
സ്സോദരന്മാരൊട്ടം ചേ-
ന്നത്യാനന്ദാലകപൂക്കണിമണി നഗരീം
വിശ്രമംഗൃഹ്ണാം
കൃത്വാ ഭൂപാലവംശോചിതമിനിയവസി-
ഷ്യാജ്ഞയാ സീതയാ ചേ-
ന്നത്യന്മോദേന മേഖീ നിഖിലഭുവനസ-
മ്മോഹപീയൂഷധാമാ.

പരശുരാമവിജയം സമാപ്തം.

ബാലകാണ്ഡം സമാപ്തം

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

KOTTAYAM

Cl. No. MA2 Acc. No. 77913

This book should be returned on or before the date last stamped below.

If the book is not returned on due date
a fine of 25 Ps. per day will be charged

MA2
SEN-B
77913

ശങ്കരവേലനോൻ കോലത്തിരി

ദാക്ഷായണം ചന്തു